

สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ระดับการประเมินคุณภาพ

ดีเยี่ยม

ดีมาก

ดี

ปานกลาง

การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เกาะภูเก็ต
ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ปริวรรต สมนึก

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองคุณวุฒิพนธ์
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว

ชื่อเรื่อง
การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เกาะภูเก็ต
ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

โดย
ปวีวรรณ สมนึก

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนผล)
วันที่ 17 เดือน ๗ พ.ศ. ๒๕๖๒

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิระพล ทองมา)
วันที่ 17 เดือน ๗ พ.ศ. ๖๒

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)
วันที่ 17 เดือน ๗ พ.ศ. ๕๖

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(ศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนผล)
วันที่ 17 เดือน ๗ พ.ศ. ๒๕๖๒

สำนักงานบัณฑิตศึกษารับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)
ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
วันที่ 30 เดือน ๗ พ.ศ. ๒๕๖๒

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เกาะภูกระแต ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี
ชื่อผู้เขียน	นายปวิวรรต สมนึก
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนผล

บทคัดย่อ

การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานเกาะภูกระแต มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะภูกระแตในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวและแนวทางในการดำเนินธุรกิจชุมชน 2) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน 4) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการและการจัดการพื้นที่/กิจกรรมของชุมชน และ 5) เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และประยุกต์ใช้เทคนิค AIC และ PRA นอกจากนี้ยังใช้การสัมภาษณ์พูดคุย การสังเกตการณ์ ตลอดจนการประชุมกลุ่ม และใช้แบบสอบถามแบบทดสอบความรู้และแบบวัดทัศนคติในการรวบรวมข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก และสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบความแตกต่าง t-test

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย (1) ตัวแทนคนในชุมชนเกาะภูกระแต จำนวน 60 คน และผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 15 คน โดยอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (2) กรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแต จำนวน 30 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง (3) นักท่องเที่ยวกลุ่มแรกจำนวน 68 คนและกลุ่มที่สองจำนวน 110 คน รวมทั้งหมดจำนวน 178 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง และ (4) คนในชุมชนเกาะภูกระแต จำนวน 306 คน โดยอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ซึ่งใช้การรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2550 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 อนึ่ง การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้รูปแบบการจำลองการประเมินผลของ Center of the Study and Evaluation (CSE Model) เป็นกรอบในการดำเนินงาน ซึ่งแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสืบค้นปัญหาและความต้องการ 2) ขั้นการวางแผนแก้ปัญหา 3) ขั้นการประเมินผลการดำเนินงาน 4) ขั้นการประเมินผลความก้าวหน้า และ 5) ขั้นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ผลการวิจัยพบว่า

1. แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตผ่านเกณฑ์มาตรฐานศักยภาพของพื้นที่โดยใช้เกณฑ์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่า สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ในกรณีที่ไม่มีการบริหารจัดการมาก่อน นอกจากนั้น กรรมการชมรมมีศักยภาพในการบริหารจัดการและบริการ โดยมีความต้องการในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนและสามารถจัดตั้งเป็นชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ซึ่งจะเห็นได้จากภายหลังกระบวนการให้การศึกษา ศักยภาพของกรรมการชมรมในการบริหารจัดการและบริการดีขึ้นกว่าก่อนกระบวนการให้การศึกษา โดยการทดสอบด้วยสถิติ t-test (ระดับความรู้; $t=-7.79^{***}$, $p=0.00$) และระดับทัศนคติ ; $t=-10.34^{***}$, $p=0.00$)

2. ชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตมีรายการนำเที่ยวที่แตกต่างกันถึง 3 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ รายการนำเที่ยวครึ่งวัน รายการนำเที่ยวเต็มวัน และรายการนำเที่ยวพักค้างคืน โดยได้แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการชมรมออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน มีกระบวนการบริหารการนำเที่ยวโดยเริ่มตั้งแต่การรับข้อมูลการเข้ามาของผู้ใช้บริการ การเตรียมการนำเที่ยว การบริหารการนำเที่ยว จนกระทั่งถึงการประเมินผลความพึงพอใจในการให้บริการ

3. ในระยะแรกของการประเมินผล นักท่องเที่ยวมีความไม่พึงพอใจในระดับน้อยในบริการด้านต่างๆ ในภาพรวม แต่กลับพึงพอใจในระดับน้อยในด้านมัคคุเทศก์ ค่าบริการ และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ต่อมาในระยะประเมินความก้าวหน้า นักท่องเที่ยวก็ยังมี ความพึงพอใจในระดับน้อยในบริการด้านต่างๆ ในภาพรวม แต่ก็ดีขึ้นกว่าในระยะแรก

4. คนในชุมชนเห็นว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลที่ดีขึ้นต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ กิจกรรมนี้ทำให้ชาวบ้านมีรายได้และมีโอกาสในการสร้างรายได้มากขึ้น ความสัมพันธ์ชุมชนดีขึ้น การรวมกลุ่มและการร่วมมือภายในชุมชนดีขึ้น ชาวบ้านมีความภูมิใจในเอกลักษณ์และประเพณีวัฒนธรรมของตนมากขึ้น และมีความภูมิใจในคุณค่าวัฒนธรรมของตน กิจกรรมนี้ได้ผลักดันให้ชาวบ้านได้ใกล้ชิดธรรมชาติมากขึ้น ตลอดจนความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติก็มีมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นจิตสำนึกของการเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติมากขึ้น

Title	The Development of Community-Based Tourism Business in Phu Khratae Island, Nonklang Sub-district, Phiboonmangсахarn District, Ubon Ratchathani Province
Author	Mr. Pariwat Somnuek
Degree of	Doctor of Philosophy in Tourism Development
Advisory Committee Chairperson	Professor Dr. Numchai Thanupon

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) study the potential of the Phu Khratae Island community to develop a tourism business and create guidelines for the implementation of the community tourism business; 2) analyze the model for the implementation of the community-based tourism business; 3) investigate the level of satisfaction of tourists using the services of community-based tourism business; 4) compare the level of satisfaction of tourists with the services and management of the community site and activities; and 5) study the economic, social and cultural aspects as well as way of life and environmental effects of the implementation of tourism activities. As a research for development study, the Participatory Action Research (PAR) was used together with the application of both AIC (Appreciation, Influence and Control) and PRA (Participatory Rural Appraisal) techniques. Besides, interview, discussion, observation and group meeting were also done in this study. Data collection was done through questionnaires, knowledge test and attitude test, which were later analyzed by using statistical measurements such as frequencies, percentages, standard deviation and t-test.

Respondent in this study consisted of: (1) 60 representatives of the Phu Khratae Island community and 15 senior members of the community based on purposive sampling; (2) 30 committee members of the community tourism association (no sampling); (3) 178 tourists collected from 68 and 110 tourists of two groups (no sampling); and (4) 306 members of the local community based on stratified random sampling. Data collection was implemented from September 2007 to April 2009. The framework for evaluation derived from the Center of Study

and Evaluation (CSE) model which was applied and implemented into 5 steps: 1) needs assessment; 2) program planning; 3) implementation evaluation; 4) progressive evaluation; and 5) outcome evaluation. Research findings were as follows:

1. The tourist sites of the Phu Khratae Island community were found to have passed the standard potential criteria of the Office of Tourism Development, indicating that the area could be developed into a new ecotourism site in case of no prior management. Aside from this, the committee members of the tourism association were found to have the potential to manage and provide business services based on their needs to implement the tourism business of the community and to have potential to establish a community-based tourism business. It was also shown that after the educational process was provided, the potential of the association committee to manage and provide services was comparably much better than before the educational process based on the results of the statistical t-test measurement (knowledge: $t=-7.79^{***}$, $p=0.00$; and attitude: $t=-10.34^{***}$, $p=0.00$).

2. The tourism association of Phu Khratae Island community was found to have three different tourism activities namely: half-day tour, full-day tour and overnight tour, with duties and responsibilities clearly divided among the committee members. Results also showed that the management process of tour service provision started by receiving information about prospective tourists (booking), preparation of tour itinerary and tour management until the evaluation stage of the satisfaction of tourists towards services provided.

3. Further results showed that during the first phase of appraisal, tourists were found to have a slightly lower over-all satisfaction with various tourist services although there was slight satisfaction with services provided by tour guides, service fee and orderliness of the site. After a progressive evaluation, tourists were still found to have slight satisfaction with the whole services although the level was much better than during the first period.

4. The local community stated that the various tourism activities created positive socio-economic, cultural, way of life and environmental effects, and allowed villagers to generate supplementary income. Besides, they had much better social relationship, group and community cooperation. In addition, villagers were found to have much pride of their identity, cultural, and traditions. Moreover, these activities were found to have served as an advocacy to villagers to become closer to nature aside from providing more cooperation and participation in the

conservation and protection of natural resources. Thus, reflecting their awareness towards the value of their environment and natural resources.

กิตติกรรมประกาศ

คุณฐิติพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างเรียบร้อยด้วยความกรุณาอย่างยิ่ง ของ
ประธานกรรมการที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร. นำชัย ทนุผล ที่ให้การดูแลเอาใจใส่ การทุ่มเทเวลาใน
การให้คำแนะนำ ปรึกษา และให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ ความสำเร็จของคุณฐิติพนธ์ฉบับนี้ยังเกิดจากความอนุเคราะห์ของ
กรรมการที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับแก้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คือ
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา และ รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช ผู้วิจัยจึงขอ
กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.บังอร ฉัตรรุ่งเรือง ประธานกรรมการสอบ และ
รองศาสตราจารย์ ดร. สุนิลา ทนุผล ผู้แทนสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ได้ให้
คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอกราบ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัย
อุบลราชธานีที่ได้ให้โอกาส และให้ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับความร่วมมือจากผู้บริหารและคณาจารย์สาขาวิชา
การท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผู้เชี่ยวชาญ ชาวบ้านชุมชนเกาะภูกระแต
และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกท่าน ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ และความ
ร่วมมือในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ทำให้เกิดชุมชนการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยน้อมรำลึกถึงพระคุณของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ สถานศึกษาอันเป็นที่รักซึ่งให้
ความรู้ ความคิด และ โอกาสในชีวิตแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณาจารย์คณะ
พัฒนาการท่องเที่ยวทุกท่านที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ผู้วิจัยและเพื่อนๆ ร่วมรุ่นทุกท่าน

ผู้วิจัยขอมอบคุณค่าและเกียรติจากการศึกษานี้แก่ คุณพ่อฉัตรชัย และคุณแม่
วีรวรรณ สมนึก ที่ได้ให้ความรัก ความห่วงใย และสนับสนุนการศึกษามาโดยตลอด

เหนือสิ่งอื่นใด งานวิจัยนี้สำเร็จได้อย่างดีด้วยความรัก กำลังใจ ความอดทน เป็น
อย่างสูงจากคุณปรีชาต สมนึก ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสำโรงวิทยาคารวิทยา อำเภอสำโรง
จังหวัดอุบลราชธานี

ปวีรรัต สมนึก

กันยายน 2552

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญ	(9)
สารบัญตาราง	(12)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	4
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตในการวิจัย	8
ข้อจำกัดในการวิจัย	9
นิยามศัพท์	10
บทที่ 2 กรอบทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัย	11
กรอบทฤษฎีในการวิจัย	11
กรอบแนวคิดในการวิจัย	25
สมมุติฐานในการวิจัย	44
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	45
ขั้นตอนการวิจัย	46
ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ ในการพัฒนา	47
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาถึงแผนการพัฒนาโครงการพัฒนา	53
ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนา	59
ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความก้าวหน้าของโครงการ	63
ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ระยะเวลาในการวิจัย	68
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1	69
พื้นฐานของศักยภาพในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน	
และแนวทางดำเนินธุรกิจชุมชนเกาะภูเก็ต	69
ศักยภาพในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	72
ศักยภาพในด้านการบริหารจัดการและแนวทางในการพัฒนาและดำเนินธุรกิจชุมชน	78
การเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน	89
การประเมินศักยภาพของกรรมการชมรมในการบริหารจัดการและบริการ	94
บทที่ 5 ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2	100
บทที่ 6 ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3	114
ประชุมหารือกับคณะกรรมการดำเนินงานของชมรมและชี้แจงเกี่ยวกับ	
ความสำคัญของการติดตามและประเมินผล	114
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล	116
การประเมินความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	
ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	119
การประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการที่ได้รับ	122
ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในการปรับปรุงการให้บริการของชมรมฯ	127
การนำผลการประเมินการดำเนินงานไปใช้ประโยชน์	129
บทที่ 7 ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4	132
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล	135
การประเมินความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	
ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	140
การประเมินความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อการบริการที่ได้รับ	143
การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการและการ	
จัดการพื้นที่/ กิจกรรมของชุมชน	147

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 8 ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 5	149
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล	149
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม	153
ผลที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจ	153
ผลที่เกิดขึ้นในด้านสังคม	154
ผลที่เกิดขึ้นในด้านวัฒนธรรม	155
ผลที่เกิดขึ้นในด้านวิถีชีวิต	156
ผลที่เกิดขึ้นในด้านสิ่งแวดล้อม	157
การประชุมคณะกรรมการและสมาชิกชมรม เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น จากการดำเนินงาน	163
การดำเนินการศึกษารับฟังความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน	166
บทที่ 9 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	167
สรุป	167
อภิปรายผล	172
ข้อเสนอแนะ	178
บรรณานุกรม	184
ภาคผนวก	196
ภาคผนวก ก รายชื่อสมาชิกชมรมที่ขวเลาะเกาะภูเก็ตจำนวนหุ้นและ จำนวนเงินหุ้น	197
ภาคผนวก ข รายละเอียดของฐานความรู้เชิงนิเวศบนเกาะภูเก็ต	203
ภาคผนวก ค ศูนย์ข้อมูลพืชพรรณสมุนไพรและสัตว์ชนิดต่างๆในเกาะภูเก็ต	211
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนเกาะภูเก็ต	219
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	221
ภาคผนวก ฉ รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	272
ภาคผนวก ช ประวัติผู้วิจัย	274

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 การประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะภูเก็ต	75
2 การเปรียบเทียบทดสอบความรู้ของกรรมการชมรมในแต่ละฝ่าย	96
3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติของกรรมการชมรม	98
4 การเปรียบเทียบทัศนคติก่อนและหลังการให้การศึกษาของกรรมการชมรม	99
5 รายละเอียดจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2551	102
6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล	118
7 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวบนเส้นทางท่องเที่ยว	121
8 ค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการที่ได้รับ	125
9 ความถี่ของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว	129
10 รายละเอียดจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการในระหว่างเดือนกันยายน – ธันวาคม 2551	133
11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล	138
12 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวบนเส้นทางท่องเที่ยว	142
13 ค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ	144
14 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ	147
15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	151
16 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลที่แสดงความคิดเห็นต่อองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม และระดับการเปลี่ยนแปลง	160
17 ตารางสรุปรายรับ – รายจ่ายในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของชมรมเที่ยวเกาะภูเก็ต ในรอบ 1 ปี	165

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบทฤษฎีในการวิจัย (Research Theoretical Framework)	23
2 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Conceptual Framework)	43
3 ขั้นตอนการวิจัย (Research Procedure)	46
4 รูปภาพตระกูลของนายอำเภอหลวงอุดมชะเอว	70
5 แผนที่แสดงเส้นทางการคมนาคมมายังชุมชนเกาะกุกระเต	71
6 จะเจ้าประกอบพิธีไหว้ศาลปู่ตา (เจ้าพ่อแก้งใหญ่)	72
7 สภาพธรรมชาติของเกาะกุกระเต	73
8 อคติดำหน้าที่ประทับของสมเด็จพระเจ้า	77
9 พืชสมุนไพรและยาสมุนไพรที่พบในพื้นที่ ตลอดจนหัตถกรรมหมวกสานใบมะพร้าว	78
10 ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมลงมติยืนยันเลือกแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการท่องเที่ยว	82
11 โครงสร้างการบริหารงานของชมรมที่เกี่ยวข้องเกาะกุกระเต	83
12 การฝึกปฏิบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในระหว่างการฝึกอบรม	87
13 วิทยากรบรรยายระหว่างฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน	87
14 คณะกรรมการชมรมฯศึกษาดูงานที่กลุ่มกินข้าวเช้าที่บ้านชะชอม อำเภอโขงเจียม	89
15 การประชุมคณะกรรมการชมรม เรื่องการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการ	89
16 การจัดการการนำเที่ยว (จากการวางแผน)	93
17 กลุ่มนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 2 อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี	103
18 การจัดการการนำเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่ 1	104
19 กลุ่มชุมชนบ้านขามป้อม อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี	107
20 การจัดการการนำเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่ 2	107
21 กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนอำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี	108
22 กลุ่มชุมชนบ้านชะชอม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี	109
23 กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปจากกรุงเทพมหานคร	110
24 กลุ่มชุมชนบ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี	110
25 การจัดการการนำเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่ 3	111
26 กลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	112

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า	
27	มัคคุเทศก์ท้องถิ่นสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวบนจุดศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ	122
28	นักท่องเที่ยวร่วมรับประทานอาหารที่ทางฝ่ายอาหารของชมรมจัดให้	123
29	รถไถนาเดินตามซึ่งใช้เป็นพาหนะของนักท่องเที่ยวในแต่ละจุด	123
30	คณะกรรมการชมรมประชุมหลังจากทราบผลการวิเคราะห์แล้ว	131
31	นักท่องเที่ยวเพื่อนนายสิบทหารบก	134
32	นักท่องเที่ยวชาวชนไร่ได้ประชาคม	134
33	นักท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองหล่ม มุกดาหาร	134
34	นักท่องเที่ยวชาวชนจากสหรัฐอเมริกา	134
35	นักท่องเที่ยวคู่กาสิงห์ ร้อยเอ็ด	135
36	นักท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ	135
37	คณะกรรมการชมรมประชุมประจำปี	164
38	รูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนเกาะภูกระแต	178

บทที่ 1

บทนำ

องค์การการค้าโลก (WTO) คาดการณ์ว่าปี ค.ศ. 2020 จำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.6 พันล้านคนต่อปี ในปัจจุบันมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกประมาณ 700 ล้านคน นักท่องเที่ยวจำนวนประมาณ 400 ล้านคน จะเดินทางมายังเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก องค์การการค้าโลกยังได้ประเมินว่า จำนวนนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกจะเพิ่มจากร้อยละ 14 ในปี ค.ศ. 1995 ขึ้นเป็นร้อยละ 25 ในปี ค.ศ. 2020 และประเทศไทยจะเป็นตลาดที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสามในภูมิภาคนี้ (Gisbourne, 2006: 124)

จากข้อมูลทางสถิติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเอเชียและแปซิฟิกยังคงสดใส แม้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวตามชายฝั่งหลายแห่งได้รับความเสียหายอย่างมากจากภัยพิบัติสึนามิเมื่อปลายเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2004 ที่ผ่านมา จากสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับข้อมูลด้านสถิติเชิงบวกที่กล่าวข้างต้น ผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตั้งข้อสังเกตว่า ภายใน 10-20 ปีข้างหน้าจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดเห็นชีวิตที่ล้ำหน้ากว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ผ่านมา และเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะนำไปสู่ยุคการท่องเที่ยวที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวโพสต์โมเดิร์น” การท่องเที่ยวแบบนี้มีการมองว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณ การเปลี่ยนแปลงด้านผู้คน สถานที่ และความต้องการครั้งล่าสุดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานเชิงคุณภาพของการท่องเที่ยวทั่วโลก และกระตุ้นให้เกิดการแพร่หลายของการท่องเที่ยวแบบนี้ที่มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่ม และได้รับความนิยมแพร่หลายกว่าการท่องเที่ยวแบบเน้นปริมาณในช่วง 50 ปีที่แล้ว (Ho, 2006: 79) ธุรกิจการท่องเที่ยวแบบเน้นเฉพาะกลุ่มมีหลากหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยวเชิงการศึกษา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวด้านการเกษตร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเน้นบริการสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบจัดตามความต้องการ และการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น (เทิดชาย ช่วยบำรุง, ม.ป.ป.: 5)

อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น มักได้รับการตั้งคำถามว่าเป็นการพิจารณาผลที่เกิดขึ้นในทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยภาพรวม ไม่ได้พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมด้านสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งความไม่เสมอภาคของประชาชนในท้องถิ่นในการได้รับผลประโยชน์ในด้านรายได้และการมีงานทำอันเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่น รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่ได้ตกแก่ระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยว

ในปริมาณและอัตราที่สูงมากเท่าที่ควร ภาพสะท้อนเกี่ยวกับการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นในท้องถิ่นอันเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็มีลักษณะการกระจายที่ไม่น่าพอใจ เพราะการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้น ประชาชนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อย ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสิทธิภาพและเงินทุนในการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของกิจการส่วนใหญ่จึงเป็นคนจากภายนอกท้องถิ่น (เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2543: 3)

ในระยะเวลาที่ผ่านมา ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทยได้ถูกนำมาใช้เป็นปัจจัยการผลิตเพื่อพัฒนาที่นำไปสู่การเพิ่มรายได้ของประชากรและรายได้ประชาชาติของประเทศ อันมีผลต่อฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน โดยกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นพื้นฐานเป็นกลยุทธ์หนึ่งของอุตสาหกรรมบริการ ที่รัฐบาลให้การสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจัง และเป็นการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ยังขาดการเอาใจใส่ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเกี่ยวข้องในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น จนส่งผลให้เกิดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและความขัดแย้งระหว่างผู้ได้และไม่ได้ประโยชน์ จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) ขึ้น เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีบทบาทในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญต่อเอกลักษณ์ทางกายภาพของพื้นที่และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งใช้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยรัฐบาลคาดว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมที่ผ่านมาได้ (เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2543: 4)

ด้วยข้อจำกัดในการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่มาทดแทนและความสามารถในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับกระแสการตื่นตัวต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงได้มีการเสนอกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism development) ทั้งนี้เพื่อฟื้นฟูสภาพทรัพยากรที่เสื่อมโทรมและป้องกันมิให้แหล่งทรัพยากรใหม่ๆ ถูกทำลายอันจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและส่งผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น จากกระแสแนวคิดในการอนุรักษ์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน รวมทั้งความต้องการการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ ทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) ขึ้น การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวมุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศของการท่องเที่ยว

และตระหนักในผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อระบบนิเวศ สังคมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันพบว่า เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นหลักเช่น การเดินป่า การดูนก การนั่งช้าง/ล่องแพ และการท่องเที่ยวในเขตป่าอนุรักษ์ทั้งหลาย นอกจากนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ยังคงเป็นผู้ประกอบการภายนอกท้องถิ่น และรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดำเนินอยู่ก็ไม่แตกต่างจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผ่านๆมา ซึ่งหมายความว่า ชื่อรูปแบบการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป แต่เนื้อหาสาระในการบริหารจัดการยังคงเหมือนเดิมคั้งนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่จึงเป็นเพียงกลไกการตลาดในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและความพยายามในการปรับตัวเองของกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นที่ไปตามกระแสสังคมในการเรียกร้องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวหรือเรียกร้องถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเท่านั้น (สร้อยศรี อาสาสมัคร, 2543: 47-48)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยรัฐผ่านทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงหรือนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นความพยายามประสานกันระหว่างกระแสการอนุรักษ์และการพัฒนาเศรษฐกิจเข้าด้วยกันยังมีข้อจำกัดอยู่มาก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีหลักการและวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งนับได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อการป้องกันหรือลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม และวัฒนธรรม แต่ด้วยข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของผู้ประกอบการและความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่น จึงส่งผลให้การท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานที่ผ่านๆมาไม่สามารถตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้

ความล้มเหลวในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของรัฐและการจัดการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานที่ไม่สนองตอบต่อหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวนั้น อาจเป็นเพราะการดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ผ่านๆมา ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของหรือใกล้ชิดแหล่งท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในด้านของการบริหารจัดการ การดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเท่าที่ควร ประกอบกับการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมชุมชนอย่างเป็นระบบทั้งในด้านของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน การจัดหา นักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาบุคลากรในชุมชน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542: 214-218) การดำเนินงานเตรียมความพร้อมดังกล่าวต้องใช้ทั้งองค์ความรู้ งบประมาณ เวลา และความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก จึงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีนักวิชาการเสนอแนวทาง

ในการแก้ปัญหาการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบของประชาสังคม (Civil society) ประชาคมตำบล และสิทธิชุมชน (ประเวศ วะสี, 2541:15) โดยแนวคิดดังกล่าวเสนอให้มองการพัฒนาในรูปองค์รวมและเสริมสร้างพื้นฐานหรือรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะชุมชนจะต้องมีวัตถุประสงค์ร่วม มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการกระทำร่วมกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ ในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้น หากพิจารณาในมิติของสิทธิชุมชนแล้ว ย่อมจะก่อให้เกิดการดูแลรักษาและใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความมั่นคงในการยังชีพของชุมชนเหนือผลประโยชน์ส่วนตน และความเป็นธรรมต่อระบบนิเวศ (ยศ สันตสมบัติ และอัมมาร์ สยามวาลา, 2541: 14)

อย่างไรก็ตามการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่เห็นความสำคัญและเชื่อมั่นในศักยภาพของภูมิปัญญาและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว ชุมชนท้องถิ่นเองก็ต้องมีความตื่นตัว มีความตระหนักร่วมกันและมีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานขึ้น โดยคาดหมายว่าจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในท้องถิ่น สามารถพัฒนาความเป็นประชาสังคมที่เข้มแข็งสำหรับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนที่มั่นคงและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศต่อไป

ปัญหาการวิจัย

จากการสัมภาษณ์นายผดุงศักดิ์ ศรีแสง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลโนนกลาง ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี (ผดุงศักดิ์ ศรีแสง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลโนนกลาง 2549 สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม) ทำให้ทราบว่า “เกาะภูกระแต” ตั้งอยู่ในพื้นที่ร่วมกันของชุมชนบ้านโคมประดิษฐ์ บ้านหนองมะเกลือ และ บ้านโนนกลาง ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะเป็นเกาะกลางน้ำที่น้ำท่วมไม่ถึงตลอดทั้งปี มีพื้นที่ประมาณ 250 ไร่ สาเหตุที่เรียกว่า “ภูกระแต” เนื่องจากว่า เมื่อชาวบ้านมองจากหมู่บ้านข้างล่างขึ้นมาจะเห็นเป็นเนินสูง โดยชาวอีสานเรียกเนินสูงว่า “ภู” และบนภูนั้นมีกระแตซึ่งเป็นสัตว์ป่าชนิดเดียวกันกับกระรอกอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้คนจึงนิยมเรียกขานต่อกันมาว่า “ภูกระแต” สำหรับ

น้ำที่ล้อมรอบเกาะภูกระแตนั้น เป็นน้ำจากการสร้างเขื่อนสิรินธรเมื่อปี พ.ศ. 2511 ทำให้หมู่บ้านเมืองโคมโนอิตต์ซึ่งตั้งอยู่บริเวณใกล้ๆกับภูกระแต และที่นาของชาวบ้านซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 5,000 ไร่ ต้องจมอยู่ใต้น้ำกลายเป็นเมืองบาดาลนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ส่วนลักษณะภูมิประเทศของเกาะภูกระแตนั้นมีลักษณะเป็นภูหินปนป่าเบญจพรรณ อาทิเช่น ดันพอก ดันเปือย ดันเต็ง ดันรัง ดันตะแบก ดันมะค่า และพืชสมุนไพรมากมายหลายชนิด อาทิเช่น ดันสาบเสือ ดันเต่าร้าง ดันยอป่า เป็นต้น นับว่าเป็นเกาะกลางน้ำที่อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ชาวบ้านหวงแหนไว้ด้วยการไม่ให้มีประชาชนอยู่อาศัยบนเกาะ และไม่ให้นำแกว่งป่าโดยอนุรักษไว้ให้ประชาชนดำรงชีพด้วยการเก็บเห็ด และพืชผัก ตลอดจนอาหารพื้นบ้านจากธรรมชาติ อาทิเช่น ไข่มดแดง บริเวณรอบๆ

เกาะภูกระแตมีสภาพทิวทัศน์ที่สวยงาม นับว่าเป็นภูมิประเทศแห่งหนึ่งที่โดดเด่นอยู่ท่ามกลางเวียงน้ำที่สงบและน่าพักผ่อนหย่อนใจเนื่องจากเป็นเกาะเล็กๆ ในฤดูน้ำหลาก ส่วนในฤดูแล้ง น้ำก็จะแห้งขอดทำให้สามารถข้ามไปท่องเที่ยวพักผ่อนได้ หรือหากว่าจะเดินทางหน้าฝน ก็สามารถเดินทางได้โดยเรือหรือแพหาปลาของชาวบ้านละแวกนั้น โดยเกาะภูกระแตมีบริเวณที่สามารถลงเล่นน้ำได้ในหาดทรายทางด้านทิศเหนือและทิศใต้ของเกาะ ส่วนทางด้านทิศตะวันออกก็เหมาะสำหรับทำเป็นสถานที่พักผ่อนโดยการตั้งแคมป์ของบรรดานักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยวทั่วไป ในตอนกลางของเกาะภูกระแตสามารถทำเป็นสถานที่จอดรถของนักท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย และทางด้านทิศตะวันตกนับว่าเป็นทางเข้ามาที่เกาะภูกระแตซึ่งถือว่าเป็นด้านหลังของเกาะ ปัจจุบันมีสำนักสงฆ์ภูกระแตธรรมดาราม ซึ่งมีพระภิกษุจำพรรษาอยู่เพียงรูปเดียว นอกจากนั้น บริเวณรอบๆเกาะภูกระแตยังสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติพืชสมุนไพร และลานกว้างเหมาะสำหรับทำเป็นห้องเรียนธรรมชาติเพื่อศึกษาการดำรงชีพอยู่ในป่าของบรรดานักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยวทั่วไป สำหรับโชคหินธรรมชาติก็จะมีอยู่รายรอบเกาะทางด้านทิศใต้เรื่อยไปทางทิศตะวันออก อันเหมาะสำหรับนั่งพักผ่อนหย่อนใจชมทัศนียภาพรอบๆ เกาะและรับประทานอาหารร่วมกัน โดยบริเวณรอบๆเกาะภูกระแตทั้งสี่ด้านจะมีเป๊าะไว้สำหรับดักปลาแกว่งของชาวบ้านในคืนเดือนมีคอยู่รายรอบ

เกาะภูกระแตเริ่มมีนักท่องเที่ยวจากในภูมิภาคใกล้เคียงเข้ามาพักผ่อนหย่อนใจและเล่นน้ำในช่วงวันสงกรานต์ในปี พ.ศ. 2549 โดยมีชาวบ้านจากหมู่บ้านในตำบลโนนกลางมาเปิดร้านขายอาหารและเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยวประมาณ 10 ราย โดยมีรายได้เฉลี่ยตลอดฤดูกาลประมาณรายละ 10,000 บาท นอกจากนั้น ยังมีโรงเรียนจากต่างอำเภอนักเรียนซึ่งเป็นลูกเสือและเนตรนารีมาเข้าค่ายพักแรมในบริเวณเกาะภูกระแตอีกประมาณ 500 คนในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น กอปรด้วยความสนใจที่ต้องการจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในภูมิภาคแห่งนี้ จึงได้ร่วมกับแกนนำของชุมชน สำรวจพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เพื่อประกอบการตัดสินใจในเบื้องต้นสำหรับการทำวิจัยการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน โดยคำนึงถึงการจัดการอย่างสมประโยชน์ของคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตแต่ดั้งเดิม และความสามารถในการบริหารจัดการภายใต้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งคาดว่าจะเกิดแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในท้องถิ่นที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก นับเป็นการสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ได้อย่างยั่งยืน

ตามสภาพที่เป็นจริง และสภาพแวดล้อมโดยรอบของชุมชนเกาะภูกระแต สามารถพิจารณาได้ว่า ชุมชนแห่งนี้มีศักยภาพในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้หรือไม่ อย่างไร โดยผู้วิจัยมีความประสงค์จะหาคำตอบเชิงประจักษ์ในการตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนเกาะภูกระแต มีศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้อย่างไร ซึ่งมีประเด็นคำถามย่อย ดังนี้

1.1 ชุมชนและบริเวณป่าโดยรอบเกาะภูกระแต มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญใดบ้างที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

1.2 ชาวบ้านที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการใช้ประโยชน์จากเกาะภูกระแตมีความต้องการในการพัฒนาชุมชนของคนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

1.3 ชาวบ้านต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ และอย่างไร

2. ในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น รูปแบบการดำเนินกิจกรรม ควรเป็นรูปแบบใด

3. เมื่อดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการดำเนินงานดังกล่าวแล้ว มีผลการดำเนินงานที่น่าพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร

4. หลังจากดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวแล้ว ผลการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานของชุมชนจะเป็นไปอย่างไร และเกิดผลกระทบที่ตามมาทั้งทางบวก หรือทางลบต่อชุมชนหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยว (research for development) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะภูกระแตในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน และแนวทางในการดำเนินธุรกิจชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน
4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ ที่มีต่อการให้บริการและการจัดการพื้นที่/กิจกรรมของชุมชน
5. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ประธานและคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแต สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นบทเรียน ประสบการณ์และองค์ความรู้ในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานเป็นเครื่องมือพัฒนา การปรับใช้ในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการจัดการนำเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโนนกลางและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นธุรกิจชุมชน ภายใต้การทำงานร่วมกันและพัฒนาเป็นชุมชนที่แข็งแกร่ง ยืนอยู่บนความคิดและความสามารถของชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
3. สมาชิกในชุมชนเกาะภูกระแตเกิดจิตสำนึกเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของตน ภูมิใจ รัก ห่วงแหนและร่วมแรงร่วมใจกันฟื้นฟูรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมของตนไว้ อันเกิดจากผลของการวิจัย

4. นักท่องเที่ยวทั่วไปได้แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่น่าสนใจและน่าเรียนรู้ทั้งใน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และ เกิดความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของพื้นที่มากขึ้น

5. ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 2 อุบลราชธานี สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตให้ เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไป และเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6. คณาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้ค้นแบบ สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว เช่น สภาพทาง กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และชาติพันธุ์ที่คล้ายคลึงกัน

ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. **ขอบเขตพื้นที่และประชากร** มุ่งที่จะศึกษาเฉพาะพื้นที่ “เกาะภูกระแต” สำหรับชุมชนบ้าน โคมประดิษฐ์ บ้านหนองมะเกลือ และบ้าน โนนกลาง ตำบลโนนกลาง อำเภอ พิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งตั้งบ้านเรือน และใช้ประโยชน์จากเกาะภูกระแต ขนาดพื้นที่ 250 ไร่ ครัวเรือนอาศัยอยู่จำนวน 309 ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น 1,295 คน

2. **ขอบเขตเนื้อหา** มุ่งที่จะศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพของชุมชน เกาะภูกระแตในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน และแนวทางในการดำเนินธุรกิจ ชุมชน การวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน การเปรียบเทียบความพึงพอใจ ของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการและการจัดการพื้นที่/กิจกรรมของชุมชน และการศึกษาผลที่ เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3. **ขอบเขตเวลา** ใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2550 ถึงเดือน เมษายน พ.ศ. 2552 รวมเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 20 เดือน

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (research for development) และใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผสมผสาน กับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ซึ่งจะใช้เวลาในการวิจัยค่อนข้างนาน ข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ของการวิจัยอาจมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามกาลเวลา ผู้วิจัยจึงยึดถือข้อมูลที่ค้นพบเฉพาะในช่วงสำรวจและวิจัย ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2550 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 เท่านั้น

2. ขั้นตอนในการพัฒนานั้นเป็นการดำเนินธุรกิจชุมชน ผลลัพธ์ของธุรกิจดังกล่าวอาจมีตัวแปรแทรกซ้อนจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ของชุมชน หรือตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่ผลลัพธ์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานแต่ประเด็นเดียวนั้น ในการศึกษาผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้วิจัยพยายามวิเคราะห์ผลการวิจัยที่หลีกเลี่ยงการมือคดจากการพัฒนาของชุมชนตามธรรมชาติ และพยายามสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยและวิธีการรวบรวมข้อมูลให้เกิดความเที่ยงตรงภายใน (internal validity) ให้มากที่สุด

3. การวิจัยเพื่อพัฒนาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ในพื้นที่เกาะภูเก็ต เฉพาะชุมชนบ้านโคกประดิษฐ์ บ้านหนองมะเกลือ และบ้านโนนกลาง ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เท่านั้น ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสามารถนำมาใช้เฉพาะชุมชนเหล่านี้ หรือถ้าหากจะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นๆ ชุมชนนั้นๆ ควรมีสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและชาติพันธุ์ที่คล้ายคลึงกัน

นิยามศัพท์

การพัฒนาธุรกิจ หมายถึงการใช้เทคนิคและความรับผิดชอบที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ลูกค้าใหม่ๆเข้ามาและการรักษาลูกค้าเก่าให้คงอยู่ ซึ่งประกอบด้วย การประเมินโอกาสทางการตลาดและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย การรวบรวมข้อมูลของลูกค้าและคู่แข่ง การส่งเสริมการขาย การติดตามกิจกรรมการดำเนินงาน เป็นต้น โดยการพัฒนาธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการดำเนินงานของธุรกิจและการเพิ่มศักยภาพของธุรกิจด้วยการใช้การตลาด การจัดการข้อมูลข่าวสาร และการให้บริการแก่ลูกค้าด้วย (Wikipedia Foundation, 2552: ระบบออนไลน์)

การท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้ง มีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2547: 12)

การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน หมายถึง การทำให้สังคมชุมชนที่ใช้ปัจจัยการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน (พยอม ธรรมบุตร, 2552: ระบบออนไลน์)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เนื้อหาของบทนี้ประกอบไปด้วย ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัยที่ระบุว่า เป็นความสนใจของผู้วิจัยที่ต้องการจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในภูมิภาคอีสาน ซึ่งได้ทำการสำรวจพื้นที่ชุมชนเกาะภูกระแตและเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการทำวิจัยการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป โดยคาดหมายว่าจะเกิดประโยชน์แก่บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยสามารถที่จะหาคำตอบเชิงประจักษ์จากกรอบทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังที่จะกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ 2

กรอบทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัย

กรอบทฤษฎีในการวิจัย

การพัฒนาในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยของเราใช้ทฤษฎีความทันสมัย (modernization) แทบจะในทุกๆแผนของการพัฒนาประเทศ อันก่อให้เกิดการพึ่งพา (dependency) ของระบบเศรษฐกิจสังคมทั้งในระดับมหภาคและจุลภาคกล่าวคือ ประเทศไทยต้องขึ้นกับระบบเศรษฐกิจของประเทศตะวันตก ในขณะที่ในประเทศเอง ชนบทก็ต้องขึ้นกับเมือง อันก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมขึ้นมามากมาย จนกระทั่งในระยะหลังเริ่มมีการพูดถึงการพัฒนาแบบยั่งยืนมากขึ้น อันเป็นแนวคิดที่ท้าทาย ให้หยุดคำนึงถึงทิศทางแนวทางของระบบเศรษฐกิจที่อยู่บนฐานของตลาดและการแข่งขันแบบเสรี ที่ประเทศไทยรับเข้ามาเต็มทีจนเกิดเป็นวิกฤตเศรษฐกิจที่รุนแรงในปัจจุบัน เมื่อหันกลับไปพิจารณา “ความยั่งยืน” (sustainability) ที่อยู่บนฐานของระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง อันเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์กระแสหลัก (main paradigm) ของระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยไปสู่กระบวนทัศน์ทางเลือก (alternative paradigm) และยังเป็น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างถอนรากถอนโคน (radical change) อีกด้วย เพราะไม่เพียงแต่จะเปลี่ยนแปลงที่ระบบและ โครงสร้างสังคมไทยที่ถ่ายทอดลอกเลียนมาจากสังคมตะวันตกเท่านั้น แต่ให้มีการเปลี่ยนแปลงที่หยั่งรากลึก ไปจนถึงระบบคุณค่า อันจะมีผลกระทบไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่วิถีการดำรงชีวิตของคนไทยโดยรวมต่อไป การดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินและช่วยตัวเองได้ของคนไทย โดยเฉพาะในชนบท จึงเป็นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ถ้าชุมชนเกาะภูกระแตสามารถใช้แนวความคิดนี้ได้ ชุมชนใดๆก็ได้ในประเทศไทยก็สามารถใช้ได้เช่นกัน (มนัส สุภลักษณ์, 2544: 11-12)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน “เกาะภูกระแต” ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี” นั้นจะต้องมีการศึกษาหลักการที่เป็นเป้าหมายสุดท้ายของความเป็นอยู่ในสังคมชุมชน คือ การพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของสังคมชุมชน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อมของ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2540: 90-102) กับทฤษฎีเรื่องประชาสังคมของ ประเวศ วะสี (2541: 12) เป็นทฤษฎีหลักที่มุ่งสู่ความยั่งยืนของสังคมชุมชนไม่คัดลอกตามกระแสคุณค่าบวริโภคนิยมที่นิยมวัตถุและการครอบครองวัตถุ ซึ่งทำให้เกิดระบบสังคมแบบเมืองขึ้นมากกว่าที่จะอยู่บนการพึ่งพาและช่วยเหลือตนเองของสังคมชุมชน เมื่อได้เห็นเป้าหมายของสังคมอย่างแจ่มชัดแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ต้องมีการศึกษาสภาพความเป็นไป

ในปัจจุบันของสังคมชุมชนเกาะภูกระแต ศึกษาองค์ประกอบด้านแนวโน้มนำการช่วยเหลือตนเอง หรือตรงกันข้าม มีองค์ประกอบของความเป็นเมืองขึ้นอยู่มากน้อยแค่ไหนอย่างไร และแนวทางในการศึกษาก็อาศัยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเอง ซึ่งเทคนิค PRA เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ชาวบ้านได้เข้าใจสังคมชุมชนของคนอย่างชัดเจน

ก้าวต่อไปเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงสังคมชุมชนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีที่ใช้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสังคมชุมชนที่พูดถึงนี้คือ กลไกการเปลี่ยนแปลงสังคมของ Vago (1980: 91-121) และนักวิชาการท่านอื่น เมื่อได้กลไกการเปลี่ยนแปลงสังคมแล้ว จะต่อดำเนินกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม เป็นฐานคิดของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน แต่ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าว มิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติหรือจะเกิดได้แบบอุบัติเหตุ จำเป็นต้องมีการกระทำจากภายนอก ผู้วิจัยจึงคือผู้กระทำทางสังคม (social actor) จากภายนอก ที่จะนำความคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนมานำเสนอให้กับชุมชน ให้ชุมชนได้คิด พิจารณา และเลือกสำหรับตนเอง กระบวนการที่จะทำให้เกิดจิตสำนึกในการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่ว่านี้ก็คือ กระบวนการ AIC ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคมของสมาชิกชุมชนอย่างสำคัญ และเป้าหมายสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงสังคมชุมชนก็คือ การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าว

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยที่กล่าวแล้วข้างต้น จึงต้องมีการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อนำมาใช้ประกอบเป็นกรอบทฤษฎีในการวิจัย ซึ่งได้แก่

1. การพัฒนาแบบยั่งยืน (sustainable development)
2. ปรากฏการณ์นิยม (phenomenology)
3. กลไกการเปลี่ยนแปลงสังคม (mechanism of social change)

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน (sustainable development) ในมุมมองที่แตกต่างกันคือ Taylor and Stanley (1987: 12) ระบุว่า เป็นการพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความต้องการของมนุษยชาติในปัจจุบัน โดยเฉพาะคนยากจน ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลดทอนหรือเบียดบัง โอกาสที่จะบรรลุความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในรุ่นต่อไปด้วย ในขณะที่ Pearce (1989: 13) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นการพัฒนาที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้เกิดความสุขสมบูรณ์ของมนุษย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ซึ่งประยุกต์ใช้วิธีคิดแบบเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่เน้นการคุ้มครองธรรมชาติและให้ความสำคัญกับเรื่องความยุติธรรมทางนิเวศ

อย่างไรก็ตามในส่วนของนักวิชาการชาวไทยซึ่งประกอบด้วย ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2545: 49–50) ให้นิยามว่า เป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการบำรุงรักษาและใช้ในอัตราที่จะก่อให้เกิดการทดแทนได้ทันอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้มีทรัพยากรใช้ต่อไปในอนาคต รวมทั้งการเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากร การพัฒนาต้องคำนึงถึงความเสียหายของสิ่งแวดล้อมและการป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมที่จะเกิดต่อสิ่งแวดล้อมด้วย ลำดับต่อมาคือ อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอำ, 2539: 67; สุภางค์ จันทวานิช, 2540: 79 แนวคิดของ SID (Society for International Development) ที่ระบุว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ประกอบด้วยตัวแปรมากมายที่ทำให้บุคคลและชุมชนเริ่มสร้างเอกลักษณ์แห่งตนที่มีลักษณะเฉพาะและสร้างความสามารถที่จะเผชิญกับโลกได้อย่างมีจุดมุ่งหมายและความภาคภูมิใจ

นอกจากนี้ผู้บริหารองค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายว่า เป็นการพัฒนาที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง สิ่งแวดล้อมดี และประชาชนมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับคนยากจน และธรรมชาติ (pro-poor and pro-nature) และท้ายสุด ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2540: 90-102) ให้นิยามไว้ว่า เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่นำเอาทรัพยากรทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ มนุษย์ เงิน และกายภาพ มาจัดการเพื่อก่อให้เกิดความมั่งคั่ง ความอยู่ดีกินดี และความสุขสมบูรณ์ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับการจัดการทางสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องและเหมาะสม และอยู่ภายใต้ขีดจำกัดทางนิเวศ การพัฒนาดังกล่าวจะต้องก่อให้เกิดความสามารถในการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้ในโลก และอยู่อย่างมีคุณภาพในการรักษาทรัพยากรชีวภาพให้ดำรงอยู่ได้ในระยะยาว การรักษาระดับประสิทธิภาพการผลิตของระบบเกษตร การมีจำนวนประชากรที่คงที่ การให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตแบบมีขีดจำกัด การสร้างระบบพึ่งตนเองและองค์กรขนาดเล็ก รวมถึงการรักษาคุณภาพอย่างต่อเนื่องในระบบเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

สำหรับองค์ประกอบของการพัฒนาแบบยั่งยืน นั้น Murphy (1998: 12) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ควรมีองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ การกำหนดขอบเขตของระบบนิเวศและมาตรฐานในการบริโภค การกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการแบ่งปันทรัพยากร การควบคุมจำนวนประชากร การอนุรักษ์ทรัพยากรพื้นฐาน การใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ การรักษาสภาพในการดำเนินการและผลการพัฒนาที่ยั่งยืน การเก็บรักษาทรัพยากร ความแตกต่างของสายพันธุ์ การลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด การควบคุมชุมชน หน่วยงานของรัฐ และร่างนโยบายระหว่างประเทศ สภาพทางเศรษฐกิจ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และการตรวจสอบสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2545: 216–217) มีความเห็นว่า

การพัฒนาแบบยั่งยืน ควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ การมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ และคำนึงถึงผลกระทบในการใช้ทรัพยากรนั้น ชุมชนมีเศรษฐกิจที่มั่นคงและ ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี

อย่างไรก็ตามนักเศรษฐศาสตร์และนักนิเวศวิทยาคนหนึ่ง ได้พยายามสร้างแนวคิดใหม่ขึ้นมาภายใต้ชื่อ “นิเวศเศรษฐศาสตร์” (ecological economics) เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่ทั่วโลกในปัจจุบันนี้ เป็นต้นตอสำคัญที่มีส่วนทำให้เกิดความไม่ยั่งยืนทางนิเวศขึ้นมา การแก้ไขปัญหาควรจะไปอยู่ที่การสร้างระบบแบบใหม่ขึ้นมา ซึ่งอาจเรียกว่า “ระบบเศรษฐกิจแนวนิเวศ” (ecological economic system) โดยต้องการที่จะเสนอแนวคิดหลักบางอย่างของนิเวศเศรษฐศาสตร์ที่จะช่วยให้แก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ทางสิ่งแวดล้อมได้ (ปริชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2543: 13-16)

การพัฒนาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ง่ายๆ ท่ามกลางการครอบงำของโลกทัศน์แบบอุตสาหกรรมนิยมที่สอนให้มนุษย์มุ่งแต่การแสวงหาวัตถุและประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพื่อให้หลุดพ้นจากวิกฤติการณ์ทางนิเวศของโลก การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์จึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นอย่างมาก ขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมในช่วง 25 ปีที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญสูงแก่การศึกษาและเผยแพร่ “ปรัชญาสีเขียว” และ “จริยศาสตร์ทางสิ่งแวดล้อม” ซึ่งนับว่ามีบทบาทอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้มีการพัฒนาจิตสำนึกที่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองธรรมชาติ โดยปรัชญาสีเขียวย้ำว่า การเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมจะต้องละทิ้งแนวคิดทางปรัชญาที่มองมนุษย์เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งทั้งหลาย (anthropocentrism) และหันไปหาแนวคิดที่เน้นชีวิตธรรมชาติ (biocentrism) การรักษาธรรมชาติให้คงอยู่ในสภาพดั้งเดิมโดยไม่ให้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจดำรงอยู่เลย นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในตัวเอง โดยที่ไม่ต้องคิดว่า การกระทำแบบนี้มีประโยชน์ต่อมนุษย์หรือไม่ ถ้ายึดแนวคิด Biocentric เป็นปรัชญาชีวิตและเป็นหลักจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม ก็ย่อมมีความหมายว่า ในการกระทำของคนต้องคำนึงถึงเสมอว่า สอดคล้องกับการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบนิเวศหรือไม่ ถ้าสอดคล้องก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องและมีศีลธรรม หลักการนี้เรียกว่า “จริยธรรมทางนิเวศ” นอกจากแง่มุมของทฤษฎีปรัชญาธรรมชาติเราอาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังนิเวศเศรษฐศาสตร์ คือ ปรัชญาที่ยึดเอาระบบนิเวศเป็นศูนย์กลาง (ecocentric philosophy) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ การอนุรักษ์ให้มากที่สุด และมีการพิทักษ์รักษาระบบนิเวศเอาไว้ด้วย ปรัชญานี้อยู่ตรงข้ามกับปรัชญาในเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมแนวนีโอคลาสสิก ซึ่งเรียกว่า ปรัชญาที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง แม้ว่าจะมีการอนุรักษ์ แต่ก็เกินไปเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ (anthropocentric philosophy) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้หลักการ “ประสิทธิภาพ” และการใช้อย่างประหยัด (อย่างชาญฉลาด) โดย

ระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม World Conservation Strategy (WCS) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเสนอแนวคิด การอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างเป็นระบบ โดยมีปรัชญาหลัก เพื่อที่จะให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืน จำเป็นจะต้องมีการอนุรักษ์ทางนิเวศ (ecological conservation) ด้วย ต่อมาในปี 1991 ได้มีการปรับปรุงให้กว้างขวางขึ้นอีก ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์กลายเป็น “ยุทธศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน” อาจกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์ใหม่นี้เป็นแนวคิดที่อยู่ใน แนวคิดเดียวกับนิเวศ เศรษฐศาสตร์

อย่างไรก็ตาม แนวคิดแบบนี้ ยังมีจุดอ่อนบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแนวคิดที่อยู่ใต้อิทธิพลปรัชญาแนว Anthropocentric (ยึดผลประโยชน์มนุษย์เป็นศูนย์กลาง) การอนุรักษ์เป็นไปเพื่อมนุษย์ (ไม่ใช่เพื่อธรรมชาติ) นอกจากนั้น ไม่บอกชัดเจนว่า ระหว่างอนาคตกับปัจจุบัน อะไรจะสำคัญกว่ากัน และยังคงว่า การปรับปรุงกลไกทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ยังไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการอนุรักษ์อย่างแน่นอน ยังจะต้องให้มีการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ และสร้างจริยธรรมใหม่ขึ้นมาด้วย (ปริชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2543: 68-72)

จากการพัฒนาแบบยั่งยืนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน คือ สังคมชุมชนที่จะต้องมีความเป็นเอกภาพภายในสังคมชุมชนของคนในการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ในด้านเศรษฐกิจ สมาชิกชุมชนทุกคนต้องได้รับ โอกาสและสภาวะแวดล้อมที่จะเจริญเติบโต สำหรับชีวิตความเป็นอยู่ด้วยตนเอง (personal dimension) ไปพร้อมๆ กับที่จะพัฒนาไปสู่การกินดี อยู่ดีในระดับของชุมชน (collective dimension) โดยไม่ต้องตกเป็นลักษณะเมืองที่ขึ้นกับชุมชนหรือสังคมอื่นใด แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้กรอบคุณค่า หรือเป้าหมายที่จะกำหนด คัดเลือก และเลือกได้ด้วยตนเองหรือด้วยกลุ่มของตน โดยไม่มีปัจจัยภายนอกเข้ามาซึ่งนำงานเกินไป ตัวบ่งชี้สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนก็คือ ความรักความสามัคคีที่จะเพิ่มขึ้นระหว่างสมาชิกชุมชน ไปพร้อมๆ กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในด้านสังคม ชุมชนที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะสร้างเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีที่ภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในกลุ่มชุมชนของตนเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอื่น ในด้านคุณค่าวัฒนธรรม ชุมชนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาที่น่าภาคภูมิใจของตนเอง มีขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนพิธีกรรมและคุณค่าดั้งเดิมที่เป็นพลังแห่งความสามัคคีและเป็นภูมิปัญญาแห่งการแก้ปัญหาและความขัดแย้งรวมถึงทางออกจากวิกฤตซึ่งชุมชนจะต้องเผชิญหน้าเป็นระยะๆ ซึ่งสามารถสร้างเป็นมรดกทางคุณค่าต่อไปให้รุ่นลูกหลาน เป็นกลไกของการสร้างความแข็งแกร่งของชุมชนได้ ในขณะเดียวกัน ในด้านการตัดสินใจร่วม หรือการจัดระเบียบชุมชน มีความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและของชุมชนในส่วนรวม สมาชิกชุมชนทุกคนหรืออย่างน้อยจากส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและในการดำเนินการตามการตัดสินใจต่างๆ นอกจากนั้น ชุมชนยังมีความเป็นเอกภาพที่จะร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อประโยชน์

ของสังคมชุมชนอย่างเป็นทางการ (collective dimension) อันเป็นมิติของความเป็นประชาสังคม (civil society) ซึ่งจะมีการกิจที่จะถ่ายทอดคุณค่านี้ไปสู่สังคมส่วนกว้างต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายประชาสังคมในระดับประเทศในที่สุด (มนัส สุภลักษณ์, 2544: 27-28)

จากเป้าหมายสูงสุดดังกล่าว แนวคิดที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาและพัฒนาให้บรรลุได้ก็ ได้แก่ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research - PAR) โดยอยู่บนฐานของปรากฏการณ์นิยม (phenomenology) อันเป็นทฤษฎีหลักในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาสังคมชุมชนเกาะภูกระแต ไปสู่ความยั่งยืนต่อไป หลักการสำคัญของปรากฏการณ์นิยมมีสาระว่า ความเป็นจริงทางสังคมนั้นเป็นจริงอย่างที่ผู้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นๆ เข้าใจและเห็นใจ อันมีกรอบจำกัดเฉพาะของชุมชนนั้นๆ ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อถือและคุณค่าอันนับประการที่หล่อหลอมให้สังคมนั้นเป็นสังคมนั้นจริงๆ และผู้ที่เห็นอย่างนั้นคือผู้ดำรงชีวิตอยู่ในนั้น ส่วนบุคคลภายนอก ถ้าอยากจะเข้าใจและเห็นปรากฏการณ์สังคมนั้น อย่างเป็นทางการอยู่ในสังคมนั้น ก็ต้องทำตนให้เสมือนอยู่ในกรอบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ความเชื่อถือและคุณค่าต่างๆ ของสังคมชุมชนนั้นด้วย

Moustakas (1994: 27) ได้อ้าง Husserl ซึ่งให้แนวคิดในเรื่องนี้ว่า กำเนิดของเหตุผลของมนุษย์ ได้มีการค้นพบในโครงสร้างของปรากฏการณ์ในลำดับพื้นฐานของประสบการณ์ในชีวิตมนุษย์ ความเข้าใจ (understanding) เป็นแก่นของทฤษฎี กล่าวคือ ศักยภาพของสมองมนุษย์ที่จะเข้าใจความหมายสำคัญกว่าตรรกะพื้นฐาน หรือระบบ โครงสร้างที่ความรู้ันั้นถูกจัดไว้ เขาพบว่าในการขุดให้พบฐานแก่นของประสบการณ์ มนุษย์จะต้องหยุด หรือละทิ้งสถานะของชีวิตประจำวัน (everyday world of the natural attitude) ไว้ก่อน แล้วเพ่งพิศบนจิตสำนึกภายใน (inner consciousness) ของอัตตาของปัจเจกบุคคล (individual ego) ในขณะที่ Bien (1978: 64) ได้ระบุดตามแนวคิดของ Schutz ว่า สังคมวิทยาทั่วไปมองข้ามความสำคัญของโลกชีวิตประจำวันของความเชื่อและการปฏิบัติตามสามัญสำนึก ในฐานะที่เป็นฐานของความเป็นจริงทางสังคม (social reality) ในการศึกษาแนวทางที่ผู้กระทำทางสังคม (social actor) กระทำอย่างเป็นแบบแผนและใช้สังสมความรู้เพื่อที่จะสร้างโลกสังคมที่มีความหมาย ได้เปิดโลกของสังคมวิทยาขึ้นใหม่อีกมิติหนึ่ง ส่วน Denzin and Lincoln (1998: 140) ได้ระบุดตามแนวคิดของ Schutz and Luckmann ว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมขึ้น โดยที่มนุษย์มีการกระทำระหว่างกันในชีวิตประจำวัน สังคมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มีจินตนาการว่ามีสังคม ให้คำจำกัดความ หรือความหมายต่างๆ แก่สิ่งที่ประกอบเป็นสังคมที่มนุษย์ทุกคนยอมรับและเข้าใจความหมายเหล่านี้ร่วมกัน แล้วก็ใช้ความหมายร่วมกัน สังคมก็เกิดขึ้น การกระทำปกติประจำวันจะค่อยๆ กลายเป็นความเคยชิน แล้วก็กลายเป็นสถาบันในที่สุด เมื่อมาถึงชั่วอายุต่อไป

ดังนั้น สังคมมนุษย์ก็คือ กลุ่มสถาบันที่มนุษย์มีการกระทำระหว่างกัน ให้ความหมายและเกิดการสร้างสรรค์ขึ้น และสำหรับ Mitchell (1979: 141) ได้อ้าง Garfinkel ซึ่งระบุว่า วัตถุประสงค์ของสังคมวิทยาก็คือ การศึกษาว่า มนุษย์สร้างสังคมอันเป็นระเบียบและรักษาบำรุงสังคมนั้นไว้ได้อย่างไร เป้าหมายของการวิจัยก็คือ การตรวจสอบสถานการณ์ การกระทำระหว่างกันของมนุษย์เพื่อที่จะทราบว่า มนุษย์สร้างระเบียบสังคมหรือระเบียบชีวิตของเขาอย่างไร แนวการศึกษาเช่นนี้เป็นแนวการศึกษาความหมายภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิดของผู้กระทำนั่นเอง ว่า เขารู้สึกอย่างไรจึงได้ทำลงไป พูดยไปเช่นนั้น เขาเสนอวิธีการศึกษาที่เรียกว่า มานุษยวิธี (ethnomethodology) ซึ่งเป็นวิธีใหม่ทางสังคมวิทยา เทคนิคพื้นฐานที่ใช้ในวิธีนี้คือ การก่อให้เกิดการหยุดชะงักขึ้นในการดำรงชีวิตปกติของกลุ่มหรือชุมชนที่ศึกษา แล้วเปรียบเทียบเรื่องราวของชีวิตก่อนหน้านั้น กับหลังเหตุการณ์ สิ่งที่เราคาดหวังว่าจะได้จากการกระทำเช่นนี้คือ เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการชะงักงันในการดำเนินชีวิต จะเป็นเหตุให้ผู้อยู่ในเหตุการณ์ต้องหยุด แล้วคิดพิจารณา ทบทวนกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมที่ควบคุมชีวิตอยู่ ผลของการศึกษาจะทำให้ได้ทราบความเป็นจริงของชีวิตที่ว่า แท้เป็นอย่างไร ทำไมเขาจึงดำเนินชีวิตไปเช่นนั้น โดยสรุปแล้วสาระสำคัญของปรากฏการณ์นิยมคือ ปรากฏการณ์ใดๆ จะมีความหมายอย่างไรย่อมแล้วแต่คนจะมอง คนแต่ละชุมชนหรือชนเผ่า หรือสังคม จะสร้างโลกของตนขึ้นมา แล้วดำเนินชีวิตตามแนวที่ตนสร้างขึ้นนั้น ดังนั้น จะรู้ว่าสังคมใดมีลักษณะอย่างไรหรือจะเข้าใจสังคมใด จะต้องมองสังคมนั้นด้วยสายตาของคนในสังคมนั้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2540: 151)

จากทฤษฎีนี้การศึกษาชุมชนหรือเป้าหมายทางสังคมใดจึงมุ่งที่จะอธิบายถึงเรื่องราวและประสบการณ์ต่างๆ ที่ตนเองประสบทาง โสดสัมผัสต่างๆ เหมือนเป็นคนในชุมชนนั้นๆเอง ฐานคิดที่สำคัญก็คือ มนุษย์เราจะรู้ดีในเรื่องที่ตนมีประสบการณ์มาก่อน โดยการรับรู้และความหมายในขณะที่มีสติสัมปชัญญะนั้นคือ เริ่มแรกความเข้าใจของมนุษย์เกิดจากการรับรู้ซึ่งสัมผัสผ่านประสบการณ์ต่างๆ อันประสบการณ์เหล่านั้นจะผ่านการกลั่นกรองตีความเสียก่อน รายละเอียดของประสบการณ์และการตีความจะผสมกลมกลืนจนเป็นเนื้อเดียวกัน “การตีความ” จึงเป็นส่วนและสิ่งสำคัญยิ่งในการที่มนุษย์จะเข้าใจถึงประสบการณ์ต่างๆ ได้ ดังนั้น ประสบการณ์จึงมักจะรวมการตีความไว้ด้วยเสมอ ปรากฏการณ์นิยมมุ่งสนใจศึกษาในประเด็นว่า “มนุษย์ผ่านประสบการณ์ในชีวิตมาอย่างไรบ้าง และมีปรากฏการณ์อะไรที่สะสมให้เขาสร้างโลกของความเป็นจริงของเขาอย่างไร” โลกความจริงของแต่ละบุคคลเป็นเรื่องของประสบการณ์และความหมายที่แต่ละบุคคลสะสมเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของต่างๆ ด้วยตัวเขาเองเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่สามารถแยก “ความจริง” ของโลกมนุษย์ได้อย่างเป็นปรนัย (objective) ว่าสิ่งนั้น “จริง” สิ่งนี้เป็นเพียงความนึกคิด

(subjective) ของคนนั้นคนนี่เท่านั้น เพราะสิ่งใดก็ตาม ถ้าเขาตีความว่าสำคัญ สิ่งนั้นก็คือ “จริง” สำหรับเขานั้นเอง (Smart, 1976: 80)

คนภายนอกสังคมอย่างนักวิจัยจึงใช้วิธีการเรียนรู้แบบที่เรียกว่า มานุษยวิธี (ethnomethodology) กล่าวคือ นักวิจัยต้องหยุดชะงักชีวิตของคนไว้ชั่วคราว เข้าไปดำรงชีวิตในชุมชนและรับเอากรอบสังคมทุกมิติของชุมชนเป้าหมายไว้ราวกับว่าเป็นของตนเอง หรือเป็นสมาชิกจริงๆ ของชุมชนนั้น และมองปรากฏการณ์สังคมชุมชนอย่างเป็นคนใน จึงจะสามารถเห็นญาณแห่งความเป็นจริงของสังคมชุมชนนั้น วิธีเข้าถึงข้อมูลแบบนี้ จึงเป็นฐานแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง ซึ่ง Silverman (1998: 81) ได้อ้างแนวคิดของ Watson ที่ระบุว่า มานุษยวิธีเป็นพื้นฐานของการวิจัยเชิงคุณภาพ และการได้มาซึ่งข้อมูลนั้นต้องผ่านการสื่อสารด้วยการสัมภาษณ์พูดคุย และขีดเขียน ซึ่งต้องมีการแปลความ ดังนั้น เมื่อนำแนวคิดปรากฏการณ์นิยมมาประยุกต์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงจำเป็นต้องแยกแยะประเด็นเกี่ยวกับ “เนื้อหา” และ “วิธีการ” จากกัน เนื้อหาของปรากฏการณ์นิยมให้ความสำคัญว่า บุคคลนั้นๆ ได้ประสบการณ์และการตีความเกี่ยวกับโลกอย่างไร สำหรับประเด็นเกี่ยวกับ “วิธีการ” คือ การที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ของบุคคลอื่นได้จริงอย่างไร ซึ่งจะรู้ได้จะต้องเข้าไปสู่ประสบการณ์นั้นจริงๆ และนี่คือ การใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participatory observation) อันเป็นวิธีการสำคัญในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (นิศา ชูโต, 2540: 23)

ปรากฏการณ์นิยมได้กลายเป็นฐานหลักของการวิจัยเชิงคุณภาพ เท่ากับที่ปฏิฐานนิยม (positivism) เป็นฐานหลักให้กับการวิจัยเชิงปริมาณ ความแตกต่างนั้นอยู่ที่ระดับของกระบวนทัศน์ (paradigm) กล่าวคือ ปฏิฐานนิยมเน้นวิธีการแสวงหาความจริงทางวิทยาศาสตร์กายภาพ ค้นหาความจริงเชิงสาเหตุ โดยต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์จากการสังเกต และ/หรือ การทดลอง (empirical evidence) และใช้รูปแบบคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ในขณะที่ปรากฏการณ์นิยมได้รูปแบบมาจากวิชาภาษาศาสตร์ ซึ่งเน้นภาพรวมและบริบทรอบด้านโดยอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพและการตีความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์อย่างถ่องแท้ โดยอ้างใน Guba and Lincoln (นิศา ชูโต, 2540: 9) ซึ่งได้ระบุว่า มุมมองของปรากฏการณ์นิยมที่มีผลต่อการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความจริงมีหลายระดับและส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นและมีตัวตนในความรู้สึกลึกซึ้งของมนุษย์ เป็นสิ่งจับต้องไม่ได้ ดังนั้น วิธีศึกษาจึงต้องดูภาพรวมที่ผสมผสานกันทั้งหมด ต้องใช้หลายวิธีการจึงจะได้ความจริงทั้งหมด ลำดับต่อมา ควรใช้ความสัมพันธ์เป็นโอกาสในการปรับวิธีการต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจและการตีความของผู้ศึกษาจนกระทั่งเกิดเข้าใจสิ่งที่ศึกษาอย่างกระจ่างชัด จากนั้น การอธิบายเกี่ยวกับความจริง ปรากฏการณ์นิยมจะค่อยๆ พัฒนาเกี่ยวกับความจริงในระดับต่างๆ ขึ้นมา ตั้งแต่หน่วยย่อยๆ โดยการสร้างสมมุติฐานชั่วคราวคร่าวๆ

เชื่อมโยงจากบริบท จนสภาพ “ความจริง” ปรากฏ และพยายามสร้างรูปแบบของความคิดที่อาจมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยใช้วิธีอธิบายแบบชักจูงให้เกิดความกระจำใจมากกว่าจะแสดงความเป็นเหตุและเป็นผลยืนยันอย่างจริงจัง ท้ายสุด ทุกวิธีล้วนแล้วแต่แปรเปลี่ยนด้วยคตินิยมและมีความเป็นอัตนัยทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิธีการในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคม

จากคุณลักษณะดังกล่าวของปรากฏการณ์นิยม จึงมีอิทธิพลต่อวิธีการและแบบอย่างการปฏิบัติ (approach) ในการวิจัยด้านวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (อุทัย คุลเกษม, 2537: 11-25) การไม่ใช้ทฤษฎีนำทางการวิจัย การใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือสะท้อนความรู้สึกนึกคิด การออกแบบการวิจัยที่ใช้วิธีค่อยเป็นค่อยไปด้วยการเข้าไปในสนามวิจัยก่อนเกิดแนวทางการวิจัย และการเลือกสถานที่วิจัยตามสภาพธรรมชาติที่เป็นจริงเป็นต้น สำหรับในส่วนของความเชื่อถือได้ (trustworthiness) ของข้อมูลในการวิจัย นักปรากฏการณ์นิยมก็ได้พัฒนาความเชื่อถือได้ของข้อมูลใกล้เคียงกับการวิจัยเชิงปริมาณ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2542: 17-25) กล่าวคือ การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล และการตีความของผู้วิจัยเกี่ยวกับความจริงระดับต่างๆ กับความคิดของผู้ให้ข้อมูลว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่ โดยมีมาตรการให้นักวิจัยเพิ่มความเชื่อถือได้ของการวิจัย โดยอยู่ในสนามเป็นช่วงระยะเวลา จนสามารถจัดอคติและตรวจสอบความเข้าใจในประเด็นสำคัญๆ ให้ถูกต้อง สังเกตอย่างจริงจัง เพื่อเข้าใจคุณลักษณะสำคัญๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งเข้าใจสิ่งที่ผิดปกติพร้อมทั้งเข้าใจความหมายนั้นๆ ถ้อยทอด เล่า ตรวจสอบ ระหว่างเพื่อนร่วมวิจัย เพื่อความแจ่มแจ้งและพัฒนาการของความเข้าใจ ปรัชญาหรือเกี่ยวกับแนวทางการวิจัย รวมทั้งบอกเล่าแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งกันและกัน ทั้งปัญหาส่วนตัวและปัญหาทางปัญญา ตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) คือ การตรวจสอบแหล่งที่มาต่างๆ ของข้อมูลของผู้สืบสวนข้อมูลหลายๆ คนที่ต่างกัน ของมุมมองทางทฤษฎีหลายๆ ทฤษฎี ตรวจสอบซึ่งกันและกัน มีสารสนเทศต่างๆ ครอบคลุมเพียงพอ ทั้งเอกสารรูปภาพ เทป วิดีทัศน์ ตลอดจนสารสนเทศต่างๆ ที่ใช้ โดยจะต้องตรวจสอบความถูกต้องก่อนใช้เป็นหลักฐานอ้างอิง และข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ประกอบการวิจัยและการตีความเรื่องราวต่างๆ จะต้องผ่านการตรวจสอบเป็นระยะๆ โดยผู้เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นจนสุดท้ายของการศึกษา

นอกจากนั้น ยังใช้การพึ่งพากับเกณฑ์อื่น (dependability) ได้แก่ การใช้วิธีอื่นๆ เข้าร่วมกันหลายๆ วิธี ในการตรวจสอบความตรง (validity) ของข้อมูล ของแนวคิดทฤษฎี ใช้นักวิจัยหลายคนร่วมสังเกตสิ่งเดียวกัน เพื่อดูว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะไปในทิศทางเดียวกัน สนับสนุนกัน ซึ่งก็เป็นลักษณะของการตรวจสอบแบบสามเส้านั่นเอง รวมทั้งใช้วิธีการถ่ายโอนผลการวิจัย (transferability) ได้แก่ ความสามารถอ้างผลการวิจัยไปยังสภาพการณ์ในบริบทที่คล้ายคลึงกัน ได้มีการเสนอให้ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sample) ที่ครอบคลุมแนวคิดและมุมมองของทฤษฎีที่กำลังจะเกิดจากข้อมูล (ground theory) หาข้อสนเทศในทุกๆ ด้านอย่างครบถ้วน หาข้อมูล

ของแนวคิดในสมมุติฐานที่สร้างขึ้น เพื่อสร้างแนวทางอันอาจทำให้เกิดการถ่ายโอนผลการวิจัยไปสู่บริบทอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันได้ และสุดท้ายใช้วิธีการยืนยันผลการวิจัย (confirmability) ซึ่งได้แก่ความสามารถในการยืนยันผลอันเกิดจากข้อมูล ได้มีการเสนอแนะให้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าต่างๆ เช่น ตรวจสอบแนวคิด สมมุติฐานเปรียบเทียบกับงานวิจัยของคนอื่นที่ทำเรื่องคล้ายคลึงกัน บันทึกสาเหตุและเหตุผล แนวทาง ในการมองปัญหาของผู้วิจัยอย่างชัดเจน รวมทั้งการตรวจสอบแนวคิดกับผู้เชี่ยวชาญ (สุภางค์ จันทวานิช, 2543: 17-29)

จากปรากฏการณ์นิยม ซึ่งให้ฐานคิดว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น มีกฎข้อบังคับกับนักวิจัยไว้ข้อหนึ่งว่า จะต้องเข้าไปดำรงชีวิตจนเป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน แต่การเป็นนักวิจัยเพื่อการพัฒนาจะมีกฎอีกข้อหนึ่งคือ การพัฒนานั้นย่อมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมชุมชน ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง นักวิจัยจะต้องวิจัยเพื่อหาข้อสรุปต่อไป จากธรรมชาติของการต้องเปลี่ยนแปลงสังคมในกระบวนการพัฒนานั้น นักวิจัยย่อมที่จะต้องเรียนรู้และหาแนวคิดในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยนี้คือ เหตุผลของการศึกษาเรื่อง กลไกการเปลี่ยนแปลงสังคมต่อไป

“การเปลี่ยนแปลง” (change) เป็นภาวะหรือปรากฏการณ์ที่ไม่หยุดนิ่งและเกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งกับสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต ทั้งการเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการกระทำของมนุษย์เอง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นหรือเลวลงกว่าเดิม (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2532: 113) ในขณะที่ สัจญา สัจญาวิวัฒน์ (2525: 3) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความแตกต่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อวันเวลาเปลี่ยนไป หรือการที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งแปรเปลี่ยนสภาพที่เคยเป็นอยู่ไปสู่สภาพใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม โดยอาศัยองค์ประกอบด้านเวลา เป็นเครื่องกำหนดค่านั้นเอง นักสังคมวิทยาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) ไว้หลายท่านในความหมายที่คล้ายคลึงกันซึ่งสรุปได้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและหน้าที่ของโครงสร้างสังคม โดยการจัดระเบียบหรือองค์การทางสังคมและสถาบันทางสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานทางสังคม ความแตกต่างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม กลุ่มสังคม และสถาบันต่างๆ ในสังคม” (สุพิศวง ธรรมพันธ์, 2543: 67; ราชบัณฑิตยสถาน, 2524: 337; จุมพล หนิมพานิช ,2538: 126; เฉลียว ฤกษ์รุจิพิมล, 2541: 179-180; ณรงค์ เสียงประชา, 2541: 207; Ginberg, 1958: 205; Hans, et al, 1953: 398; Smelser, 1988: 383)

การศึกษากลไกการเปลี่ยนแปลงสังคม (mechanism of social change) นั้น สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเป็นองค์หลักของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการศึกษาถึงพลังหรือ กระบวนการหลังฉากของการเปลี่ยนแปลงที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยนักวิชาการคือ Vago (1980:

91) และนักวิชาการท่านอื่นๆ ได้จำแนกไว้ทั้งหมด 7 ประการด้วยกัน ได้แก่ เทคโนโลยี (technology) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เป็นระบบ เป็นเครื่องมือและเครื่องทุ่นแรงที่ถูกใช้ในกระบวนการผลิตและในการบริการ เทคโนโลยีสร้างโอกาสและวิถีใหม่ให้กับชีวิตมนุษย์และสังคม พอๆ กับสร้างปัญหาให้กับพวกเขา ซึ่ง สมบูรณ์ สุภศิลป์ (2534: 200-220) ได้อ้างแนวคิดของ Schumacher ที่ระบุว่าเทคโนโลยีระดับกลางเหมาะสมต่อการแก้ปัญหาสังคมในประเทศยากจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mesthene (1977: 159) และ Freeman (1974: 12) ที่อธิบายว่า เทคโนโลยีสามารถสร้างทางเลือกใหม่ๆ และสร้างโอกาสต่าง ๆ ให้กับมนุษยชาติและสังคม แต่ในขณะที่เดียวกันเทคโนโลยีก็ทำให้เกิดปัญหาใหม่ๆ ตามมาเช่นกัน เทคโนโลยีทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ

ลำดับต่อมาคือ อุดมการณ์ (ideology) อันเป็นระบบความเชื่อถือชุดหนึ่งซึ่งคลibanคาลให้เกิดความคลั่งไคล้ในแง่ศาสนาและคุณค่า ในระบบการเมืองเองก็ทำให้อุดมการณ์ทางการเมืองกลายเป็นเหมือนศาสนา (Vago, 1980: 99) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gouldner (1976: 12) ที่อธิบายว่า อุดมการณ์ของครอบครัวที่แต่งงานกันนำมาสู่ความเสมอภาคและความอิสระของสมาชิกในครอบครัว ลำดับต่อมาคือ การแข่งขัน (competition) ซึ่งเกิดขึ้นในสังคม เพราะมนุษย์แย่งหรือช่วงชิงข้าวของ สถานภาพ หรือบริการที่หาได้ยาก โดยปกติจะมีกฎกติกามากกว่าที่จะไม่มี จึงเป็นทั้งสาเหตุและเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง (Vago, 1980: 104) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Quinn (1950: 3-4) ที่อธิบายว่า การแข่งขันเป็นสิ่งที่เกิดติดตัวกับสังคมอย่างถาวร สามารถทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านนิเวศวิทยาและบริบทขององค์กร ลำดับต่อมาคือ การขัดแย้ง (conflict) ซึ่งการขัดแย้งต่างกับการแข่งขันตรงที่การแข่งขันนั้นจะมีกระบวนการต่อเนื่องและไม่เป็นเรื่องส่วนบุคคล ในขณะที่การขัดแย้งจะเกิดเมื่อไรก็ได้จะไม่ต่อเนื่อง และจะเป็นการเผชิญหน้าของบุคคล (Howard, 1974: 3-4) ลำดับต่อมาคือ การเมือง (policy) ซึ่งเป็นเรื่องของกระบวนการตัดสินใจในฐานะอำนาจว่า ใครจะได้อะไร เมื่อไร และอย่างไร การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นโดยกระบวนการของจักรระบบอำนาจและผลประโยชน์ กระบวนการของกฎข้อบังคับ และกระบวนการของการจัดอำนาจและผลประโยชน์เสียใหม่ และ เป็นการนำทรัพยากรจากกลุ่มสังคมหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มสังคมหนึ่ง (Vago, 1980: 113) ลำดับต่อมาคือ เศรษฐกิจ (economic) ที่ระบุว่า พลังทางเศรษฐกิจหล่อหลอมและนำชีวิตมนุษย์ (Vago, 1980: 114) โดยเฉพาะแนวคิด “ทฤษฎีใหม่” ของในหลวง เป็นตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดที่สุดของอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เมื่อชุมชนจะได้รับระบบเศรษฐกิจพอเพียงและหันหลังให้ระบบการผลิตเพื่อส่งออก ระบบ สังคมชุมชนย่อมเปลี่ยนแปลง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541: 2) แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง จำนงค์ อควิวัฒนสิทธิ์ (2540: 171-172) ได้อธิบายไว้ว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่ใช่เทคโนโลยีการผลิตหรือวัตถุดิบของ แต่เป็นเรื่องของกฎระเบียบสังคมที่บังคับควบคุมความสัมพันธ์ทาง

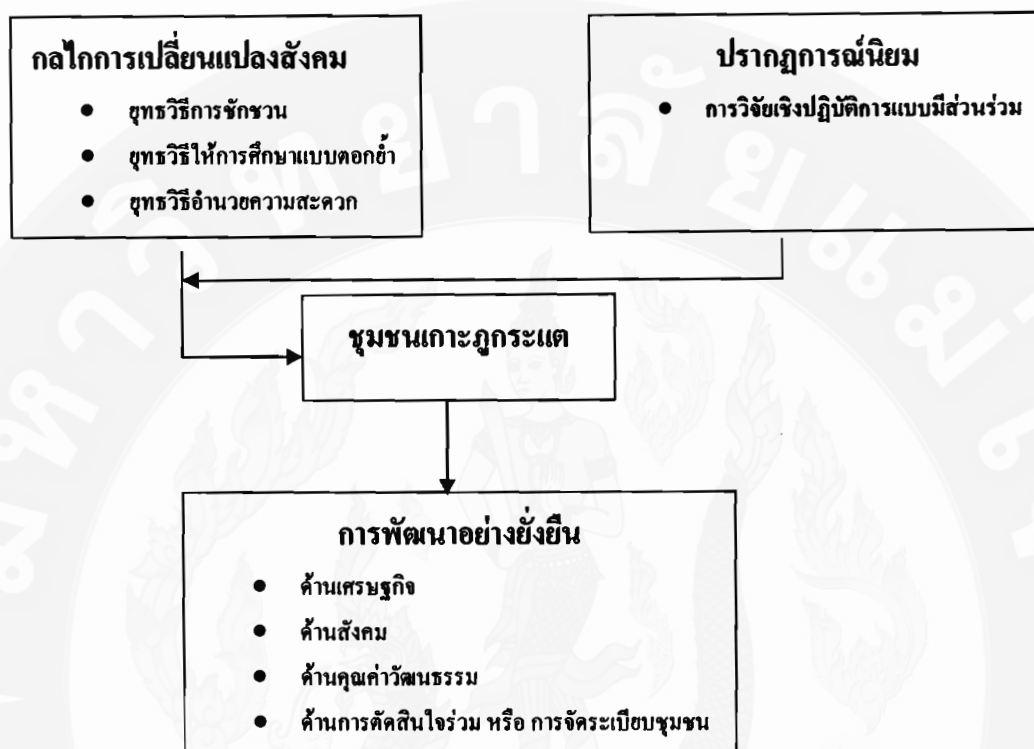
เศรษฐกิจของคนในสังคม และประการสุดท้ายคือ การกดดันทางโครงสร้าง (structural strain) ซึ่งระบบสังคมไม่เคยเข้ากันได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และองค์ประกอบของความไม่เข้ากันก็มาจากระบบภายในของสังคมนั่นเอง (Lauer, 1977: 238)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติเพราะกลไกทางสังคมแล้ว การเปลี่ยนแปลงยังสามารถเกิดขึ้นด้วยความจงใจได้ นักวิจัยจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ยุทธวิธีของการนำเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปใช้สร้าง (creating) ชักจูง (guiding) ชี้นำ (directing) และจัดการ (managing) ในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคมชุมชนตามเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่ง Vago (1980: 290) ได้ระบุรูปแบบของการวางแผนการนำเปลี่ยนสู่ชุมชนว่า การนำเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผน (planned social change) เป็นความพยายามอย่างจงใจของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามระบบเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำหรับเป้าหมายของการนำเปลี่ยนแปลง (target of change) นั้น Vago (1980: 291) ได้อ้าง Zaltman and Duncan ซึ่งระบุว่า ในการกำหนดเป้าหมายของการนำเปลี่ยนนั้น จะต้องหาระดับ (system level) เสียก่อน ได้แก่ ปัจเจกบุคคล องค์กร ชุมชน หรือ สังคม ซึ่งต้องอาศัย ผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง (change agent) ที่เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้แนะการเปลี่ยนแปลง และสามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกระบบสังคม โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้นำ และผู้สนับสนุน ทางด้านกระบวนการนำเปลี่ยนแปลง (method of planned social change) นั้น Vago (1980: 297) ได้อ้างตามแนวคิดของ Chin and Benne ที่ระบุว่า มีอยู่ด้วยกัน 3 ยุทธวิธี ได้แก่ ยุทธวิธีประจักษ์ – ตรรกะ (empirical – rational strategy) ลำดับต่อมาคือ ยุทธวิธีรูปแบบกระบวนการในการศึกษาแบบตอกย้ำ (normative – reeducative strategy) และท้ายสุดคือ ยุทธวิธีการใช้พลัง (power – coercive strategy)

นอกจากนี้ Vago (1980: 299) ยังได้อ้างตามแนวคิดของ Zaltman and Duncan ถึงกระบวนการวิธีการนำการเปลี่ยนแปลง และระบุว่ามี 4 ยุทธวิธี ด้วยกัน ได้แก่ ยุทธวิธีอำนวยความสะดวก (facilitative strategies) ยุทธวิธีให้การศึกษาแบบตอกย้ำ (reeducative strategies) ยุทธวิธีชักชวน (persuasive strategies) และ ยุทธวิธีการใช้พลัง (power strategies)

จากกลไกการเปลี่ยนแปลงสังคม จะเห็นได้ว่านักวิจัยเพื่อพัฒนาต้องใช้กลไกและยุทธวิธีในการนำเปลี่ยนสังคมชุมชนที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนา ในกรณีของชุมชนเกาะภูเก็ตนั้น ยุทธวิธีการนำเปลี่ยนแปลงน่าจะเป็น ยุทธวิธีอำนวยความสะดวก ยุทธวิธีให้การศึกษาแบบตอกย้ำ และยุทธวิธีชักชวนของ Vago (1980: 299) เพราะการพัฒนาใดๆ นั้น ย่อมจะต้องเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ และดำเนินไปแบบค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป ไม่ใช่วิธีการบังคับเพื่อการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน ในที่นี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะถูกใช้เป็นเครื่องมือ (carrier) ของการนำการเปลี่ยนแปลง โดยผู้วิจัยต้องศึกษาวิเคราะห์ตามกระบวนการของ

วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาครั้งนี้ต่อไป จากการศึกษาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปเป็นกรอบทฤษฎีในการวิจัย (research theoretical framework) ครั้งนี้ ได้ดังนี้

ภาพ 1 กรอบทฤษฎีในการวิจัย (research theoretical framework)

จากแผนภูมิกรอบทฤษฎีการวิจัยนี้ จะเห็นได้ว่าหลักใหญ่ซึ่งเป็นเป้าหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนา คือ สังคมชุมชนที่มีการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยเนื้อหาที่ได้จากการตรวจวรรณกรรมทางสังคมต่างๆ พบว่า เมื่อจะทำการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น ชุมชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองในทุกเรื่องทุกด้าน และมีการสร้างสรรค์ชุมชนของตนไปสู่ความเป็นประชาสังคมอย่างยั่งยืนดังกล่าวจึงเป็นวิสัยทัศน์หลักที่ชุมชนพึงมุ่งไปในกระบวนการพัฒนาสังคมของตน อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ ชุมชนจำเป็นต้องรู้จักตนเองเสียก่อน นั่นคือชุมชนรู้จักที่จะวิเคราะห์สังคมของตน และเครื่องมือสำคัญที่สามารถนำมาใช้ได้เป็นอย่างดีก็คือ การประเมินสถานะชนบทอย่างมีส่วนร่วม หรือ เทคนิค PRA ที่เน้นให้ประชาชนท้องถิ่นช่วยกันศึกษาทำความเข้าใจสภาพความเป็นจริงของชุมชนของตนด้วยตนเอง อันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม การที่จะนำเครื่องมือดังกล่าวมาใช้ได้ในชุมชน จำเป็นที่จะต้องมีความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งอาจกำหนดให้นักวิจัยเพื่อพัฒนา เป็นผู้ดำเนินการ

เปลี่ยนแปลง (change agent) จึงจำเป็นต้องร่วมเรียนรู้ ตำราจ วิจัยและวิเคราะห์พร้อม ๆ กันไปกับสมาชิกชุมชน กรอบทฤษฎีในการร่วมทำงานร่วมชีวิตของนักวิจัยกับชุมชนจึงได้แก่ ปรัชญาการนิยมนิยม ซึ่งจะผลักดันให้นักวิจัยกลายเป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน เมื่อมองวิธีการนี้จากมุมมองของนักวิจัยเรียกว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ชุมชนจะเป็นผู้วิจัยเองพร้อมๆ กับการเป็นเป้าหมายของการวิจัยด้วยในขณะเดียวกัน เมื่อได้รู้จักตัวเองแล้ว เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงชุมชนก็คือการพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นวิสัยทัศน์หลักที่ชุมชนจะต้องไปให้ถึง

ในการพัฒนานั้น จำเป็นต้องรู้กลไกการเปลี่ยนแปลงสังคม ในกรณีของการนำการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชนเกาะกูดกระแสนั้น ผู้วิจัยมองเห็นกลไกทางอุดมการณ์ เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ตลอดจนการร่วมมือกัน ได้แก่ ธุรกิจชุมชนในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานและเป็นตัวหลัก ในฐานะผู้วิจัยจะมีบทบาทการนำการเปลี่ยนแปลงที่ควรรู้จักใช้ยุทธวิธีที่เหมาะสมในการนำการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจึงจะเน้นยุทธวิธีการชักชวน (persuasive strategies) ผสมผสานกับยุทธวิธีให้การศึกษาแบบตอกย้ำ (reeducative strategies) และยุทธวิธีอำนวยความสะดวก (facilitative strategies) เป็นยุทธวิธีหลัก ซึ่งก็คือการศึกษากลไกเปลี่ยนแปลงสังคมหลังจากที่สามารถใช้ยุทธวิธีการนำเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมถูกต้องแล้ว ชุมชนเกาะกูดกระแสนั้น ก็จะสามารถใช้การท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานเป็นกลไกของตัวนำการเปลี่ยนแปลงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัยที่ได้ศึกษานั้น การที่ทำให้เป็นจริงได้จำเป็นต้องมีการวางแผนงานเพื่อให้ทฤษฎีสามารถบรรลุผลได้อย่างเป็นขั้นตอน ในการวางแผนงานวิจัยนั้น แนวคิด เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่นักวิจัยจะต้องมีอย่างชัดเจน ดังนั้น ในขั้นต่อไปของการศึกษานี้จึงเป็นการศึกษากรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงสังคมคงได้กล่าวมาแล้วนั้น สังคมในชุมชนใดๆ ไม่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนของตนดังความตั้งใจได้โดยมิได้มีการผลักดัน นักวิจัยเพื่อพัฒนาที่มีเป้าประสงค์ที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงสังคมชุมชนเกาะภูกระแตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นั้น ควรใช้บรรทัดวิธีที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นฐานคิดหลัก เพราะฉะนั้น วิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาที่นำไปสู่การดำรงอยู่ของชุมชนอย่างยั่งยืนดังกล่าวก็คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การที่จะค้นพบทรัพยากรในชุมชนเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาก่อนที่จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นพบไปพร้อมๆ กับนักวิจัย ในกรณีของชุมชนเกาะภูกระแต นี้ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนได้พบทรัพยากรเหล่านั้นด้วยตัวเอง เมื่อได้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว นักวิจัยและชุมชนก็ต้องเรียนรู้ร่วมกันถึงกระบวนการทำธุรกิจชุมชน ซึ่งเป็นวิธีการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์กับชุมชน การเรียนรู้ดังกล่าวย่อมจะต้องอาศัยเทคนิคการเรียนรู้และเทคนิคนั้น ได้แก่ เทคนิค AIC และ PRA (มนัส สุภักษณ์, 2544: 47)

การศึกษาวิจัยในขั้นตอนนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อหาเครื่องมือและเทคนิคในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืน กระบวนการศึกษานี้ที่สุดจะนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนั้น องค์ประกอบของการศึกษาในขั้นตอนนี้จึง ได้แก่

1. การท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. กระบวนการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการและการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน
3. รูปแบบการประเมินผลที่ช่วยในการตัดสินใจและการจัดการ (CSE Model)
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พร้อมด้วยเทคนิค AIC และเทคนิค PRA ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน
5. ธุรกิจชุมชน

โดยสามารถอธิบายรายละเอียดของกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวทางเลือก (alternative tourism) นับเป็นต้นธารของการเกิดแนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในเวลาต่อมา ทั้งนี้ตามทัศนะของ Fennell (1999: 7-10) ได้ระบุปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวแบบมวลชนก่อให้เกิดข้อเสียดังกล่าว “ทางเลือกที่ดีกว่า” ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่คนในท้องถิ่นในระยะยาว เป็นการใช้เทคโนโลยีเท่าที่จำเป็นและไม่ช่วงชิงประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม มีการรุกรานทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมน้อยที่สุด และตอบสนองต่อความต้องการของคนในท้องถิ่นมากที่สุด ทั้งนี้คุณลักษณะของการจัดการท่องเที่ยวทางเลือกจึงประกอบด้วย 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) มีผลประโยชน์ตอบแทนคนในท้องถิ่นในฐานะเจ้าของที่พักในท้องถิ่น ขณะที่คนในท้องถิ่นต้องได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับทักษะการจัดการท่องเที่ยว (2) ประโยชน์ที่คนในท้องถิ่นได้รับต้องนำไปสู่การยกระดับความเป็นอยู่และสาธารณูปโภคในท้องถิ่น (3) ลดการรั่วไหลของรายได้ที่จะออกไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างประเทศ และ (4) ก่อให้เกิดจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ไม่เคยสัมผัสกับท้องถิ่น ซึ่งก็คือ แนวทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิการจัดการชุมชนด้วยตัวของคนในชุมชนเอง ทั้งในด้านการวางแผน การจัดการที่รวมถึงการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยว การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว อันเป็นสิ่งที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว อาจกล่าวได้ว่าข้อเสนอแนะดังกล่าวก็คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มองเห็นสิ่งที่ชุมชนควรได้รับ เพื่อแลกกับสิ่งสำคัญที่ชุมชนจะต้องเสียไปในลักษณะของการได้กับได้ (win-win) ทั้งระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐ และคนในชุมชน

การท่องเที่ยวมีชุมชนเป็นฐาน (community-based tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2547: 12) โดยองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานนั้นต้องพิจารณาให้ครอบคลุมถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน องค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการ (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548: 3-5)

พจนาน ศวนศรี(2546: 32-33) ได้กล่าวถึงผลกระทบทางด้านบวกและด้านลบที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีต่อชุมชนในแต่ละด้าน ได้แก่

1. ด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบทางด้านบวก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจทางด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างสรรค์อาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการนำรายได้สู่ชุมชนในท้องถิ่น ทำให้เกิดการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชนในท้องถิ่น ทำให้เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน ทำให้เกิดการช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินตราต่างประเทศ ส่วนผลกระทบทางด้านลบ ทำให้เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาลแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาภาวะว่างงานนอกฤดูกาลแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาคุณภาพของแรงงานแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาราคาและค่าครองชีพแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาแก่งแย่งผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควรได้ของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหากับที่ดินแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายการจัดการระเบียบชุมชนท้องถิ่น

2. ด้านสังคม ผลกระทบทางด้านบวก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการปกครองอาชีพของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการสร้างความสะดวกสบายแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการสร้างความสามัคคีแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นฐานของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการเสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการเสริมสร้างความปลอดภัยแก่ชุมชนท้องถิ่น ส่วนผลกระทบทางด้านลบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมชุมชน ทำให้ขาดความผูกพันของครอบครัวของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยอันดีของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาเชิงพาณิชย์ในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น

3. ด้านวัฒนธรรม ผลกระทบทางด้านบวก ทำให้เกิดการใช้วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการช่วยฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการสร้างความรักความหวงแหนและความภาคภูมิใจของวัฒนธรรมประเพณีแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอันดีระหว่างชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น ส่วนผลกระทบทางด้านลบ ทำให้เกิดการขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการลดคุณค่าของวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการลดคุณค่างานศิลปหัตถกรรมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการทำลายศิลปวัตถุของชุมชนท้องถิ่น

5. ด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบทางด้านบวก ทำให้เกิดการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการฟื้นฟูและส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการค้นคว้าหาแนวทางรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ส่วนผลกระทบทางด้านลบ ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการขาดแคลนของทรัพยากรชุมชนในท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาคุณภาพน้ำเสียในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรชีวภาพของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของทรัพยากรดินในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาทางมลภาวะทางเสียงในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาการทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนในท้องถิ่น

นักวิชาการ 3 ท่าน นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538: 79) พงณา สวนศรี (2546: 45) และ ยศ สันตสมบัติ (2544: 47) ได้เสนอความเห็นในประเด็นเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการเสื่อมสลายของวัฒนธรรมชุมชน และความสมดุลระหว่างความต้องการเงินตราต่างประเทศเข้ามาพัฒนาประเทศในกระแสบริโภคนิยม กับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืน โดยระบุว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถูกจัดวางไว้เป็นอันดับต้นในการดึงเงินตราต่างประเทศเข้าสู่รัฐ เป็นผลให้เกิดตัวเลขหมุนเวียนเป็นจำนวนหลายแสนล้านบาท แต่รายได้จำนวนมหาศาลดังกล่าว ไม่ได้ส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น ในทางตรงกันข้าม ต้นทุนของการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวมาจากปัจจัยการผลิตพื้นฐาน คือ ที่ดินในภาคเกษตรกรรม และการทำลายสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมของชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของทั้งประเทศ ตลอดจนรายได้ส่วนใหญ่ตกอยู่กับกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวเพียงไม่กี่กลุ่ม และเห็นควรที่ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรจะเข้ามาดำเนินการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้และเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชน

แนวคิดดังกล่าวช่วยเสริมงานวิจัยทางการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน โดย รัชชัย รัตนช้อน (2542: 135-145) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง พบว่า โครงสร้างหลักทางวัฒนธรรมของชุมชนด้านระบบคุณค่า ระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์มิได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก หากแต่ได้มีการปรับตัวที่สำคัญหลายประการ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน ในด้านแนวคิดของชุมชนต่อการจัดการ

ท้องถิ่นนั้น ชุมชนได้ใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการรักษาระบบนิเวศ และรักษาทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชุมชน มากกว่าดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหารายได้เพียงอย่างเดียว เช่นเดียวกับ รณกร ศิริกานนท์ (2541: 26-29) ที่ระบุถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเสมือนกิจกรรมหนึ่งของการใช้ประโยชน์จากป่า เป็นกิจกรรมที่กำลังได้รับความนิยมอย่างสูง มีการผนวกการท่องเที่ยวไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาให้ความรู้ และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีความเป็นไปได้สูงในการให้ประชาชนท้องถิ่นร่วมบริหารจัดการทรัพยากรของตน เพื่อประโยชน์ทั้งการพัฒนาและการอนุรักษ์

อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ได้แก่ งานวิจัยของ นฤดม สาริกบุตร (2550: 283) ที่ระบุว่า (1) การจัดและบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่เชิงนิเวศนั้น โดยให้ชุมชนที่มีพื้นที่เชิงนิเวศจัดและบริหารการท่องเที่ยว ดังนี้คือ พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบว่าเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และพิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น และ (2) แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ไม่ได้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เชิงนิเวศ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แห่งนั้น ตลอดจนงานวิจัยของ ประภาส อินทนปสานนท์ (2546: 107) ที่ระบุว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม มีแนวทางในการพัฒนาในด้านการจัดองค์กรชาวบ้านในเรื่องพัฒนาความเข้าใจให้เห็นความสำคัญการติดตามประเมินผล ขณะที่ด้านการมีส่วนร่วมควรพัฒนาและให้ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวางแผน และจากนักท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาเพิ่มความรู้พึงพอใจในด้านสถานที่พักและหมู่บ้าน ด้านการต้อนรับและบริการและด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวแบบบ้านพักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทด้วย

นอกจากที่คนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแล้ว Fennell (1999: 34-54) ได้เสนอเพิ่มเติมอีกว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย เช่น การประสานประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างนโยบายรัฐ การจัดการทรัพยากร การพัฒนาชุมชน การสร้างการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว การตลาด การจัดการนักท่องเที่ยวและทัศนคติของนักท่องเที่ยว การให้ความสำคัญต่อทรัพยากรและชุมชนเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนการสร้างภูมิปัญญา จิตสำนึก จริยธรรม และการปฏิเสธการล่วงเกินท้องถิ่นจากคนภายนอก Dowling (2000: 1-14) ได้สนับสนุนประเด็นของ

Fennell ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความบันเทิงควบคู่กับการมีสำนึกต่อธรรมชาติและความยั่งยืน ซึ่งต้องเป็นการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ธรรมชาติอย่างยั่งยืน ผ่านการศึกษาสิ่งแวดล้อม การสร้างประโยชน์แก่ท้องถิ่น และการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว

จุฑาทิพย์ เจริญลาภ และรุ่งทิพ ว่องปฏิการ (2545: 6-7) ได้อธิบายว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นส่วนผสมระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความหลากหลาย มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น และสิ่งที่ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นมารองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่รักษาสภาพแวดล้อมซึ่งได้นำหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมาใช้ในการจัดการ อย่างไรก็ตามได้มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ไว้มากมาย โดยศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2541: 314) ได้สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทาง ไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น โดย องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีสาระสำคัญดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (interpretation programs) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (interpretive center) ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษารเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่างๆ เป็นต้น
2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ่ง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่นๆ เป็นต้น

สำหรับองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น Buckley (1993: 26) ให้แนวคิดไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรประกอบด้วย (1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการดูแลอย่างยั่งยืนด้วยรูปแบบและการบริหารที่ถูกต้อง (2) เป็นการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของธรรมชาติ

(3) มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (4) เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และ (5) สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวซึ่ง สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540: 26) ได้พัฒนามาสู่อุ้งค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น

2. ด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. ด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่มีต่อท้องถิ่นนั้น มีขอบเขตตั้งแต่การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาจัดการแหล่งท่องเที่ยว และครอบคลุมถึงการที่ท้องถิ่นสามารถเข้ามาควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตั้งอยู่บนหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีกรอบป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย รวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความสวยงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย (Shirley, 1992: 3) ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญได้ดังนี้

- กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้
- มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมอ
- ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจ
- ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

จะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

- มีการจัดการอย่างยั่งยืน ครอบคลุมถึง การอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต
- เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
- เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

นอกจากนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ยังได้ระบุแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ในบทความ “กระบวนทัศน์ใหม่การท่องเที่ยวไทย” (บุญกร พรหมมาโนช, 2549: 60-64) ไว้เป็น 5 แนวทาง คือ

1. ให้มีนักท่องเที่ยวในปริมาณที่พอสมควร ไม่มุ่งรายได้และตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยว ทรัพยากรก็จะยั่งยืนและวัฒนธรรมบางส่วนก็จะสามารถดำรงอยู่ได้
2. สร้างความหลากหลายทางการท่องเที่ยวให้มีหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา เพื่อความบันเทิง หรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และพยายามคิดให้มีความหลากหลายแบบแปลกใหม่เพิ่มขึ้น โดยรู้ว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มใด มีความสนใจในเรื่องใด
3. ให้การท่องเที่ยวในการเรียนรู้นอกห้องเรียนเรียนรู้สังคมคนทั่วไปให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดพิพิธภัณฑ์ที่บ้านของตน โดยคนท้องถิ่นเป็นผู้อธิบายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้กับผู้รับ
4. การปรับบทบาทขององค์กรการท่องเที่ยวภาครัฐ จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นให้ความรู้มากขึ้น ให้สามารถนำมาใช้จัดการท่องเที่ยวทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม
5. ให้ความสำคัญกับคนมากกว่ารายได้ มองคนเป็นเป้าหมายหลักในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งคนในที่นี้หมายถึง ผู้ให้บริการ เช่น มัคคุเทศก์ ดูแลให้เขามีรายได้ดีขึ้น มีความรู้เพิ่มขึ้น มีโอกาสขยายงานในทางที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและครอบครัวมากขึ้น นักท่องเที่ยวควรได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ได้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความปลอดภัย ได้ความรู้เพิ่มขึ้น และคนท้องถิ่นควรได้รับประโยชน์จากรายได้การท่องเที่ยว ดำรงชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข โดยการท่องเที่ยวไม่ไปทำลายระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย

บุญเลิศ จิตต์ังวัฒนา (2549: 10-12) ได้อธิบายว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหลักที่รวมเอาสินค้าและบริการหลากหลาย จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ หรือ 3A's ดังต่อไปนี้ คือ

1. สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้อยากเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้วเกิดความประทับใจ อาจเป็นสิ่งที่ให้ความรู้ หรือ เพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวย่อมมีความแตกต่างกันไปตามความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคนแต่ละกลุ่ม สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมี 6 ประการ คือ

1.1 ทิวทัศน์หรือทัศนียภาพอันสวยงามตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ คลอง ทะเล น้ำตก หน้าผา บ่อน้ำพุร้อน เกาะแก่ง อุทยาน ทะเลสาบ ถ้ำ ถ้ำน้ำ ชายหาด แหลม เป็นต้น

1.2 ความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ เช่น อากาศบริสุทธิ์สดชื่น อากาศเย็นสบายปลอดโปร่งหรือไม่หนาวจัดหรือร้อนจัดจนเกินไป เป็นต้น

1.3 คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น มีสิ่งที่น่าสนใจด้านประวัติศาสตร์ หรือมรดกทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สถาบันทางการเมือง สถาบันทางการศึกษา วัด หรือ ศาสนสถาน คูเมือง กำแพงเมือง อนุสรณ์สถาน ชุมชนโบราณ เป็นต้น

1.4 วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น มีขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปกรรม งานเทศกาลหรืองานประเพณี การละเล่นพื้นเมืองหรือพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน การประกอบอาชีพ ศูนย์วัฒนธรรม การทำนา ทำไร่ เป็นต้น

1.5 สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนสนุก สวนสัตว์ โรงละคร ชีวิตยามราตรี โรงแรมหรู สนามกีฬา สถานเริงรมย์ การแสดงต่างๆ ศูนย์การค้า สนามกอล์ฟ สนามเทนนิส โบว์ลิ่ง สวนพฤกษศาสตร์ สวนหย่อม ศูนย์สุขภาพอนามัย สวนสาธารณะ เป็นต้น

1.6 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การขี่ช้าง การคูนก การปีนเขา การเที่ยวถ้ำ การเทียวน้ำตก การล่องแพ การพายเรือ การดำน้ำ การขี่จักรยาน การชมสวนดอกไม้ การชมสวนผลไม้ การชมพื้นที่ปลูกพืชไร่ เป็นต้น

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก และปลอดภัย ซึ่งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะต้องพิจารณา 6 ด้านด้วยกัน คือ

2.1 ประเภทการคมนาคมขนส่งที่จะให้บริการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาว่าจะใช้การขนส่งประเภทใดเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอันนั้นๆจึงจะเหมาะสม หรือจะใช้ขนส่งหลายประเภทรวมกันไป เช่น การขนส่งทางรถยนต์ การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งทางเรือ การขนส่งทางเครื่องบิน เป็นต้น

2.2 เส้นทางรถขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงสภาพการเดินทาง ความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว ความปลอดภัย และความมีมาตรฐานดีในระดับสากลของเส้นทางที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

2.3 การคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนที่เพียงพอ คุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนความสะดวกสบาย รวดเร็วและปลอดภัยของรถสาธารณะ และรถนำเที่ยวที่จะให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว

2.4 แบบแผนการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักแรมเป็นหมู่คณะทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ทั้งการเดินทางของนักท่องเที่ยวแบบส่วนตัวและแบบครอบครัว

2.5 บริเวณที่อำนวยความสะดวกให้แก่ยานพาหนะ เช่น สถานีขนส่ง ที่จอดรถ ที่ล้างรถ ที่ซ่อมแซมบำรุงรักษารถ เป็นต้น

2.6 ปัญหาการจราจรที่อาจเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงปัญหาการจราจรที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาอากาศเป็นพิษ เป็นต้น

3. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นอย่างประทับใจ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยวมาวันขึ้นหรือกลับมาเที่ยวซ้ำในโอกาสหน้า ซึ่งอำนวยความสะดวกมี 4 ด้านคือ

3.1 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาคารและสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยที่จำหน่ายบัตรเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานที่ทำการของแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักนักท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะ ศาลาหรือซุ้มนั่งคอย ร้านอาหาร บ้านพักพนักงาน เป็นต้น

3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการบริการในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ซุ้มเข้า ป้ายเครื่องหมาย ลานกิจกรรม สวนหย่อม กระจาดและที่ปลูกต้นไม้ ม้านั่ง โต๊ะ ระบบแสงสว่าง ระบบน้ำใช้ ระบบกำจัดของเสียและน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะมูลฝอย รั้ว กำแพง สะพานข้ามบันได เป็นต้น

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว

3.4 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านป้ายในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยป้ายต้อนรับนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ป้ายแผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายแสดงจุดที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายประกาศอื่นๆที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวทราบ เป็นต้น

นำชัย ทนุผล (2532: 106-109) ได้ระบุถึงรูปแบบการประเมินผล ที่ช่วยในการตัดสินใจและการจัดการ (Center of the study and Evaluation - CSE Model) ซึ่งให้ความสำคัญที่จะประเมินกระบวนการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานต่างๆ กัน โดยได้แบ่งชนิดของการตัดสินใจออกเป็น 5 ระยะด้วยกัน คือ (1) การสืบหาความต้องการ (needs assessment) เป็นการเลือกปัญหา (2) การวางแผนโครงการ (program planning) เป็นการเลือกกิจกรรมหรือโครงการ (3) การประเมินผลการดำเนินงาน (implementation evaluation) เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกิจกรรมหรือโครงการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ (4) การประเมินผลความก้าวหน้า (progressive evaluation) เป็นการระบุว่าความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของโครงการนั้นเกิดจากองค์ประกอบส่วนใดของโครงการหรือจะมีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องส่วนใดของโครงการ และ (5) การประเมินผลที่ได้ออกมา (outcome evaluation) เป็นการประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อการยอมรับหรือยืนยัน โครงการ

ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2548: 6-43) โดยได้อธิบายถึงกระบวนการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการและการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานว่า มีขั้นตอนในการดำเนินการ 5 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ ขั้นตอนแรก เป็นการประเมินศักยภาพ และศึกษาความเป็นไปได้ของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวซึ่ง สินธุ์ สโรบล และอุดร วงษ์ทับทิม (2546: 236) ระบุว่าชุมชนแต่ละแห่งล้วนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนนั้นมีอยู่ บางชุมชนมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อันได้แก่ น้ำตก ป่าเขาลำเนาไพร รวมทั้งสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่หลากหลายชนิด บางชุมชนมีความโดดเด่นในด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อันได้แก่ วัดวาอารามและโบราณสถานทางพุทธศาสนา หรือมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่น่าสนใจ รวมทั้งมีร่องรอยทางด้านโบราณคดีปรากฏให้เห็น ในขณะที่บางชุมชนมีข้อเด่นด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี หลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้เป็นอย่างดี

เป้าหมายสำคัญในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ เพื่อให้เกิดแนวทางในการบริหารจัดการและการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และยังทำให้นักท่องเที่ยวได้รับการบริการในระดับมาตรฐานและสามารถ

ตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ อีกทั้งยังทำให้เกิดการพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจะสามารถส่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

อนึ่งการที่ชุมชนใดหรือแหล่งท่องเที่ยวใดมีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หรือไม่ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548 : 5/7-5/11) ได้จัดทำเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ เพื่อให้สามารถประเมินความเป็นไปได้ในเบื้องต้น โดยมีการประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว และการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับกรณีของเกาะภูเก็ตนั้น เป็นแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวมาก่อน จึงทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันประกอบด้วย 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติและ ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยวทั้งนี้ ด้านนี้แต่ละข้อจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 คะแนน แหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมียุทธศาสตร์ขององค์ประกอบนี้ไม่ต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติมีคุณสมบัติต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนต่ำกว่า 20 คะแนน แสดงว่า พื้นที่นั้นขาดความเหมาะสมหรือศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นอกจากนั้นต้องมีการประเมินศักยภาพของคนในการพัฒนาเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน โดยมีกระบวนการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชนให้ช่วยกันคิดและวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน (strengths and weaknesses) รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงโอกาสและความเสี่ยง (opportunities and threats) ที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อที่จะได้ช่วยกันคิดหาวิธีแก้ไข หรือคิดระบบเพื่อป้องกันในเรื่องที่เป็นข้อจำกัดและความเสี่ยงของชุมชน สำหรับประเด็นการพิจารณาความเป็นไปได้ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความพร้อมของทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการท่องเที่ยว ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ความสนใจ ความกระตือรือร้น และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความต้องการของชุมชนในการเข้าร่วมจัดการ และ/หรือ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ความพร้อมด้านทักษะการจัดการท่องเที่ยวของคนในชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นและผู้นำและ ความเสี่ยงต่อผลกระทบที่ยากต่อการควบคุมและจัดการ

นอกจากการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชนแล้ว ควรจัดไปทัศนศึกษาในท้องถิ่นที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อศึกษาดูงาน โดยจะต้องเก็บ

รวบรวมข้อมูลจากพื้นที่จริง และสอบถามข้อมูลจากผู้มีประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และภายหลังกลับมาจากงานแล้ว ต้องมีการสรุปประเด็นข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์และนำเสนอในเชิงเปรียบเทียบให้กับสมาชิกชุมชนรับทราบ และร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อประเมินศักยภาพของชุมชนและความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอีกครั้ง และร่วมกันตัดสินใจว่าจะพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่

ขั้นตอนที่สองคือ การเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาเพื่อฝึกอบรมคนในชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และพัฒนาความสามารถของคนในชุมชนต่อการจัดกิจกรรมและการจัดการพื้นที่นันทนาการรวมถึงการจัดการธุรกิจซึ่ง จิตยา สุวรรณชฎ และจักษ์ พันธุ์เพชร (2545: 236-237) ได้อธิบายว่า ในส่วนของกระบวนการพัฒนาเพื่อฝึกอบรมคนในชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวนั้น ต้องมีการอบรมในประเด็นของความรู้พื้นฐานด้านการบริหารธุรกิจ และการจัดทำแผนธุรกิจ อันประกอบด้วย แผนการตลาด แผนการผลิต แผนการจัดการ และแผนการเงิน และ พยอม ธรรมบุตร (2541: 92) ได้อธิบายว่า ผู้ประกอบการจะต้องสามารถวางแผนและพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานในประเด็นสำคัญต่างๆ ได้

สำหรับกระบวนการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ นั้น นงเยาว์ แยมเวช (2542: 18-21) ได้อธิบายว่า ผู้ประกอบการ ในแนวความคิดสมัยใหม่เป็นผู้ที่ริเริ่ม และดำเนินธุรกิจด้วยตนเอง บุคคลที่มุ่งมั่นปรารถนาจะเริ่มดำเนินการธุรกิจนั้นจะต้องสามารถแสวงหาผลประโยชน์จากการศึกษาคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อจะทำให้ตัดสินใจได้ว่าตนเองมีความเหมาะสม และมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จหรือไม่ในการริเริ่มดำเนินธุรกิจของตนเอง จึงสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการ (entrepreneur) หมายถึง บุคคลที่ก่อตั้งธุรกิจภายใต้ความเสี่ยงทางการเงิน โดยหวังกำไร และความพอใจส่วนบุคคล การดำเนินชีวิตที่อิสระและเป็นตัวของตัวเองซึ่งสามารถทำได้ด้วยการเป็นเจ้าของธุรกิจ และบริหารงานธุรกิจด้วยตัวเอง ในขณะที่ นนทยา อธิธิชินบัญญัติ (2549: 133-135) และ อุทิศ ศิริวรรณ (2545: 48-49) ได้อธิบายถึงการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ว่า ธุรกิจชุมชนจะต้องเป็นการแบ่งส่วนตลาด และการกำหนดตลาดเป้าหมาย เริ่มจากการวิเคราะห์การแบ่งส่วนตลาด การคัดเลือกเพียงตลาดเดียวหรือจำนวนเพียงไม่กี่ตลาด แล้วจึงพัฒนาสินค้าและโครงการการตลาดที่เหมาะสมสำหรับแต่ละตลาด หลายปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำต่อเนื่องมายาวนาน ธุรกิจชุมชนขนาดเล็กและกลางในประเทศไทยล้วนเผชิญปัญหา “ปลาใหญ่กินปลาเล็ก” โดยบริษัทข้ามชาติระดับโลกที่มีเงินทุนหนา มีการจัดการทันสมัยต่างเข้ามาแย่งส่วนแบ่งการตลาด เป็นเหตุให้ร้านโชห่วยร้านขายของชำในประเทศล้มละลายล้มหายตายจากรายแล้วรายเล่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ธุรกิจขนาดเล็กและกลางในประเทศไทยพ่ายแพ้ในสมรภูมิ

การค้าคือ แนวคิดการจัดการธุรกิจสมัยใหม่ เงินทุน และ การทำงานเป็นทีมเป็นระบบ การจัดการ การตลาดระดับโลกเพื่อให้ธุรกิจชุมชนในประเทศไทยเข้มแข็งท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการตลาดสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับธุรกิจชุมชนในประเทศไทย ได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่า การตลาดเชิงกลยุทธ์+2000 ของศาสตราจารย์วอร์เรน คีแกน เป็นแนวคิดที่นำมาปรับใช้ได้ และเหมาะแก่ธุรกิจชุมชนอย่างยิ่ง (อุทิส ศิริวรรณ, 2545: 68) โดย Keegan (1999: 35-36) ได้นำเสนอกลยุทธ์การตลาดสมัยใหม่ โดยมุ่งเอาชนะ “ส่วนแบ่งดวงใจลูกค้า” มิใช่ “ส่วนแบ่งการตลาด” เพียงอย่างเดียว ในขณะที่กลยุทธ์การจัดการการตลาดอื่นๆ สำหรับธุรกิจชุมชน นั้น อุทิส ศิริวรรณ (2545: 75) ระบุว่า กลยุทธ์การตลาดแนวใหม่ มีหลายแบบ แต่แนวคิดที่มีลักษณะแปลกใหม่ สร้างสรรค์ นำไปใช้แก้ปัญหาได้จริง (Problem-based Learning) ได้แก่ นักการตลาดรุ่นใหม่ของไทย คือ เสรี วงษ์มณฑา (2542: 22-23) ได้นำเสนอไว้หลายแนวคิดด้วยกัน แนวคิดที่สำคัญคือ แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดบริการ โดยใช้ 10 P's ของ McIntosh and Goeldner (1986: 373-374) อันประกอบด้วย เวลา (timing) ยี่ห้อ (brand) หีบห่อ (packing) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (channels of distribution) ผลิตภัณฑ์ (product) ภาพพจน์ (image) การโฆษณา (advertising) การขาย (selling) และการประชาสัมพันธ์ (public relation) สำหรับกระบวนการวางแผนการตลาดการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานนั้น วุฒิชัย สุนทรสมัย (2545: 80-82) ระบุว่า การวางแผนการตลาด หรือการวางแผนกลยุทธ์การตลาด หมายถึง กระบวนการจัดการในการพัฒนา และปรับปรุงให้เกิดความสอดคล้องกันของภารกิจ วัตถุประสงค์ ทักษะ ทรัพยากร และโอกาสทางการตลาดที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผลที่ได้จากการวางแผนนี้เรียกว่า แผนการตลาด (marketing plan) อันเป็นแผนที่ประกอบขึ้นด้วยกิจกรรมการตลาดต่างๆ ที่กิจการต้องดำเนิน และปฏิบัติเพื่อจัดหาคุณค่า และนำเสนอคุณค่าของผลิตภัณฑ์แก่ลูกค้า

ในขณะที่กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถของคนในชุมชนต่อการจัดกิจกรรมและการจัดการพื้นที่นั้น ทนทานการรวมถึงการจัดการธุรกิจ นั้น นภวรรณ ฐานะกาญจน์ และคมเชษฐา จรุงพันธ์ (2546: 46-53) ได้อธิบายว่า ต้องมีการอบรมในประเด็นของ กระบวนการวางแผนด้านนั้น ทนทานการ และ พยอม วงศ์สารศรี และชลวิทย์ เจียรจิตต์ (2545: 19-106) ได้อธิบายถึง การจัดการธุรกิจ ว่า ต้องมีการอบรมในประเด็นของ แนวคิดพื้นฐานด้านการจัดการ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ กระบวนการจัดการทางธุรกิจ ตลอดจน เศรษฐกิจชุมชนและธุรกิจชุมชนด้วย

ขั้นตอนที่สามคือ การวางแผนการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานในด้านต่างๆ ได้แก่ โครงสร้างชมรมการท่องเที่ยว โปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดตั้งกองทุนเพื่อการดำเนินงาน และการกำหนดกลยุทธ์

การตลาด สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2548: 15-30) ได้อธิบายว่า เป็นการนำวิธีการหรือทางเลือกที่ได้ มาวางแผนปฏิบัติการซึ่งใช้วิธีให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมช่วยกันวางแผนในการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป จากนั้นต้องมีการปฏิบัติการ โดยนำแผนการดำเนินงานไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อภาพรวมของการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น บริการด้านต่างๆ ทรัพยากรท่องเที่ยว ความสะดวกที่ได้รับ ความรู้และผลที่ได้รับ ความรู้สึกคุ้มค่า ความประทับใจด้านต่างๆ ฯลฯ และทำให้ทราบถึงปัญหาและจุดอ่อนของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป

ขั้นตอนที่สี่ คือ การติดตามและประเมินผลของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน โดย ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบต่างๆ และทำการเปรียบเทียบกับการประเมินผลในครั้งแรก และ ขั้นตอนสุดท้ายซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายคือ การตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมตาม โครงการบริการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน โดยศึกษาการรับรู้ของสมาชิกชมรม และประชาชนทั่วไปในทุกมิติทั้งผลที่เกิดขึ้นในมิติทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อเป็นการตรวจสอบและยืนยันว่า โปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนยังสามารถใช้ได้ต่อไปและไม่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนแต่อย่างใด จึงจะถือได้ว่าเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนอย่างแท้จริง

สำหรับวิธีการวิจัยได้ใช้รูปแบบของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พร้อมด้วยเทคนิค AIC และ PRA ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาธุรกิจชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ซึ่งนักวิชาการ 2 ท่าน ได้ให้นิยามไว้ คือ Sumayao (2542: 9) ระบุว่า เป็นกระบวนการที่ประชาชนบางส่วนในองค์กรหรือชุมชนที่เป็นเป้าหมายของการวิจัย มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันกับนักวิจัยตลอดกระบวนการวิจัยนั้น ตั้งแต่การออกแบบวิจัย จนถึงการนำเสนอรายงานขั้นสุดท้ายของผลการวิจัย และร่วมคิดตัดสินใจในการนำผลการวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์ด้วย ในขณะที่ สุภางค์ จันทวานิช (2540: 67) ได้ระบุว่า เป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผลปฏิบัติการ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานตามที่พันธทิพย์ รามสูต (2540: 42) ได้ระบุไว้ว่า เป็นการเตรียมชุมชนเพื่อให้มีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยในระดับที่เสมอภาคกัน การอบรมนักวิจัยร่วมจากชุมชนในฐานะเป็นนักวิจัยจากท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ในท้องถิ่น การจัดองค์กรชุมชน การกำหนดรูปแบบการวิจัย โดยทีมวิจัยท้องถิ่นร่วมการลงมือเก็บข้อมูล การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล การหารือผล

การค้นพบกับชุมชน การวางแผนชุมชน การนำแผนไปปฏิบัติ และการติดตามกำกับและประเมินผล ในชุมชน โดยทีมวิจัยและชุมชนร่วมกัน

อนึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมที่เน้นให้ทุกฝ่ายมาคิดร่วมกันในการพัฒนา และดำเนินการร่วมกัน นั้น จุดสำคัญที่จะทำให้ทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกัน มีสิทธิในการเสนอความคิดเห็น การตัดสินใจ วางแผนร่วมกันได้ ต้องอาศัยเทคนิค AIC มาร่วมในขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อค้นหาข้อมูลที่แท้จริง และเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป โดยเทคนิค AIC (Appreciation Influence and Control) คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกระทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญห และกำหนดแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

ขั้นตอนการดำเนินงาน (อรพินท์ สพโชคชัย, 2538: 13-16) ได้แก่ การสร้างความรู้ (appreciation หรือ A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย แบ่งเป็น 2 ช่วงคือ ช่วง A1 เป็นการร่วมกันสรุปสภาพและวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนในปัจจุบัน และช่วง A2 ซึ่งเป็นการร่วมกันกำหนดอนาคตของชุมชนว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด ลำดับต่อมาเป็นการสร้างการพัฒนา (influence หรือ I) เป็นขั้นตอนการหาแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและจัดลำดับความสำคัญของโครงการพัฒนา แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วง I1 เป็นการร่วมกันคิดโครงการว่าจะจัดทำและกำหนดวิธีการสำคัญหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และช่วง I2 เป็นการจัดลำดับความสำคัญของโครงการที่คิดขึ้นมา และสุดท้ายเป็นการสร้างแนวทางปฏิบัติ (control หรือ C) โดยการนำวิธีการสำคัญหรือยุทธศาสตร์การพัฒนามากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการอย่างละเอียดว่าทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ใช้งบประมาณเท่าไร จากแหล่งใด และรายละเอียดอื่นๆ ตามที่ควรระบุไว้ แบ่งเป็น 2 ช่วงเช่นกัน คือ ช่วง C1 การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ และช่วง C2 การตกลงรายละเอียดในการดำเนินงาน

ในขณะที่อีกเทคนิคหนึ่งที่ใช้ควบคู่กัน ได้แก่ การประเมินสถานะชนบทอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal- หรือเทคนิค PRA) นั้น ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ (2543: 77) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นการศึกษาร่วมกัน โดยที่ชุมชนควรทำด้วยตนเอง เพราะยังมีเรื่องราวอีกหลายอย่างที่ในชุมชนเดียวกันไม่รู้ ไม่ได้คิด หรือมองข้าม หรือยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง เช่น ไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ปัญหาบางอย่างที่เผชิญอยู่ หรือบางครั้ง

อาจสัมผัส รับรู้ปัญหาแต่ไม่รู้ว่ามีสาเหตุมาจากอะไร ทำให้ไม่สามารถหาช่องทางป้องกันหรือแก้ปัญหานั้น จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเก็บข้อมูล โดยชาวบ้านเป็นผู้มีบทบาทในกระบวนการเก็บและตรวจสอบข้อมูลมากที่สุด เพื่อให้เกิดการสะท้อนความคิดเห็นของชาวบ้านอย่างตรงไปตรงมา โดยขั้นตอนการดำเนินงาน นั้น ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 77) ได้อ้างตามแนวคิดของ Natprach and Stephens ที่ระบุไว้ว่า นักวิจัยต้องกระตุ้นคนในชุมชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาร่วมประชุม โดยช่วยกันกำหนดเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ และวิธีการที่จะใช้ในการวิจัย และมอบหมายหน้าที่ให้ผู้เกี่ยวข้องไปดำเนินการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ได้นี้อาจใช้การวาดแผนผังเป็นสื่อในการเก็บข้อมูลที่ค้นพบ และให้มีการนำเสนอข้อมูลจากแผนผังดังกล่าว โดยทีมวิจัยช่วยกระตุ้นให้เกิดการซักถามและแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดการอภิปรายกลุ่ม และให้มีการจัดอันดับความสำคัญของข้อมูลจากมากไปหาน้อย จากนั้นวิเคราะห์ผลและนำเสนอข้อมูลชุมชน โดยทีมผู้ร่วมศึกษา และท้ายสุดเมื่อได้รับข้อคิดเห็นจากชาวบ้านที่เหลือนแล้ว ให้ทีมมาสรุปและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขปัญหา จะเห็นได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยเพื่อพัฒนานำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมชุมชนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นเป้าหมายที่ชาวชุมชนทั้งหมดจะต้องเห็นดีและยอมรับเป็นเป้าหมายของตน

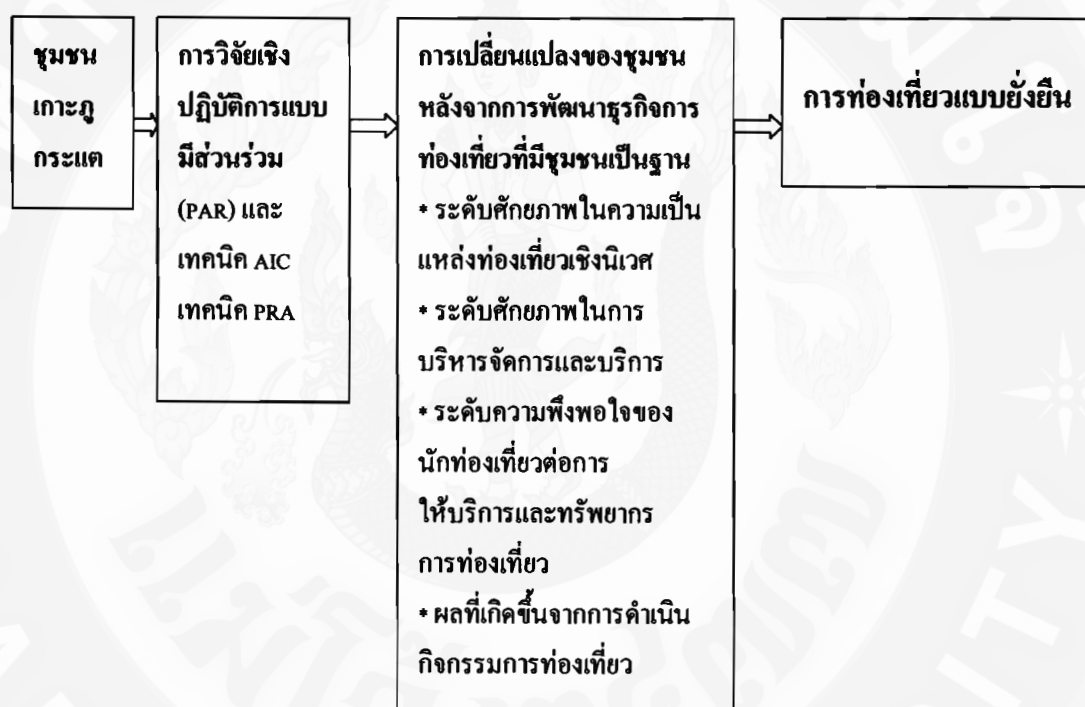
อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนดังกล่าว จำเป็นต้องมี พาหะ (vehicle) ที่เป็นเครื่องนำให้ชุมชนเคลื่อนที่ไปสู่เป้าหมายสูงสุดดังกล่าว จากการที่ได้สัมผัสความเป็นจริงของเกาะภูกระแต โดยใช้การท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน น่าจะเป็นเครื่องนำที่ว่านั้น โดยต้องเป็นธุรกิจชุมชนที่ตั้งขึ้นมา มีองค์ประกอบดำเนินงานและบริหารโดยชุมชน ชุมชนจะเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรง และผลประโยชน์สุดท้ายก็คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน นั่นเอง ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิดเรื่องธุรกิจชุมชน จากหลักการและประสบการณ์ของชุมชนที่ดำเนินการสำเร็จมาแล้วเป็นแนวทางของ ธุรกิจชุมชน (community business) หมายถึง ชมรมหรือสหกรณ์ หรือใช้ชื่ออื่นใด โดยจะมีการจดทะเบียนหรือไม่ก็ตาม เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งเพื่อทำธุรกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน และดำเนินการโดยชุมชน กล่าวคือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุน การบริหารจัดการ และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการทำงานเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ขององค์กรทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติทั้งหญิงและชาย โดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันดังกล่าว (สถาบันวิจัยและพัฒนา, 2540: 125-126) หรืออาจสรุปได้ว่า เป็นการประกอบการผลิต การแปรรูป การค้า หรือบริการเพื่อแสวงหากำไร โดยกลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชุมชนเป็นเจ้าของทุน การบริหาร

จัดการและการรับผลกำไร(หรือขาดทุน)ของกิจการทั้งหมดหรือบางส่วน กลุ่มชาวบ้านอาจเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการ เช่น สหกรณ์ หรือไม่เป็นทางการก็ตาม ทั้งนี้กิจการที่ทำได้ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนหรือสภาพแวดล้อมของชุมชน(เบญจวรรณ นารา สัจจ์, 2543: 57) ก่อนที่จะเกิดมีธุรกิจชุมชนขึ้นมาได้ จำเป็นจะต้องมีองค์กรชุมชนเสียก่อน และกว่าที่องค์กรชุมชนนี้จะป็นรูปร่างขึ้นมาได้ ก็เป็นกระบวนการพัฒนาที่ยาวนานและซับซ้อน โดยธรรมชาติแล้วกลุ่มชุมชนใดๆ ก็มีความเป็นองค์กรชุมชนอยู่แล้วในระดับหนึ่ง หากแต่ว่าชุมชนนั้นๆ จะมีจิตสำนึกร่วมในความเป็นองค์กรชุมชนมากน้อยแค่ไหน มีวัตถุประสงค์ร่วม มีระบบบริหารจัดการร่วมหรือไม่ อย่างไร ตามความหมายขององค์กรชุมชนที่แท้จริงแห่งนั้น

กาญจนา แก้วเทพ (2538: 19-29) ได้ระบุว่า หลักการของกระบวนการพัฒนากลายเป็นองค์กรชุมชนนั้น มีวิวัฒนาการทั้งหมดด้วยกันโดยเริ่มจาก ขั้นตอนการสร้างกลุ่มและแสวงหาทางเลือกในระดับความคิด ขั้นลงมือปฏิบัติการ ขั้นโตแล้วต้องแตก การขยายกลุ่ม ขยายเครือข่าย และสุดท้ายขั้นพลังคือความสามัคคี องค์กรธุรกิจชุมชนจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง จากการศึกษาแนวทางธุรกิจชุมชนข้างต้น จะเห็นได้ว่า ชุมชนเป็นผู้คิดตัดสินใจ วางแผน ดำเนินกิจกรรม และประเมินผล ด้วยตัวเองทั้งสิ้น และความเป็นไปได้ของการดำเนินการกลุ่มก็ต้องอาศัยแนวคิดทางอุดมการณ์เป็นเครื่องผูกมัดให้สมาชิกทุกคนและแต่ละคนในกลุ่มรวมกันคิด มิให้มีตัวแปรอันใดมาสร้างความแตกแยกให้กับกลุ่มได้ หลักการของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานก็จะเป็นเฉกเช่นเดียวกันกับเรื่องของธุรกิจชุมชน เพราะการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานนั้น เป็นธุรกิจชุมชนในรูปแบบหนึ่ง นั่นเอง

จากแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ซึ่งอยู่บนฐานคติของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อันประกอบด้วย องค์ประกอบของความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริหารจัดการ และของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดรวมถึงตัวนักท่องเที่ยวเอง ซึ่งจะต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติและกระบวนการทัศนียภาพไปสู่ความยั่งยืน การเรียนรู้ การรับคุณค่า และการให้เกิดจิตสำนึกศรัทธากับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง มากกว่าแค่การแสดงออกซึ่งค่านิยมบริโภคแบบเดิม ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นบริษัทหรือกลุ่มนำเที่ยวเอกชนที่ได้ประโยชน์จากธุรกิจนี้ จะต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติและกระบวนการทัศนียภาพเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวด้วย และกลุ่มบุคคลสุดท้ายแต่ก็สำคัญมากคือ ชาวบ้านที่จะเป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานนั่นเอง นอกจากจะต้องรับทัศนคติและกระบวนการทัศนียภาพไปสู่ความยั่งยืนแล้ว ยังจะต้องพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ เพื่อสามารถจัดการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานให้กลายเป็นฐานเศรษฐกิจของชุมชนให้ได้ในระยะยาวอีกด้วย

ทั้งนี้ก็ต้องผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมในรูปแบบยุทธวิธีของการให้การศึกษาแบบตอกย้ำ การฝึกอบรม การดูงาน และการทดลองปฏิบัติจริง จนกว่าจะสามารถดำเนินธุรกิจชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานนี้ได้ด้วยตนเอง แต่การที่จะทำให้เป้าหมายดังกล่าวสำเร็จเป็นไปได้นั้น จะต้องมี การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นฐานหลัก ดังนั้น เครื่องมือที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวสามารถทำให้ธุรกิจชุมชนเป็นจริงได้ก็คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั่นเอง ซึ่งสามารถสรุปภาพของกรอบแนวคิดในการวิจัยที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

ภาพ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Conceptual Framework)

สมมุติฐานในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้มาจากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถได้มาซึ่งสมมุติฐานการวิจัยเพื่อการทดสอบดังนี้ ศักยภาพของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ต ในการบริหารจัดการและบริการก่อนและหลังกระบวนการให้การศึกษา มีความแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัย การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เกาะภูเก็ต ตำบล โนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะภูเก็ตในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน และแนวทางในการดำเนินธุรกิจชุมชน
  2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน
  3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน
  4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการและการจัดการพื้นที่/กิจกรรมของชุมชน
  5. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ สามารถได้มาซึ่งคำตอบเชิงประจักษ์ในแต่ละวัตถุประสงค์ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ขั้นตอนการวิจัย

ภาพ 3 ขั้นตอนการวิจัย (Research Procedure)

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์การประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนา

การวิจัยจะกำหนดสถานที่ดำเนินการวิจัย คือ พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว “เกาะภูกระแต” ซึ่งอยู่ในพื้นที่ร่วมกันของชุมชนบ้านโคมประดิษฐ์ บ้านหนองมะเกลือ และบ้านโนนกลาง ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ 80 กิโลเมตร โดยมีเหตุผลในการเลือกพื้นที่สำหรับการวิจัยดังนี้

1. ชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (อ.บ.ต.โนนกลาง) มีความต้องการอย่างแท้จริงที่จะพัฒนาเกาะภูกระแต ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงต้องการเปิดชุมชนของตนเองให้กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจและขาดความช่วยเหลือจากนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอก จึงน่าจะเป็นโอกาสอันดีของผู้วิจัยที่จะสนับสนุนและให้การช่วยเหลือและทำการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนต่อไป

2. พื้นที่ชุมชนบ้านโคมประดิษฐ์ บ้านหนองมะเกลือ และบ้านโนนกลาง ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว “เกาะภูกระแต” อยู่ติดกับอ่างเก็บน้ำของเขื่อนสิรินธร ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพิงและอยู่ใกล้ชิดกับน้ำและพืชพรรณธรรมชาติ น่าจะเป็นทางเลือกที่ดีหากชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของตน เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์และวางแผนทรัพยากรในพื้นที่ร่วมกัน รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

1. ประเมินศักยภาพของระบบนิเวศบนเกาะภูกระแตในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ด้วยวิธีการดังนี้

- 1.1 ผู้วิจัยกระตุ้นคนในชุมชนมาร่วมประชุม โดยขอความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้านแสวงหา คัดเลือก ผู้ที่คุ้นเคยกับ “เกาะภูกระแต” และเคยใช้ประโยชน์จากผืนป่าธรรมชาติบนเกาะจำนวน 31 คน นักวิชาการจากหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำจืด เขื่อนสิรินธร จำนวน 5 คน และนักวิชาการจากอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 40 คน

- 1.2 ร่วมกันกำหนดมติและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศักยภาพของระบบนิเวศบนเกาะภูกระแต และวิธีการที่จะใช้ในการวิจัยคือ การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการพูดคุย กระตุ้นให้เกิดการซักถามและแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดการอภิปรายกลุ่ม และร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของระบบนิเวศบนเกาะภูกระแต โดยการประยุกต์ใช้

เกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548: 5/7-5/11) ซึ่งมีตัวชี้วัดการประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว และการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

ก. การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

เป็นการประเมินว่าพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ถ้าพื้นที่ที่ทำการประเมินขาดคุณสมบัติในข้อใดข้อหนึ่งนั้น แสดงว่าพื้นที่นั้นไม่สมควรจะพิจารณาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยข้อกำหนดในด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การเป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง และการใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย โดยพื้นที่ที่ขอรับการประเมินจะต้องผ่านข้อกำหนดทั้งหมด จึงจะเข้าสู่การประเมินในขั้นตอนต่อไปคือ การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข. การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ในกรณีที่ผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่นั้นมีความประสงค์ที่จะทราบว่าพื้นที่ของตนมีความเหมาะสมหรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ก็สามารถที่จะนำแบบประเมินไปใช้ประเมินพื้นที่ธรรมชาติได้ โดยทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	คะแนน
1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	10
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	10
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	10
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10
รวม	40

ทั้งนี้ดัชนีแต่ละข้อจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 คะแนน ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีคุณสมบัติขององค์ประกอบนี้ไม่ต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติมีคุณสมบัติต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนต่ำกว่า 20 คะแนน แสดงว่า พื้นที่นั้นขาดความเหมาะสมหรือศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.3 วิเคราะห์ผลและนำเสนอข้อมูลต่อชุมชนโดยทีมผู้ร่วมศึกษา

1.4 เมื่อได้รับข้อคิดเห็นจากชาวบ้านที่เหลือแล้ว ให้ทีมมาร่วมสรุปและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการต่อไป

2. ประเมินศักยภาพของประชาชนในชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยว โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง (population and sampling procedures)

ประชากรที่เป็นขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนทั้งหมดในชุมชนเกาะกู่กระแต จำนวน 1,295 คน โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็นสองกลุ่ม ดังนี้

ก. กลุ่มที่หนึ่ง ผู้วิจัยเข้าพบผู้นำหมู่บ้าน เพื่อคัดเลือกผู้อาวุโสของแต่ละหมู่บ้านมาแห่งละ 5 คนรวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน เพื่อพูดคุยซักถามและเปิดการเสวนาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและสภาพทั่วไปของชุมชนในด้านต่างๆ ในภาพรวมของชุมชนรวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี มรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เพื่อให้เกิดการยืนยันและวิเคราะห์รูปแบบวัฒนธรรมร่วมกัน

ข. กลุ่มที่สอง ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้าน เพื่อระบุและคัดเลือกแกนนำของประชาชน (key persons) ในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งสามารถเป็นตัวแทนของคนทุกกลุ่มในชุมชนหมู่บ้านละ 20 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 60 คน จากนั้น ผู้วิจัยจะใช้กระบวนการกลุ่มโดยประยุกต์ใช้เทคนิค AIC และ เทคนิค PRA ในการดำเนินการกระบวนการกลุ่มให้เกิดแนวคิดร่วมกัน ในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและวัฒนธรรมชุมชนที่ผู้อาวุโสในหมู่บ้านร่วมกันค้นหาในขั้นตอนแรก ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการยืนยันในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนดังกล่าวร่วมกัน รวมทั้งการควบคุมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เพื่อให้วัฒนธรรมชุมชนเหล่านั้นเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

อนึ่ง สำหรับดัชนีชี้วัดศักยภาพของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) ความรอบรู้ของประชาชนในทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน (2) ความพร้อมของประชาชนในการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และ (4) การมีองค์กรหรือกลุ่มของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล (research instrument)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสอบถาม สัมภาษณ์ พูดคุย และสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัย นักวิชาการและชุมชนเกาะกู่กระแต โดยการศึกษา

เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการปฏิบัติอย่างจริงจัง (interactive learning through action) ทุกฝ่ายต้องร่วมกันบนรากฐานของความรัก ความเมตตา โดยไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540: 126) สำหรับวิธีการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชน และวัฒนธรรมชุมชนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดย

ก. ผู้วิจัยเข้าพบผู้นำหมู่บ้าน เพื่อหาผู้อาวุโสและผู้ที่ประชาชนในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือ และอาศัยอยู่ในชุมชนเกาะภูกระแตมานานหมู่บ้านละ 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน

ข. ผู้วิจัยเข้าพบ พุคคุย ชักถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและวัฒนธรรม ประเพณี ต่างๆ ของชุมชนเกาะภูกระแต โดยเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ในการรวบรวมข้อมูล

ค. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เรียบเรียงเพื่อให้ได้ประวัติ สภาพทั่วไปและวัฒนธรรมของชุมชน

2.2.2 เพื่อให้เกิดการยืนยันในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งความพร้อมของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการรวบรวมข้อมูลตามวิธีการดำเนินงานของเทคนิค AIC และ เทคนิค PRA ดังนี้

ก. ขั้น A (Appreciation) การทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชม

1. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำชุมชนจำนวน 30 คน แนะนำตนเอง เพื่อให้รู้จักกันและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน พร้อมกับแจ้งถึงวัตถุประสงค์ที่เข้ามาจัดการประชุม

2. แบ่งแกนนำชุมชนดังกล่าวเป็นกลุ่มย่อย ตามความคิดเห็นของกลุ่มแกนนำทั้งหมดก่อน แล้วช่วยกันคิดหัวข้อปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของชุมชน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มย่อยรับผิดชอบกลุ่มละ 1 ข้อ โดยกำหนดให้แต่ละกลุ่มใช้เวลาร่วมกันคิด กลุ่มละประมาณ 1 ชั่วโมง แล้วให้ตัวแทนกลุ่มย่อยนำรายละเอียดที่ทุกคนในกลุ่มได้ร่วมกันคิดเสนอต่อกลุ่มใหญ่

3. สรุปและแยกแยะประเด็นที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนและวัฒนธรรมที่ผู้อาวุโสในหมู่บ้านร่วมกันค้นหา ว่าเป็นอย่างไร สามารถยืนยันได้หรือไม่

ข. ขั้น I (Influence) การระดมความคิดสร้างสรรค์

1. ให้ทุกคนร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไข โดยมีนักวิชาการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหของชุมชนและวัฒนธรรม โดยจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

2. ให้ทุกคนร่วมกันพิจารณาว่า สภาพชุมชนมีความพร้อมหรือไม่ อย่างไร โดยระดมความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชนให้ช่วยกันคิดและวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน (strengths and weaknesses) รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงโอกาสและความเสี่ยง (opportunities and threats) ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อจะได้ช่วยกันคิดหาวิธีแก้ไข หรือคิดระบบเพื่อป้องกันในเรื่องที่เป็นข้อจำกัดและความเสี่ยงของชุมชน และพิจารณาความเป็นไปได้ของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ได้เป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และให้สมาชิกของชุมชนมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวต่อไป

3. ให้ทุกคนช่วยกันพิจารณา และตัดสินใจร่วมกัน พร้อมทั้งกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวมาเป็นแนวทางแก้ไขและร่วมกันปฏิบัติอย่างจริงจัง

ก. ชั้น C (Control) นำวิธีการหรือทางเลือกที่ได้ มาวางแผนปฏิบัติการ โดยใช้วิธีการให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมช่วยกันวางแผนในการจัดตั้งเป็นองค์กรหรือชมรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ดำเนินการจัดระบบ โครงสร้างหน้าที่ของชมรม โดยจะจัดให้มีการประชุมสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแตทั้งหมด เพื่อดำเนินการจัดระบบ โครงสร้างหน้าที่ของชมรม ตามโครงสร้างของชมรมที่ควรเป็นได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายต่างๆ ทางสมาชิกชมรมทั้งหมดจะเห็นดีเห็นควรในการจัดการเพื่อการบริหารให้การดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตเป็นไปได้

2. จัดทำกำหนดการ สถานที่และเนื้อหา รูปแบบการนำเที่ยว และอัตราค่าบริการ การกระจายรายได้สู่ชุมชน และการระดมทุนดำเนินการ ซึ่งอาศัยกรอบจากข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ได้มาจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อแรก เป็นบรรทัดฐาน สำหรับรูปแบบในการประชุมนั้น อาศัยโครงสร้างของชมรมเป็นตัวจัดการ ส่วนผู้วิจัยเป็นเสมือนที่ปรึกษา ที่คอยให้คำแนะนำ เพื่อให้การประชุมดำเนินไปในทิศทางของผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์ กิจกรรมนี้มุ่งให้เกิดผลดังนี้

- 2.1 ได้รูปแบบการนำเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจน จนถึงขั้นสามารถทำเป็น Package ต่างๆ เพื่อนำเสนอในการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว
- 2.2 มีการกำหนดอัตราค่าบริการต่างๆ อย่างชัดเจน
- 2.3 มีการแบ่งงานในระหว่างสมาชิกชมรมอย่างชัดเจน เพื่อบริการกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์
- 2.4 มีการตกลงกันในหลักการเรื่องการกระจายผลประโยชน์ที่จะได้รับสู่ชุมชน
- 2.5 มีการวางแผนระยะยาวสำหรับการพัฒนาแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และการระดมทุนจากสมาชิกชมรม

2.3 การทดสอบเครื่องมือ (pre-testing of the instrument)

ข้อมูลสำหรับการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงต้องมีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลและการตีความของผู้วิจัย เกี่ยวกับความเป็นจริงระดับต่างๆ กับความคิดของผู้ให้ข้อมูลว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่ ซึ่งดำเนินการโดยวิธีการตรวจสอบข้อมูล แบบสามเส้า (triangulation) โดยเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาต่างๆ ของข้อมูลด้านต่างๆ กล่าวคือ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) นอกจากนั้นข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ประกอบการวิจัยและการตีความเรื่องราวต่างๆ จะต้องผ่านการตรวจสอบเป็นระยะๆ โดยผู้เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน

2.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (data gathering)

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 3 วิธีดังนี้คือ

- ก. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ข. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ซึ่งหมายถึง การเฝ้าดูหรือศึกษาเหตุการณ์เรื่องราวโดยละเอียด เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ
- ค. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลควบคู่ไปกับการสังเกต ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น “มนุษย์” เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่การเก็บข้อมูลด้านข้อเท็จจริง (factual) ตลอดจนข้อมูลแสดงความคิดเห็น

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (analysis of data)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย ระบุคุณลักษณะเฉพาะของข้อความหรือสารอย่างมีระบบเป็นสภาพวัตถุวิสัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี อันมีกระบวนการ

กิจกรรมครั้งนี้ คือ ขั้นต้นใช้ การลดทอนข้อมูล (data reduction) อันหมายถึงการเลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจทำให้เข้าใจง่าย สรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมได้มา ลงรหัส ทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่ม แบ่งเป็นหมวดหมู่หรือเป็นส่วนๆ เขียนข้อสรุปชั่วคราว ทำให้เกิดความชัดเจนเป็นพวก เป็นประเภท เป็นรูปแบบ หาจุดที่น่าสนใจและปรับลดเพิ่มหาข้อมูลใหม่จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปที่น่าพอใจ ขั้นที่สองใช้ การแสดงข้อมูล (data display) อันเป็นขั้นตอนของการจัดการเลือกเฟ้น สรรหาตัวอย่างข้อมูลหรือสารสนเทศไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์ หรือการกระทำของผู้ให้ข้อมูล นำมาเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราวเสนอไว้ เพื่อแสดงให้เห็นและก่อให้เกิดความเข้าใจว่า อะไรเกิดขึ้น ทำไม อย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ และสรุปผลต่อไป และขั้นสุดท้ายใช้ การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (conclusion and verification) เป็นการสังเคราะห์ข้อสรุปย่อยๆ ในช่วงแรกๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุปและตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย การพัฒนาข้อสรุปย่อยๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ๆ เรื่อยๆ ขึ้นไปนี้เป็นก้าวของการพัฒนาทฤษฎีจากสภาพเฉพาะไปสู่ข้อสรุปทั่วไป (generalized) เป็นกระบวนการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมสนามไปสู่รูปแบบที่เป็นนามธรรมที่เป็นทฤษฎี (ground theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (induction) และเพื่อให้บทสรุปมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่เขียนรายงานด้วยข้อมูลสนามเพื่อยืนยันผลสรุปวิจัย ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า การนำผลสรุปวิจัยตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ใช้ข้อมูล ตรวจสอบความแตกต่าง คล้ายคลึงของความคิดคนใน (emic) กับคนนอก (etic)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาถึงแผนการพัฒนาโครงการพัฒนา

ขั้นตอนในการวิจัยระยะนี้ เป็นขั้นตอนของการพัฒนา (developmental process) แล้ว กล่าวคือผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อแรกจะส่งผลให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ในการรวมกันเป็นกลุ่ม หรือชมรม ขึ้นมา เพื่อดำเนินการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างงานและรายได้ให้กับชุมชน กล่าวคือ ชาวบ้านจะต้องช่วยกันสร้างรูปแบบธุรกิจชุมชนขึ้นมาธุรกิจหนึ่ง ซึ่งจะใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวแทนของธุรกิจดังกล่าว โดยผู้วิจัยเป็นผู้มีส่วนในการผลักดันให้เกิดการรวมตัวขึ้น นับได้ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานอย่างเต็มที่ อันประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาศักยภาพของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ตในการบริหารจัดการและบริการ

2. พัฒนาความสามารถของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ตในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการพื้นที่นันทนาการ และการจัดการธุรกิจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาศักยภาพของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ตจำนวน 30 คนในการบริหารจัดการและบริการ

ศักยภาพของกรรมการชมรมในการบริหารจัดการและบริการ หมายถึงความสามารถในการบริหารจัดการพื้นที่นันทนาการ การจัดการธุรกิจ และบริการของกรรมการชมรมฯ โดยวัดจากประเมินระดับความรู้และระดับทัศนคติในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวก่อนและหลังกระบวนการให้การศึกษาแก่กรรมการชมรมฯ ซึ่งใช้แบบทดสอบความรู้ และแบบวัดทัศนคติ โดยมีเกณฑ์ในการตัดสินดังนี้

1. ระดับความรู้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535: 59)

วัดจากค่าเฉลี่ยของกรรมการชมรมฝ่ายต่างๆจำนวน 30 คน ก่อนและหลังกระบวนการให้การศึกษา

2. ระดับทัศนคติ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535: 100)

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ดีมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ดี

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ยังไม่ตัดสินใจ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ไม่ดี

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ไม่ดีอย่างยิ่ง

ทั้งนี้ กรรมการชมรมที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการและบริการศักยภาพจะต้องมีระดับความรู้และระดับทัศนคติของกรรมการชมรมฯ ภายหลังกระบวนการให้การศึกษาดีขึ้นกว่าก่อนให้การศึกษา โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test แบบ paired (Field, 2000: 113)

อนึ่ง การทดสอบความรู้และทัศนคติของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ต ก่อนกระบวนการพัฒนาโดยใช้วิธีการต่างๆ ซึ่งใช้สถานที่ของศาลาอเนกประสงค์บ้านหนองมะเกลือ ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี โดยแบบทดสอบความรู้แบ่งออกเป็น แบบทดสอบกรรมการชมรมแต่ละฝ่ายที่จัดตั้งขึ้น ส่วนแบบวัดทัศนคติใช้กับกรรมการชมรมทุกฝ่ายเหมือนกันเพียงชุดเดียว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบทดสอบความรู้ (knowledge test) ประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

1.1 ความรู้พื้นฐานด้านการบริหารธุรกิจ อันประกอบด้วย ความรู้ในด้านการตลาด การผลิต การบัญชี การเงิน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการธุรกิจชุมชน และแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ

1.2 ความรู้เรื่องแผนธุรกิจ อันประกอบด้วย (1) แผนการตลาด พิจารณขนาดตลาดที่เหมาะสม สำหรับสินค้าหรือบริการว่ามีลูกค้ามากน้อยเพียงใด และพัฒนากลยุทธ์การตลาดอย่างไรที่จะทำให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าหรือใช้บริการ (2) แผนการผลิตและแผนการจัดการ โดยการเลือกตำแหน่งที่ตั้งของธุรกิจการท่องเที่ยวหรือที่เรียกว่า ทำเล จัดหาอุปกรณ์และวางแผนกิจกรรม จัดหาคนเหมาะสมเข้าทำงาน วางระบบการดำเนินการ และเลือกรูปแบบกิจการ และ (3) แผนการเงิน ประกอบด้วย การประมาณเงินทุนขั้นต้น หาแหล่งเงินทุนในการเริ่มต้น ประเมินความเสี่ยงและหาทางแก้ไข การเตรียมประมาณการงบประมาณ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย งบดุล และงบกำไรขาดทุน

1.3 ความรู้เรื่องเทคนิคการสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม และเทคนิคการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

โดยแบบทดสอบความรู้ใช้แบบทดสอบแบบปรนัย (multiple choices) ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที ในแต่ละข้อให้คะแนนดังนี้

ตอบถูกให้ 1 คะแนน

ตอบผิดให้ 0 คะแนน

สำหรับการทดสอบเครื่องมือแบบทดสอบความรู้ ดำเนินการทดสอบเครื่องมือโดย

ก. การหาความตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหา ข้อความ และภาษา ตามที่ได้รับการแนะนำ (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2543: 153)

ข. การหาความเที่ยง (reliability) โดยนำแบบทดสอบความรู้ที่ผ่านการหาค่าความตรงด้านเนื้อหาแล้ว ไปทดสอบกับชาวบ้านกลุ่มอื่นในชุมชนเกาะภูเก็ตที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน แล้ววัดความคงตัวภายใน (internal consistency) แบบของ Kuder-Richardson- K.R. 21 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 124) โดยใช้สูตรดังนี้

สูตร K. R. 21

$$r_{tt} = \left[\frac{n}{n-1} \right] \left[1 - \frac{\bar{X}(n-\bar{X})}{nS^2_t} \right]$$

เมื่อ r_{tt} = ค่าความเที่ยง
 n = จำนวนข้อสอบทั้งหมด
 $\bar{X}$ = คะแนนเฉลี่ย
 S^2_t = ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.89 จึงนำไปใช้เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

ค. การหาอำนาจการจำแนก (discrimination power) ตามที่ บุญชม ศรีสะอาด (2535: 81) อธิบายไว้โดยใช้สูตรดังนี้

$$r = \frac{Ru - Rl}{N}$$

โดยให้

r	หมายถึง	ค่าอำนาจการจำแนกเป็นรายข้อ
Ru	หมายถึง	จำนวนคนในกลุ่มสูงที่ตอบถูก
Rl	หมายถึง	จำนวนคนในกลุ่มต่ำที่ตอบถูก
N	หมายถึง	จำนวนคนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ

ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าอำนาจการจำแนกมีค่าระหว่าง 0.25 – 0.87 จึงนำไปใช้ในการทดสอบได้

ง. การหาค่าความยากง่าย (difficulty) ตามที่ ชูศรี วงศ์รัตนะ (2541: 40-87) อธิบายไว้โดยใช้สูตรดังนี้

$$P = \frac{R}{N}$$

โดยให้

P	หมายถึง	ดัชนีความยากของข้อยาก
R	หมายถึง	จำนวนคนที่ตอบข้อสอบนั้นได้ถูกต้อง
N	หมายถึง	จำนวนคนที่ตอบข้อสอบทั้งหมด

ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความยากมีค่าอยู่ระหว่าง 0.33 – 0.60 จึงนำไปใช้ในการทดสอบได้

2. แบบวัดทัศนคติ (attitude test) มีเนื้อหาครอบคลุมถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ในประเด็นของด้านความพร้อมในการเป็น

ผู้ประกอบการ ด้านคุณสมบัติของผู้ประกอบการที่นำไปสู่ความสำเร็จ ด้านความชำนาญเฉพาะอย่าง ในการเป็นผู้ประกอบการ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความสนใจ ความกระตือรือร้น และการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนความต้องการของ สมาชิกในการเข้าร่วมจัดการ และ/หรือ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น โดยมีลักษณะเป็นแบบ ประเมินค่า 5 ระดับ ของ Likert จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีทั้งข้อความที่เป็นบวก และข้อความที่เป็นลบ โดยข้อความที่เป็นบวก กำหนดคะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ส่วนข้อความที่เป็นลบ กำหนดคะแนนเป็น 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับ

การประเมินระดับทัศนคติ โดยนำผลของคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์น้ำหนักเฉลี่ย (Weight Mean Score: WMS) โดยการประยุกต์เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2535: 100) ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ดีมาก
- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ดี
- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ยังไม่ตัดสินใจ
- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ไม่ดี
- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ไม่ดีอย่างยิ่ง

การทดสอบเครื่องมือแบบทดสอบทัศนคติ ดำเนินการทดสอบเครื่องมือโดย ก. การหาความตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหา ข้อความ และภาษา ตามที่ได้รับการแนะนำ (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2543: 153)

ข. การหาความเที่ยง (reliability) โดยนำแบบทดสอบทัศนคติที่ผ่านการหา ค่าความตรงด้านเนื้อหาแล้ว ไปทดสอบกับชาวบ้านกลุ่มอื่นในชุมชนเกาะภูเก็ตที่ไม่ใช่ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน แล้วคิดคำนวณด้วยค่าสัมประสิทธิ์คงที่ (coefficient of stability) แบบ ของ ครอนบัท (Nunnally, 1978: 245-246) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

โดยให้	α	หมายถึง	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	หมายถึง	จำนวนข้อ
	s_i^2	หมายถึง	ค่าความแปรปรวนแต่ละข้อ
	s_t^2	หมายถึง	ค่าความแปรปรวนทั้งฉบับ

ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 จึงนำไปใช้เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

2. พัฒนาความสามารถของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ตในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการพื้นที่นันทนาการ และการจัดการธุรกิจ ดังนี้

1. อบรมความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนเป็นรายวิชาแก่กรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ต และกำหนดช่วงการอบรมเป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือน โดยมีเนื้อหาการอบรม ดังนี้

1.1 ความรู้พื้นฐานด้านการบริหารธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ในด้านการตลาด การผลิต การบัญชี การเงิน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการธุรกิจชุมชน และแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ

1.2 ความรู้เรื่องแผนธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย (1) แผนการตลาด พิจารณขนาดตลาดที่เหมาะสม สำหรับสินค้าหรือบริการว่ามีลูกค้ามากน้อยเพียงใด และพัฒนากลยุทธ์การตลาดอย่างไรที่จะทำให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าหรือใช้บริการ (2) แผนการผลิตและแผนการจัดการ โดยการเลือกตำแหน่งที่ตั้งของธุรกิจการท่องเที่ยวหรือที่เรียกว่า ท่าเล จัดหาอุปกรณ์และวางแผนกิจการ จัดหาคนเหมาะสมเข้าทำงาน วางระบบการดำเนินการ และเลือกรูปแบบกิจการ และ (3) แผนการเงิน ประกอบด้วย การประมาณเงินทุนขั้นต้น หาแหล่งเงินทุนในการเริ่มต้น ประเมินความเสี่ยงและหาทางแก้ไข การเตรียมประมาณการงบประมาณ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย งบดุล และงบกำไรขาดทุน

1.3 ความรู้เรื่องเทคนิคการสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม และเทคนิคการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

2. ศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความคล้ายคลึงกันซึ่งประสบผลสำเร็จมาแล้ว จำนวน 2 แห่ง คือ ชุมชนชะชอม และชุมชนหาดคูเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

3. ทดสอบความรู้และทัศนคติของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชน เกาะภูกระแตจำนวนทั้งหมด 30 คน หลังกระบวนการพัฒนาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้แบบทดสอบความรู้และทัศนคติที่มีการเรียบเรียงข้อความและเรียงลำดับข้อในแบบทดสอบใหม่ โดยมีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกับแบบทดสอบเดิม เพื่อป้องกันการจำแบบทดสอบเดิมได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (data gathering)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากแบบทดสอบความรู้และแบบทดสอบทัศนคติของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแต และใช้ การสังเกตการณ์ร่วมด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล (analysis of data)

ในการวิจัยตามขั้นตอนที่ 2 นี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้ คือ

1. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อหาค่าคะแนนของความรู้และทัศนคติก่อนและหลังการพัฒนาโดยกระบวนการให้การศึกษา
2. สถิติ t-test แบบ paired เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความรู้และทัศนคติกรรมการชมรมฯ ก่อนและหลังการให้การศึกษา (ชัยสิทธิ์ เกลิมมีประเสริฐ, 2537: 304) ว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ ส่งผลให้ผู้รับการศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้นน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนา

วิธีการดำเนินงานในขั้นตอนนี้มีดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติการในการให้บริการกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนหลายๆ ครั้ง เป็นระยะเวลาประมาณ 6 เดือน เพื่อให้คณะดำเนินงานของชมรม ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อปรับปรุงนำไปสู่การดำเนินการที่ยั่งยืน โดยการประชาสัมพันธ์ และติดต่อประสานงานกับภาครัฐกิจนำเที่ยวเอกชน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เพื่อนำกลุ่มนักท่องเที่ยวมาใช้บริการ
2. เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจที่คณะกรรมการจัดทำขึ้นเพื่อประเมินความคิดเห็นต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวและประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อภาพรวมของการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้ยังทราบถึงข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในการปรับปรุงการให้บริการของชมรม โดยได้เสนอกิจกรรมการท่องเที่ยว 11 กิจกรรมได้แก่

- การเดินศึกษาธรรมชาติบนเส้นทาง
- กิจกรรมเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้ากาบบัว
- กิจกรรมตั้งเต็นท์ (camping)
- กิจกรรมการเยี่ยมชม โครงการส่งน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร
- การศึกษาชมวัดหนองมะเกลือ
- การให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม
- กิจกรรมการเล่นน้ำบนหาดทราย/โขดหิน
- การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์
- การบริการยานพาหนะต่าง ๆ
- กิจกรรมการเรียนรู้ฐานความรู้เชิงนิเวศ
- กิจกรรมเรียนรู้การดำรงชีพในป่า

จากกิจกรรมเหล่านี้ ผู้วิจัยร่วมกับชาวบ้านได้จัดอันดับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อ

กิจกรรมแต่ละกิจกรรม รวม 10 อันดับด้วยกัน ได้แก่

1	หมายถึง	การพังทลายและการเสื่อมของดิน
2	หมายถึง	เสียงดังรบกวนความสงบ
3	หมายถึง	ขยะ/ความสกปรกที่เกิดขึ้น
4	หมายถึง	มลภาวะในแหล่งน้ำ
5	หมายถึง	การเหยียบย่ำต้นไม้และสิ่งมีชีวิต
6	หมายถึง	การตัดต้นไม้/กิ่งไม้
7	หมายถึง	ฝุ่นละอองเกาะจับ
8	หมายถึง	ความสวยงามในทัศนียภาพโดยรอบลดลง
9	หมายถึง	ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของถิ่น
10	หมายถึง	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

นักท่องเที่ยวผู้ให้ข้อมูลได้เลือกกลางในช่องที่ตนประสงค์จะให้คำแนะนำกับชมรมว่า อาจมีผลกระทบเกิดขึ้นในด้านนั้นๆ ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยววันนั้นๆ และสามารถถาได้มากกว่า 1 ช่อง หรือให้คำแนะนำได้มากกว่า 1 คำแนะนำในกิจกรรมการท่องเที่ยววันเดียวกัน หรือจะเลือกที่จะไม่ให้คำแนะนำอันใดเลยก็ได้ เพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป สำหรับรายละเอียดต่างๆ ของขั้นตอนนี้มีดังต่อไปนี้

ก. ประชากรกลุ่มเป้าหมายของการเก็บข้อมูล ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนในระยะเวลาประมาณ 6 เดือน

อนึ่ง เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ของชุมชนเกาะภูกระแต ผู้วิจัยจึงไม่ทราบว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดมากน้อยเท่าใด และไม่ทราบว่านักท่องเที่ยวเหล่านั้นอาศัยอยู่ ณ ที่ใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเลือกใช้การเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เข้ามาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างจำนวน 128 คน และสามารถเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 53.12

สำหรับตัวชี้วัดความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการ ด้านต่างๆ ได้แก่ มัคคุเทศก์ การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ บริการด้านอาหาร บริการด้านที่พัก บริการด้านพาหนะ บริการด้านข้อมูลข่าวสาร ค่าบริการ ความสะอาดปลอดภัย และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนนั้น ผู้วิจัยได้สร้างข้อความเกี่ยวกับสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และกิจกรรมการบริการต่าง ๆ ที่ชมรมให้บริการ โดยประยุกต์จากมาตรวัดทัศนคติของ Likert ซึ่งกำหนดช่วงความรู้สึกคน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 107) ผู้วิจัยกำหนดทุกข้อความมีคำตอบให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบว่า “พอใจมาก” มีคะแนน 4 คะแนน “พอใจน้อย” มีคะแนน 3 คะแนน “ไม่พอใจน้อย” มีคะแนน 2 คะแนน “ไม่พอใจมาก” มีคะแนน 1 คะแนน คำตอบของผู้ให้ข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
1.00 - 1.75	ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับมาก
1.76 - 2.50	ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับน้อย
2.51 - 3.25	ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อย
3.26 - 4.00	ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมาก

ข. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม

1. แบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล และตอนที่สองเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อสภาพของแหล่งท่องเที่ยว และการได้รับการบริการต่างๆ ในระหว่างท่องเที่ยว

2. การทดสอบเครื่องมือ สำหรับขั้นตอนแรกใช้วิธีทดสอบความตรง (content validity) ของข้อความแล้วปรับปรุง โดยวิธีการปรึกษากับคณะกรรมการที่ปรึกษา และ

ขั้นตอนที่สอง ทดสอบความเที่ยง (reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวก่อกลุ่มอื่นในระยะแรกจำนวน 30 คน แล้วคิดคำนวณด้วยค่าสัมประสิทธิ์ความคงที่ (coefficient of stability) แบบของครอนบัท (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 125) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

โดยให้	α	หมายถึง	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	หมายถึง	จำนวนข้อ
	s_i^2	หมายถึง	ค่าความแปรปรวนแต่ละข้อ
	s_t^2	หมายถึง	ค่าความแปรปรวนทั้งฉบับ

ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 จึงนำไปใช้เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

ค. วิธีการเก็บข้อมูล

สำหรับแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง และใช้วิธีสังเกตการณ์

ง. การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล

1. สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ใช้สถิติร้อยละสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลปริมาณ และผู้วิจัยวิเคราะห์ร่วมกับกรรมการของชมรม โดยวิธีการวิพากษ์วิจารณ์ ส่วนข้อมูลตัวชี้วัดความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับบริการการท่องเที่ยวนั้น วิเคราะห์ด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การแปลความหมายข้อมูลนั้นผู้วิจัยแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

จ. การสรุปและเขียนรายงาน เพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแต ร่วมกันพัฒนาและหาแนวทางปรับปรุงการดำเนินการต่อไป

3. จัดประชุมคณะกรรมการและสมาชิกของชมรม เพื่อรับทราบผลการดำเนินงานในประเด็นการให้บริการ กิจกรรมนี้เป็นผลต่อเนื่องมาจากการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ทั้งคณะกรรมการและสมาชิกของชมรมได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลทางสถิติ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการแปลความหมายข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา

พร้อมกับผู้วิจัยและได้ขยายผลไปสู่การปรับปรุงโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนการกำหนดกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวของชุมชนให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความก้าวหน้าของโครงการ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนหลังจากการนำเอาผลการดำเนินการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติการให้บริการการท่องเที่ยวให้คณะกรรมการชมรมประเมินและตัดสินใจปรับปรุงและปรับเปลี่ยนโครงการการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แล้วมาปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยมีวิธีดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยว โดยการให้บริการกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนหลายๆ ครั้ง อย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาประมาณ 4 เดือน เพื่อให้คณะดำเนินงานของชมรม ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อปรับปรุงนำไปสู่การดำเนินการที่ยั่งยืน โดยการประชาสัมพันธ์ และติดต่อประสานงานกับภาคธุรกิจนำเที่ยวเอกชน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เพื่อนำกลุ่มนักท่องเที่ยวมาใช้บริการ

2. เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจที่คณะกรรมการจัดทำขึ้นเพื่อประเมินความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อภาพรวมของการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชน สำหรับรายละเอียดต่างๆ ของขั้นตอนนี้มีดังต่อไปนี้

ก. ประชากรกลุ่มเป้าหมายของการเก็บข้อมูล ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นระยะเวลาประมาณ 4 เดือน

อนึ่ง เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ของชุมชนเกาะกูดกระเต ผู้วิจัยจึงไม่ทราบว่า จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดมากน้อยเท่าใด และไม่ทราบว่านักท่องเที่ยวเหล่านั้นอาศัยอยู่ ณ ที่ใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเลือกใช้การเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เข้ามาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน และสามารถเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 52.38

สำหรับตัวชี้วัดความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการด้านต่างๆ ได้แก่ มัคคุเทศก์ การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ บริการด้านอาหาร บริการด้านที่พัก บริการด้านพาหนะ บริการด้านข้อมูลข่าวสาร ค่าบริการ ความสะอาดปลอดภัย และความเป็น

ระเบียบเรียบร้อยของชุมชนนั้น ผู้วิจัยได้สร้างข้อความเกี่ยวกับสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และกิจกรรมการบริการต่างๆ ที่ชมรมให้บริการ โดยประยุกต์จากมาตรวัดทัศนคติของ Likert ซึ่งกำหนดช่วงความรู้สึกคน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 107) ทุกข้อความมีคำตอบให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบว่า “พอใจมาก” มีคะแนน 4 คะแนน “พอใจน้อย” มีคะแนน 3 คะแนน “ไม่พอใจน้อย” มีคะแนน 2 คะแนน “ไม่พอใจมาก” มีคะแนน 1 คะแนน คำตอบของผู้ให้ข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
1.00 - 1.75	ผู้ให้ข้อมูลไม่มีความพึงพอใจในระดับมาก
1.76 - 2.50	ผู้ให้ข้อมูลไม่มีความพึงพอใจในระดับน้อย
2.51 - 3.25	ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อย
3.26 - 4.00	ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมาก

ข. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม

1. แบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล และตอนที่สองเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อสภาพของแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อการได้รับการบริการต่างๆ ในระหว่างท่องเที่ยว

2. การทดสอบเครื่องมือ เนื่องจากมีการทดสอบเครื่องมือในขั้นตอนที่แล้ว จึงไม่ต้องมีการทดสอบข้อมูลซ้ำอีก โดยสามารถนำเครื่องมือไปใช้งานจริงได้เลย

ค. วิธีการเก็บข้อมูล

สำหรับแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง และใช้วิธีสังเกตการณ์

ง. การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติร้อยละสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลปริมาณ และผู้วิจัยวิเคราะห์ร่วมกับกรรมการของชมรม โดยวิธีการวิพากษ์วิจารณ์ ส่วนข้อมูลตัวชี้วัดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับการบริการการท่องเที่ยว นั้น วิเคราะห์ด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Field, 2000: 113)

2. การแปลความหมายข้อมูลนั้นผู้วิจัยแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

จ. การสรุปและเขียนรายงาน เพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแต ร่วมกันพัฒนาและหาแนวทางปรับปรุงการดำเนินการต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชนเกาะภูกระแต หลังจากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ดำเนินการไปประมาณ 10 เดือน เพื่อนำมาวิเคราะห์ค้นหาผลลัพธ์จากการดำเนินการท่องเที่ยวว่า ทำให้สถานการณ์ทั่วไปของชุมชนดีขึ้นจริงๆ หรือไม่ อย่างไร ตามทัศนะของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแต และประชาชนทั่วไป ซึ่งจะทำให้สามารถทราบได้ว่า จะสามารถส่งผลให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้จริงๆ หรือไม่ วิธีดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนในชุมชน เกาะภูกระแต โดยใช้แบบประเมินการรับรู้ต่อผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของโครงการ เพื่อประเมินการรับรู้ของประชาชนว่าพอใจ หรือไม่พอใจ รวมถึงเป็นประโยชน์หรือไม่ เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ตลอดจนต้องการทราบว่าโครงการจัดการการท่องเที่ยวดำเนินการไปได้ อย่างถูกต้องหรือไม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. ประชากรกลุ่มเป้าหมายของการเก็บข้อมูล

กำหนดจากประชากรทั้งหมดในชุมชนเกาะภูกระแต จำนวน 1,295 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเยาวชนจำนวน 400 คน กลุ่มผู้ใหญ่จำนวน 495 คน และกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดของตัวอย่างได้จำนวนทั้งหมด 306 คน ซึ่งคำนวณโดยใช้สูตรของ Pagoso, Garcia และ Leon ในนำชัย ทนุผล (2531: 54) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยให้

n	หมายถึง	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (จำนวนผู้ให้ข้อมูล)
N	หมายถึง	จำนวนประชากรทั้งหมดของชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน
e	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น คือ ร้อยละ 5

แล้วสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มด้วยวิธีการแบบเป็นสัดส่วน (proportional stratified sampling) ดังนี้

กลุ่ม	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนขนาดตัวอย่าง (คน)
1. กลุ่มเยาวชน	400	95
2. กลุ่มผู้ใหญ่	495	116
3. กลุ่มผู้สูงอายุ	400	95
รวม	1,295	306

ข. เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม ร่วมกับวิธีการ สังกัดการณ

1. แบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล และตอนที่สองเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อผล ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของโครงการ

2. การทดสอบเครื่องมือ สำหรับขั้นตอนแรกใช้วิธีทดสอบความตรง (content validity) ของข้อความแล้วปรับปรุง โดยวิธีการปรึกษากับคณะกรรมการที่ปรึกษา และ ขั้นตอนที่สอง ทดสอบความเที่ยง (reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูลกับ ชาวบ้านชุมชนเกาะภูเก็ตที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน แล้วคิดค่าความคงที่ด้วยค่า สัมประสิทธิ์ความคงที่ (coefficient of stability) แบบของครอนบัก (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 125) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

โดยให้	α	หมายถึง	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	หมายถึง	จำนวนข้อ
	s_i^2	หมายถึง	ค่าความแปรปรวนแต่ละข้อ
	s_t^2	หมายถึง	ค่าความแปรปรวนทั้งฉบับ

ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 จึงนำไปใช้เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูล จริงต่อไป

สำหรับตัวชี้วัดการรับรู้ของประชาชน ในชุมชนเกาะภูเก็ต จะใช้ ตัวชี้วัดใน 5 ด้านดังนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยรายได้ของสมาชิกที่เกี่ยวกับกิจกรรม การท่องเที่ยว ความพึงพอใจของสมาชิกต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากกิจกรรมการ ท่องเที่ยว และปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน

1.2 ด้านสังคม ประกอบด้วย ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อโอกาสพบปะนักท่องเที่ยวน ความสัมพันธ์ของสมาชิก/การรวมกลุ่มของชุมชน และปัญหาสังคมของชุมชน

1.3 ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความร่วมมือของสมาชิกในกิจกรรมประเพณีต่างๆ ความพึงพอใจต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว และความร่วมมือของชาวบ้านในกิจกรรมประเพณี

1.4 ด้านวิถีชีวิต ประกอบด้วย ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ ความนิยมของสมาชิกในการหันกลับมาใช้พืชสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ความพึงพอใจต่อการที่นักท่องเที่ยวพักตามบ้าน และการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตดั้งเดิม

1.5 ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ความสะอาดของแหล่งน้ำธรรมชาติ ความสะอาดปราศจากขยะในชุมชนและเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ การเพิ่มจำนวนของต้นไม้ นก และสัตว์ป่า การลดการหาของป่าและสัตว์ป่าของสมาชิกเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครมในการทำธุรกิจท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดูแลรักษาป่าอนุรักษ์ ความเขียวชอุ่มของป่าและความสวยงามของทัศนียภาพเกาะภูเก็ต สภาพของโบราณสถานและโบราณวัตถุของชุมชน และการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่แปลงการเกษตรของชุมชน

อนึ่ง ตัวชี้วัดแต่ละตัวเหล่านี้ ผู้วิจัยได้สร้างเป็นข้อความ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบคำตอบของผู้ให้ข้อมูลในประเด็นตัวชี้วัดต่างๆ ซึ่งทุกข้อความมีคำตอบให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบว่า “เพิ่มมากขึ้น/ดีขึ้น” มีคะแนน 3 คะแนน “เท่าเดิม/เหมือนเดิม” มีคะแนน 2 คะแนน “ลดลง/เลวลง” มีคะแนน 1 คะแนน คำตอบของผู้ให้ข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
1.00 - 1.67	ผลที่เกิดขึ้นในทางลบ (สภาพเลวลง)
1.68 - 2.34	สภาพคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง
2.35 - 3.00	ผลที่เกิดขึ้นในทางบวก (สภาพดีขึ้น)

ค. วิธีการเก็บข้อมูล

สำหรับแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเองร่วมกับการสังเกตการณ์

ง. การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติร้อยละสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ร่วมกับกรรมการของชมรม โดยวิธีการวิพากษ์วิจารณ์ ส่วนข้อมูล

ตัวชี้วัดการรับรู้ของประชาชนในชุมชนเกาะกูดกระเตงที่มีต่อผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของโครงการนั้น วิเคราะห์ด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การแปลความหมายข้อมูลนั้นผู้วิจัยแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

จ. การสรุปและเขียนรายงาน เพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะกูดกระเตง ร่วมกันพัฒนาและหาแนวทางปรับปรุงการดำเนินการต่อไป

ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะใช้ระยะเวลา 20 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2550 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552

จากวิธีการวิจัยในบทที่ 3 ข้างต้น ผู้วิจัยสามารถที่จะหาคำตอบเชิงประจักษ์ได้จากผลการวิจัยและวิจารณ์ ดังที่จะกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1

ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ที่ระบุว่า เป็นการศึกษา ศักยภาพของชุมชนเกาะภูกระแตในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวและแนวทางในการดำเนินธุรกิจ ชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

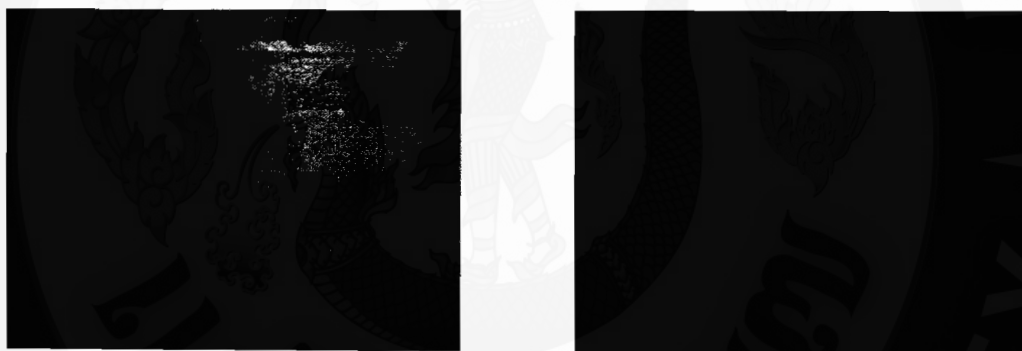
1. พื้นฐานของศักยภาพในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานและแนวทางดำเนินธุรกิจชุมชนเกาะภูกระแต

ในการศึกษาพื้นฐานของศักยภาพของชุมชนเกาะภูกระแต อันได้แก่ ประวัติศาสตร์และสภาพเศรษฐกิจสังคมนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) ในการเข้าร่วมคลุกคลีและใช้ชีวิตร่วมกับชุมชนเพื่อพูดคุย ซักถามข้อมูลจากกลุ่มผู้นำ ผู้อาวุโส และผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ โดยเฉพาะ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนเกาะภูกระแตจำนวน 15 คน และใช้เทคนิคการประเมิน สถานะชนบทอย่างมีส่วนร่วม (PRA) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวคือ ผู้วิจัยเข้าพบผู้นำหมู่บ้านให้ คัดเลือกผู้อาวุโสของแต่ละหมู่บ้านมาแห่งละ 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน พูดคุยซักถามและเปิด การเสวนาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและสภาพทั่วไปของชุมชนในด้านต่างๆ ใน ภาพรวมของชุมชน รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี มรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เพื่อให้เกิดการ ยืนยันและวิเคราะห์รูปแบบวัฒนธรรมร่วมกัน โดยผู้วิจัยกระตุ้นให้เกิดการซักถามและแสดง ความ คิดเห็น ทำให้เกิดการอภิปรายกลุ่ม และให้มีการจัดอันดับความสำคัญของข้อมูลจากมากไปหาน้อย จากนั้นวิเคราะห์ผลและนำเสนอข้อมูลชุมชน โดยทีมผู้ร่วมศึกษา และท้ายสุดเมื่อได้รับข้อคิดเห็น จากชาวบ้านที่เหลือแล้ว ให้ทีมมาร่วมสรุปและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขปัญหา จึงได้ข้อมูล พื้นฐานของศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางด้านเศรษฐกิจสังคม ดังต่อไปนี้

พื้นฐานของศักยภาพทางประวัติศาสตร์

จากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้อาวุโสหลายท่านที่อยู่ในชุมชนแห่งนี้ ทำให้ ทราบว่า การก่อตั้งชุมชนเกาะภูกระแตเริ่มขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2441 โดยบรรพบุรุษชาวเมืองขุ ขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้พากันมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณ “เมืองโคม” ซึ่งในอดีตมีฐานะเป็น อำเภอหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีนายอำเภอที่ทางราชการตั้งให้ชื่อ หลวงอุดมมะเข (นายผาย นนท์ศิริ) ต่อมาเกิดการแต่งงานระหว่างคนใน 4 หมู่บ้านทำให้เกิดตระกูลดั้งเดิมอยู่ในเวลา

นั้น 3 ตระกูลด้วยกัน ชุมชนตั้งอาศัยอยู่ริมน้ำโขมน้อยอันประกอบด้วยหมู่บ้าน 4 หมู่ด้วยกันและมีจำนวนคนประมาณ 400 หลังคาเรือน ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 ทางราชการได้มีการสร้างเขื่อนสิรินธร ทำให้บริเวณดังกล่าวถูกน้ำท่วมเนื่องจากเป็นพื้นที่ต่ำจนกลายเป็นเมืองบาดาลที่จมใต้น้ำอยู่ ประชาชนแถบนั้นได้รับค่าชดเชยจากที่ทำกินและที่อยู่อาศัยจึงได้แยกย้ายไปอยู่ในพื้นที่ซึ่งรัฐบาลจัดสรรให้ และอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นชุมชนเกาะภูกระแตในปัจจุบันนำโดยกำนันบุญศรี จันทร์สมาน ได้พาชาวบ้านอพยพมา ประมาณ 30-40 หลังคาเรือน โดยมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่นาอันอุดมสมบูรณ์ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “บ้านสี่แยกโขมประดิษฐ์” ต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน หลังจากนั้นก็ได้มีการแยกหมู่บ้านออกไปตั้งเป็น บ้านหนองมะเกลือและบ้านโนนกลาง ตามลำดับ จากการชักใช้ไล่เรียงเพื่อค้นหาเชื้อสายของผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ได้พบว่านายพิมพ์ นนท์ศิริ ซึ่งเป็นผู้อาวุโสและเป็นคนเก่าแก่ที่สุดของหมู่บ้าน (อายุ 87 ปี) มีเชื้อสายสืบทอดมาจากหลวงอุดมมะเข และนางนวล นนท์ศิริ จนมีลูกหลานสืบเชื้อสายต่อๆ กันมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ภาพ 4 รูปภาพตระกูลของนายอำเภอหลวงอุดมมะเข

พื้นฐานของศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจสังคม

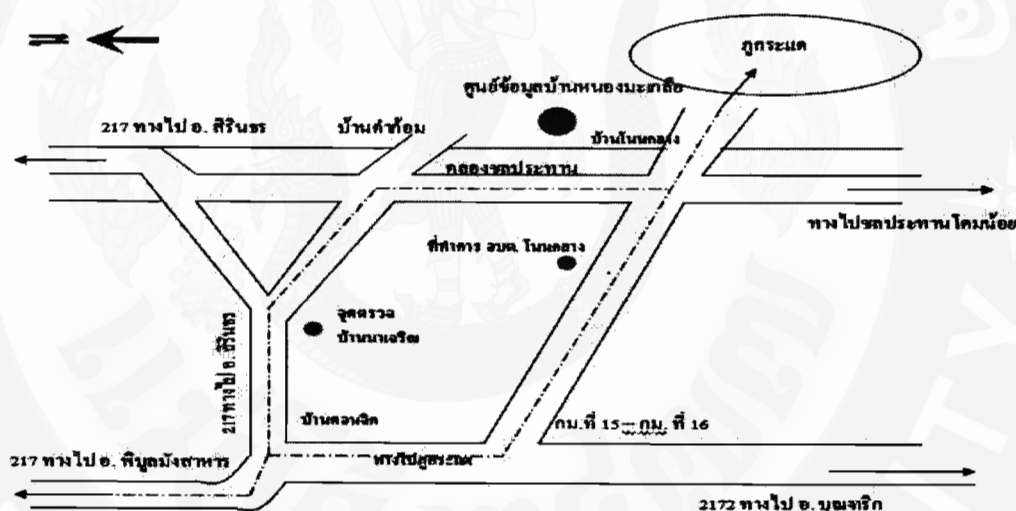
สภาพทั่วไป

ชุมชนเกาะภูกระแตในปัจจุบันประกอบด้วย 3 หมู่บ้านด้วยกัน คือ (1) บ้านโขมประดิษฐ์ ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 1 (2) บ้านหนองมะเกลือ ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 6 และ (3) บ้านโนนกลาง ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 11 ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีอาณาเขตติดต่อกับบริเวณโดยรอบดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านโนนจิก ตำบลฝางคำ
ทิศใต้	ติดกับหมู่ที่ 7 บ้านสุขสบาย
ทิศตะวันออก	ติดกับเขื่อนสิรินธร (เกาะภูกระแต)
ทิศตะวันตก	ติดกับหมู่ที่ 2 บ้านหนองไฮ และบ้านหนองไผ่

อาณาบริเวณของชุมชนเกาะภูกระแตมีพื้นที่อยู่ประมาณ 10,000 ไร่ ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล มีจำนวนครัวเรือน 309 ครัวเรือน ประชากรอาศัยอยู่แยกเป็นเพศชาย 645 คน เพศหญิง 650 คน รวมทั้งสิ้น 1,295 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนกลาง, 2550: 2)

ในด้านการคมนาคมนั้น ชุมชนเกาะภูกระแตอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ตามถนนเส้นทางหลวงหมายเลข 217 สายอุบลราชธานี - วารินชำราบ - พิบูลมังสาหาร - สิรินคร - ชองเม็ก ประมาณ 70 กิโลเมตร เมื่อเดินทางมาจากอุบลราชธานีตามเส้นทางดังกล่าว เมื่อผ่านจุดตรวจบ้านนาเจริญประมาณ 2 กิโลเมตร จะพบป้ายชี้บอกทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อยทางด้านขวามือ เลี้ยวขวาเข้าไปอีกประมาณ 12 กิโลเมตร จะเป็นถนนลาดยางเลียบคลองส่งน้ำชลประทานผ่านบ้านคำก้อม บ้านโนนจิก จนกระทั่งถึงบ้านหนองมะเกลือทางด้านซ้ายมือ ซึ่งเป็นหมู่บ้านแรกของชุมชนเกาะภูกระแต และบ้านโคมประดิษฐ์ ตลอดจนบ้านโนนกลาง ซึ่งอยู่ติดกันตามลำดับ

ภาพ 5 แผนที่เส้นทางการคมนาคมมายังชุมชนเกาะภูกระแต

เศรษฐกิจ

ชุมชนแต่ละครอบครัวมีการประกอบอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว และบางครอบครัวจะประกอบอาชีพเสริมด้วย เช่น อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างทั่วไป และงานทั่วไปทั้งในและนอกชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ก) อาชีพทำนา

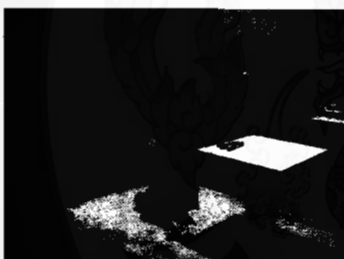
ปัจจุบันมีผู้ทำนาเหลืออยู่จำนวนมากและเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ทำนาปีละสองครั้ง (นาปี และนาปรัง) แต่การทำนาของชาวบ้านครั้งหนึ่งมักจะปลูกข้าวเอาไว้รับประทานเอง อีกครั้งหนึ่งก็จะแบ่งไว้ทำพันธุ์และเอาไว้ขายบ้าง

จ) อาชีพทำประมงน้ำจืด

ชาวบ้านหนองมะเกลือ หนึ่งในชุมชนเกาะภูกระแต ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดหมู่บ้านจะประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืดจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร โดยจะมีอุปกรณ์การทำประมงประกอบด้วย โป๊ะตักปลาแก้ว ซึ่งมีลักษณะเป็นขอยกปลาของแต่ละบ้าน แห อวน และเบ็ดตกปลา โดยมีเรือหางยาวขนาดเล็กจำนวนที่นั่ง 5 คน และแพ ที่ใช้เป็นพาหนะในการหาปลา

การสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และกระบวนการเรียนรู้

ชุมชนเกาะภูกระแตส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยเข้าร่วมปฏิบัติตามประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ประเพณีบุญบั้งไฟ บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวจี่ บุญหะเวด บุญกฐินสามัคคี และพิธีเลี้ยงปู่ตาบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้วิถีทางความเชื่อถือแล้วชุมชนยังสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของภาษาถิ่นอีสาน คนตรีพื้นบ้าน (พิณ แคน โปงกลาง) การร้องรำ (หมอลำกลอน) และทักษะด้านการหัตถกรรมต่างๆ เช่น การทอผ้ากบบัว การทำตะกร้าจากเถาวัลย์ และการทำหมวกสานจากใบมะพร้าว เป็นต้น

ภาพ 6 จะง่ามประกอบพิธีไหว้ศาลปู่ตา (เจ้าพ่อแก้งใหญ่)

2. สักยภาพในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

ทรัพยากรธรรมชาติ

“เกาะภูกระแต” ตั้งอยู่ในพื้นที่ของ ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะเป็นเกาะกลางน้ำที่น้ำท่วมไม่ถึงตลอดทั้งปีมีพื้นที่ประมาณ 250 ไร่ ในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำล้อมรอบเป็นเกาะตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี สาเหตุที่เรียกว่า “ภูกระแต” เนื่องจากว่า เมื่อชาวบ้านมองจากหมู่บ้านข้างล่างขึ้นมาจะเห็นเป็นเนินสูง โดยชาวอีสานเรียกเนินสูงว่า ภู และบนภูนั้นมี กระแต ซึ่งเป็นสัตว์ป่าชนิดเดียวกับกระรอกอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้คนจึงนิยมเรียกขานต่อกันมาว่า “ภูกระแต” สำหรับน้ำที่ล้อมรอบเกาะภูกระแตนั้น เป็นน้ำจากการสร้างเขื่อนสิรินธรเมื่อปี พ.ศ. 2511 ทำให้หมู่บ้านเมือง โคมโนอดีตซึ่งตั้งอยู่บริเวณใกล้ๆกับเกาะภูกระแต และที่นาของชาวบ้าน ต้องจมอยู่ใต้น้ำกลายเป็นเมืองบาดาลนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ภาพ 7 สภาพธรรมชาติของเกาะภูเก็ต

ลักษณะภูมิประเทศของเกาะภูเก็ตนั้นมีลักษณะเป็นภูหินปูนป่าเบญจพรรณ และมีพืชสมุนไพรมากมายหลายชนิด ลักษณะของทรัพยากรในป่าในฤดูฝนจะมีเห็ดหลายชนิด และมีแมลงต่างๆ ที่ชาวบ้านหากินได้ สำหรับพื้นที่รอบนอก ส่วนที่เป็นน้ำมีโป๊ะดักปลาแก้ว และเครื่องมือหาปลาชนิดต่างๆ ที่ชาวบ้านใช้ทำการหาปลา นับว่าเป็นเกาะกลางน้ำที่อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ชาวบ้านหวงแหนไว้ด้วยการไม่มีประชาชนอยู่อาศัยบนเกาะ และไม่ได้แผ้วถางป่าด้วยการอนุรักษ์ไว้ให้ประชาชนดำรงชีพ บริเวณรอบๆเกาะภูเก็ตแต่มีสภาพทิวทัศน์ที่สวยงามนับว่าเป็นภูมิประเทศแห่งหนึ่งที่โดดเด่นอยู่ท่ามกลางเวียงน้ำที่สงบและน่าพักผ่อนหย่อนใจ เนื่องจากเป็นเกาะเล็กๆ ในฤดูน้ำหลาก ส่วนในฤดูแล้งน้ำก็จะแห้งขอดทำให้สามารถข้ามไปท่องเที่ยวพักผ่อนได้ หรือหากว่าจะเดินทางหน้าฝน ก็สามารถเดินทางได้โดยเรือหรือแพหาปลาของชาวบ้านละแวกนั้น โดยเกาะภูเก็ตมีบริเวณที่สามารถลงเล่นน้ำได้ในหาดทรายทางด้านทิศเหนือและทิศใต้ของเกาะ ส่วนทางด้านทิศตะวันตกนับว่าเป็นทางเข้ามาที่เกาะภูเก็ตซึ่งถือว่าเป็นด้านหลังของเกาะ ปัจจุบันมีสำนักสงฆ์ภูเก็ตธรรมดาราม นอกจากนั้น บริเวณรอบๆเกาะยังสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติพืชสมุนไพรและยังมีลานกว้างเหมาะสำหรับทำเป็นห้องเรียนธรรมชาติเพื่อศึกษาการดำรงชีพในป่าของบรรดานักเรียนนักศึกษา และนักท่องเที่ยวทั่วไป สำหรับโขดหินธรรมชาติก็จะมีอยู่รายรอบเกาะในทางด้านทิศใต้เรื่อยไปจนถึงทางทิศตะวันออก เหมาะสำหรับนั่งพักผ่อนหย่อนใจชมทัศนียภาพรอบๆเกาะและรับประทานอาหารร่วมกัน

จากทรัพยากรธรรมชาติที่พบในเกาะภูเก็ต ผู้วิจัยได้ร่วมกับคนในชุมชนที่คุ้นเคยกับเกาะภูเก็ต และเคยใช้ประโยชน์จากผืนป่าธรรมชาติบนเกาะจำนวน 31 คน และนักวิชาการจากหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำจืด เชื้อนสิรินธร จำนวน 5 คน รวมทั้งนักวิชาการจากอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 40 คน จากนั้น ทุกคนร่วมกันกำหนดมติและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศักยภาพของระบบนิเวศ

บนเกาะภูเก็ต โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548: 5/7 – 5/11) โดยประเมินว่าพื้นที่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างเกาะภูเก็ตมีความเหมาะสมในการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ โดยประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันประกอบด้วย 4 ดังนี้ ได้แก่ (1) จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ (2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ (3) ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติและ (4) ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว ทั้งนี้องค์ประกอบแต่ละข้อจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 คะแนน แหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีความสมบูรณ์ขององค์ประกอบนี้ไม่ต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้ให้ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 40 คน เป็นผู้ให้คะแนน ปรากฏผลดังนี้ คือ

ตาราง 1 การประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะภูเก็ต

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ค่าเฉลี่ย
<p>1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ (10 คะแนน)</p> <p>หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมได้เป็นอย่างดีและจุดดึงดูดดังกล่าวต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องระบบนิเวศ สร้างความภาคภูมิใจ ความหวงแหนและจิตสำนึกในการที่จะรักษาสິงนั้นให้คงอยู่ตลอดไป เช่น การมีสัตว์หรือพืชที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ เป็นต้น</p>	8.20
<p>2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ (10 คะแนน)</p> <p>หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติควรที่จะคงสภาพความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุด และมีการรบกวนโดยมนุษย์น้อยที่สุด แหล่งธรรมชาติที่ถูกบุกรุกหรือทำลายโดยมนุษย์จนไม่เหลือสภาพเดิมจะทำให้การเรียนรู้ระบบนิเวศและการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ลดลงไปด้วย</p>	7.80
<p>3. ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ (10 คะแนน)</p> <p>หมายเหตุ ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมีส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งชุมชนควรมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในแหล่งธรรมชาติ และยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้ เช่น ชุมชนผีตองเหลือง หรือชุมชนชาวเขาเผ่าเล็ก ๆ หรือแหล่งธรรมชาตินั้นอาจมีหลักฐานชัดเจนที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานและการเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต เช่น ภาพเขียนฝาผนังถ้ำหรือบริเวณหน้าผา เป็นต้น</p>	7.90
<p>4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว (10 คะแนน)</p> <p>หมายเหตุ โดยจะพิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากตัวพื้นที่เองในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยว เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย และปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรสลัด โรคระบาดอื่น ๆ เป็นต้น</p>	7.60
รวม	31.50

ดังนั้น เกษฏรแต่ละจึงผ่านการประเมินศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งแสดงว่าพื้นที่ที่เกษตรกรมีความเหมาะสม หรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป ซึ่งสอดคล้องแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวของมนัส สุวรรณ (2538: 129) ว่าเป็นความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่เชิงกายภาพ คือ แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามความประสงค์และความสามารถที่จะรับได้เชิงนิเวศ คือ ภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติภายในและบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่จะรับได้เชิงนิเวศวิทยาที่เกิดจากการพัฒนาสถานที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการศึกษา

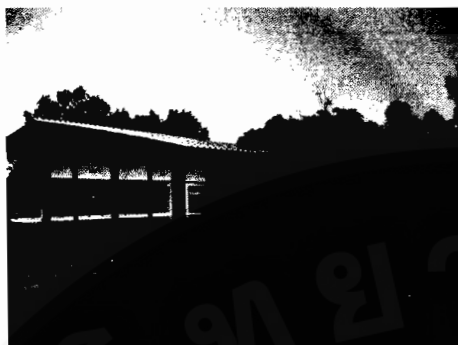
พื้นที่การเกษตร

การทำนาในปัจจุบันได้ลดน้อยลงไปมาก เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของชุมชนเกษตรกรแต่เปลี่ยนจากระบบเกษตรแบบพึ่งพาตนเองมาเป็นระบบผลิตเพื่อการตลาดตามแบบอย่างระบบเศรษฐกิจมหภาคของประเทศ การทำนาเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวยังมีให้เห็นอยู่บ้าง แต่ชาวบ้านส่วนหนึ่งหันไปทำไร่ยูคาลิปตัส ทำสวนแบบผสมผสาน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย เป็นโครงการอเนกประสงค์ที่มีผลประโยชน์ทางด้านการผลิตกระแสไฟฟ้า การชลประทานป้องกันอุทกภัยและการเพาะพันธุ์ปลา โดยมีโรงสูบน้ำด้วยไฟฟ้าซึ่งมีเครื่องสูบน้ำจำนวน 10 เครื่อง กิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวจะสามารถร่วมได้ก็คือ การเยี่ยมชมโรงสูบน้ำด้วยไฟฟ้า และจุดชมวิทัศน์นียบภาพของเกษตรกรแต่อันเหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนท่องเที่ยวของชาวบ้านและนักท่องเที่ยวในละแวกใกล้เคียง (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย, 2548: 1-4)

ในบริเวณใกล้เคียงกันจะมีอดีตตำหนักประทับของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จย่า) ขณะนี้ท่านได้เสด็จสวรรคตไปแล้ว แต่ในช่วงที่พระองค์ยังมีพระชมรมชีพอยู่ได้เสด็จมาตรวจงานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่เป็นประจำ หลังจากทรงงานในแต่ละพื้นที่ท่านจะเสด็จมาพักผ่อน ณ ตำหนักที่ประทับแห่งนี้ นับได้ว่าเป็นตำหนักประวัติศาสตร์ที่กรมชลประทานสงวนรักษาไว้ ให้นักท่องเที่ยวได้มาใช้เป็นที่พักผ่อน เนื่องจากอยู่ติดกับอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร และมีทัศนียภาพที่สงบร่มรื่นแห่งหนึ่ง ซึ่งเหมาะสำหรับใช้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

ภาพ 8 อดีตค้ำหนักที่ประทับของสมเด็จพระเจ้า

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม

โบราณสถาน และ โบราณวัตถุ

โบราณสถานในเขตพื้นที่ชุมชนเกาะกูดกระแตมีสองแห่ง ได้แก่ วัดหนองมะเกลือ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ของบ้านหนองมะเกลือ และวัดบูรพาราม ซึ่งอยู่ในพื้นที่ของบ้านโคมประดิษฐ์ โดยวัดบูรพารามเป็นวัดที่เก่าแก่มากตั้งแต่สมัยบ้านเดิมก่อนที่จะมีการย้ายที่ตั้งของชุมชนเกาะกูดกระแตมายังสถานที่ในปัจจุบัน สำหรับประวัติของวัดหนองมะเกลือ นั้น เจ้าอาวาสวัดหนองมะเกลือองค์ปัจจุบันชื่อ พระอธิการทองดี ผาสุกโก ได้สร้างวิหารและศาลาการเปรียญ เมื่อปี พ.ศ. 2531 โดยลักษณะเด่นของวัดหนองมะเกลือจะมีโบสถ์ที่เป็นรูปทรงโคม ประดับตกแต่งด้วยกระเบื้องสีต่างๆ ภายในโบสถ์จะมี พระประธานทำด้วยปูนปั้นเคลือบด้วยทองสัมฤทธิ์ในปางสมาธิ ราชรอบด้วยพระสาวกของพระพุทธเจ้า (พระสารีบุตร และพระโมคคัลลานะ) ตามประเพณีของชาวพุทธนิยมถวายความเคารพ เพื่อความเป็นสิริมงคลด้วยการกราบไหว้ขอพร ก่อนที่จะกระทำการกิจประจำวัน

ความเชื่อถือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดังนี้

ก) ศาลปู่ตา(ศาลเจ้าพ่อแก่ังใหญ่) เป็นเรือนไม้หลังเล็กๆ ยกพื้นสูงประมาณ 1.5 เมตร ที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้นบริเวณที่คอนริมทำน่านอกหมู่บ้าน เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้กับชาวบ้าน

ข) ประเพณีสำคัญและพิธีกรรมต่างๆ ได้แก่ ประเพณีวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา บุญบั้งไฟ บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวจี่ บุญเดือนสี่ (บุญชะเหวด) บุญขึ้นปีใหม่ บุญกฐินสามัคคี และพิธีกรรมไหว้เจ้าพ่อแก่ังใหญ่ เป็นต้น

ค) วิธีการดำรงชีวิต ได้แก่ ภาษาถิ่นและดนตรีพื้นบ้าน เช่น พิณ แคน โปงกลาง หมอลำ และอาหารพื้นเมือง เช่น ปลาร้าหมัก ปลาสัมหมัก เป็นต้น

ง) ภูมิปัญญาต่างๆ ได้แก่ พิษสมุนไพรและยาสมุนไพร การนวดแผนโบราณ เครื่องจักสาน(การทำหมวกใบมะพร้าว) และการทอผ้าพื้นบ้าน เช่น ผ้ากาบบัว และผ้าฝ้าย เป็นต้น

ภาพ 9 พืชสมุนไพรและยาสมุนไพรที่พบในพื้นที่ ตลอดจนหัตถกรรมหมวกสานใบมะพร้าว

3. สักยภาพในด้านการบริหารจัดการและแนวทางในการพัฒนาและดำเนินธุรกิจ

ชุมชน

ขั้นตอนต่อไปของกระบวนการวิจัย คือ การสืบค้นหาความต้องการและศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะภูกระแต โดยผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนคัดเลือกชาวบ้านที่สามารถเป็นผู้แทนทุกกลุ่มคนในชุมชนมาร่วมประชุมกลุ่ม การคัดเลือกผู้แทนชาวบ้าน ได้ใช้การคัดเลือกผู้ที่เป็นผู้นำกลุ่มอาชีพและองค์กรท้องถิ่นในชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล อาจารย์โรงเรียนบ้าน โคมประดิษฐ์ และพัฒนากร รวมทั้งให้เกิดการกระจายตัวในทุกช่วงชั้นอายุ เพศ และพื้นที่ นอกจากนี้ได้เชิญชนชาวบ้านอื่นที่สนใจเข้าร่วมประชุม รวมเป็นผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งแรกจำนวน 60 คน สำหรับสถานที่ประชุมกำหนดให้เป็นศาลาเนกประสงค์โรงเรียนบ้าน โคมประดิษฐ์ เทคนิคที่ใช้ในกระบวนการประชุมกลุ่ม คือ เทคนิค AIC และ PRA เพื่อศึกษาความต้องการและศักยภาพของชาวบ้านในการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งได้เริ่มดำเนินการในระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2551 จำนวน 9 ครั้ง โดยสรุปขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยและผลการวิจัยได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นตอนของการรับรู้ชื่นชม (appreciation) โดยในการประชุมกลุ่มครั้งแรกเป็นกิจกรรมทำความรู้จักเพื่อสร้างบรรยากาศผ่อนคลายเป็นกันเอง ผู้วิจัยได้มีการแนะนำตนเอง และบอกจุดประสงค์ของการดำเนินการประชุมกลุ่มและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมเล่นเกมจับคู่เพื่อให้ทุกคู่ออกมาแนะนำคู่ของตนให้สมาชิกในกลุ่มได้รู้จักกันมากขึ้น ซึ่งมีผลให้บรรยากาศการประชุมเริ่มผ่อนคลายและสมาชิกมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น จากนั้นได้มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้ขอเรื่องให้สมาชิกกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มได้พูดคุยถึงการพัฒนาการของชุมชนเกาะภูกระแต และอภิปรายเกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบในการอภิปรายสภาพปัญหาแต่ละด้านที่ต่างกันและเขียนสรุปเพื่อนำมาเสนอต่อสมาชิกกลุ่มใหญ่ โดยกลุ่มที่ 1 รับผิดชอบเรื่องสภาพปัญหาทางด้านธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน กลุ่มที่ 2 รับผิดชอบเรื่องสภาพปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน และกลุ่มที่ 3 รับผิดชอบเรื่องสภาพปัญหาทาง

เศรษฐกิจในชุมชน จากนั้นให้ทุกกลุ่มแยกย้ายไปประชุมกลุ่มกัน โดยให้ภายในกลุ่มคัดเลือกประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม และสมาชิกทุกคนช่วยกันเสนอความคิดเรื่องที่ได้รับผิดชอบ โดยใช้เวลาสองชั่วโมงในการอภิปรายในกลุ่มย่อย แล้วให้ตัวแทนของกลุ่มย่อยนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 รับผิดชอบเรื่องสภาพปัญหาทางด้านธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเกาะภูเก็ต ข้อมูลที่ได้คือ

- เมื่อชาวบ้านมีการพัฒนาขึ้น รายได้ที่เข้ามาในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ขยะมูลฝอยก็เริ่มมากขึ้น การเสื่อมโทรมของพื้นที่ที่เกิดจากการใช้สารเคมี ภาชนะน้ำเสียก็เกิดจากการทิ้งขยะลงแหล่งน้ำที่ใช้อุปโภคและบริโภค

- ปัญหาของหมู่บ้านคือไม่มีป่าไม้ที่อยู่ในเขตชุมชนของตนเอง ทำให้พื้นที่ดินแห้งแล้งเป็นบางแห่ง เพราะที่นาของชาวบ้านจะเป็นดินทรายทำให้หน้าดินขาดความอุดมสมบูรณ์

กลุ่มที่ 2 รับผิดชอบเรื่องสภาพปัญหาทางสังคมในชุมชนเกาะภูเก็ต ข้อมูลที่ได้คือ

- ชาวบ้านบางครัวเรือนเริ่มมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมเกิดขึ้น ด้วยฐานะลักษณะของงานที่ทำ ทำให้ดูภูมิฐานขึ้นจึงเกิดการเหลื่อมล้ำของสังคมเพิ่มมากขึ้นเป็นระดับ

- ปัญหาของสังคมเสื่อมลงไป วัยรุ่น สมัยใหม่ไม่สนใจวัฒนธรรม ดั้งเดิม มีความพึงเพื่อ

- เล่นการพนันเป็นประจำทุกเดือน เช่น ซื้อหอยใต้ดิน และทะเลาะวิวาทกันบ้างในช่วงเทศกาลบุญบั้งไฟประจำปี เนื่องจากการดื่มสุราจนมึนเมา

- วัฒนธรรมด้านการกินอยู่ ลักษณะอาหารยังเป็นอาหารพื้นเมืองตามท้องถิ่น แต่ปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนลักษณะการรับประทานอาหารแบบตะวันตก ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัยเป็นแบบดั้งเดิมจะเป็นแบบไม้ยกพื้นสูง ทำให้อยู่สบาย แต่ปัจจุบันบ้านที่ปลูกใหม่จะสร้างด้วยปูนผสมไม้เป็นรูปทรงสมัยใหม่ และค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างจะมีราคาถูกกว่าการก่อสร้างด้วยไม้ทั้งหมด การแต่งกายส่วนมากเป็นไปตามสมัยนิยม

กลุ่มที่ 3 รับผิดชอบเรื่องสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนเกาะภูเก็ต ข้อมูลที่ได้คือ

- ปัญหาหนี้สิน เนื่องจากภาวะทางสังคมได้เพิ่มค่าใช้จ่าย เช่น น้ำมันและสินค้าราคาแพง ทำให้ชาวบ้านที่ไม่ค่อยมีรายได้มาก ต้องหากู้ยืมเงินจาก ธกส. รวมถึงการกู้เงินจากนอกระบบเพื่อนำมาลงทุนในการประกอบอาชีพการเกษตร

- ปัญหาเรื่องที่ทำกินมีน้อย พืชผลทางเกษตรราคาตกต่ำเมื่อเทียบกับค่าปุ๋ยซึ่งมีราคาแพง ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย

- การประกอบอาชีพอื่นไม่ได้ นอกจากการทำนา ทำไร่ โดยสาเหตุที่สำคัญมาจาก การที่ชาวบ้านไม่มีความรู้สูงในการประกอบอาชีพอื่น ทำให้มีรายได้ต่ำ

ขณะที่แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ ชาวบ้านที่นั่งฟังก็จะช่วยกันเสริมข้อมูลให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยภาพรวมแล้ว ชาวบ้านมีความกล้าที่จะแสดงออกโดยการเสนอความคิดของตนเองได้ตอบกับคนอื่น และมีการถกเถียงถึงหัวข้อต่างๆ ที่เสนอให้ถูกต้องระหว่างการนำเสนอ เพราะข้อมูลต่างๆ เป็นเรื่องใกล้ตัวที่ประสบกับตนเอง ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงเกิดจากสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ในชุมชนของตนเอง ผลการสรุปและแยกแยะประเด็นสำคัญ คือ ปัญหาที่เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของชุมชน ได้แก่ (1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (2) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และ (3) ปัญหาด้านสังคม และวัฒนธรรม ต้นตอหรือสาเหตุของปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาล้วนเกิดมาจากการขาดแคลนรายได้ของชุมชน อธิบายได้ว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ถ้ามีเงินหรือกำลังทรัพย์ในการแก้ไข ก็จะสามารถดำเนินการให้คลายปัญหาได้ สำหรับในส่วนของปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ถือว่าเป็นปัญหาที่ไม่ค่อยสำคัญเท่าใดนัก เนื่องจากว่า ระบบความสัมพันธ์ของสังคมชนบทมีความเอื้ออาทรต่อกัน และมีความสามัคคี อยู่ด้วยกันด้วยความอารีอารอบ แต่หากจะมีปัญหาในด้านนี้บ้าง ก็คงจะเป็นจากจิตสำนึกของแต่ละบุคคล และกลายเป็นประเพณีที่นิยมปฏิบัติกันมา เพื่อความสนุกสนานตามนิสัยรักสนุกของคนอีสาน แต่ปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชนนั้น นับว่าเป็นปัญหาที่เปรียบเสมือนตัวแทนของปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง เนื่องจากว่า เป็นสาเหตุหรือต้นตอที่สำคัญของปัญหาต่างๆ ที่ตามมา ถ้าหากสามารถแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจได้ ก็จะสามารถแก้ปัญหาด้านอื่นๆ ได้อย่างแน่นอน แต่มันก็เป็นการยากมากในสังคมของเมืองไทย โดยเฉพาะในสังคมชนบทของภาคอีสานที่จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ให้หายไป จากการสรุปปัญหาชุมชนทั้ง 3 ด้านดังกล่าว สมาชิกทุกคนในที่ประชุมยอมรับว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจเป็นตัวการสำคัญที่นำไปสู่การเกิดปัญหาด้านอื่นๆ เพราะฉะนั้นการที่จะพัฒนาชุมชนให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นต้องอยู่ที่ชุมชนเองที่จะตัดสินใจ โดยอยู่บนพื้นฐานความจริงที่เป็นอยู่ ดังนั้น ชุมชนจะต้องหาทางแก้ไขเพื่อลดปัญหาด้านเศรษฐกิจต่อไป

ขั้นที่ 2 เป็นขั้นของการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการกำหนดวิธีการแก้ปัญหของชุมชน (influence) ผู้วิจัยได้ขอร้องให้กลุ่มย่อยทั้งสามกลุ่มได้จัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชน และอภิปรายความต้องการของชุมชนในการแก้ปัญหาและนำเสนอในที่ประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อหาความต้องการของชุมชนร่วมกัน ผลของการดำเนินกิจกรรมกลุ่มใน

ขั้นตอนที่สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ จากการที่สมาชิกกลุ่มย่อยได้จัดลำดับความสำคัญของปัญหาชุมชนทั้งสามด้าน ที่ประชุมกลุ่มใหญ่ได้จัดลำดับปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นปัญหาด้านแรกที่สุดสมควรได้รับการแก้ไข ข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้นมีมากมายหลายอย่างที่ยังคงอยู่ เช่น สภาพป่าธรรมชาติบนเกาะภูกระแตยังคงเดิม วิถีการดำเนินชีวิตแบบพื้นบ้าน ประเพณีความเชื่อ วัฒนธรรมต่างๆ ยังพบอยู่ในท้องถิ่น รวมทั้งศาสนสถาน โบราณที่สำคัญ ถ้าหากจะนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวก็สามารถทำได้ เนื่องจากยังมีให้นักท่องเที่ยวได้ชมและศึกษาเรียนรู้ โดยไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ลักษณะการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบของการชื่นชมศึกษาธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรมโดยไม่ทำลายธรรมชาติหรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุด อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ไม่ให้สูญหายไป และทำให้เกิดรายได้จากการดำเนินการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว ท้องถิ่นสามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างความรักความสามัคคีและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเอง และเกิดการพัฒนายั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมได้ให้ทุกคนร่วมกันพิจารณาว่า สภาพชุมชนมีความพร้อมหรือไม่ อย่างไร โดยช่วยกันวิเคราะห์ศักยภาพ ข้อจำกัดของชุมชน โอกาสและความเสี่ยง ตลอดจนผลกระทบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อจะได้ช่วยกันคิดหาวิธีแก้ไข หรือคิดระบบเพื่อป้องกัน จากนั้นที่ประชุมให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนตัดสินใจร่วมกันกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา โดยผู้วิจัยแจกกระดาษและปากกาให้สมาชิกทุกคนเสนอวิธีการหรือทางเลือกในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชน โดยให้สมาชิกทุกคนนำกระดาษที่เขียนทางเลือกไว้มาติดบอร์ด ผลของการดำเนินงานพบว่า ทางเลือกในการแก้ปัญหามีอยู่หลายทางเลือก ได้แก่ การแสวงหาโครงการเงินกู้ การพัฒนาการเกษตร และการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เป็นต้น และเมื่อพิจารณาทางเลือกแล้วพบว่า การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานเป็นทางเลือกที่มีผู้เสนอมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขออนุมัติจากที่ประชุมอีกครั้งหนึ่ง โดยให้ผู้ใหญ่บ้านหนองมะเกลือ และผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านโคมประดิษฐ์ เป็นพยาน ผลการลงมติพบว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนยอมรับ และยืนยันในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน

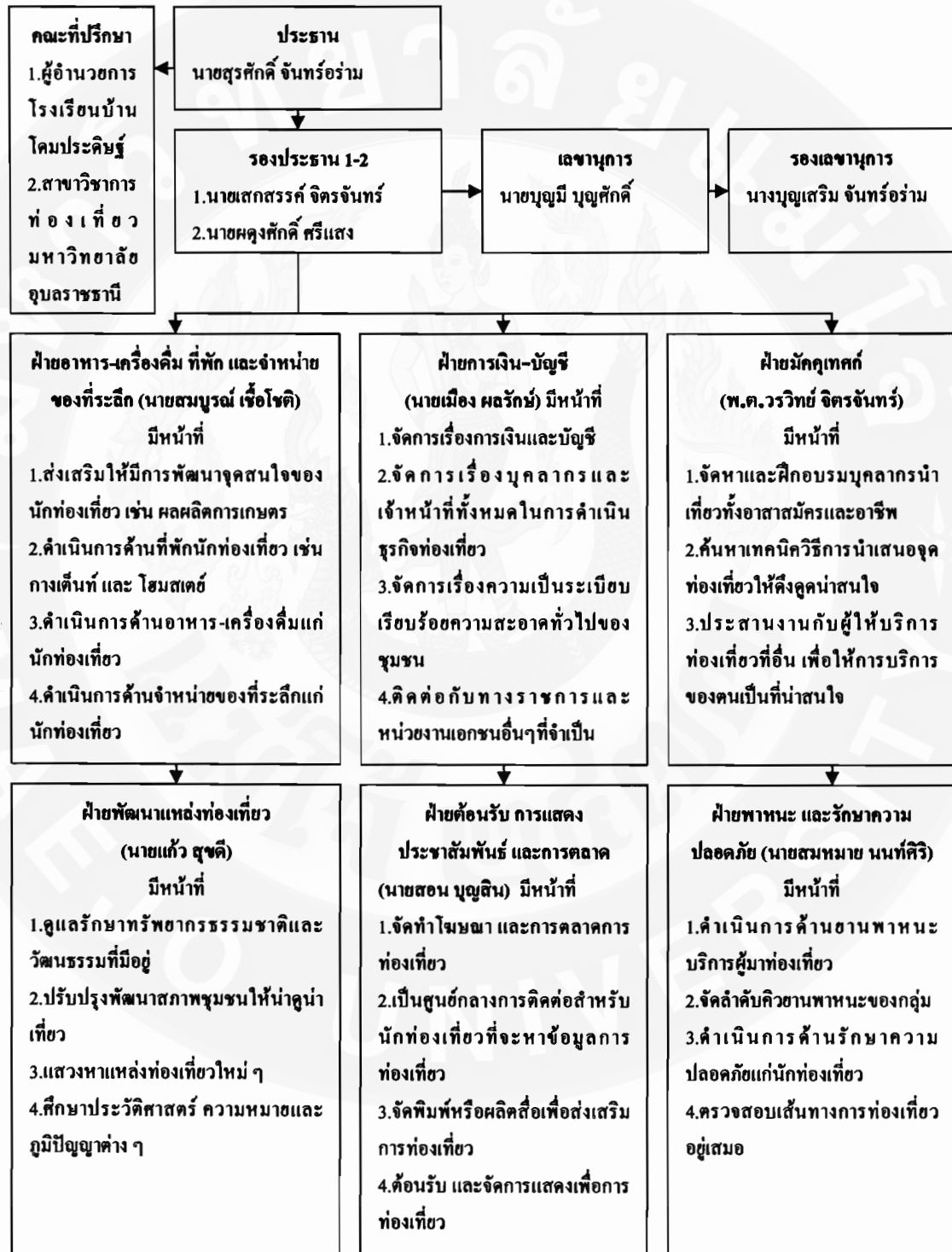

ภาพ 10 ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมลงมติยืนยันการเลือกแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการท่องเที่ยว

ผลวิจัยในขั้นตอนนี้สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า ชุมชนเกาะภูเก็ต มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่ดั้งเดิม และค่อนข้างสมบูรณ์ที่สามารถจัดกิจกรรมการศึกษาระบบนิเวศหลายระบบ มีองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมทั้งมีศักยภาพของการจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แท้จริง นั่นคือ ชาวบ้านในชุมชนมีความพร้อมใจกันในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน

ขั้นที่ 3 เป็นการนำวิธีการมาเป็นแผนปฏิบัติการ (control) หรือ ขั้นการวางแผนดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาคือความต้องการของชุมชน หลังจากสมาชิกกลุ่มได้ตกลงเลือกการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชนแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือ การจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือชมรมทำหน้าที่บริหารจัดการและควบคุมดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งสมาชิกกลุ่มได้อภิปรายเกี่ยวกับชื่อของชมรมการท่องเที่ยวและวัตถุประสงค์ของชุมชนที่จะจัดตั้งขึ้น จากการอภิปรายกลุ่มซึ่งใช้เวลาพอสมควร สมาชิกทุกคนตกลงใจจัดตั้งกลุ่มขึ้นเป็นชมรมภายใต้ชื่อ ชมรมเที่ยวเกาะภูเก็ต (Phu Khratae Island Ecotourism Club) จากนั้นได้มีการเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่บริหารกิจการของชมรม โดยใช้วิธีการเสนอชื่อ ผลการเสนอชื่อพบว่า นายสุรศักดิ์ จันทร์อร่าม ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่ที่ 6 บ้านหนองมะเกลือ และมีความรู้และวิสัยทัศน์กว้างไกลได้รับคะแนนสูงสุด จึงได้รับการคัดเลือกเป็นประธานชมรมเที่ยวเกาะภูเก็ต เมื่อได้ตัวผู้ที่จะทำหน้าที่ประธานชมรมแล้ว ประธานชมรมจะเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานในที่ประชุมและดำเนินการประชุมครั้งต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นการประชุมของชมรมเที่ยวเกาะภูเก็ต ผู้เข้าร่วมประชุมมีจำนวน 80 คน โดยผู้ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมคือ ประธานชมรม การประชุมครั้งนี้ได้มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานของชมรมขึ้นเพื่อแบ่งงานและกำหนดตัว

ผู้รับผิดชอบเป็นหัวหน้าฝ่าย โดยมอบหมายให้ผู้มาประชุมซึ่งพร้อมที่จะสมัครเป็นสมาชิกของชมรมทำหน้าที่คัดเลือก ผลการประชุมในการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานของชมรมและผู้ที่ได้รับผิดชอบภาระงานของชมรม สามารถสรุปได้ในภาพ 11

ภาพ 11 โครงสร้างการบริหารงานของชมรมเที่ยวเลาะเกาะภูเก็ต

หลังจากได้คณะกรรมการบริหารเพื่อดำเนินงานของชมรมที่วเลาะเกาะภูกระแตแล้ว สมาชิกชมรมได้เสนอว่าควรมีการตั้งสำนักงานที่สามารถติดต่อได้ง่าย โดยกำหนดเอาศาลาอเนกประสงค์บ้านหนองมะเกลือเป็นสำนักงานถาวร เนื่องจากว่าเป็นศูนย์ข้อมูลของชุมชน และมีโทรศัพท์ติดต่อได้สะดวกคือ 087- 8117141 และ 087- 2485241 และเพื่อให้การดำเนินงานของชมรมดำเนินไปด้วยดีและประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีร่างข้อบังคับและระเบียบ เพื่อให้การปฏิบัติงานภายในชมรมที่วเลาะเกาะภูกระแตเป็นไปด้วยดี จึงมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างข้อบังคับและระเบียบ รวมทั้งหมด 10 คน ในการร่างข้อบังคับและระเบียบของชมรมนั้นมีวัตถุประสงค์ในการร่างเพื่อไม่ให้คนที่ไม่ทำงานเอาประโยชน์ ไม่เอื้ออำนาจบุคคลใดหรือกลุ่มใดครอบงำชมรม ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์โดยทั่วหน้า และกำกับดูแลในการดำเนินงานเป็นไปด้วยดีและโปร่งใส โดยมีการประชุมร่างข้อบังคับและระเบียบจำนวน 4 ครั้ง จนได้ข้อบังคับและระเบียบของชมรมที่วเลาะเกาะภูกระแต สำหรับทุนการดำเนินธุรกิจของชมรมนั้น ที่ประชุมมีมติให้เป็นการระดมหุ้นจากผู้ที่มีมติเป็นสมาชิกชมรมที่วเลาะเกาะภูกระแต ในอัตราหุ้นละ 100 บาท และสมาชิกจะสามารถมีหุ้นได้ไม่เกินคนละ 50 หุ้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผูกขาด สำหรับคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกรุ่นนั้น ต้องเป็นบุคคลที่อยู่อาศัยในชุมชนเกาะภูกระแต และผู้ที่มีกิจกรรมร่วมพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ที่ประชุมมอบหมายให้ประธานและคณะกรรมการชมรมเป็นผู้พิจารณา ในปัจจุบันนี้ชมรมที่วเลาะเกาะภูกระแตมีสมาชิกทั้งสิ้น 129 ราย ประกอบด้วยสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะภูกระแตจำนวน 107 ราย มีเรือนหุ้นจำนวน 424 หุ้นคิดเป็นมูลค่า 42,400 บาท และสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียงคือชุมชนบ้านหนองไฮ และชุมชนบ้านสุขสบาย จำนวน 22 ราย มีเรือนหุ้นจำนวน 87 หุ้น คิดเป็นมูลค่า 8,700 บาท รวมมีเงินทุนที่มาจาก การซื้อหุ้นของสมาชิกจำนวน 511 หุ้นคิดเป็นมูลค่า 51,100 บาท (ภาคผนวก ก: 197-202)

สำหรับรายการนำเที่ยวและอัตราค่าบริการรวมทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่สมาชิกรุ่นนั้น คณะกรรมการดำเนินงานของชมรมและสมาชิกชมรมที่มีเวลาว่างประมาณ 20คน ได้จัดประชุมเพื่อวางแผนงานร่วมกัน ณ ศาลาอเนกประสงค์บ้านหนองมะเกลือ โดยยังคงมีผู้วิจัยคอยให้คำปรึกษา ผลการวางแผนรายการนำเที่ยวของชมรมที่วเลาะเกาะภูกระแต ได้กำหนดเป็น 3 รายการ โดยมีอัตราค่าบริการและกิจกรรมที่แตกต่างกันดังนี้ คือ

รายการนำเที่ยวที่ 1 ไป-กลับ/ครึ่งวัน ตามกิจกรรมการนำเที่ยว ได้แก่ ศึกษา ศูนย์ข้อมูลพืชพรรณสมุนไพรและสัตว์ประเภทต่างๆ ในเกาะภูกระแต เดินศึกษาบนเส้นทางฐานความรู้เชิงนิเวศ อัตราค่าบริการ 100 บาท/คน ซึ่งเป็นอัตราค่าบริการที่รวมค่ามัคคุเทศก์นำเที่ยว ค่าอาหารกลางวันและน้ำดื่ม (รับอย่างน้อย 20 คนขึ้นไป)

รายการนำเที่ยวที่ 2 ไป-กลับ/ไม่ค้างคืน 1 วัน ตามกิจกรรมการนำเที่ยว ได้แก่ ศึกษาประวัติและเยี่ยมชมวัดหนองมะเกลือ กลุ่มทอผ้ากบบัวสุขสบาย โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย (สถานีสูบน้ำไฟฟ้า) อดีตค้ำหนักที่ประทับสมเด็จพระเจ้า เคนศึกษาบนเส้นทางฐานความรู้เชิงนิเวศในเกาะภูกระแต อัตราค่าบริการเป็นดังนี้

- นักท่องเที่ยวไม่เกิน 10 คนๆละ 400 บาททางเรือหรือแพเพิ่มอีก 50 บาท
- นักท่องเที่ยว 11-20 คนๆละ 250 บาททางเรือหรือแพเพิ่มอีก 50 บาท
- นักท่องเที่ยวตั้งแต่ 21 คนขึ้นไปคนละ 200 บาททางเรือหรือแพเพิ่มอีก 50 บาท ซึ่งเป็นอัตราค่าบริการที่รวมค่ามัคคุเทศก์นำเที่ยว ค่าอาหารกลางวัน-น้ำดื่ม และค่าพาหนะ

รายการนำเที่ยวที่ 3 รายการนำเที่ยว 1 วัน และพักค้างคืน ตามกิจกรรมการนำเที่ยว ได้แก่ ศึกษาประวัติและเยี่ยมชมวัดหนองมะเกลือ สวนเกษตรแบบผสมผสาน กลุ่มทอผ้ากบบัวสุขสบาย โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย (สถานีสูบน้ำไฟฟ้า) อดีตค้ำหนักที่ประทับสมเด็จพระเจ้า เคนศึกษาบนเส้นทางฐานความรู้เชิงนิเวศบนเกาะภูกระแต เล่นน้ำ พักผ่อน บนหาดทรายและโขดหิน ชมการแสดงพื้นบ้านแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม พักกับชาวบ้านแบบโฮมสเตย์ร่วมตักบาตรเข้ากับเจ้าของบ้าน และพิธีบายศรีสู่ขวัญอ้อลา อัตราค่าบริการเป็นดังนี้

- นักท่องเที่ยวไม่เกิน 10 คนๆละ 600 บาท ทางเรือหรือแพเพิ่มอีก 50 บาท
- นักท่องเที่ยว 11-20 คนๆ ละ 500 บาท ทางเรือหรือแพเพิ่มอีก 50 บาท
- นักท่องเที่ยวตั้งแต่ 21 คนขึ้นไปคนละ 400 บาท ทางเรือหรือแพเพิ่มอีก 50 บาท เป็นอัตราค่าบริการที่รวมค่ามัคคุเทศก์นำเที่ยว ค่าอาหารกลางวัน-น้ำดื่ม ค่าพาหนะ ค่าอาหารเย็นแบบพื้นเมือง ค่าที่พักแบบโฮมสเตย์ ค่าชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ค่าบายศรีสู่ขวัญ และค่าอาหารเข้ากับเจ้าของบ้าน

สำหรับเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนนั้น คณะกรรมการดำเนินงานของชมรมและสมาชิกชมรมได้ร่วมกันกำหนดเกณฑ์และวิธีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ผลของการอภิปรายระหว่างสมาชิกชมรมอย่างกว้างขวางสรุปได้ดังนี้คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจะได้รับค่าจ้าง (ค่าดำเนินการ) คนละ 100 บาทต่อการนำเที่ยว 1 กลุ่ม หากมีนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการมากกว่า 20 คน ชมรมจะจัดให้มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยว 2 คน ทั้งนี้เพื่อให้มัคคุเทศก์สามารถดูแลนักท่องเที่ยวและสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวอย่างกระจ่างชัด ส่วนการพักค้างคืนแบบโฮมสเตย์กับเจ้าของบ้านนั้น เจ้าของบ้านได้รับเงินจำนวน 150 บาทต่อนักท่องเที่ยว 1 คน และเจ้าของบ้านต้องจัดเตรียมอาหารเช้าและอาหารตักบาตรพระแก่นักท่องเที่ยวด้วย สำหรับการจัดเตรียมอาหารกลางวันและอาหารเย็นสำหรับนักท่องเที่ยว ชมรมเที่ยวเกาะภู

กระแต่ได้แบ่งผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มแม่บ้านชุมชนเกาะภูกระแต่ โดยมอบหมายให้กลุ่มแม่บ้านเป็นผู้จัดเตรียมในอัตราเหมาจ่ายคนละ 150 บาท/กลุ่มแม่บ้านไม่เกิน 4 คนต่อการนำเที่ยว 1 กลุ่ม ทั้งนี้กลุ่มแม่บ้านจัดให้สมาชิกกลุ่มหมุนเวียนผลัดกันมาจัดทำ โดยใช้อุปกรณ์เครื่องครัวของกลุ่มแม่บ้าน ส่วนวัตถุดิบนั้นผู้มาทำหน้าที่จัดเตรียมอาหารจะใช้เงินค่าบริการที่ได้รับไปซื้อจัดหาปรุงอาหาร ส่วนน้ำดื่มสำหรับนักท่องเที่ยวระหว่างเดินทางท่องเที่ยว ทางชมรมจะเป็นผู้จัดหาบริการให้กับนักท่องเที่ยว ส่วนนักแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะได้ค่าจ้างคนละ 50 บาท/นักแสดงไม่เกิน 6 คนต่อการนำเที่ยว 1 กลุ่ม สำหรับค่าบริการที่เหลือจากรายจ่ายแต่ละครั้งของการให้บริการชมรมจะนำเข้าเป็นผลกำไรของชมรมโดยฝ่ายบัญชีและการเงินจะนำเข้าฝากไว้กับธนาคารเพื่อนำมาปันผลแก่สมาชิกตามจำนวนหุ้นในการประชุมใหญ่ประจำปี

หลังจากคณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิกชมรมเที่ยวเกาะภูกระแต่ได้ร่วมกันกำหนดรายการนำเที่ยว ผู้รับผิดชอบและหัวหน้าฝ่ายดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเที่ยว อัตราค่าบริการและเกณฑ์การแบ่งผลประโยชน์เพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชน จากนั้น คณะกรรมการดำเนินงานของชมรมฯ ได้ร้องขอให้ผู้วิจัยจัดฝึกอบรมเสริมความรู้ด้านต่างๆ ในการบริการนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ผู้วิจัยจึงได้ประสานงานกับคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตลอดจนวิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและได้จัดฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ให้กับสมาชิกตามภาระหน้าที่ที่กำหนดในโครงสร้างการบริหารงานของชมรม ดังนี้

1) หลักสูตรการจัดทำบัญชีเบื้องต้น สำหรับฝ่ายบัญชีและการเงิน เมื่อวันที่ 19-20 กุมภาพันธ์ 2551 โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินการบัญชีของชมรมรวมทั้งประธานชมรมเที่ยวเกาะภูกระแต่ จำนวน 6 คน ผลการประเมินการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการพบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้รับความรู้และทักษะในการบริหารการเงินและสามารถจัดทำบัญชีอย่างง่ายได้ด้วยตนเอง

2) หลักสูตรการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม สำหรับผู้รับผิดชอบฝ่ายมัคคุเทศก์ และฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เมื่อวันที่ 10-13 กุมภาพันธ์ 2551 เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านการดูแลนักท่องเที่ยว การป้องกันอันตรายและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การสื่อความหมายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมทั้งเทคนิคของการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ดีให้กับผู้สมัครใจเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจำนวน 5 คน ผลการประเมินการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้และมีทักษะในการสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาของวัดหนองมะเกลือ เกาะภูกระแต่ อดีตค่านักที่ประทับของสมเด็จพระเจ้า รวมทั้งมารยาทและข้อควรปฏิบัติของมัคคุเทศก์เป็นอย่างดี

ภาพ 12 การฝึกปฏิบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในระหว่างการฝึกอบรม

3) หลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน สำหรับผู้รับผิดชอบฝ่ายบริหาร-อำนวยการและฝ่ายต้อนรับ การแสดง ประชาสัมพันธ์ และการตลาด จำนวน 15 คน เมื่อวันที่ 1-2 กุมภาพันธ์ 2551 เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ความรู้พื้นฐานด้านการบริหารธุรกิจ แผนธุรกิจ และการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการประเมินการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้และมีทักษะในการเป็นผู้ประกอบการเป็นอย่างดี

ภาพ 13 วิทยากรบรรยายระหว่างฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน

4) หลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจทั่วไป สำหรับคณะกรรมการทุกฝ่าย จำนวน 30 คน ในระหว่างวันที่ 27 มกราคม – 22 มีนาคม 2551 ณ ห้องประชุม สำนักงานแรงงาน (ศาลากลาง) จังหวัดอุบลราชธานี จัดโดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ที่ส่งเสริมโครงการการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจทั่วไป การเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ กลยุทธ์การตลาด การบริหารจัดการด้านการเงิน ผลการประเมินการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้และมีทักษะในการเป็นผู้ประกอบการเป็นอย่างดี

คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ชมรมเที่ยวเกาะเกาะภูกระแต ได้ร่วมกับผู้วิจัย จัดเตรียมข้อมูลรายละเอียด และร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแต

และดำเนินการเผยแพร่สู่สาธารณชน โดยจัดส่งแผ่นพับโฆษณาไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัด อุบลราชธานีและจังหวัดใกล้เคียง พันธมิตรการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต 2 จังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้งบริษัทนำเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี และกรุงเทพมหานคร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทาง อินเทอร์เน็ต (website) สถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง NBT กรมประชาสัมพันธ์ (อุบลราชธานี) หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น การบอกเล่าปากต่อปาก ของสมาชิกชมรม ตลอดจนหน่วยงานราชการ และบริษัทเอกชนที่สนใจในจังหวัดอุบลราชธานี ผลของการทำการตลาดพบว่า บริษัทนำเที่ยวส่วนมากในจังหวัดอุบลราชธานียังไม่ให้ความสนใจในการจัดนำเที่ยวแบบเชิงนิเวศมากนัก

เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินงานของชมรมที่วเลาะเกาะภูกระแตมีทักษะและเกิดความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจบริการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานให้มากขึ้น ผู้วิจัยพร้อมด้วย คณะกรรมการชมรม ได้เดินทางไปศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการและการบริการการท่องเที่ยวของกลุ่มกินข้าวเช้าเสือนบ้านชะชอม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2551 การเดินทางไปศึกษาดูงานครั้งนี้ ได้มีโอกาสใช้บริการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านชะชอม ซึ่งเป็นรายการนำเที่ยวเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของผู้คนลุ่มน้ำโขง และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ รวมทั้งมีประสบการณ์การพักแรมกับเจ้าของบ้าน ทำให้มีโอกาสได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของถิ่นรวมทั้งคณะกรรมการดำเนินงานหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านชะชอมด้วย นอกจากนี้ ยังได้เดินทางไปศึกษาดูงานที่ชุมชนหาดคูเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในบริเวณริมน้ำมูล ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551 อีกด้วย ผลของการเดินทางไปศึกษาดูงานในครั้งนี้ทำให้คณะกรรมการดำเนินงานของชมรมที่วเลาะเกาะภูกระแตได้รับความรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้บังเกิดความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้น และพร้อมที่จะดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไป

ภาพ 14 คณะกรรมการชมรมศึกษาคุณงานที่กลุ่มกินข้าวเช้าที่บ้านชะจอม อำเภोजังหวัด

4. การเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน

ก่อนที่จะมีการทดลองการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแต ภายหลังจากการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ และการศึกษาคุณงานในช่วงเดือนมีนาคม 2551 เป็นช่วงของการตรวจสอบความพร้อมก่อนที่จะมีการปฏิบัติโครงการนำร่องเพื่อให้คณะดำเนินงานของชมรมฯ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงนั้น ชมรมได้ตรวจสอบการเตรียมความพร้อมของตนในด้านต่างๆ เพื่อให้การบริการที่จะเกิดขึ้นเป็นไปด้วยความราบรื่น ผู้วิจัยได้ติดต่อกับอาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ให้มาช่วยตรวจสอบการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ของชมรมฯ และช่วยให้คำแนะนำในการวางแผนการจัดการการนำเที่ยว เพื่อความแน่ใจ อย่างน้อยก็ในแง่ของการมองลำดับกระบวนการบริหารล่วงหน้า ทางคณะกรรมการชมรมฯ ก็ได้นำเอาหัวข้อการเตรียมความพร้อมและการวางแผนดำเนินการจัดการการนำเที่ยวเข้ามาพูดคุยกันอย่างละเอียดในการประชุมคณะกรรมการในวันที่ 20 มีนาคม 2551 ดังรายละเอียดดังนี้

ภาพ 15 การประชุมคณะกรรมการชมรมเรื่องการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการ

ก) ความพร้อมด้านทรัพยากรท่องเที่ยว

ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเกาะภูกระแตนั้น ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวซึ่งนายแก้ว สุขดี เป็นหัวหน้าฝ่ายนั้นแจ้งว่ามีความพร้อมสูง ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศบนเกาะภูกระแต สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของโครงการส่งและ

บำรุงรักษาน้ำ โคมน์้อย ซึ่งก็ได้มีการเตรียมเส้นทางเดินฐานความรู้และสื่อความหมายธรรมชาติ พร้อมแล้วตั้งแต่มีการอบรม ศึกษาดูงาน และทางฝ่ายก็ได้เข้าดูแลตลอดมา นอกจากนั้น ยังได้ประสานกับเจ้าหน้าที่สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าให้เตรียมพร้อมสำหรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยวซึ่งคาดว่าจะเข้ามาในอนาคตรอน โกลันี่ ในส่วนของทรัพยากรด้านวัฒนธรรมนั้น ทางฝ่ายก็ได้ติดต่อประสานงานกับท่านเจ้าอาวาสวัดหนองมะเกลือ และเรียนให้ท่านทราบถึงการเกิดขึ้นของชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแต และการรวมเอาวัดหนองมะเกลือเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรท่องเที่ยวด้วย ซึ่งจะมีความเป็นไปได้ที่นักท่องเที่ยวจะมาเยี่ยมชมนมัสการพระรวมทั้งอาจได้มานมัสการคุยกับท่านด้วย และได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลอดีตค้ำหนักที่ประทับของสมเด็จพระย่า ในการอนุญาตให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ ในด้านประเพณีต่างๆ ก็มีความพร้อมในตัวเองตามฤดูกาลอยู่แล้ว ส่วนด้านศิลปหัตถกรรมก็มีกลุ่มทอผ้ากบบัวสุขสบายอยู่แล้ว และทางคนตรีพื้นเมืองและการฟ้อนรำก็จะได้ใช้เวลาเตรียมการ ไม่นานนัก เพราะทางวงดนตรีและกลุ่มเยาวชนที่จัดการฟ้อนรำพื้นเมืองก็เคยออกงานในเทศกาลต่างๆ อยู่เป็นประจำ จึงสรุปได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านต่างๆ ของชุมชนเกาะภูกระแตมีความพร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวได้

ข) ความพร้อมด้านบริการ

ในส่วนของการให้บริการนั้น บริการหลักได้แก่ กลุ่มมัคคุเทศก์ ซึ่งได้รับการอบรมตามหลักสูตรและได้มีการฝึกปฏิบัติเป็นระยะๆ อยู่แล้วและก็มีจำนวนมากพอที่จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ในส่วนของอาหารพื้นบ้านนั้นทางกลุ่มแม่บ้านก็มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่พร้อมจะให้บริการนักท่องเที่ยวในด้านการจัดอาหารในลักษณะต่างๆ ได้อย่างเต็มรูปแบบ ในส่วนของการจัดการที่พัก แม้จะมีความพร้อมน้อยและยังไม่มีประสบการณ์ แต่ก็มีคนอาสาสมัครที่จะให้ใช้บ้านของตนเป็นที่พักค้างคืนของนักท่องเที่ยวได้ถึง 20 หลังด้วยกัน ซึ่งผ่านการตรวจสอบมาตรฐานที่พักแบบโฮมสเตย์จากคณะกรรมการชมรมทุกหลัง สำหรับการบริการด้านยานพาหนะนั้น ทางฝ่ายพาหนะก็ได้จัดเตรียมรถไถนาเดินตาม ตลอดจนเรือ และแพ ไว้ตามลำดับคิวแล้ว สำหรับในส่วนของการจัดบริการของที่ระลึกนั้น ทางฝ่ายของที่ระลึกแจ้งว่ามีความพร้อมอยู่แล้ว เพราะได้จัดทำอยู่เป็นประจำ เช่น ตะกร้าถ้าวลัย หมวกสานใบมะพร้าว ผ้ากบบัวพื้นบ้าน เป็นต้น จึงสรุปได้ว่าในส่วนของการให้บริการนั้น ชมรมสามารถจัดให้บริการได้อย่างราบรื่น

ค) ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ

ในด้านการบริหารจัดการนั้น แม้ชมรมจะยังไม่มีประสบการณ์เลย แต่สมาชิกหลายท่านก็ได้มีประสบการณ์ในการบริหารธุรกิจส่วนตัวอยู่บ้าง ฉะนั้นสมาชิกชมรมส่วนใหญ่เห็นว่า การบริหารธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานไม่น่าจะยากจนเกินไป นอกนั้นยังมีการอบรมหลักสูตรทำบัญชีการท่องเที่ยว และการได้ไปศึกษาดูงานที่ชุมชนบ้านชะชอม อำเภอโขงเจียม

จังหวัดอุบลราชธานี ก็ช่วยให้คณะกรรมการบริการชมรมมีความมั่นใจในการบริหารธุรกิจของคน นอกจากนั้นแล้ว ยังมีผู้วิจัยคอยประคับประคองและสามารถประสานให้อาจารย์จากสาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้เข้ามาช่วย หรือให้คำแนะนำได้ตลอดเวลา ชาวบ้านจึงมีความอุ่นใจว่า มีฐานสนับสนุนที่แข็งแกร่งอยู่เบื้องหลัง ดังนั้น ในด้านการบริหารจัดการนั้น ชมรมจึงเห็นว่ามีความพร้อมค่อนข้างมาก

ง) ความพร้อมของชุมชน

นอกจากความพร้อมในด้านต่างๆ ของชมรมแล้ว เนื่องจากชาวบ้านชุมชนเกาะภูกระแตไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมหมดทุกคนมีเพียง 107 คนที่สมัครเป็นสมาชิกในระยะแรก ดังนั้น ความรู้สึกและปฏิกิริยาของชาวบ้านส่วนอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรม ก็เป็นสิ่งที่ชมรมและผู้วิจัยต้องคำนึงถึงและเคารพด้วย ความพร้อมของชุมชนที่จะยอมรับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นองค์ประกอบจากภายนอกจึงเป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการตรวจสอบ จากการที่ได้คลุกคลีพูดคุยกับชาวบ้าน ผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรม เพราะน่าจะมีผลดีต่อชุมชนมากกว่าผลร้าย และผู้วิจัยก็ได้ใช้บทบาทของผู้นำเปลี่ยนแปลงสังคมในยุทธวิธีการชักชวน ยุทธวิธีให้การศึกษาต่อกัน และยุทธวิธีอำนวยความสะดวก ตลอดเวลา กับคณะกรรมการชมรมฯ สมาชิกชมรมฯ ในกลุ่มเล็กก่อน แล้วให้คนกลุ่มนั้นใช้ยุทธวิธีเดียวกันในการพูดคุยโน้มน้าวสมาชิกคนอื่น ๆ ให้เห็นดีและยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนของตนได้ต่อไป จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในชุมชนแห่งนี้ และจากการสอบถามทุกคนที่พบตลอดเวลา ไม่มีคนในชุมชนแห่งนี้ต่อต้านชมรม หรือความคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนแม้แต่คนเดียว ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า ชุมชนเกาะภูกระแตมีความพร้อมในการเริ่มรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

จ) การวางแผนขั้นตอนการจัดการการนำเที่ยว

จากการพูดคุยกันในที่ประชุมวันที่ 20 มีนาคม 2551 ชมรมได้มองล่วงหน้าถึงขั้นตอนการจัดการการนำเที่ยวดังภาพ 16 ดังนี้

จากแผนภูมิการจัดการการนำเที่ยวข้างบนนี้ ที่ประชุมมองเห็นล่วงหน้าว่าทางชมรมจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวได้ 3 ทางด้วยกัน คือ ผ่านผู้วิจัย ผ่านกลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว หรือ ติดต่อเข้ามาที่ชมรมโดยตรงตามที่มิไว้ในโฆษณาต่างๆ ที่ได้จัดทำไว้แล้วนั้น เมื่อได้รับข้อมูลการเข้ามาของนักท่องเที่ยวแล้วชมรมก็จะจัดประชุมเพื่อเตรียมการต้อนรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว หัวข้อในการพูดคุยกัน ในที่ประชุมก็ได้แก่เรื่อง ยานพาหนะ เตรียมมัคคุเทศก์ เตรียมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทาง เช่น น้ำดื่ม โทรโฆง ห่วงยางเล่นน้ำ เป็นต้น และเตรียมของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะจัดเป็นการแบ่ง

คณะอนุกรรมการรับผิดชอบกันในชมรมฯเอง ถ้านักท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะที่ใหญ่และพักอาศัยค้างคืน ต้องมีการเตรียมงานที่ละเอียดถี่ถ้วน จากนั้นเมื่อถึงเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามา ก็จะจัดให้มีพิธีต้อนรับ ผู้ที่จะทำการต้อนรับได้แก่ ประธานหรือ รองประธานชมรมเอง ในการต้อนรับนั้น ผู้กล่าวต้อนรับก็อาจจะเล่าถึงความเป็นมาของกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ตได้ด้วยก็ได้ และก็จะอธิบายขั้นตอนของการท่องเที่ยว พร้อมกับพูดถึงกฎและข้อควรปฏิบัติในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวฟังด้วย ถ้าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเพื่อต้องการรับบริการอาหารเที่ยง อาหารเย็น และอาหารเช้า (กรณีพักค้างคืน) ทางฝ่ายอาหารและเครื่องดื่มก็จะบริการอาหารให้ และก่อนที่จะพานักท่องเที่ยวไปตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ ฝ่ายมัคคุเทศก์ก็จะเจอนำให้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้เตรียมมา

ภาพ 16 การจัดการการนำเที่ยว (จากการวางแผน)

ในการจัดลำดับการพานักท่องเที่ยวเข้าชมจุดท่องเที่ยวในวัน ทางชมรมจัดอันดับตามรายการนำเที่ยวครั้งนี้

รายการนำเที่ยวที่ 1 ไป-กลับ/ครึ่งวัน ตามกิจกรรมการนำเที่ยว ได้แก่ ศึกษาศูนย์ข้อมูลพิพิธภัณฑ์พระธรรมสวนไพโรและสัตว์ประเภทต่างๆ ในเกาะภูเก็ต แคนเดินศึกษาบนเส้นทางฐานความรู้เชิงนิเวศ

รายการนำเที่ยวที่ 2 ไป-กลับ/ไม่ค้างคืน 1 วัน ตามกิจกรรมการนำเที่ยว ได้แก่ ศึกษาประวัติและเยี่ยมชมวัดหนองมะเกลือ กลุ่มทอผ้ากบับบัวสุขสบาย โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย (สถานีสูบน้ำไฟฟ้า) อดีตค้ำหนักที่ประทับสมเด็จพระเจ้า เคนศึกษาบนเส้นทางฐานความรู้เชิงนิเวศในเกาะภูเก็ต

รายการนำเที่ยวที่ 3 รายการนำเที่ยว 1 วัน และพักค้างคืน ตามกิจกรรมการนำเที่ยว ได้แก่ ศึกษาประวัติและเยี่ยมชมวัดหนองมะเกลือ สวนเกษตรแบบผสมผสาน กลุ่มทอผ้ากบับบัวสุขสบาย โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย (สถานีสูบน้ำไฟฟ้า) อดีตค้ำหนักที่ประทับสมเด็จพระเจ้า เคนศึกษาบนเส้นทางฐานความรู้เชิงนิเวศในเกาะภูเก็ต เล่นน้ำ พักผ่อน บนหาดทรายและโขดหิน ชมการแสดงพื้นบ้านแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม พักกับชาวบ้านแบบโฮมสเตย์ร่วมดีกบาตรเข้ากับเจ้าของบ้าน และพิธีบายศรีสู่ขวัญอู่อาลา

โดยระหว่างการนำเที่ยวก็อาจจะมีบริการหยุดให้บริการห้องน้ำบริเวณโครงการส่งและบำรุงรักษาน้ำโคมน้อย หรือบนเกาะภูเก็ต รวมถึงบริการอาหารเที่ยงที่เกาะภูเก็ตด้วย เมื่อถึงเวลาที่นักท่องเที่ยวจะกลับ ก็อาจจัดให้มีการส่งนักท่องเที่ยวกลับ โดยประธานหรือรองประธานชมรม จะเป็นผู้กล่าวขอบคุณและเชื้อเชิญให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวที่ชุมชนเกาะภูเก็ตอีก ในช่วงนี้ฝ่ายของที่ระลึกก็อาจให้บริการของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว และฝ่ายประชาสัมพันธ์อาจถือโอกาสเก็บข้อมูลทัศนคติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและการให้บริการของชมรมที่พวกเขาได้รับตลอดเวลาของการนำเที่ยวที่ผ่านมา จากการวางแผนการจัดการการนำเที่ยวล่วงหน้า ทำให้ชมรมฯ มีความพร้อมและมีความมั่นใจที่จะดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานต่อไปได้

5. การประเมินศักยภาพของกรรมการชมรมในการบริหารจัดการและบริการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาศักยภาพของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ตในการบริหารจัดการและบริการ โดยการทดสอบความรู้และทัศนคติของกรรมการชมรม 2 ครั้ง คือ (1) ก่อนกระบวนการพัฒนาโดยใช้วิธีการต่างๆ ซึ่งใช้สถานที่ของศาลาอเนกประสงค์บ้านหนองมะเกลือ ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี โดยแบบทดสอบความรู้แบ่ง

ออกเป็น 6 ชุด จำนวนชุดละ 20 ข้อ เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ไม่เหมือนกันตามลักษณะของวิธีการปฏิบัติของแต่ละฝ่ายที่จัดตั้งขึ้นอันประกอบด้วย (1) ฝ่ายมัณฑุเทศก์ (2) ฝ่ายการเงินและบัญชี (3) ฝ่ายต้อนรับ การแสดง ประชาสัมพันธ์ และการตลาด (4) ฝ่ายอาหาร-เครื่องดื่ม ที่พัก และจำหน่ายของที่ระลึก (5) ฝ่ายพาหนะและรักษาความปลอดภัย และ (6) ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ส่วนแบบทดสอบทัศนคตินั้นใช้กับกรรมการชมรมทุกฝ่ายเหมือนกันเพียงชุดเดียว เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับจำนวน 20 ข้อ โดยเป็นข้อความเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานที่มีข้อความที่เป็นทั้งบวกและลบคลงกันไป และ (2) หลังกระบวนการพัฒนาโดยใช้วิธีการต่างๆ ประมาณ 6 เดือน แล้วนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test แบบ Paired เพื่อดูว่าศักยภาพของกรรมการชมรมในการบริหารจัดการและบริการเป็นอย่างไร ซึ่งผลการประเมินศักยภาพของกรรมการชมรม มีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินระดับความรู้

ผู้วิจัยได้ทดสอบศักยภาพด้านความรู้ของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ต ก่อนและหลังกระบวนการพัฒนาโดยใช้วิธีการต่างๆ และใช้สถิติ t-test แบบ Paired เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ของผลคะแนนการทดสอบความรู้ก่อนและหลังกระบวนการให้การศึกษา (ชัยสิทธิ์ เถลิงมีประเสริฐ, 2537: 304) ว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ ส่งผลให้ผู้รับการฝึกอบรมมีความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างน้อยเพียงใด ผลปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบการทดสอบความรู้ของกรรมการชมรมในแต่ละฝ่าย

ฝ่าย	Pre-test		Post-test		Pre-test-Post-test		t	p
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1. ฝ่ายมัคคุเทศก์	8.80	7.39	15.60	2.70	-6.80	4.76	-3.19**	0.03
2. ฝ่ายการเงิน-บัญชี	8.00	7.31	12.60	4.21	-4.60	3.57	-2.87**	0.04
3. ฝ่ายต้อนรับ	7.60	7.79	12.60	4.21	-5.00	4.00	-2.79**	0.04
4. ฝ่ายอาหาร	7.60	7.43	12.80	4.08	-5.20	3.70	-3.14**	0.03
5. ฝ่ายพาหนะ	7.80	7.66	13.80	3.56	-6.00	4.52	-2.96**	0.04
6. ฝ่ายพัฒนาแหล่งแหล่งท่องเที่ยว	9.60	7.36	14.20	4.26	4.60	3.57	-2.87**	0.04
รวม (N=30)	8.23	6.86	13.60	3.70	-5.37	3.77	-7.79***	0.00

หมายเหตุ ** มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง
*** มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง

จากการทดสอบสถิติในตาราง 2 พบว่า คณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวเกาะภูเก็ตจำนวน 30 คน มีคะแนนเฉลี่ยหลังกระบวนการให้การศึกษาสูงกว่า ก่อนกระบวนการให้การศึกษา ($t=-7.79***$, $p=0.00$) ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อแรกที่ว่า ศักยภาพของกรรมการชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ตในการบริหารจัดการและบริการก่อนและหลังกระบวนการให้การศึกษา มีความแตกต่างกัน โดยสามารถอธิบายได้ว่า ศักยภาพของกรรมการชมรมภายหลังกระบวนการให้การศึกษาโดยใช้วิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะ การฝึกอบรมเนื้อหาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการอย่างคอกซ์ และการศึกษาดูงานจนเกิดความเชี่ยวชาญ ดีขึ้นกว่าก่อนกระบวนการให้การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับกลไกการนำเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยใช้ยุทธวิธีอำนาจความสะดวก ยุทธวิธีแบบชักชวน และยุทธวิธีให้การศึกษาแบบคอกซ์ของ Vago (1980: 299) เพราะการพัฒนาใดๆ นั้นย่อมจะต้องเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ และดำเนินแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่วิธีการบังคับเพื่อการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน ในที่นี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะถูกใช้เป็นตัวนำ (carrier) ของการนำการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กิตติ อริยานนท์ (2548: 125) ที่พบว่า นักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นจะมีความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

เพิ่มมากขึ้น ภายหลังจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉันทนรี ศรีทอง (2543: 250) ที่พบว่า ชีตความสามารถด้านความรู้ เจตคติ และทักษะในการวางแผนพัฒนาตำบลของกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเชิงทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีระดับความรู้ในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบลเพิ่มสูงขึ้น เจตคติเปลี่ยนไปในทางที่ถูกต้อง และที่สำคัญมีทักษะในการวางแผนพัฒนาตำบลได้ด้วยตนเองภายหลังจากการพัฒนา และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศักดิ์ศิริ นันตะสุข (2550: 238) ที่พบว่า การพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ศักยภาพด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

2. การประเมินระดับทัศนคติ

ผู้วิจัยนำผลของค่าเฉลี่ยที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์น้ำหนักเฉลี่ย (Weight Mean Score: WMS) โดยใช้การประยุกต์ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2535: 100) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ดีมาก
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ดี
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ยังไม่ตัดสินใจ
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ไม่ดี
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง มีทัศนคติในระดับที่ไม่ดีอย่างยิ่ง

ตาราง 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติของกรรมการชมรม

ประเด็น	ก่อนให้การศึกษา		หลังให้การศึกษา	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับทัศนคติ	ค่าเฉลี่ย	ระดับทัศนคติ
การเป็นเจ้าของ	4.33	ดี	4.73	ดีมาก
การเรียนรู้	4.36	ดี	4.80	ดีมาก
ทรัพยากร	4.16	ดี	4.66	ดีมาก
แหล่งท่องเที่ยว	1.93	ไม่ดี	3.46	ยังไม่ตัดสินใจ
วัฒนธรรม	2.30	ไม่ดี	3.40	ยังไม่ตัดสินใจ
ภูมิปัญญา	1.93	ไม่ดี	3.10	ยังไม่ตัดสินใจ
การมีส่วนร่วม	4.43	ดี	4.83	ดีมาก
การเชื่อมโยง	2.80	ยังไม่ตัดสินใจ	3.76	ดี
กติกา	4.46	ดี	4.80	ดีมาก
รายได้	3.76	ดี	4.46	ดี
เส้นทาง	3.30	ยังไม่ตัดสินใจ	4.10	ดี
ภารกิจ	4.10	ดี	4.66	ดีมาก
การกระจายรายได้	4.20	ดี	4.66	ดีมาก
ความสนใจ	4.33	ดี	4.73	ดีมาก
การจัดการ	1.80	ไม่ดี	2.56	ยังไม่ตัดสินใจ
สิ่งแวดล้อม	3.33	ยังไม่ตัดสินใจ	4.03	ดี
ทักษะ	4.06	ดี	4.63	ดีมาก
เงินทุน	4.50	ดี	4.80	ดีมาก
ระบบ	2.80	ยังไม่ตัดสินใจ	4.00	ดี
จิตสำนึก	3.03	ยังไม่ตัดสินใจ	4.10	ดี

สรุป :

ค่าเฉลี่ยรวม(ก่อนให้การศึกษา)	3.49	ยังไม่ตัดสินใจ
ค่าเฉลี่ยรวม(หลังให้การศึกษา)	4.21	ดี

ตาราง 4 การเปรียบเทียบทัศนคติก่อนและหลังการให้การศึกษาของกรรมการชมรม

ทัศนคติ	Pre-test		Post-test		Pre-test-Post-test		t	p
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
กรรมการชมรม (N=30)	3.49	0.41	4.21	0.33	-0.71	0.38	-10.34***	0.00

หมายเหตุ *** มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง

จากตารางข้างต้นพบว่า การประเมินระดับทัศนคติของกรรมการชมรมต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานก่อนกระบวนการให้การศึกษา กรรมการชมรมส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับยังไม่ตัดสินใจ แต่ภายหลังกระบวนการให้การศึกษาพบว่า กรรมการชมรมส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับดี โดยภาพรวมทัศนคติของกรรมการชมรมก่อนและหลังกระบวนการให้การศึกษา มีความแตกต่างกัน ($t=-10.34^{***}$, $p=0.00$) ซึ่งยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

จากผลข้างต้นจึงสรุปได้ว่า กรรมการชมรมมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ในประเด็นของด้านความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการ ด้านคุณสมบัติของผู้ประกอบการ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และความต้องการของกรรมการชมรมในการเข้าร่วมจัดการ และ/หรือให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จริน ศิริ (2548: 16) ที่พบว่า ทัศนคติของสมาชิกชมรมพัฒนาการท่องเที่ยวและจากชาวบ้านในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนามี 2 ระดับ คือ ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาคือ ระดับเห็นด้วย

จากผลการวิจัยและวิจารณ์ดังที่กล่าวมาข้างต้นในบทที่ 4 ผู้วิจัยสามารถที่จะหาคำตอบเชิงประจักษ์ได้จากผลการวิจัยและวิจารณ์ ดังที่จะกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ 5

ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาในขั้นตอนนี้คือ วิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน กล่าวคือ หลังจากชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ตได้มีการจัดตั้งและพัฒนาในรูปแบบรายการนำเที่ยวที่มีการวางแผนกำหนดภาระหน้าที่พร้อมด้านตัวบุคคลและจุดสนใจในการท่องเที่ยวต่างๆ แล้ว ขั้นตอนที่ต่อมาคือ การนำโครงการหรือแผนงานที่ได้ทั้งหมดไปทดลองปฏิบัติภายใต้โครงการนำร่อง ทั้งนี้เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิกชมรมที่รับมอบหมายหน้าที่ดำเนินกิจกรรมได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และนำผลการติดตามและประเมินผลมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมบริการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การวิจัยเพื่อพัฒนาในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ 3 ของรูปแบบการประเมินผล CSE คือ ขั้นการประเมินผลการดำเนินงาน (implementation evaluation) ที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบการดำเนินงานวิจัย โดยได้ดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2551 ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

หลังจากคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ของชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ตร่วมกับผู้วิจัยวางแผนการประชาสัมพันธ์โครงการและจัดทำแผ่นพับโฆษณาแนะนำรายละเอียดของการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนพร้อมทั้งพิจารณาหาช่องทางทำการตลาดแล้ว ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ไปยังสถานศึกษาต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการจำหน่ายบริการแบบการขายตรง ในขณะเดียวกัน ได้ดำเนินการติดต่อกับบริษัทนำเที่ยวบางแห่งของจังหวัดอุบลราชธานี คือ บริษัทสีสันหรรษา ทราเวล จำกัด บริษัทเสริมทรัพย์การท่องเที่ยว จำกัด และบริษัทเทรคกิ้งไทย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบการท่องเที่ยวในแนวกิ่งผจญภัยจากกรุงเทพมหานคร เพื่อมุ่งหวังการจำหน่ายบริการแบบขายผ่านตัวแทนเช่นเดียวกัน หากแต่ผลการดำเนินงานแบบขายบริการผ่านตัวแทนยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากบริษัทนำเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีไม่ให้ความสนใจในการจัดนำเที่ยวในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามรูปแบบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ อีกทั้งผู้ประกอบการนำเที่ยวเหล่านี้ยังไม่มี ความมั่นใจในการให้บริการการท่องเที่ยวของชมรม เกี่ยวกับมาตรฐานของการบริการด้วยเช่นกัน ดังนั้น คณะกรรมการบริหารและสมาชิกชมรม จึงตัดสินใจเน้นการจำหน่ายบริการแบบการขายตรงไปก่อน หากการให้บริการนำเที่ยวของชมรม ได้ทดลองดำเนินการและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการจนมีมาตรฐานแล้ว จึงจะดำเนินการหาช่องทางจัดจำหน่ายแบบขายผ่านตัวแทนอีกครั้งหนึ่ง อุปสรรคของการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของ

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ คือ การที่ไม่มีความต่อเนื่องในการส่งเสริมการตลาด ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลที่ไม่เป็นจริงในปัจจุบัน แม้กระทั่งชุมชนในท้องถิ่นก็ไม่มีความรู้ความสามารถในการช่วยกันส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว หรือขาดบุคลากรในหน่วยงาน ทำให้การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่องและไม่ทันต่อฤดูกาลการท่องเที่ยว รวมถึงงบประมาณก็ไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวอีกด้วย

ผลจากการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชมรม ได้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นบุคลากรและนักเรียนนักศึกษาของสถานศึกษารวมทั้งพันธมิตรจากชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีการจัดการการท่องเที่ยวติดต่อมาใช้บริการ โดยผ่านผู้วิจัย และเมื่อได้รับจอร์นรายการนำเที่ยวจากกลุ่มนักท่องเที่ยวแล้ว ได้ส่งข่าวต่อให้กับประธานชมรม หลังจากประธานชมรมได้รับแจ้งข่าวแล้ว ได้ดำเนินการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิกชมรม เพื่อวางแผนการต้อนรับและให้บริการ โดยมีการแบ่งหน้าที่และภาระงานแต่ละฝ่ายที่รับผิดชอบพร้อมทั้งนัดหมายเวลาการให้บริการของแต่ละฝ่าย ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้พบว่า มีกลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาใช้บริการนำเที่ยวของชมรม ในระหว่างเดือนมีนาคม – สิงหาคม 2551 จำนวน 7 กลุ่ม มีนักท่องเที่ยวจำนวนทั้งสิ้น 128 คน ดังรายละเอียดในตาราง 5

ตาราง 5 รายละเอียดจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2551

ลำดับ	ประเภทนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ระยะเวลาที่มาเยือน	รายการนำเที่ยว
1	นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 2 พิบูลมังสาหาร อุบลราชธานี	30	31 มีนาคม 2551	รายการนำเที่ยวที่ 1
2	ชุมชนบ้านขามป้อม เขมราฐ อุบลราชธานี	15	6 เมษายน 2551	รายการนำเที่ยวที่ 2
3	กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน สิรินคร อุบลราชธานี	11	15 พฤษภาคม 2551	รายการนำเที่ยวที่ 2
4	ชุมชนบ้านชะขอม โขงเจียม อุบลราชธานี	11	20-21 มิถุนายน 2551	รายการนำเที่ยวที่ 3
5	นักท่องเที่ยวทั่วไปจาก กรุงเทพมหานคร	11	18-19 กรกฎาคม 2551	รายการนำเที่ยวที่ 3
6	ชุมชนบ้านผาชัน โพธิ์ไทร อุบลราชธานี	20	2-3 สิงหาคม 2551	รายการนำเที่ยวที่ 3
7	นักศึกษาดูงานการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	30	23 สิงหาคม 2551	รายการนำเที่ยวที่ 1
รวมทั้งสิ้น		128		

รายละเอียดของรายการนำเที่ยว

รายการนำเที่ยวที่ 1 ไป-กลับ/ครึ่งวัน ตามกิจกรรมการนำเที่ยว ได้แก่ ศึกษา ศูนย์ข้อมูลพิชพรรณสมุนไพรรและสัตว์ประเภทต่างๆ ในเกาะภูกระแต เดินศึกษาบนเส้นทางฐานความรู้เชิงนิเวศ

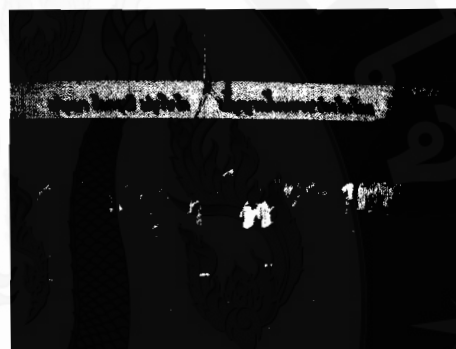
รายการนำเที่ยวที่ 2 ไป-กลับ/ไม่ค้างคืน 1 วัน ตามกิจกรรมการนำเที่ยว ได้แก่ ศึกษาประวัติและเยี่ยมชมวัดหนองมะเกลือ กลุ่มทอผ้ากาบบัวสุขสบาย โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย (สถานีสูบน้ำไฟฟ้า) อดีตตำหนักที่ประทับสมเด็จพระเจ้า เดินศึกษาบนเส้นทางฐานความรู้เชิงนิเวศในเกาะภูกระแต

รายการนำเที่ยวที่ 3 รายการนำเที่ยว 1 วัน และพักค้างคืน ตามกิจกรรมการนำเที่ยว ได้แก่ ศึกษาประวัติและเยี่ยมชมวัดหนองมะเกลือ สวนเกษตรแบบผสมผสาน กลุ่มทอผ้ากาบบัวสุขสบาย โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย (สถานีสูบน้ำไฟฟ้า) อดีตตำหนักที่ประทับสมเด็จพระเจ้า เดินศึกษาบนเส้นทางฐานความรู้เชิงนิเวศในเกาะภูกระแต เล่นน้ำ พักผ่อน บน

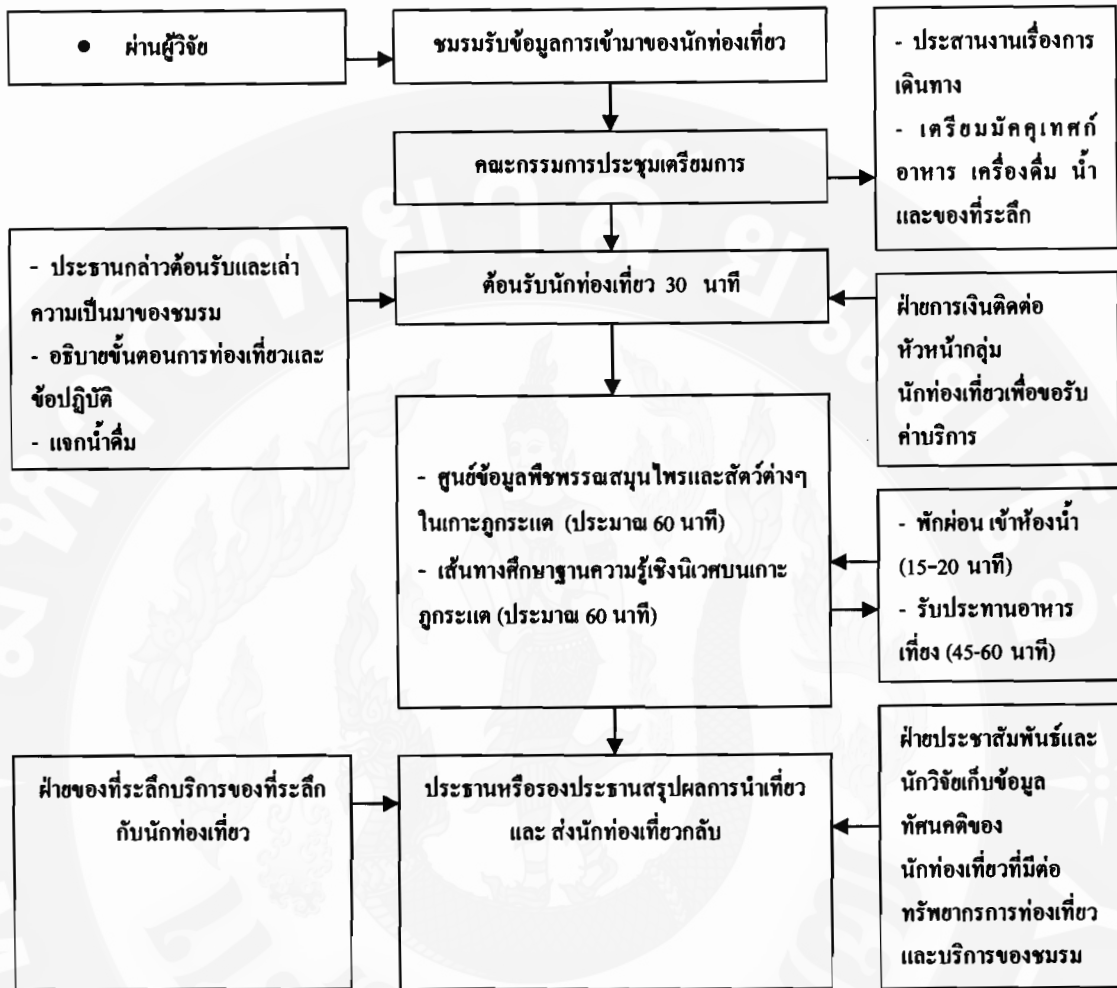
หาดทรายและโขดหิน ชมการแสดงพื้นบ้านแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม พักกับชาวบ้านแบบโฮมสเตย์ ร่วมตักบาตรเช้ากับเจ้าของบ้าน และพิธีบายศรีสู่ขวัญอ้อลา

ชมรมได้เริ่มสัมพันธภาพจัดการการนำเที่ยวครั้งแรก เมื่อผู้วิจัยได้ติดต่อกับ อาจารย์อุทัย ทองทับ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 2 พิบูลมังสาหาร อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ให้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 30 คนเข้าพื้นที่ชุมชนเกาะภูกระแต เพื่อให้ชมรมฯ ได้ฝึกการบริหารการนำเที่ยว เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2551 โดยใช้รายการนำเที่ยวที่ 1 และมีคฤเทศก์ท้องถิ่นได้มีโอกาสปฏิบัติงาน 5 คน จากการให้บริการครั้งนี้ ชมรมได้สรุปบทเรียนในการจัดการการนำเที่ยวได้ดังต่อไปนี้

ภาพ 17 กลุ่มนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 2 อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการการนำเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่ 1

ภาพ 18 การจัดการการนำเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่ 1

เมื่อได้รับการแจ้งจาก โรงเรียนเทศบาล 2 พินุลมังสาหารว่า จะมีนักเรียนเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของชมรม ในวันที่ 31 มีนาคม 2551 ประธานชมรมก็ได้เรียกประชุมคณะกรรมการชมรม ในวันที่ 29 มีนาคม 2551 เพื่อเตรียมวางแผนต้อนรับนักเรียนที่จะมาเป็นนักท่องเที่ยวทดลองให้กับชมรม ที่ประชุมได้แจ้งให้ฝ่ายมัคคุเทศก์เป็นผู้ต้อนรับและเตรียมการในการจัดการการนำเที่ยวทั้งหมด โดยประสานกับฝ่ายอื่นๆ โดยเฉพาะฝ่ายประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะประสานกับฝ่ายอาหาร/เครื่องดื่ม และของที่ระลึกในการเตรียมอาหารและน้ำ ตลอดจนของที่ระลึกสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ในส่วนของบริการพาหนะนั้น ฝ่ายยานพาหนะและรักษาความปลอดภัยรับจัดดำเนินการจัดเตรียมรถไถนาเดินทางจำนวน 6 คัน(นักท่องเที่ยว 5 คน ต่อรถไถนาเดินทาง 1 คัน)ไว้ให้พร้อม สำหรับเดินทางไป-กลับระหว่างจุดต้อนรับนักท่องเที่ยวกับเกาะภูเก็ต

ครั้นถึงเวลาประมาณ 9.00 น. ของวันที่ 31 มีนาคม 2551 นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 2 พิบูลมังสาหาร ได้นั่งรถโรงเรียนมาถึงบริเวณศาลาอเนกประสงค์บ้านหนองมะเกลือ ซึ่งเป็นจุดต้อนรับ ประธานชมรมได้กล่าวต้อนรับ และได้แนะนำมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 5 คน ผู้ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาของการนำเที่ยว ฝ่ายการเงินติดต่อบัญชีกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อขอรับค่าบริการ มัคคุเทศก์ได้ตรวจสอบความพร้อมของนักท่องเที่ยว แล้วขึ้นรถटनाเดินทางไปกับนักท่องเที่ยว (คันละ 1 คน) มุ่งตรงไปยังเกาะภูกระแต ตลอดระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร มัคคุเทศก์ได้บรรยายถึงความเป็นมาของชมรม ประวัติของชุมชนเกาะภูกระแต และแนะนำข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาของการรับบริการนำเที่ยว ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาทีจนถึงเกาะภูกระแต

นักท่องเที่ยวใช้เวลาประมาณ 60 นาที ในการรับฟังความรู้ประกอบภาพพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคและประกอบอาหารและสัตว์ประเภทต่างๆ ที่พบในเกาะภูกระแตจากมัคคุเทศก์ท้องถิ่นทั้ง 5 คนที่ศูนย์ข้อมูลพืชพรรณสมุนไพรและสัตว์ประเภทต่างๆ ในเกาะภูกระแต ที่ห้องเรียนธรรมชาติที่ชมรมฯ ได้จัดทำขึ้น จากนั้นนักท่องเที่ยวได้เดินศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศจำนวน 5 ฐานที่ชมรมฯ ได้จัดทำขึ้น ได้แก่ (1) ฐานแผนที่ (2) ฐานการดำรงชีพในป่า (3) ฐานถาวรวัลย์ (4) ฐานผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และ (5) ฐานไก่อ่า-กระแต (โดยมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 1 คน ประจำในแต่ละฐาน ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 60 นาที

กิจกรรมการท่องเที่ยวใช้เวลาจนถึงเวลาประมาณ 12.30 น. ก็ถึงเวลาอาหารเที่ยง (ภาคผนวก ข: 203-210) ชมรมได้ให้ฝ่ายอาหาร/ เครื่องค้มนำอาหารและน้ำมาบริการนักท่องเที่ยว โดยเป็นอาหารพื้นบ้านนั่งล้อมวงกันวงละ 5 คน และนักท่องเที่ยวก็ได้พักผ่อนเข้าห้องน้ำที่ทางชมรมจัดไว้ จนถึงเวลาประมาณ 13.30 น. ก็ได้เดินทางกลับโดยรถพาหนะของชมรมมายังจุดอ่าลา ประธานชมรมก็ได้กล่าวขอบคุณนักท่องเที่ยวและเชื้อเชิญให้มาเที่ยวอีก และฝ่ายของที่ระลึกก็ได้เสนอบริการของที่ระลึกชุมชนเกาะภูกระแต ได้แก่ หมวกสานใบมะพร้าว และตะกร้าถาวรวัลย์ ซึ่งชุมชนจัดทำกันเอง แต่นักท่องเที่ยวยังเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาจึงไม่ได้ให้ความสนใจต่อของที่ระลึกเหล่านั้นมากนัก หลังจากนั้น นักท่องเที่ยวก็ได้เดินทางกลับเวลาประมาณ 15.00 น.

จากประสบการณ์การบริหารการนำเที่ยวครั้งแรก ชมรมพบข้อบกพร่องต่างๆ พอสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

- มัคคุเทศก์แต่ละคนมีศักยภาพต่างกัน ทำให้การนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวต่างกันไปด้วย มัคคุเทศก์บางคนทำงานหนักแทบจะหยุดพูดไม่ได้ แต่มัคคุเทศก์บางคนพูดน้อย และแทบจะกลายเป็นนักท่องเที่ยวไปเสียเอง

- ปัญหาเรื่องความชัดเจนของข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลประวัติศาสตร์ และข้อมูลพืชพรรณสมุนไพรและสัตว์ชนิดต่างๆ บนเกาะภูเก็ตแต่ละคนไม่ได้เตรียมร่วมกันมาก่อน ต่างคนต่างรับข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ทำให้การนำเสนอเนื้อหาข้อมูลในเรื่องเดียว

- ปัญหาเรื่องความสะดวกและบรรยากาศของเส้นทางเดินศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศซึ่งยังไม่สะดวกพอ เพราะเต็มไปด้วยเศษไม้ในระหว่างทางเดิน

จากปัญหาที่พบและข้อเสนอแนะที่ได้รับฟังจากนักท่องเที่ยว ทางคณะกรรมการชมรม ได้ประชุมเพื่อพิจารณาปรับปรุงวิธีการดำเนินกิจกรรมบริการ โดยมีแนวทางในการแก้ไข ดังนี้

1. ฝ่ายมัคคุเทศก์ ให้มัคคุเทศก์แต่ละคนปรึกษาหารือในการเตรียมข้อมูลร่วมกัน โดยเฉพาะข้อมูลประวัติศาสตร์ และข้อมูลพืชพรรณสมุนไพรตลอดจนสัตว์ชนิดต่างๆบนเกาะภูเก็ต โดยแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ตลอดจนรับข้อมูลจากปราชญ์ผู้รู้ในชุมชน เพื่อให้การนำเสนอเนื้อหาข้อมูลในเรื่องเดียวกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันก็ให้มัคคุเทศก์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญกว่าผู้อื่น ทดลองนำเสนอข้อมูลและเทคนิคการนำเสนอที่ดีแก่เพื่อนมัคคุเทศก์ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์แต่ละคนต่อไป

2. ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้ปรับปรุงและบำรุงเส้นทางเดินศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ โดยให้จัดทีมคอยดูแลเส้นทางทุกเดือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ให้มีเศษไม้ในระหว่างทางเดิน เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยว

เนื่องจาก ได้รับแจ้งจากผู้วิจัยว่าจะมีนักท่องเที่ยวอีกคณะหนึ่งในช่วงอาทิตย์ต่อไป การปรับปรุงด้านต่างๆ ที่ค้นพบอาจจะยังไม่ทันบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่คือ กลุ่มชุมชนบ้านขามป้อม อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ที่จะเข้ามาในวันที่ 6 เมษายน 2551 จำนวน 15 คน โดยใช้รายการนำเที่ยวที่ 2 ที่แตกต่างไปจากรายการนำเที่ยวครั้งแรก ซึ่งก็เป็นโอกาสของชมรมที่จะได้ฝึกฝนการจัดการการนำเที่ยว และมัคคุเทศก์อีก 5 คนจะได้ฝึกทักษะความชำนาญ เพื่อการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมเตรียมความพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริงที่มาจากนอกพื้นที่ ส่วนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานนั้น ทางชมรมก็พบปัญหาอย่างเดียวกันเหมือนการจัดการนำเที่ยวในครั้งแรก โดยชมรมก็ได้มีโอกาแก้ไขเหมือนกับแนวทางของกลุ่มแรก แต่การพบปัญหาซ้ำเป็นครั้งที่สอง ก็ทำให้ชมรมแน่ใจว่า ปัญหาที่พบเหล่านั้นเป็นจริง และมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขจริง

ภาพ 19 กลุ่มชุมชนบ้านขามป้อม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการการนำเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่ 2

ภาพ 20 การจัดการการนำเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่ 2

หลังจากนั้นทางชมรมได้รับแจ้งจากผู้วิจัยว่าจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวจากกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 11 คนจะมาใช้บริการของชมรมในวันที่ 15 พฤษภาคม 2551 ทางคณะกรรมการชมรมจึงได้เรียกประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวชุดใหม่ ในการประชุมนั้น ชาวบ้านมีความตื่นตัวและมีการเตรียมตัวสำหรับการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี มีมัคคุเทศก์บางคนที่ยังไม่ค่อยรู้เรื่องราวความเป็นมาในชุมชน เพราะแต่ก่อนไม่เคยสนใจเลย แต่พอมีการท่องเที่ยวเข้ามา ก็จะต้องค้นหาข้อมูลเพราะเป็นประโยชน์ทั้งตัวเองและชุมชนไม่ว่าจะเป็นทั้งรายได้และการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งต่างๆ ที่ดีงาม ซึ่งอาจจะมีการลืมไปบ้างแล้วให้กลับมาอีกและมีให้สืบทอดสิ่งที่ดีงามเหล่านั้นต่อไป

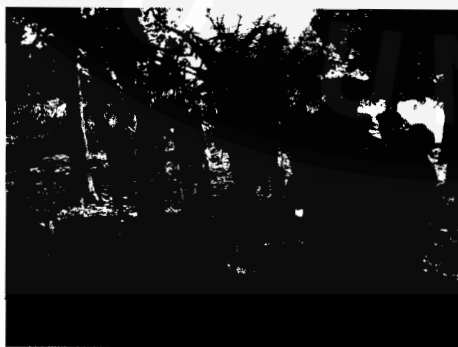
ภาพ 21 กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ในการจัดการการนำเที่ยวที่แท้จริงครั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทุกคน โดยเฉพาะมัคคุเทศก์เริ่มมีความมั่นใจมากขึ้น เพราะได้ผ่านการฝึกมาแล้วถึง 3 ครั้ง ทุกฝ่ายเริ่มรู้งานของตน อีกทั้งยังมีการประชุมเตรียมงานมาเป็นอย่างดี การเรียนรู้ในกระบวนการบริหารการนำเที่ยวของชมรมได้พัฒนาต่อไปอีกขั้นหนึ่งในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม 2551 เมื่อชมรมได้มีโอกาสต้อนรับนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นอีกจำนวน 3 คณะด้วยกัน คือ (1) กลุ่มนักท่องเที่ยวชุมชนบ้านชะชอม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 11 คน ในวันที่ 20-21 มิถุนายน 2551 (2) กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปจากกรุงเทพมหานคร จำนวน 11 คน ในวันที่ 18-19 กรกฎาคม 2551 ซึ่งตรงกับช่วงวันเข้าพรรษา และ (3) กลุ่มนักท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 20 คน ในวันที่ 2-3 สิงหาคม 2551 แม้จะเป็นกลุ่มที่ไม่ใหญ่นัก แต่ก็มียอดประกอบการท่องเที่ยวที่ชมรม ยังไม่เคยจัดการเพิ่มขึ้น นั่นคือ การพักค้างคืนตามบ้าน ซึ่งฝ่ายที่พักของชมรมต้องเป็นผู้ประสาน

จากการเรียนรู้ในครั้งแรก ก็ทำให้ฝ่ายนี้รู้จักวิธีการจัดการให้ถูกใจผู้เข้าพักได้ กล่าวคือ ในครั้งแรกฝ่ายที่พักได้รับรายชื่อของนักท่องเที่ยวมาทั้งหมดและจัดกลุ่มตามที่ฝ่ายเห็น

ควร โดยไม่ได้ปรึกษากับหัวหน้ากลุ่มนักท่องเที่ยว ผลปรากฏว่า นักท่องเที่ยวหลายคนไม่ยอมไปตามบ้านที่จัดให้ เพราะอยากนอนกับกลุ่มเฉพาะของคนเท่านั้น ซึ่งทางฝ่ายที่พักก็มีอาจล่วงรู้ได้ว่าใครอยากนอนกับใคร ในครั้งที่สอง จึงเกิดความคิดให้นักท่องเที่ยวจัดกลุ่มนอนของตนเอง โดยฝ่ายฯเสนอชื่อเจ้าของบ้านที่จะเป็นผู้ต้อนรับ พร้อมระบุจำนวนคนที่จะรับได้ การจัดกลุ่มเข้าที่พักในครั้งที่สอง และครั้งที่สาม จึงเป็นการจัดที่ลงตัว และทำให้ฝ่าย ู้วิธีการจัดการเรื่องนี้อย่างชำนาญในเวลาต่อมา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทองอุ่น บุตร โสภกา (2547: 104) ที่พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนแบบยั่งยืนที่ท่าด่าน โสมสเคย์ ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีปัจจัยภายในของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศให้เกิดความอบอุ่นแก่นักท่องเที่ยว การบริการ และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เนื่องจาก การสร้างบรรยากาศให้เกิดความอบอุ่นทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความ เป็นกันเองของเจ้าของบ้าน ไม่ให้รู้สึกว่าตนเป็นคนแปลกหน้าก่อให้เกิดความพึงพอใจ และนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม สิริวัฒนา ไจมา (2550: 121) ที่ศึกษาเรื่อง เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พบว่า เงื่อนไขของความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ประกอบด้วย เงื่อนไขภายใน ได้แก่ ขนาดของชุมชนที่ทำการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรมีขนาดใหญ่จนเกินไป แต่ควรมีลักษณะของความเป็นชุมชนหมู่บ้าน และเงื่อนไขภายนอก ได้แก่ การมีสายสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกในเชิงอุปถัมภ์ที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้การช่วยเหลือชุมชนได้ทั้งโดยตรงและในรูปเครือข่าย เนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยว ที่ต้องประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ที่ดี การตลาดที่เข้มแข็ง เทคนิคการกำหนดและต่อรองราคา รวมทั้งการอำนวยความสะดวกและการบริการนักท่องเที่ยวด้วย

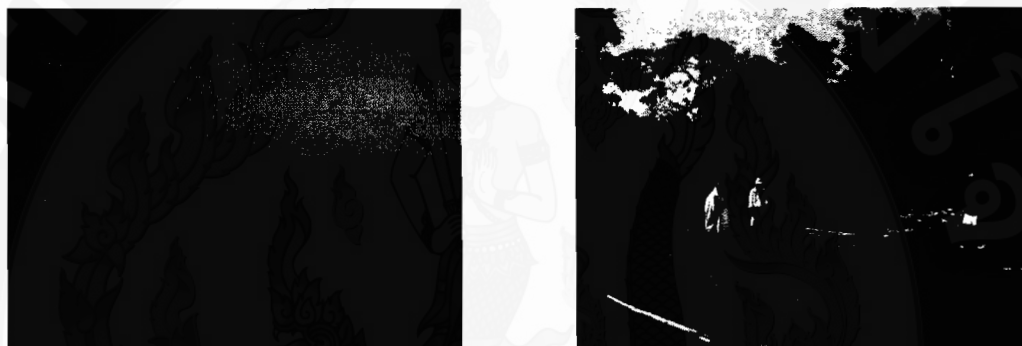

ภาพ 22 กลุ่มชุมชนบ้านชะชอม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

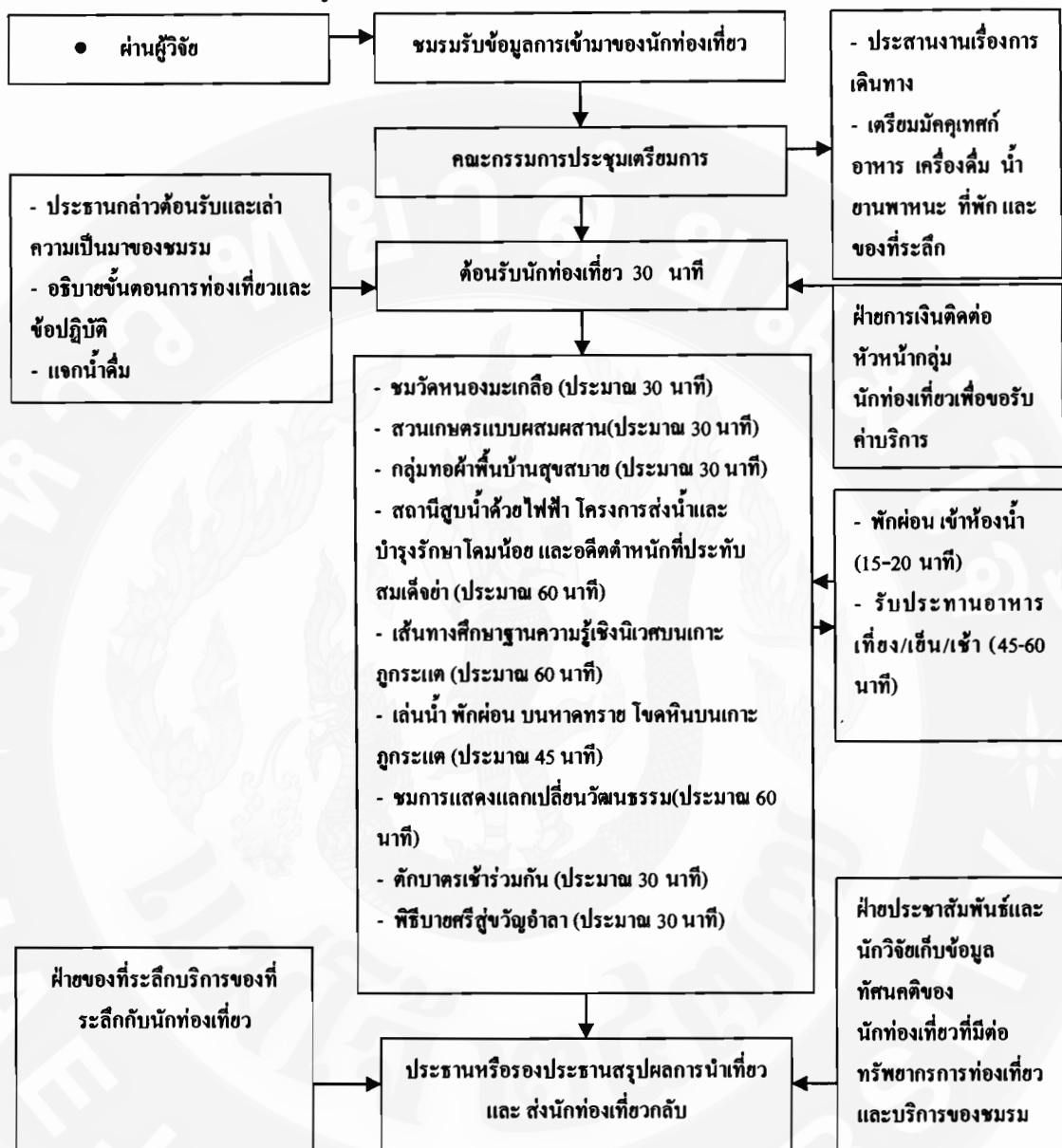

ภาพ 23 กลุ่มนักท่องเที่ยวยุโรปที่ไปจากกรุงเทพมหานคร

ภาพ 24 กลุ่มชุมชนบ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการการนำเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่ 3

ภาพ 25 การจัดการการนำเที่ยวตามรายการนำเที่ยวที่ 3

กลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มสุดท้ายในระยะทดลองนำเที่ยว ที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของชมรม ในวันที่ 23 สิงหาคม 2551 โดยใช้บริการนำเที่ยวรายการที่ 1 นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นกลุ่มระดับปัญญาชนที่เรียนวิชาการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และวิชาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาแล้ว ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการและการบริการของชมรม ว่า ชมรมควรรวมกลุ่มไว้ให้เหนียวแน่น และอย่าให้มีปัญหาในด้านผลประโยชน์ เพราะจะ

ทำให้แตกความสามัคคีได้ง่าย และควรขยายผลการฝึกอบรมในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นไปสู่เยาวชนที่เป็นนักเรียนในชุมชนให้รู้จักการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Leksakundilok (2004: 293) ที่พบว่า ควรให้เยาวชนในชุมชนได้ร่วมกันอนุรักษ์ และเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการให้บริการนำเที่ยวของท้องถิ่น เพื่อที่จะซึมซับคุณค่าแห่งความภาคภูมิใจของบรรพบุรุษของตนไว้ตลอดไป สำหรับปัญหาที่พบนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เห็นว่า ฐานความรู้เชิงนิเวศบนเกาะภูเก็ต ควรจะมีการสร้างอุปกรณ์ประกอบฐานด้วย เช่น ฐานผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ อาจจะมีหลุมหลบภัย หรือ มีเปลผ้าสำหรับเป็นที่พัก่อนของผู้ก่อการร้าย ไว้ประกอบการอธิบายของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นด้วย

ภาพ 26 กลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

จากการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานของชมรม ที่ผ่านมาคือนักท่องเที่ยวทั้ง 7 กลุ่ม สามารถวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินกิจกรรมได้ดังนี้ คือ ชมรมมีรูปแบบกิจกรรมการนำเที่ยวถึง 3 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ รูปแบบรายการนำเที่ยวครึ่งวัน รูปแบบรายการนำเที่ยวเต็มวัน และรูปแบบรายการนำเที่ยวพักค้างคืน โดยได้แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เมื่อได้รับข้อมูลการเข้ามาของนักท่องเที่ยวแล้ว ก็จะจัดให้มีการประชุมเพื่อเตรียมการนำเที่ยว ซึ่งจะมีการติดต่อเรื่องยานพาหนะ อาหาร ของที่ระลึก และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ ในการให้บริการตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเริ่มด้วยการต้อนรับนักท่องเที่ยว เล่าประวัติความเป็นมาของกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรมและส่งต่อให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นรับหน้าที่ให้บริการในด้านการนำเที่ยว โดยนำเสนอข้อมูลในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนของการนำเที่ยวไปจุดนำเที่ยวต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนั้น ชมรมยังได้เรียนรู้การให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการเรียนรู้ระหว่างกัน ซึ่งชมรมได้ร่วมกันปรึกษาหารือและหาแนวทางในการแก้ไขโดยให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ช่วยกันปรับปรุงผลการ

ปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นในแต่ละครั้ง จนทำให้ได้รูปแบบการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานที่เป็นของตนเองและเริ่มมีความเชี่ยวชาญมากขึ้น โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ครรชณี เอ็มพันธุ์, 2545: 78) ทั้ง 3 องค์ประกอบที่กล่าวว่า (1) ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (2) ชุมชนมีการจัดการ โดยมีกฏกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว และกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และ (3) ชุมชนมีองค์กรชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว โดยมีลักษณะกิจกรรมที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้

จากผลการวิจัยและวิจารณ์ดังที่กล่าวมาข้างต้นในบทที่ 5 ผู้วิจัยสามารถที่จะหาคำตอบเชิงประจักษ์ได้จากผลการวิจัยและวิจารณ์ ดังที่จะกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ 6

ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาในขั้นตอนนี้ คือ การศึกษาความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน กล่าวคือ หลังจากที่มีชมรมได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวไปได้ 6 เดือนแล้ว ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการติดตามและประเมินผลสิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมเหล่านั้น จึงได้พูดคุยกับคณะกรรมการบริหารชมรมและสมาชิกบางคน เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในระยะดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความคิดเห็น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและข้อเสนอแนะที่จะนำไปใช้พิจารณาเพื่อการตัดสินใจปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบรายการนำเที่ยวหรือกระบวนการบริหารการนำเที่ยวของชมรม ในระยะต่อไป ผู้วิจัยได้ค้นหาข้อมูลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 7 กลุ่ม 128 คน ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้ทั้งสิ้น 68 คน คิดเป็นร้อยละ 53.12 ในระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม 2551 โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับจากชมรม ซึ่งตรงกับขั้นตอนที่ 3 ของรูปแบบการประเมินผล CSE คือ การประเมินผลการดำเนินงาน (implementation evaluation) ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ประชุมหารือกับคณะกรรมการดำเนินงานชมรม และชี้แจงเกี่ยวกับความสำคัญของการติดตามและประเมินผล

ผู้วิจัยได้ประชุมหารือกับคณะกรรมการดำเนินงานชมรม และชี้แจงเกี่ยวกับความสำคัญของการติดตามและประเมินผล ก่อนเริ่มจัดนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวกลุ่มแรก เพื่อนำผลการประเมินความคิดเห็นต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการมาพิจารณาตัดสินใจปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ภายได้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และการบริหารจัดการ จากนั้น คณะกรรมการบริหารชมรม และสมาชิกของชมรมจำนวน 20 คน ได้เข้าร่วมประชุมกับผู้วิจัยออกแบบประเมินผลเพื่อเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการการท่องเที่ยวด้านต่างๆ ทั้ง 9 ด้าน อันได้แก่ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การบริการพาหนะ การบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ การบริการข้อมูลข่าวสาร ค่าบริการที่เรียกเก็บ ความสะอาดของชุมชน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ตัวชี้วัด

ต่างๆ ที่ประเมินผลนี้ คณะผู้ประเมินผลได้สร้างข้อความเกี่ยวกับสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีคำตอบให้ผู้กรอกแบบประเมินเลือกคำตอบตามความคิดเห็นของแต่ละคนเกี่ยวกับความสมบูรณ์เหมาะสมของทรัพยากรการท่องเที่ยวว่า “ดีเลิศ” “ดี” “ปานกลาง” “ไม่ดี” และ “ไม่ดีย่างยิ่ง” คำตอบแต่ละคำตอบได้กำหนดคะแนนให้ตามลำดับความสำคัญคือ 5 คะแนน = ดีเลิศ 4 คะแนน = ดี 3 คะแนน = ปานกลาง 2 คะแนน = ไม่ดี 1 คะแนน = ไม่ดีย่างยิ่ง คะแนนจากคำตอบที่ผู้กรอกแบบประเมินผลแต่ละคนเลือกคำตอบในแต่ละข้อความได้นำมาคิดคำนวณน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ยโดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ คือ

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
1.00 – 1.80	ความสมบูรณ์ของทรัพยากรมีระดับที่ไม่ดีย่างยิ่ง
1.81 – 2.60	ความสมบูรณ์ของทรัพยากรมีระดับที่ไม่ดี
2.61 – 3.40	ความสมบูรณ์ของทรัพยากรมีระดับปานกลาง
3.41 – 4.20	ความสมบูรณ์ของทรัพยากรมีระดับดี
4.21 – 5.00	ความสมบูรณ์ของทรัพยากรมีระดับดีเลิศ

สำหรับการประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการการท่องเที่ยวของชมรม นั้น คณะผู้ประเมินผลได้สร้างข้อความเกี่ยวกับการให้บริการที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ จำนวน 9 ด้าน ทุกข้อความมีคำตอบให้ผู้กรอกแบบประเมินผลเลือกตอบตามความพึงพอใจของตนเองที่มีต่อการบริการที่ได้รับว่า “พึงพอใจระดับมาก” “พึงพอใจระดับน้อย” “ไม่พึงพอใจระดับน้อย” และ “ไม่พึงพอใจระดับมาก” คำตอบทุกคำตอบได้กำหนดคะแนนให้ตามน้ำหนักความสำคัญของระดับความพึงพอใจ คือ 4 คะแนน = พึงพอใจมาก 3 คะแนน = พึงใจน้อย 2 คะแนน = ไม่พึงใจน้อย และ 1 คะแนน = ไม่พึงใจมาก (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 107)

คะแนนที่ได้จากคำตอบของแต่ละข้อความ นำมาคิดคำนวณน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ยและมีเกณฑ์การแปลความดังนี้คือ

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
1.00 - 1.75	ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับมาก
1.76 - 2.50	ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับน้อย
2.51 - 3.25	ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อย
3.26 - 4.00	ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมาก

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

เพศ ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายร้อยละ 55.88 และเพศหญิง ร้อยละ 44.12

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เพศชายและเพศหญิงมีความสนใจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ฉันทข วรรณถนอม (2544: 32) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดจากแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งเพศชายและเพศหญิง สิ่งที่มีอิทธิพลมากเป็นอันดับแรกคือ ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ และรองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และนอกจากนั้น สมบัติ กาญจนกิจ (2544: 168) ยังได้ระบุไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มนันทนาการและเวลาว่างจะเกิดกับเพศหญิง โดยเพศหญิงจะมีโอกาสทางนันทนาการเพิ่มขึ้นทั้งที่ยังโสดและแต่งงานแล้ว

อายุ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 33.80 เป็นบุคคลที่มีช่วงอายุระหว่าง 26–35 ปี รองลงมา เป็นช่วงอายุระหว่าง 36–45 ปี (ร้อยละ 27.90) และช่วงอายุตั้งแต่ 46 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 22.10) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 26 – 35 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มรู้จักการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ตนเองตลอดจนเป็นวัยของการทำงาน นอกจากนี้ สถาปนา กิตติกุลและสมชาย บุรณรุ่งเรืองกิจ (2547: 210-211) ยังได้ระบุไว้ว่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก สืบเนื่องมาจากประสบการณ์ของแต่ละคนที่ได้รับจากการทำงาน มีทั้งการต้องการศึกษาถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การค้นหาสิ่งท้าทาย และการผจญภัย ซึ่งในที่นี้กลุ่มเป้าหมายคนทำงานจะเน้นที่ผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น และในปัจจุบันกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้กำลังขยายตัวเพิ่มมากขึ้นตามกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

อาชีพ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 48.51 เป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รองลงมา เป็นเกษตรกร (ร้อยละ 24.99) และเป็นนักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 11.80) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเกาะภูเก็ตที่ต้องการให้ผู้มีที่สนใจการท่องเที่ยวของชุมชนอื่น โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับราชการเป็นครูหรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนำคณะมาทดลองท่องเที่ยวยังชุมชนเกาะภูเก็ตซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งใหม่

การศึกษา ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 44.11 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป รองลงมามีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 23.53) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับอาชีพของผู้ให้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่จะมีอาชีพเป็นข้าราชการครู มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป สอดคล้องกับ สยามล ชัยรัตนอุดมกุล (2544: 62) ที่ระบุไว้ว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เนื่องจากมีความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น ฐานะทางการเงิน หน้าที่การงาน ทำให้นิยมที่จะเดินทางท่องเที่ยวมาก

แหล่งที่อยู่อาศัย ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 79.40 มีที่อยู่อาศัยภายในจังหวัดอุบลราชธานี นอกนั้นเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่นในภาคอีสาน

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งใหม่ และสอดคล้องกับ จุฑาพรรณ จินะวานิช และคณะ (2546: 31) ที่ระบุไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยก็จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้

เหตุผลหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 47.10 เดินทางมาเที่ยวกับเพื่อน/ญาติ/คณะ รองลงมาเดินทางมาศึกษาดูงาน (ร้อยละ 22.10) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวยังชุมชนเกาะภูกระแตเป็นคณะ เนื่องจากความคุ้นเคยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ พงณา สวนศรี (2546: 79) ที่ได้ระบุว่า คณะนักท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนในชุมชนเดียวกัน เป็นกลุ่มผู้นำในชุมชน หรือเป็นกลุ่มอาชีพ และรู้จักกันเป็นอย่างดี

ความพึงพอใจในภาพรวม ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 76.50 มีความพึงพอใจในภาพรวมและเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หลังจากที่ได้มาเที่ยวแล้ว

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีฉันทามติว่า การได้มาท่องเที่ยวยังชุมชนเกาะภูกระแตทำให้เกิดความพึงพอใจในภาพรวมเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ เนื่องจากเห็นว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักวิชาการและกลุ่มผู้นำในท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี

จากผลการประเมินดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่สนใจเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวและเป็นกลุ่มชาวบ้านธรรมดาที่สนใจที่จะดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน รองลงมาเป็นนักเรียนนักศึกษาที่อาศัยสื่อกลางการบอกเล่าและแนะนำจากครูอาจารย์ในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสถาบันวิจัย

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540: 4/43-4/47) ที่พบว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวไทยมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีและต่ำกว่า และส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนจากญาติ/เพื่อน เป็นหลัก และจะเห็นได้ชัดว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่แท้จริงนั้น จะไม่ค่อยได้รับความสนใจจากบริษัทนำเที่ยวสักเท่าไรนัก ในเรื่องนี้ อาจจะต้องศึกษาในเรื่องการตลาดต่อไป เพราะตลาดนักท่องเที่ยวยังคงติดอยู่กับการท่องเที่ยวแบบผจญภัย หรือการชื่นชมธรรมชาติหรือศิลปวัฒนธรรมมากกว่าการศึกษา เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ นอกจากนี้ การเผยแพร่การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จะทำได้ผลในวงในมากกว่า กล่าวคือ ในหมู่ญาติมิตรเพื่อนฝูงหรือเครือข่ายที่มีความชอบในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างเดียวกัน หรือกับสถานศึกษา ซึ่งจะส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาได้เรียนรู้ และเห็นคุณค่าของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมมีมากกว่าสถาบันอื่นๆ ซึ่ง Morachat (2003: 137) ได้ให้ทัศนะในการท่องเที่ยวเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสิ่งที่ทำมาสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เนื่องจากว่า เป็นการยากที่จะดึงความสนใจจากบริษัทนำเที่ยวที่จะนำนักท่องเที่ยวมาใช้บริการได้

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (N=68)	ร้อยละ
- เพศ		
ชาย	38	55.88
หญิง	30	44.12
- อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	11	16.20
26 - 35 ปี	23	33.80
36 - 45 ปี	19	27.90
46 ปีขึ้นไป	15	22.10
$\bar{X}$ = 30.42	S.D. = 12.52	R= 20 - 75
- อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	33	48.51
เกษตรกร	17	24.99
รับจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน	3	4.40
ค้าขาย	7	10.30

ตาราง 6 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (N=68)	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	8	11.80
- การศึกษา		
ประถมศึกษา	8	11.78
มัธยมศึกษาตอนต้น	16	23.53
มัธยมศึกษาตอนปลาย	14	20.58
ปริญญาตรี	30	44.11
- แหล่งที่อยู่อาศัย		
จังหวัดอุบลราชธานี	54	79.40
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	14	20.60
- เหตุผลหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยว		
ศึกษาคูงาน	15	22.10
พักผ่อน	11	16.20
มากับเพื่อน/ญาติ/คณะ	32	47.10
ดูธรรมชาติ	10	14.70
- ความพึงพอใจในภาพรวม		
พอใจ/เป็นไปตามที่คาดหวัง	52	76.50
ไม่พอใจ/ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง	16	23.50

การประเมินความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ

ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ประเด็นความสมบูรณ์ดั้งเดิมของสภาพป่า หาดทราย/โขดหิน ความชื้น/ร่มรื่นของสภาพอากาศ ความชุ่มชื้นของสภาพอากาศ ความเหมาะสมของสภาพฐานความรู้เชิงนิเวศ ความสอดคล้องของฐานความรู้เชิงนิเวศกับสภาพภูมิประเทศ และความสวยงามของเกาะภูกระแตและภูมัทสน์โคยรอบ อยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.42 – 3.64 ซึ่งก็อาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากภูมิภาคอีสานเหมือนกัน และมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาแล้วในระดับหนึ่ง ข้อมมองว่า ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกาะภูกระแตซึ่งมีสภาพเป็นเกาะและมีชุมชนอาศัยอยู่โดยรอบ มีการ

จัดการท่องเที่ยวในลักษณะที่เอื้ออำนวยกันได้ดีกับระบบนิเวศที่มีในท้องถิ่นได้ดีในระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งคงจะต้องมีการหากลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมเพื่อทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกาะภูกระแตกกลายเป็นจุดขายได้ในโอกาสต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของวินัย วิริยวิทยาวงษ์ (2546: 49) ซึ่งระบุว่า ปัจจัยทางด้านความเป็นธรรมชาติสามารถดึงดูดความสนใจและสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้ในทุกกลุ่มประเทศ เช่นเดียวกับ สักดิ์ชัย พิทักษ์วงษ์ (2545: 105-106) ที่ให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเนื่องจากมีลักษณะพิเศษจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป คือใช้ความดึงดูดใจจากความสวยงามของธรรมชาติ คุณลักษณะของภูมิประเทศ สามารถจัดกิจกรรมและนันทนาการที่สนุกสนาน ทำท่าย คั้นเดิน และสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจได้ง่าย

สำหรับประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพในป่า นก/ปลาชนิดต่างๆ สัตว์ป่าทั่วไป ความหลากหลายของพืชสมุนไพร และความหลากหลายของเห็ดชนิดต่างๆ อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.10 – 3.38 ทั้งนี้ เนื่องจากเกาะภูกระแตก มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณตามธรรมชาติที่มีพื้นที่ไม่มากนัก จึงมีผลให้นักท่องเที่ยวมิได้พบเห็นสัตว์ป่าหลากหลายชนิด สำหรับเห็ดชนิดต่างๆ จะพบมากเฉพาะในช่วงต้นฤดูฝนเท่านั้น ฉะนั้นนักท่องเที่ยวจึงไม่พบความหลากหลายของเห็ดชนิดต่างๆ มากนัก เนื่องจากมาในช่วงฤดูร้อน ดังนั้น มัคคุเทศก์ท้องถิ่นควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบธรรมชาติและสัตว์ป่าให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจในโอกาสต่อไป

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม

ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ประวัตินของวัดและชุมชน พิธีกรรมต่างๆ และศิลปะการแสดงของชาวบ้าน อยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.45 – 3.66

ส่วนประเด็น อาหารท้องถิ่น งานบุญ/ประเพณีต่างๆ คำรับยาสมุนไพร ความเชื่อของชาวบ้านที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ อธิษาศัยไมตรีของคนในชุมชน และวัฒนธรรมของหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.19 – 3.36 เนื่องจาก นักท่องเที่ยวไม่ได้มาในช่วงงานบุญ/ประเพณี และไม่ได้เห็นคำรับยาสมุนไพรตลอดจนการทำพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวบ้าน ดังนั้น มัคคุเทศก์ท้องถิ่นควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจในโอกาสต่อไปด้วย

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน โดยรวมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในระดับปานกลางเท่านั้น

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวบนเส้นทางการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ	3.40	ปานกลาง
ความสมบูรณ์ดั้งเดิมของสภาพป่า	3.64	ดี
ความหลากหลายทางชีวภาพในป่า	3.38	ปานกลาง
หาดทราย/โขดหิน	3.54	ดี
นก/ปลา ชนิดต่างๆ	3.25	ปานกลาง
สัตว์ป่าทั่วไป	3.20	ปานกลาง
ความหลากหลายของพืชสมุนไพร	3.36	ปานกลาง
ความหลากหลายของเห็ดชนิดต่างๆ	3.10	ปานกลาง
ความเย็น/ร่มรื่นของสภาพอากาศ	3.48	ดี
ความชุ่มชื้นของสภาพอากาศ	3.50	ดี
ความเหมาะสมของสภาพฐานความรู้เชิงนิเวศ	3.52	ดี
ความสอดคล้องของฐานความรู้กับสภาพภูมิประเทศ	3.45	ดี
ความสวยงามของเกาะภูกระแตและภูมิทัศน์โดยรอบ	3.42	ดี
2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	3.39	ปานกลาง
ประวัติของวัดหนองมะเกลือ	3.66	ดี
ประวัติของชุมชนเกาะภูกระแต	3.54	ดี
อาหารท้องถิ่น	3.29	ปานกลาง
งานบุญ/ประเพณี	3.29	ปานกลาง
คำรับยาสมุนไพร	3.27	ปานกลาง
ความเชื่อของชาวบ้านที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ	3.20	ปานกลาง
พิธีกรรมต่างๆ	3.45	ดี
ศิลปะการแสดงของชาวบ้าน	3.63	ดี
วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน(อรัญญาชัยไมตรี)	3.36	ปานกลาง
วัฒนธรรมของหมู่บ้าน	3.19	ปานกลาง
ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยรวม	3.40	ปานกลาง

การประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการที่ได้รับ

ผลการประเมิน ได้แสดงค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในแต่ละด้านจำนวน 9 ด้าน ซึ่งสรุปเป็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้

1. การให้บริการด้านการเป็นมัคคุเทศก์ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจน้อย เท่านั้น โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.64

2. การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับไม่พึงพอใจระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.38 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ระยะทางของเส้นทางเดินศึกษา และความสวยงามของสภาพภูมิทัศน์บนเส้นทางเดิน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.51 – 2.54 ซึ่งจัดอยู่ในระดับพอใจน้อย นั้นหมายถึงว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อเส้นทางเดินซึ่งไม่ยาวจนเกินไป และความสวยงามของสภาพภูมิทัศน์บนเส้นทางเดินซึ่งยังคงความเป็นธรรมชาติอยู่

ภาพ 27 มัคคุเทศก์ท้องถิ่นสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวบนจุดศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ

3. การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับไม่พึงพอใจระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.43 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเด็นคุณภาพรสชาติ และความพอเพียงของอาหาร ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อย ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.52 – 2.67 นั้นหมายถึงว่า นักท่องเที่ยวยังคงประทับใจในรสชาติแบบอาหารพื้นบ้านอีสานแท้

ภาพ 28 นักท่องเที่ยวร่วมรับประทานอาหารที่ทางฝ่ายอาหารของชมรมจัดให้

4. การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับไม่พึงพอใจในระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.35 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเด็นการมีอัตราสัปดาห์ไมตรีของเจ้าของบ้าน ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อย ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.63 นั้นหมายความว่า ความมีมิตรไมตรีของชาวอีสานยังคงเป็นสิ่งที่ดึงดูดมิตรภาพของนักท่องเที่ยวได้

5. การบริการพาหนะ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับไม่พึงพอใจในระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.37 อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวยังไม่คุ้นเคยกับพาหนะแบบชาวบ้านที่จัดให้ และการบริหารจัดการยังไม่เป็นมืออาชีพเพียงพอ

ภาพ 29 รถไถนาเดินตามซึ่งใช้เป็นพาหนะของนักท่องเที่ยวในแต่ละจุด

6. การได้รับบริการข่าวสารข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับไม่พึงพอใจในระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.40 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเด็น การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมชาตินั้น ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่า มัคคุเทศก์ให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลทรัพยากรทางธรรมชาติมากกว่าทรัพยากรทางวัฒนธรรม

7. ค่าบริการที่เรียกเก็บ ผลการประเมินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลต่างมีความพึงพอใจต่อค่าบริการที่ต้องจ่ายในการใช้บริการท่องเที่ยวในระดับพอใจน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.55 อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สูงนัก จึงคิดว่าควรเก็บค่าบริการในราคามิตรภาพมากกว่านี้

8. ความสะอาดและปลอดภัยของชุมชน ผลการประเมินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความไม่พึงพอใจในระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.48

9. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามของชุมชน ผลการประเมินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อยเท่านั้น โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.72 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากตัวเมืองใหญ่และมีความคาดหวังในความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตัวบ้านเรือนที่มีการวางผังเมืองเป็นอย่างดีก่อนมีการตั้งบ้านเรือน แต่ในความเป็นจริงชุมชนเกาะภูเก็ตเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นและพัฒนาไปตามธรรมชาติซึ่งขาดการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้จึงมีความพึงพอใจในประเด็นนี้ในระดับน้อย

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในบริการด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับไม่พึงพอใจระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.43 นอกจากนี้ในด้านมัคคุเทศก์ ค่าบริการ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น ซึ่งจัดอยู่ในระดับพึงพอใจระดับน้อย แสดงให้เห็นว่าชุมชนยังต้องปรับปรุงอย่างมาก

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการที่ได้รับ

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
1. การให้บริการด้านการเป็นมัคคุเทศก์	2.64	พึงพอใจระดับน้อย
บุคลิกของมัคคุเทศก์	2.89	พึงพอใจระดับน้อย
ความรู้ในการถ่ายทอดของมัคคุเทศก์	2.55	พึงพอใจระดับน้อย
ความสุภาพของมัคคุเทศก์	2.61	พึงพอใจระดับน้อย
ความตรงต่อเวลาของมัคคุเทศก์	2.58	พึงพอใจระดับน้อย
การอธิบายสื่อความหมายให้ความรู้	2.55	พึงพอใจระดับน้อย
ความเป็นมิตร/ความเป็นกันเอง	2.66	พึงพอใจระดับน้อย
2. การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ	2.38	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ระยะทางของเส้นทางเดินศึกษา	2.54	พึงพอใจระดับน้อย
ความสะอาดของเส้นทาง	2.48	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
จุดศึกษาความรู้เชิงนิเวศบนเส้นทาง	2.45	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การตัดเส้นทางเดินศึกษาในป่าอนุรักษ์	2.39	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชพรรณ	2.17	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ป้ายแนะนำเส้นทางเดินศึกษา	2.19	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความสะดวกปลอดภัยบนเส้นทาง	2.44	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความสวยงามของสภาพภูมิทัศน์	2.51	พึงพอใจระดับน้อย
ความหลากหลายของเห็ด มันป่าและไข่มดแดงบน เส้นทางเดิน	2.23	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติ	2.38	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
3. การบริการด้านอาหาร	2.43	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
คุณภาพประโยชน์ของอาหาร	2.58	พึงพอใจระดับน้อย
รสชาติอาหาร	2.52	พึงพอใจระดับน้อย
ความพอเพียงของอาหาร	2.67	พึงพอใจระดับน้อย
ความสะอาดของอาหาร	2.27	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
สภาพความสะอาดของสถานที่	2.32	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความสะอาดของภาชนะและอุปกรณ์	2.35	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
มารยาทของผู้เสิร์ฟอาหาร	2.47	ไม่พึงพอใจระดับน้อย

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ความสะอาดของน้ำดื่ม	2.26	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
4. การให้บริการที่พิถีพิถัน	2.35	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การมีอัตราชัยไมตรีของเจ้าของบ้าน	2.63	พึงพอใจระดับน้อย
ความสะอาดของเครื่องนอน	2.42	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความเป็นสัดส่วนของบริเวณที่นอน	2.22	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความสะอาดของห้องน้ำ/ห้องสุขา	2.27	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	2.27	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความสงบเงียบใกล้ชิดกับธรรมชาติ	2.42	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การให้บริการของเจ้าของบ้าน	2.33	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรม	2.26	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
5. การบริการพาหนะ	2.37	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความเพียงพอของพาหนะเดินทาง	2.50	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความสะอาดสบายของพาหนะนำชม	2.42	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความปลอดภัยในชีวิต	2.41	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความมีไมตรีของเจ้าของพาหนะ	2.36	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
ความเหมาะสมกับสภาพการท่องเที่ยว	2.35	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การจัดการของฝ่ายยานพาหนะอย่างมืออาชีพ	2.17	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
6. การได้รับบริการข่าวสารข้อมูล	2.40	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทาง ธรรมชาติ	2.64	พึงพอใจระดับน้อย
การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.39	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีชุมชน	2.47	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวัดและโครงการสงน้ำ	2.22	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน	2.33	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการปกป้องรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน	2.33	ไม่พึงพอใจระดับน้อย

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
7. ค่าบริการที่เรียกเก็บ	2.55	พึงพอใจระดับน้อย
8. ความสะอาดและปลอดภัย	2.48	ไม่พึงพอใจระดับน้อย
9. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม	2.72	พึงพอใจระดับน้อย
ความพึงพอใจในภาพรวม	2.43	ไม่พึงพอใจระดับน้อย

ช่วงค่าเฉลี่ย

หมายถึง

1.00 - 1.75

ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับมาก

1.76 - 2.50

ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับน้อย

2.51 - 3.25

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อย

3.26 - 4.00

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมาก

ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในการปรับปรุงการให้บริการของชมรม

ผู้วิจัยร่วมกับชาวบ้านเกาะภูกระแตได้จัดทำแบบเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในการปรับปรุงการให้บริการของชมรม โดยได้เสนอกิจกรรมการท่องเที่ยว 11 กิจกรรมได้แก่

- การเดินศึกษาธรรมชาติบนเส้นทาง
- กิจกรรมเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้ากบบัว
- กิจกรรมตั้งเต็นท์ (camping)
- กิจกรรมการเยี่ยมชม โครงการส่งน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร
- การศึกษาชมวัดหนองมะเกลือ
- การให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม
- กิจกรรมการเล่นน้ำบนหาดทราย/โขดหิน
- การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์
- การบริการยานพาหนะต่าง ๆ
- กิจกรรมการเรียนรู้ฐานความรู้เชิงนิเวศ
- กิจกรรมเรียนรู้การดำรงชีพในป่า

จากกิจกรรมเหล่านี้ ผู้วิจัยร่วมกับชาวบ้านได้จัดอันดับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อกิจกรรมแต่ละกิจกรรม รวม 10 อันดับด้วยกัน ได้แก่

1	หมายถึง	การพังทลายและการเสื่อมของดิน
2	หมายถึง	เสียงดังรบกวนความสงบ
3	หมายถึง	ขยะ/ความสกปรกที่เกิดขึ้น
4	หมายถึง	มลภาวะในแหล่งน้ำ
5	หมายถึง	การเหยียบย่ำต้นไม้และสิ่งมีชีวิต
6	หมายถึง	การตัดต้นไม้/กิ่งไม้
7	หมายถึง	ฝุ่นละอองเกาะจับ
8	หมายถึง	ความสวยงามในทัศนียภาพโดยรอบลดลง
9	หมายถึง	ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของถิ่น
10	หมายถึง	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

นักท่องเที่ยวผู้ให้ข้อมูลได้เลือกกลางในช่องที่ตนประสงค์จะให้คำแนะนำกับชมรมว่า อาจมีผลกระทบเกิดขึ้นในด้านนั้นๆ ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นๆ และสามารถทำได้มากกว่า 1 ช่อง หรือให้คำแนะนำได้มากกว่า 1 คำแนะนำในกิจกรรมการท่องเที่ยวอันเดียวกัน หรือจะเลือกที่จะไม่ให้คำแนะนำอันใดเลยก็ได้

จากคำแนะนำของนักท่องเที่ยวทั้งหมด สรุปได้ว่า ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรม มากที่สุดตามลำดับ ได้แก่ (1) ขยะ/ความสกปรกที่อาจเกิดขึ้น (2) การเหยียบย่ำต้นไม้และสิ่งมีชีวิต (3) มลภาวะในแหล่งน้ำ (4) ฝุ่นละอองเกาะจับ (5) ความสวยงามในทัศนียภาพโดยรอบลดลง (6) การตัดต้นไม้/กิ่งไม้ (7) เสียงดังรบกวนความสงบ (8) ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของถิ่น (9) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และ (10) การพังทลายและการเสื่อมของดิน จึงสามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวของชมรม ก่อนข้างจะให้ความสำคัญกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านของการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก หรือกระบวนการเรียนรู้วิธีการจัดการที่ต้องมุ่งให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดจิตสำนึก (ภาวะจิตที่ตื่นและรู้ตัวและสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้า จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส การสัมผัสด้วยกาย: conscientization) ต่อการรักษาระบบนิเวศ จิตสำนึกที่ได้จะเป็นไปเพื่อให้เกิดการรักษาระบบนิเวศของแหล่งไว้ไม่ให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป โดยให้คงสภาพการปฏิสัมพันธ์อย่างสมดุลไว้ให้นานที่สุดอย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่จะเกิดขึ้นในความยั่งยืนทุกองค์ประกอบอันอยู่ในกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) ตาม Agenda 21, UNCED, 14 June 1992 ที่ Rio de Janeiro, Brazil (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540: 2/51 - 2/54)

ตาราง 9 ความถี่ของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยว	ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น(ครั้ง)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. การเดินศึกษาธรรมชาติบนเส้นทาง	7	4	13	9	11	4	6	6	0	1
2. กิจกรรมเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้ากาบบัว	0	6	9	13	9	9	3	9	2	1
3. กิจกรรมตั้งเต็นท์ (camping)	2	1	19	11	5	6	4	4	4	1
4. กิจกรรมการเยี่ยมชมโครงการส่งน้ำ	1	3	6	11	17	8	3	3	1	2
5. การศึกษาชมวัดหนองมะเกลือ	0	6	15	0	10	5	3	6	2	3
6. การให้บริการด้านอาหาร	0	4	8	10	8	9	9	6	3	1
7. กิจกรรมการเล่นน้ำบนหาดทราย/โขดหิน	3	3	14	6	10	3	9	6	3	2
8. การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	1	8	7	10	9	6	6	8	1	4
9. การบริการยานพาหนะต่าง ๆ	1	11	11	6	10	3	6	7	4	1
10. กิจกรรมการเรียนรู้ฐานความรู้เชิงนิเวศ	0	7	9	9	10	6	7	5	4	4
11. กิจกรรมเรียนรู้การดำรงชีพในป่า	0	5	8	13	10	4	7	7	4	2

การนำผลการประเมินการดำเนินงานไปใช้ประโยชน์

หลังจากที่ผู้วิจัยร่วมกับอาสาสมัครได้ประเมินผลข้อมูล วิเคราะห์และเขียนรายงานสรุปผลแล้ว ได้ถูกนำไปเสนอในการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแต ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริการได้รับทราบและหาแนวทางในการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการให้เป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุดบนพื้นฐานของขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และชุมชน

ผลการประเมินในขั้นตอนนี้พบว่า มีการให้บริการจำนวน 6 ด้านที่นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจในระดับน้อย ได้แก่ การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ การบริการด้านอาหาร การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ การบริการพาหนะ การให้บริการข่าวสารข้อมูล และความสะอาดปลอดภัยของชุมชน ได้ถูกหยิบยกมาอภิปรายในการประชุมเพื่อหาหนทางแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นในการบริการครั้งต่อไป ยกเว้นใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านมัคคุเทศก์ ด้านค่าบริการ และด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น ที่นักท่องเที่ยวให้ความพึงพอใจในระดับน้อย ซึ่งดีกว่าอีก 6 ด้าน โดยที่ประชุมมีมติให้ดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขดังนี้

1. ฝ่ายมัคคุเทศก์ ปรับปรุงการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้พืชสมุนไพร รวมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัดหนองมะเกลือ และอดีตค่านักที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าให้เป็นแนวทางเดียวกัน ในขณะเดียวกัน ควรให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้) ของชุมชนเกาะภูกระแตให้นักท่องเที่ยวทราบมากขึ้น

2. ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงและบำรุงเส้นทางเดินศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ ในประเด็นของ ความสะอาดและความสะดวกของเส้นทาง ป้ายแนะนำเส้นทางเดินศึกษา จุดศึกษาความรู้เชิงนิเวศบนเส้นทาง

3. ฝ่ายพาหนะและรักษาความปลอดภัย ปรับปรุงในประเด็นของความสะอาดสบายของพาหนะนำเที่ยวให้มากขึ้น และการให้บริการอย่างมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีและด้วยความชำนาญ

4. ฝ่ายที่พัก ปรับปรุงและบำรุงรักษาความสะอาดของห้องน้ำ/สุขา ของเจ้าของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ และเน้นให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวมากขึ้น

5. ฝ่ายอาหาร รักษาความสะอาดของอาหารและน้ำดื่มให้ได้มาตรฐานอยู่เสมอ

6. ให้มีคณะกรรมการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน เพื่อเป็นผู้ประสานงานด้านความสะอาดของชุมชนฯ และของชุมชน และให้เป็นแม่ข่ายในทุก ๆ ครั้งที่มีการรณรงค์รักษาความสะอาดและตกแต่งชุมชน

นอกจากนั้น สมาชิกส่วนใหญ่ยังระบุว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการจำนวนน้อย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์ยังทำงานไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้น จึงต้องเร่งทำการประชาสัมพันธ์ต่อไปในการดึงนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเดินทางมาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น

ภาพ 30 คณะกรรมการชมรมประชุมหลังจากทราบผลการวิเคราะห์แล้ว

จากผลการวิจัยและวิจารณ์ดังกล่าวมาข้างต้นในบทที่ 6 ผู้วิจัยสามารถที่จะหาคำตอบเชิงประจักษ์ได้จากผลการวิจัยและวิจารณ์ ดังที่จะกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ 7

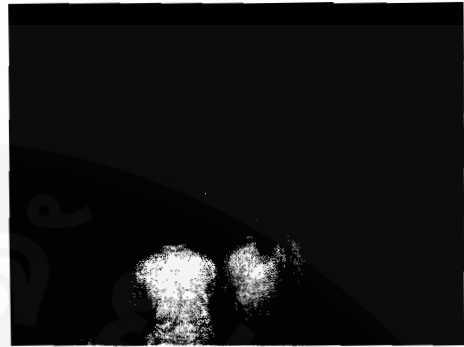
ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาในขั้นตอนนี้เป็นเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการและการจัดการพื้นที่/กิจกรรมของชุมชน ซึ่งตรงกับขั้นตอนที่ 4 ของการดำเนินการประเมินผลตามรูปแบบการประเมิน CSE คือ ขั้นตอนการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการ (progressive evaluation) ที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานวิจัย การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ใช้ช่วงเวลาตั้งแต่เดือนกันยายน – ธันวาคม 2551 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 4 เดือน หลังจากมีการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการนำร่องและผลการประเมินการดำเนินงานได้ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาปรับปรุงและปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการดำเนินการให้บริการการท่องเที่ยวของชมรมแล้ว

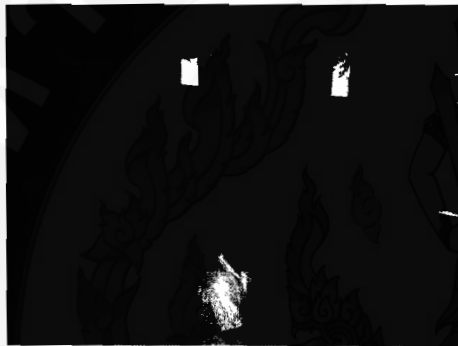
ขั้นตอนค่อนจากนั้นชมรมเที่ยวเลาะเกาะภูเก็ตร่วมกับผู้วิจัยดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยจัดส่งแผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและหนังสือเชิญชวนไปยังบุคคลและหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำป้ายโฆษณาการท่องเที่ยวของชมรมตามแหล่งชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ตลอดจนการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนทางวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลของการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวติดต่อเข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวในระหว่างเดือนกันยายน – ธันวาคม พ.ศ. 2551 อีกจำนวน 6 กลุ่ม มีนักท่องเที่ยวจำนวนทั้งสิ้น 210 คน ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 52.38 ดังรายละเอียดในตาราง 10

ตาราง 10 รายละเอียดจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการในระหว่างเดือนกันยายน – ธันวาคม 2551

ลำดับ	ประเภทนักท่องเที่ยว	จำนวน	ระยะเวลาที่มาเยือน	รายการนำเที่ยวที่เลือก
1	เพื่อนนายสิบทหารบก วารินชำราบ อุบลราชธานี	40 คน	13 กันยายน 2551	รายการนำเที่ยวที่ 2
2	เยาวชนไร้ได้ประชาคม พิบูลมังสาหาร อุบลราชธานี	30 คน	27 กันยายน 2551	รายการนำเที่ยวที่ 1
3	ชุมชนบ้านหนองหล่ม คอนคาล มุกดาหาร	40 คน	15 ตุลาคม 2551	รายการนำเที่ยวที่ 3
4	เยาวชนจากสหรัฐอเมริกา (ผ่านสถาบันวิจัยโภชนาการ มหิดล)	30 คน	21 ตุลาคม 2551	รายการนำเที่ยวที่ 2
5	นักท่องเที่ยวทั่วไปจากภูเก็ต ร้อยเอ็ด	30 คน	18-19 พฤศจิกายน 2551	รายการนำเที่ยวที่ 3
6	ชุมชนบ้านลาดเจริญเขมราฐ อุบลราชธานี	40 คน	26 ธันวาคม 2551	รายการนำเที่ยวที่ 1
รวมทั้งสิ้น		210 คน		

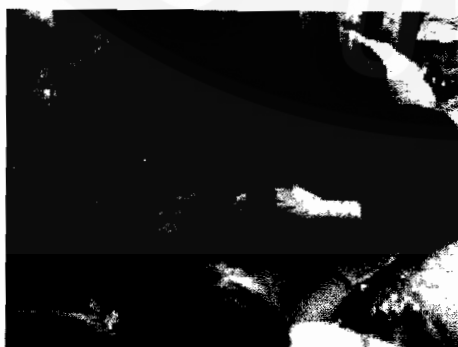
ภาพ 31 นักท่องเที่ยวเพื่อนนายสิบทหารบก

ภาพ 32 นักท่องเที่ยวชาวชนไร้ใต้ประชาคม

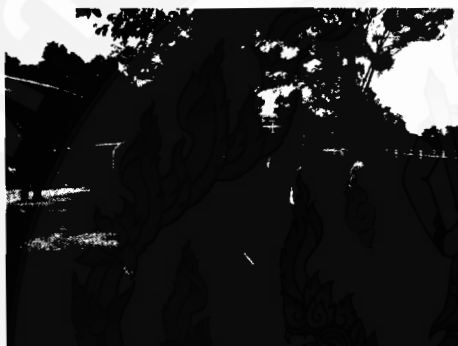
ภาพ 33 นักท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองหล่ม มุกดาหาร

ภาพ 34 นักท่องเที่ยวชาวชนจากสหรัฐอเมริกา

ภาพ 35 นักท่องเที่ยวผู้กล้าสิงห์ ร้อยเอ็ด

ภาพ 36 นักท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ

ผลของการประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามโครงการที่ได้ปรับปรุงวิธีการดำเนินงานแล้วนี้ ได้จัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินผลและร้องขอให้นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการนำเที่ยวกรอกข้อมูลความคิดเห็นของตนต่อสภาพความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพึงพอใจในการใช้บริการต่างๆ ที่ได้รับ รวมทั้งการเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย โดยเปรียบเทียบกับผลการประเมินผลครั้งแรกที่ให้บริการ ซึ่งสามารถนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

เพศ ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายร้อยละ 59.09 และเพศหญิงร้อยละ 40.91 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เพศชายและเพศหญิงมีความสนใจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ฉันทิช วรรณถนอม (2544: 32) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดจากแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งเพศชายและเพศหญิง สิ่งที่มีอิทธิพลมากเป็นอันดับแรกคือ ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ และรองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

อายุ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 30.00) เป็นบุคคลที่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี รองลงมาเป็นช่วงอายุระหว่าง 26 - 35 ปี (ร้อยละ 28.20) และช่วงอายุตั้งแต่ 46 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 22.70) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 36 – 45 ปี ซึ่งเป็นวัยกลางคน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำทางสังคม สอดคล้องกับ สถาบัน กิตติคุณและสมชาย นูรณรงค์เรื่องกิจ (2547: 212) ซึ่งได้ระบุไว้ว่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรม การท่องเที่ยวของคนในชุมชน เนื่องจากว่าเป็นผู้ที่มีฐานะทางการเงินที่มั่นคง และเป็นผู้ที่ชักนำกลุ่ม เพื่อนร่วมเดินทางท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนซึ่งจะมี จำนวนใกล้เคียงกับกลุ่มนักท่องเที่ยววัยทำงานในระยะแรก

อาชีพ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.45) เป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รองลงมาเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 30.90) และเป็นนักเรียนนักศึกษา /ค้าขาย (ร้อยละ 8.18) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเกาะภูเก็ตที่ต้องการให้ผู้ นำที่ สนใจการท่องเที่ยวของชุมชนอื่น โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับราชการเป็นครูหรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนำคณะมาทดลองท่องเที่ยวยังชุมชนเกาะภูเก็ตซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่ง ใหม่ โดยยังสอดคล้องกับผลการวิจัยในระยะแรก

ระดับการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.91) มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรีขึ้นไป รองลงมามีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 24.55)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับ ปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับอาชีพของผู้ให้ข้อมูล โดยส่วนใหญ่จะมีอาชีพเป็นข้าราชการครู มี วุฒิการศึกษาในระดับปริญญาขึ้นไป สอดคล้องกับ สยามล ชัยรัตนอุดมกุล (2544: 62) ที่ระบุไว้ ว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เนื่องจากมีความพร้อมในด้าน ต่างๆ เช่น ฐานะทางการเงิน หน้าที่การงาน ทำให้นิยมที่จะเดินทางท่องเที่ยวมาก นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับผลการวิจัยในระยะแรก

แหล่งข่าวสารที่ได้รับ ทราบสถานที่แห่งนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 47.30) ได้รับทราบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ตจากเพื่อน/ญาติมิตร รองลงมาได้รับทราบ จากแผ่นพับ/ใบปลิว/ป้ายโฆษณา (ร้อยละ 21.80) และจากบริษัทนำเที่ยว (ร้อยละ 16.40) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รับทราบข่าวสารแหล่ง ท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ตจากญาติมิตรและพันธมิตรทางการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งอาศัย การบอกเล่าปากต่อปาก และการร้องขอให้ทดลองมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ซึ่ง

สอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2546: 257) ที่ระบุไว้ว่า การส่งเสริมการขายแบบบอกเล่าปากต่อปาก เป็นกลวิธีอันหนึ่งที่ค่อนข้างจะได้ผลดีในระยะของการประชาสัมพันธ์ในระยะแรกของการทำธุรกิจ

แหล่งที่อยู่อาศัย ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.30) มีที่อยู่อาศัยภายในจังหวัดอุบลราชธานี

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ภายในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งใหม่ และสอดคล้องกับ จุฑาพรรณ จินะวานิช และคณะ (2546: 31) ที่ระบุไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยก็จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยในระยะแรก

เหตุผลหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.50) เดินทางมากับเพื่อน/ญาติ/คณะ รองลงมาเดินทางมาศึกษาดูงาน (ร้อยละ 26.40)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวยังชุมชนเกาะภูกระแตเป็นคณะ เนื่องจากความคุ้นเคยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ทักษิณา คุณารักษ์ (2545: 89) ที่ได้ระบุว่า คณะนักท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนในชุมชนเดียวกัน เป็นกลุ่มผู้นำในชุมชน หรือเป็นกลุ่มอาชีพ และรู้จักกันเป็นอย่างดี และสอดคล้องกับผลการวิจัยในระยะแรก

ความพึงพอใจในภาพรวม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.50) มีความพึงพอใจในภาพรวมและเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หลังจากที่ได้มาเที่ยวแล้ว

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีทัศนคติว่า การได้มาท่องเที่ยวยังชุมชนเกาะภูกระแตทำให้เกิดความพึงพอใจในภาพรวมเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ เนื่องจากเห็นว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักวิชาการและกลุ่มผู้นำในท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี

อนึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่สนใจเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวและเป็นกลุ่มชาวบ้านธรรมดาที่สนใจที่จะดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน รองลงมาเป็นนักเรียนนักศึกษาที่อาศัยสื่อกลางการบอกเล่าและแนะนำจากครูอาจารย์ในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินในช่วงวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของชมรมในช่วงแรก

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล

ลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน(N=110)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	65	59.09
	หญิง	45	40.91
อายุ	ต่ำกว่า 25 ปี	21	19.10
	26- 35 ปี	31	28.20
	36 - 45 ปี	33	30.00
	46 ปีขึ้นไป	25	22.70
	$\bar{X} = 30.07$	S.D. = 12.27	R= 20 - 74
อาชีพ	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	50	45.45
	เกษตรกร	34	30.90
	นักเรียนนักศึกษา	9	8.18
	ค้าขาย	9	8.18
	รับจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน	8	7.29
การศึกษา	ประถมศึกษา	27	24.55
	มัธยมศึกษาตอนต้น	15	13.63
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	16	14.55
	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	7	6.36
	ปริญญาตรี	45	40.91
	แหล่งข่าวสารที่ได้รับทราบสถานที่แห่งนี้	จากเพื่อน/ญาติมิตร	52
แผ่นพับ/ใบปลิว/ป้ายโฆษณา		24	21.80
บริษัทนำเที่ยว		18	16.40

ตาราง 11 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(N=110)	ร้อยละ
สื่อมวลชน(วิทยุ,หนังสือพิมพ์)	12	10.90
สถานศึกษา	4	3.60
แหล่งที่อยู่อาศัย		
จังหวัดอุบลราชธานี	74	67.30
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	36	32.70
เหตุผลหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยว		
ศึกษาดูงาน	29	26.40
พักผ่อน	8	7.30
มากับเพื่อน/ญาติ/คณะ (คุณธรรมชาติ)	61	55.50
12	10.90	
ความพึงพอใจในภาพรวม		
พอใจ/เป็นไปตามที่คาดหวัง	94	85.50
ไม่พอใจ/ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง	16	14.50

การประเมินความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ

ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ประเด็นความสมบูรณ์ดั้งเดิมของสภาพป่า ความหลากหลายทางชีวภาพในป่า หาดทราย/โขดหิน นก/ปลาชนิดต่างๆ ความหลากหลายของพืชสมุนไพร ความเย็น/ร่มรื่นของสภาพอากาศ ความชุ่มชื้นของสภาพอากาศ ความเหมาะสมของสภาพฐานความรู้เชิงนิเวศ ความสอดคล้องของฐานความรู้เชิงนิเวศกับสภาพภูมิประเทศ และความสวยงามของเกาะภูกระแต และภูมิทัศน์โดยรอบ อยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.53 – 4.05 ซึ่งก็อาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากภูมิภาคอีสานเหมือนกัน และมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาแล้วในระดับหนึ่ง ข้อมมองว่า ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกาะภูกระแต ซึ่งมีสภาพเป็นเกาะและมีชุมชนอาศัยอยู่โดยรอบ มีการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะที่เอื้ออำนวยกัน ได้กับระบบนิเวศที่มีในท้องถิ่นได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสังจา ไกรสรรัตน์ (2550: 119) ที่

ศึกษาถึงการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (positioning) โดยระบุว่า ชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ เป็นการกำหนดตำแหน่งโดยใช้จุดขายที่เป็นเอกลักษณ์ (Shimp, 2000: 319-320) และความได้เปรียบทางกายภาพ แนวทางการสื่อสารทางการตลาดท่องเที่ยวของพื้นที่ให้น่าสนใจจุดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ ด้านความเป็นธรรมชาติที่สะดวกและง่ายต่อการเข้าถึง การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์โดยพิจารณาจากความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ

สำหรับประเด็นสัตว์ป่าทั่วไป และความหลากหลายของเห็ดชนิดต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.37 – 3.40 ทั้งนี้ เนื่องจากเกาะภูกระแต มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณตามธรรมชาติที่มีพื้นที่ไม่มากนัก จึงมีผลให้นักท่องเที่ยวมิได้พบเห็นสัตว์ป่าหลากหลายชนิด สำหรับเห็ดชนิดต่างๆ จะพบมากเฉพาะในช่วงต้นฤดูฝนเท่านั้น ฉะนั้นนักท่องเที่ยวจึงไม่พบความหลากหลายของเห็ดชนิดต่างๆ มากนัก เนื่องจากมาในช่วงปลายฤดูฝนต้นฤดูหนาว

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม

ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ประวัตินักท่องเที่ยว อาหารท้องถิ่น พิธีกรรมต่างๆ ศิลปะการแสดงของชาวบ้าน อธิษาศัยไมตรีของคนในชุมชน และวัฒนธรรมของหมู่บ้าน อยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.75 – 3.99

ส่วนประเด็น งานบุญ/ ประเพณีต่าง ๆ คำรับยาสมุนไพรร และความเชื่อของชาวบ้านที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.33 – 3.38 เนื่องจาก นักท่องเที่ยวไม่ได้มาในช่วงงานบุญ/ประเพณี และไม่ได้เห็นคำรับยาสมุนไพรรตลอดจนการทำพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวบ้าน ดังนั้น ภาครัฐท้องถิ่นควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจในโอกาสต่อไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร พันธุลี และปิยะพิศ ขอนแก่น (2549: 105–106) ที่เสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนในด้านวิชาการ เช่น ความรู้เรื่องพืชสมุนไพรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางวัฒนธรรม เพื่อให้มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นในชุมชน และควรมีการพัฒนาศักยภาพเยาวชนเพื่อสร้างยุวมัคคุเทศก์ที่มีความสามารถในชุมชนด้วย

อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ให้อาสาสมัครในการจัดการที่เหมาะสม อาทิเช่น งานวิจัยของ อัจฉรา หลาวทอง (2550: 149) ที่ระบุถึงแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้พบว่า วิสาหกิจชุมชนควรมีการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด โดยวิเคราะห์โอกาส

ทางการตลาดจากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อหาศักยภาพทางการท่องเที่ยว ซึ่งควร
 ต้องทำการวิจัยและการเลือกตลาดที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชน

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของเพ็ญศรี เจริญวานิช (2542: 105) ที่ระบุว่า วิธีการที่
 เหมาะสมต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 เชิงนิเวศให้มากขึ้น และช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น และอมรา อินทจักร (2550: 119)
 ที่ระบุว่า การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 ได้แก่ (1) การส่งเสริมทางการตลาด (2) การสร้างเครือข่ายพันธมิตร และประสานงานระหว่าง
 หน่วยงาน ผู้ประกอบการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยจิตศักดิ์ พุฒจรรย์ (2550: 279) ได้เสนอแนะว่า
 การท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีรูปแบบการประสานความร่วมมือในลักษณะของเครือข่ายด้านข้อมูล
 ข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน 3 ลักษณะคือ 1) การสร้างเครือข่ายในระดับชุมชนและพื้นที่
 ใกล้เคียง 2) การสร้างเครือข่ายในระดับกลุ่มพื้นที่ คือ อีสานตอนเหนือ อีสานตอนกลาง และอีสาน
 ตอนใต้ และ 3) การสร้างเครือข่ายรวมในระดับภาค ซึ่งมีการจัดโครงสร้างและหน้าที่ที่ชัดเจนใน
 การทำงาน รวมถึงการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนกลไกของเครือข่ายในระดับภาค (3) การ
 พัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางการท่องเที่ยว และ (4) การพัฒนารูปแบบ
 กิจกรรมการท่องเที่ยว อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยรวมของชุมชนเกาะภูกระแต
 แล้ว ผู้ให้ข้อมูลยังคงเห็นว่าอยู่ในระดับดี โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.72 ซึ่งดีขึ้นกว่าผลการ
 ประเมินระยะที่แล้ว ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยรวมของชุมชนเกาะ
 ภูกระแตอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เพราะที่ชมรมเที่ยวเกาะภูกระแตรับเอาข้อเสนอแนะ
 จากครั้งที่แล้วมาปรับปรุงแก้ไข จึงทำให้ภาพรวมดีขึ้น

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวบนเส้นทางการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ	3.76	ด
- ความสมบูรณ์ดั้งเดิมของสภาพป่า	3.94	ด
- ความหลากหลายทางชีวภาพในป่า	3.85	ด
- หาดทราย/โขดหิน	3.88	ด
- นก/ปลา ชนิดต่าง ๆ	3.53	ด
- สัตว์ป่าทั่วไป	3.37	ปานกลาง
- ความหลากหลายของพืชสมุนไพร	3.83	ด
- ความหลากหลายของเห็ดชนิดต่าง ๆ	3.40	ปานกลาง
- ความเย็น/ร่มรื่นของสภาพอากาศ	4.05	ด
- ความชุ่มชื้นของสภาพอากาศ	4.04	ด
- ความเหมาะสมของสภาพฐานความรู้เชิงนิเวศ	3.80	ด
- ความสอดคล้องของฐานความรู้กับสภาพภูมิประเทศ	3.69	ด
- ความสวยงามของเกาะภูเขาและถ้ำและภูมิทัศน์โดยรอบ	3.78	ด
2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	3.66	ด
- ประวัติของวัดหนองมะเกลือ	3.83	ด
- ประวัติของชุมชนเกาะภูเขาและถ้ำ	3.60	ด
- อาหารท้องถิ่น	3.99	ด
- งานบุญ/ประเพณี	3.38	ปานกลาง
- ตำรับยาสมุนไพร	3.33	ปานกลาง
- ความเชื่อของชาวบ้านที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ	3.33	ปานกลาง
- พิธีกรรมต่าง ๆ	3.88	ด
- ศิลปะการแสดงของชาวบ้าน	3.79	ด
- วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน(อรัญญิกไม้ตรี)	3.78	ด
- วัฒนธรรมของหมู่บ้าน	3.75	ด
ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยรวม	3.72	ด

การประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการที่ได้รับ

ผลการประเมินได้แสดงค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในแต่ละด้านจำนวน 9 ด้าน ซึ่งสรุปเป็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้

1. การให้บริการด้านการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.21 และเป็นที่น่าสังเกตว่า บุคลิกภาพ/การแต่งกายของมัคคุเทศก์ และความเป็นมิตร/ความเป็นกันเองของมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยวมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.29 – 3.30 ซึ่งจัดอยู่ในระดับพอใจมาก นั้นหมายถึงว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อความเป็นมิตร ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยและวิถีชีวิตของผู้คนชนบทชาวอีสาน
2. การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.97
3. การบริการด้านอาหาร ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.07
4. การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.99
5. การบริการพาหนะ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.91
6. การบริการให้ข่าวสารข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.97
7. ค่าบริการที่เรียกเก็บจากการให้บริการ ผลการประเมินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลต่างมีความพึงพอใจต่อค่าบริการที่ต้องจ่ายในการใช้บริการท่องเที่ยวในระดับพอใจน้อย เหมือนเช่นกับระยะแรก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.94 อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สูงนัก จึงคิดว่าควรเก็บค่าบริการในราคามิตรภาพมากกว่านี้
8. ความสะอาดและปลอดภัยของชุมชน ผลการประเมินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับพอใจน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.01 ซึ่งดีขึ้นกว่าระยะแรก แสดงให้เห็นว่า มาตรการการตั้งคณะกรรมการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน เพื่อเป็นผู้ประสานงานด้านความสะอาดของชมรมฯ และของชุมชน และให้เป็นแม่ข่ายในทุก ๆ ครั้งที่มีการรณรงค์รักษาความสะอาดและตกแต่งชุมชน ได้ผลดีขึ้นในระดับหนึ่ง
9. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามของชุมชน ผลการประเมินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับพอใจน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.72 เหมือนกับระยะแรก

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในบริการด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับพื่อนน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.02 นอกจากนี้ในด้านมคฤเทศก์ท้องถิ่น ประเด็นบุคลิกภาพ/การแต่งกายของมคฤเทศก์ และความเป็นมิตร/ความเป็นกันเองของมคฤเทศก์กับนักท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งจัดอยู่ในระดับพื่อนมาก ซึ่งน่าจะเป็นผลทั้งของการเตรียมความพร้อมและการปรับปรุงจากข้อผิดพลาดที่ประสบจากการให้บริการครั้งก่อนๆ อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินในระยะนี้ก็คิดว่าผลการประเมินในระยะที่แล้ว ถึงแม้ว่าจะไม่ถึงกับได้รับความพื่อนมากในบริการทุกๆ ด้านก็ตาม ก็นับเป็นผลสำเร็จระดับหนึ่งของมือใหม่อย่างชมรมเที่ยวละเกาะ ภูกระแตที่จะต้องพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและระดับความพื่อนใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพื่อนใจ
1. การให้บริการด้านการเป็นมคฤเทศก์	3.21	พื่อนใจระดับน้อย
- บุคลิกของมคฤเทศก์	3.29	พื่อนใจระดับมาก
- ความรู้ในการถ่ายทอดของมคฤเทศก์	3.15	พื่อนใจระดับน้อย
- ความสุภาพของมคฤเทศก์	3.18	พื่อนใจระดับน้อย
- ความตรงต่อเวลาของมคฤเทศก์	3.21	พื่อนใจระดับน้อย
- การอธิบายสื่อความหมายให้ควมรู้	3.16	พื่อนใจระดับน้อย
- ความเป็นมิตร/ความเป็นกันเอง	3.30	พื่อนใจระดับมาก
2. การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ	2.97	พื่อนใจระดับน้อย
- ระยะทางของเส้นทางเดินศึกษา	3.04	พื่อนใจระดับน้อย
- ความสะอาดของเส้นทาง	2.99	พื่อนใจระดับน้อย
- จุดศึกษาความรู้เชิงนิเวศบนเส้นทาง	2.98	พื่อนใจระดับน้อย
- การตัดเส้นทางเดินศึกษาในป่าอนุรักษ์	2.99	พื่อนใจระดับน้อย
- ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชพรรณ	2.87	พื่อนใจระดับน้อย
- ป้ายแนะนำเส้นทางเดินศึกษา	2.88	พื่อนใจระดับน้อย
- ความสะดวกปลอดภัยบนเส้นทาง	3.02	พื่อนใจระดับน้อย
- ความสวยงามของสภาพภูมิทัศน์	3.17	พื่อนใจระดับน้อย
- ความหลากหลายของเห็ด มันท้าและไข่มดแดงบนเส้นทางเดิน	2.90	พื่อนใจระดับน้อย

ตาราง 13 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
- ความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติ	2.92	พึงพอใจระดับน้อย
3. การบริการด้านอาหาร	3.07	พึงพอใจระดับน้อย
- คุณประโยชน์ของอาหาร	3.12	พึงพอใจระดับน้อย
- รสชาติอาหาร	3.08	พึงพอใจระดับน้อย
- ความพอเพียงของอาหาร	3.06	พึงพอใจระดับน้อย
- ความสะอาดของอาหาร	3.12	พึงพอใจระดับน้อย
- สภาพความสะอาดของสถานที่	2.90	พึงพอใจระดับน้อย
- ความสะอาดของภาชนะและอุปกรณ์	3.12	พึงพอใจระดับน้อย
- มารยาทของผู้เสิร์ฟอาหาร	3.06	พึงพอใจระดับน้อย
- ความสะอาดของน้ำดื่ม	3.08	พึงพอใจระดับน้อย
4. การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	2.99	พึงพอใจระดับน้อย
- การมีอัตราชัยไมตรีของเจ้าของบ้าน	3.04	พึงพอใจระดับน้อย
- ความสะอาดของเครื่องนอน	3.00	พึงพอใจระดับน้อย
- ความเป็นสัดส่วนของบริเวณที่นอน	2.89	พึงพอใจระดับน้อย
- ความสะอาดของห้องน้ำ/ห้องสุขา	2.90	พึงพอใจระดับน้อย
- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.07	พึงพอใจระดับน้อย
- ความสงบเงียบใกล้เคียงกับธรรมชาติ	3.13	พึงพอใจระดับน้อย
- การให้บริการของเจ้าของบ้าน	2.97	พึงพอใจระดับน้อย
- การมีโอกาสดูแลเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรม	2.92	พึงพอใจระดับน้อย
5. การบริการพาหนะ	2.91	พึงพอใจระดับน้อย
- ความเพียงพอของพาหนะเดินทาง	2.86	พึงพอใจระดับน้อย
- ความสะอาดสบายของพาหนะนำชม	2.94	พึงพอใจระดับน้อย
- ความปลอดภัยในชีวิต	3.02	พึงพอใจระดับน้อย
- ความมีไมตรีของเจ้าของพาหนะ	3.01	พึงพอใจระดับน้อย
- ความเหมาะสมกับสภาพการท่องเที่ยว	2.83	พึงพอใจระดับน้อย

ตาราง 13 (ต่อ)

6. การได้รับบริการข่าวสารข้อมูล	2.97	พึงพอใจระดับน้อย
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทาง ธรรมชาติ	2.98	พึงพอใจระดับน้อย
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.00	พึงพอใจระดับน้อย
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีชุมชน	2.81	พึงพอใจระดับน้อย
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวัดหนองมะเกลือและ โครงการส่งน้ำ	2.93	พึงพอใจระดับน้อย
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน และงานบุญประเพณี	3.00	พึงพอใจระดับน้อย
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการปกป้องรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	3.09	พึงพอใจระดับน้อย
7. ค่าบริการที่เรียกเก็บ	2.94	พึงพอใจระดับน้อย
8. ความสะอาดและปลอดภัย	3.01	พึงพอใจระดับน้อย
9. ความเป็นระเบียบเรียบร้อย	3.07	พึงพอใจระดับน้อย
ความพึงพอใจในภาพรวม น้อย	3.02	พึงพอใจระดับ

ช่วงค่าเฉลี่ย

1.00 - 1.75

1.76 - 2.50

2.51 - 3.25

3.26 - 4.00

หมายถึง

ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับมาก

ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับน้อย

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อย

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมาก

การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการและการจัดการพื้นที่/กิจกรรมของชุมชน

นักท่องเที่ยวนำเข้าใช้บริการของชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูเก็ตจำนวน 2 กลุ่มในระยะแรก(มีนาคม – สิงหาคม)จำนวน 128 คน และได้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่สมบูรณ์จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 53.12 ส่วนนักท่องเที่ยวระยะที่สอง(กันยายน – ธันวาคม)จำนวน 210 คน และได้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่สมบูรณ์จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 52.38 ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่ม ต่อการให้บริการและการจัดการพื้นที่/กิจกรรมของชุมชนใน 10 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การให้บริการด้านการเป็นมัคคุเทศก์
2. การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ
3. การให้บริการด้านอาหาร
4. การให้บริการด้านที่พักแบบโฮมสเตย์
5. การให้บริการด้านพาหนะ
6. การได้รับบริการด้านข้อมูลข่าวสาร
7. ค่าบริการที่เรียกเก็บ
8. ความสะอาดและปลอดภัย
9. ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
10. ความพึงพอใจในภาพรวม

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มที่สองมีค่ามากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มแรก แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มที่สองมีความพึงพอใจมากขึ้นกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มแรกในทุกประเด็น ซึ่งซึ่งสามารถแสดงได้ดังตาราง 14

ตาราง 14 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ

ประเด็น	ความพึงพอใจของกลุ่มแรก		ความพึงพอใจของกลุ่มที่สอง	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
1.การให้บริการด้านการเป็นมัคคุเทศก์	2.64	พึงพอใจระดับน้อย	3.21	พึงพอใจระดับน้อย
2.การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ	2.38	ไม่พึงพอใจระดับน้อย	2.97	พึงพอใจระดับน้อย

ตาราง 14 (ต่อ)

ประเด็น	ความพึงพอใจของกลุ่มแรก		ความพึงพอใจของกลุ่มที่สอง	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
3.การให้บริการด้าน				
อาหาร	2.43	ไม่พึงพอใจระดับน้อย	3.07	พึงพอใจระดับน้อย
4.การให้บริการด้านที่พัก				
แบบโฮมสเตย์	2.35	ไม่พึงพอใจระดับน้อย	2.99	พึงพอใจระดับน้อย
5.การให้บริการด้าน				
พาหนะ	2.37	ไม่พึงพอใจระดับน้อย	2.91	พึงพอใจระดับน้อย
6.การได้รับบริการด้าน				
ข้อมูลข่าวสาร	2.40	ไม่พึงพอใจระดับน้อย	2.97	พึงพอใจระดับน้อย
7.ค่าบริการที่เรียกเก็บ	2.55	พึงพอใจระดับน้อย	2.94	พึงพอใจระดับน้อย
8.ความสะอาดและ				
ปลอดภัย	2.48	ไม่พึงพอใจระดับน้อย	3.01	พึงพอใจระดับน้อย
9.ความเป็นระเบียบ				
เรียบร้อย	2.72	พึงพอใจระดับน้อย	3.07	พึงพอใจระดับน้อย
10.ความพึงพอใจ				
ในภาพรวม	2.43	ไม่พึงพอใจระดับน้อย	3.02	พึงพอใจระดับน้อย

ช่วงค่าเฉลี่ย

หมายถึง

1.00 - 1.75

ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับมาก

1.76 - 2.50

ผู้ให้ข้อมูลไม่พึงพอใจในระดับน้อย

2.51 - 3.25

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อย

3.26 - 4.00

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมาก

จากผลการวิจัยและวิจารณ์ดังที่กล่าวมาข้างต้นในบทที่ 7 ผู้วิจัยสามารถที่จะหาคำตอบเชิงประจักษ์ได้จากผลการวิจัยและวิจารณ์ ดังที่จะกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ 8

ผลการวิจัยและวิจารณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 5

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการสืบค้นหาคำตอบในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 5 ซึ่งเป็นการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวของชมรมเที่ยวเกาะเกาะภูเก็ตแต่ทั้งในประเด็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน หลังจากการดำเนินกิจกรรมการบริการท่องเที่ยวไประยะเวลาประมาณ 10 เดือน ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงเป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้น (outcome evaluation) ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของรูปแบบการประเมินผล CSE ทั้งนี้เพื่อทราบถึงผลลัพธ์จากการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวว่า มีผลให้สถานการณ์โดยทั่วไปของชุมชนดีขึ้นหรือไม่ในระดับหนึ่งตามที่เสนอของประชาชนในชุมชนเกาะภูเก็ต โดยเก็บข้อมูลจากตัวแทนคนในชุมชนเกาะภูเก็ตจำนวน 306 คน โดยใช้แบบสอบถามดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 53.26 เป็นเพศชาย และร้อยละ 46.74 เป็นเพศหญิง สำหรับในด้านอายุนั้น ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 31.00 มีอายุระหว่าง 15-30 ปีและอายุตั้งแต่ 47 ปีขึ้นไป ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 38.00 มีอายุระหว่าง 31- 46 ปี

ในด้านสถานภาพนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 67.60 แต่งงานแล้ว มีเพียงร้อยละ 23.90 และร้อยละ 8.20 ที่เป็นโสดและเป็นหม้ายตามลำดับ และอีกเพียงร้อยละ 0.30 เท่านั้นที่ยังโสด ส่วนในด้านอาชีพนั้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 62.50 เป็นเกษตรกร ซึ่งหมายความว่าบุคคลเหล่านี้ยึดการทำเกษตรเป็นอาชีพหลักของตน รองลงมาอีกร้อยละ 18.90 เป็นอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน และอีกร้อยละ 7.80 มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

ในด้านการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลนั้น ร้อยละ 63.40 ได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา ร้อยละ 20.90 จบระดับมัธยมศึกษา มีเพียงร้อยละ 7.20 เท่านั้นที่เรียนสูงกว่ามัธยมศึกษา เป็นที่น่าสังเกตว่ายังมีผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 8.50 ที่ยังไม่มีการศึกษา

ในแง่ของรายได้ครอบครัวนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 80.40 มีรายได้ระดับต่ำ คือมีรายได้น้อยกว่าปีละ 50,000 บาท ร้อยละ 14.70 มีรายได้แบบพออยู่พอกิน คือมีรายได้ระดับกลาง ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาทต่อปี และอีกร้อยละ 1.30 มีรายได้ระดับสูง คือมีรายได้ระหว่าง 100,001 - 150,000 บาทต่อปี ซึ่งในจำนวนนี้มีเพียงร้อยละ 3.60 เท่านั้นที่ระบุว่ามีการมีรายได้ในครอบครัวมากกว่าปีละ 150,000 บาท

สำหรับการตั้งถิ่นฐานในชุมชนพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 81.40 เกิดและเติบโตที่ชุมชนเกาะภูกระแต ร้อยละ 9.15 เข้ามาอาศัยอยู่ได้ไม่เกิน 10 ปี และร้อยละ 9.45 มาตั้งหลักแหล่งเกิน 10 ปีขึ้นไป

ในด้านการเป็นสมาชิกในกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 57.80 ยังไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมฯ และอีกร้อยละ 42.20 เป็นสมาชิกชมรมฯ แล้ว โดยเข้าร่วมในฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ฝ่ายอาหาร และฝ่ายพาหนะมากที่สุดตามลำดับ

การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบหนึ่งปีนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 64.40 ยังไม่ได้เข้าร่วม และอีกร้อยละ 35.60 ได้เข้าร่วม โดยเข้าร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรมฯ ในสี่กิจกรรม สองกิจกรรม และสามกิจกรรม มากที่สุดตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชายวัยกลางคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะภูกระแตมาตั้งแต่เกิด โดยมีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน มีอาชีพเป็นเกษตรกร มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา มีรายได้ค่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกาญจนา ทองทั่ว (2545: 112) ที่ระบุว่า ชาวบ้านในภาคอีสานที่ให้ความสนใจกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายที่มีภาวะความเป็นผู้นำในชุมชน นอกจากนี้ วัฒนธรรมองค์กรของชาวบ้านในภาคอีสานจะให้ความสำคัญที่ผู้ชายว่าเป็นช้างเท้าหน้าส่วนผู้หญิงเป็นเพียงช้างเท้าหลัง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของศศิสร่างโสภ (2543: 97) ที่ระบุว่า แกนนำชุมชนในชนบทอีสานส่วนมากจะเป็นผู้ที่ชุมชนให้ความนับถือ อันได้แก่ ผู้ชายที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน และจะให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินงานของชุมชน นอกจากนั้น ยังเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำในการปรับปรุงแก้ไขผลการดำเนินงานของชุมชนอยู่เสมอ

ตาราง 15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(n=306)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	163	53.26
หญิง	143	46.74
อายุ		
15 – 30 ปี	95	31.00
31 – 46 ปี	116	38.00
47 ปี ขึ้นไป	95	31.00
$\bar{X} = 39.30$	S.D. = 12.47	R = 15 - 65
สถานภาพ		
เป็น โสด	73	23.90
แต่งงาน	207	67.60
เป็นหม้าย	25	8.20
หย่าร้าง	1	0.30
อาชีพ		
เกษตรกร	185	62.50
รับจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน	56	18.90
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	23	7.80
ค้าขาย	12	4.10
ประมง	20	6.50
การศึกษา		
ไม่มีการศึกษา	26	8.50
ประถมศึกษา	194	63.40
มัธยมศึกษา	64	20.90
สูงกว่ามัธยมศึกษา	22	7.20

ตาราง 15 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(n=306)	ร้อยละ
รายได้ (บาทต่อปี)		
ตั้งแต่ 50,000 บาทลงไป	246	80.40
ระหว่าง 50,001 – 100,000	45	14.70
ระหว่าง 100,001 – 150,000	4	1.30
มากกว่า 150,000	11	3.60
$\bar{X} = 30,255.72$	S.D.= 45,112.00	R = 3,500- 250,000
การตั้งถิ่นฐานในชุมชน		
อยู่มาตั้งแต่เกิด	249	81.40
อยู่ตั้งแต่ 10 ปีลงไป	28	9.15
อยู่ระหว่าง 11 – 20 ปี	12	3.92
อยู่ระหว่าง 21 - 30 ปี	7	2.26
อยู่นานกว่า 30 ปี	10	3.27
$\bar{X} = 15.07$	S.D. = 10.35	R = 1 - 33
การเป็นสมาชิกในกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว		
ไม่เป็นสมาชิก	177	57.80
เป็นสมาชิก	129	42.20
- ฝ่ายมัคคุเทศก์	9	2.90
- ฝ่ายการเงินและบัญชี	13	4.20
- ฝ่ายต้อนรับ	14	4.60
- ฝ่ายอาหาร	33	10.80
- ฝ่ายพาหนะ	22	7.20
- ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	38	12.40
การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบหนึ่งปี		
ไม่เข้าร่วมกิจกรรม	197	64.40
เข้าร่วมกิจกรรม	109	35.60
- ผู้นำเที่ยวท้องถิ่น	10	3.30
- ผู้ให้เช่าที่พักตามบ้าน	10	3.30

ตาราง 15 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(n=306)	ร้อยละ
- ผู้ประกอบอาหาร	10	3.30
- ผู้แสดงวัฒนธรรม	5	1.60
- ผู้ประกอบพิธีบายศรีสู่ขวัญ	1	0.30
- ผู้ขับขี้นาพาหนะนำเที่ยว	7	2.30
- ผู้จำหน่ายของที่ระลึก	6	2.00
- ผู้ประกอบพิธีศาลปู่ตา	1	0.30
- ผู้จัดเตรียมสถานที่	3	1.00
- ผู้ทำความสะอาด	2	0.70
- ผู้ทำสองกิจกรรม	15	4.90
- ผู้ทำสามกิจกรรม	12	3.90
- ผู้ทำสี่กิจกรรม	20	6.50
- ผู้ทำห้ากิจกรรม	7	2.30

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม เป็นดังนี้

1. ผลที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจ

ผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นตรงกันว่า การปรากฏตัวของกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะภูกระแตแห่งนี้ทำให้สภาพเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น โดยการให้ค่านำหนักคะแนนเฉลี่ยในระดับมากกว่า 2.35 กับทุกองค์ประกอบในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมองภาพรวมแล้วเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นฉันทามติของผู้ให้ข้อมูล ในแง่ของรายได้ของสมาชิก/ชาวบ้านนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 77.70 เห็นว่าเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ทำให้รายได้ของสมาชิก/ชาวบ้านมากขึ้น ร้อยละ 16.00 จากผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอันใด และมีเพียงร้อยละ 6.30 เท่านั้น ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่เลวลง ทำให้ได้ค่านำหนักคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบนี้อยู่ที่ 2.56 ซึ่งเป็นระดับการเปลี่ยนแปลงที่ต่ำ ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตว่า กลุ่มชาวบ้านทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมฯ ที่มีกิจกรรมต่อเนื่องกับการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นก็ดี การให้บริการด้านอาหารก็ดี และการให้บริการพักตามบ้านก็ดี ล้วนเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรงจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานทั้งสิ้น

ในส่วนขององค์ประกอบด้านความรู้สึกและความพึงพอใจของชาวบ้านต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 77.40 ระบุว่ามีความพึงพอใจมากขึ้น ร้อยละ 18.00 ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงอันใด ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 4.60 เท่านั้นที่ระบุว่ามีความพึงพอใจน้อยลง ทำให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.59 ซึ่งอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

สำหรับในส่วนขององค์ประกอบด้านปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 46.40 ระบุว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ปัญหาทางเศรษฐกิจลดน้อยลง ซึ่งใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 43.80 ที่ระบุว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีอิทธิพลต่อปัญหาทางเศรษฐกิจแต่อย่างใด ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 9.80 เท่านั้นที่ระบุว่าปัญหาทางเศรษฐกิจเลวลง ทำให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.36 ซึ่งอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

2. ผลที่เกิดขึ้นในด้านสังคม

สำหรับทางด้านองค์ประกอบเรื่องความรู้สึกและความพึงพอใจของชาวบ้านที่มีต่อการที่มีโอกาสได้พบปะกับนักท่องเที่ยวนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 65.80 ระบุว่า พวกเขาได้มีโอกาสพบเพื่อนใหม่จากบรรดานักท่องเที่ยว ร้อยละ 19.00 บอกว่าไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงสำหรับพวกเขา ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 5.20 เท่านั้นระบุว่า มีความพึงพอใจลดลง ทำให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.57 ซึ่งก็ยังคงอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและการรวมกลุ่มของชุมชนพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 76.80 ระบุว่าพวกเขามีความสัมพันธ์ชุมชนดีขึ้น ร้อยละ 18.00 บอกว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 5.20 เท่านั้นระบุว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและการรวมกลุ่มลดลง ทำให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.58 ซึ่งก็ยังคงอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

สำหรับปัญหาสังคมของชุมชนพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 35.90 ระบุว่าปัญหาสังคมลดลง ในขณะที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.40 เห็นว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนอีกร้อยละ 17.60 กลับมองว่าปัญหาสังคมแย่ลง ทำให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.18 ซึ่งอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่คงเดิม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังคงเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้ทำให้ปัญหาสังคมของชุมชนลดลงเท่าใดนัก

ผลกระทบจากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนทุกอย่างที่ดำเนินการย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งที่ตั้งอยู่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อม โดยรอบทั้งสิ้น ซึ่งมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ (วิระพล ทองมา และประเจต อำนาง, 2547: 17-22) ได้แก่ (1) ผลกระทบทางบวก ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิด

รายได้เพิ่มขึ้น มีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (2) ผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญคือ อาจถึงกับสูญเสียดุลยภาพของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อชุมชนทั้งในด้านบวกและลบ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทำให้เกิดปัญหาการแออัดของการคมนาคม ปัญหาน้ำเสีย มลพิษทางเสียงและอากาศ แต่มีส่วนทำให้มีการปรับปรุงพื้นที่และสาธารณูปโภคชุมชนให้ดีขึ้น ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ไม่ต้องไปหางานนอกชุมชน มีทางเลือกด้านอาชีพเพิ่มขึ้น สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกชุมชน (มณีวรรณ ผิวนิม, 2549: 183) นอกจากนี้ผลงานวิจัยของ ธวัชชัย บุญโชติ (2538: 128) พบว่า การท่องเที่ยวสามารถกระตุ้นให้เกิดความทันสมัยในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นชุมชนชนบท งานวิจัยของสายรุ้ง ดิน โคนสูง (2549: 139-140) พบว่า การท่องเที่ยวได้สร้างรายได้และอาชีพแก่สมาชิกในชุมชน เสริมสร้างจิตสำนึกของชาวบ้านให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ส่วนชุมชนเองก็ได้รับผลประโยชน์ทางอ้อมจากการท่องเที่ยวในเรื่องของระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานได้รับการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนกันต์ หิรัญพันธุ์ (2544: 125) และ สาทิศ สุขผ่องศรี (2542: 178) พบว่า ในด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดอาชีพเสริมแก่สมาชิกชมรมเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการสนับสนุนอาชีพอื่น ๆ ของสมาชิกชมรม ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสมาชิกชมรมดีขึ้น รวมถึงงานวิจัยของ ประภาพรณ ไซยานนท์ และชไมพร ฟุ้งเฟื่อง (2549: 193) ที่พบว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจทำให้รายได้และการจ้างงานของประชาชนดีขึ้น

3. ผลที่เกิดขึ้นในด้านวัฒนธรรม

ในองค์ประกอบด้านความพึงพอใจของชาวบ้านต่อการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมในกิจกรรมประเพณีต่างๆ ในชุมชนนั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 76.10 ระบุว่าดีขึ้น และอีกร้อยละ 17.00 ระบุว่าไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 6.90 เท่านั้น บอกว่าเลวลง แต่ก็ส่งผลให้ตัวเลขค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.57 ซึ่งก็จัดว่าอยู่ในช่วงระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

สำหรับความพึงพอใจต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 58.50 ระบุว่าดีขึ้น และอีกร้อยละ 35.90 ระบุว่าไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 5.60 เท่านั้นเห็นว่าเลวลง แต่เมื่อมองค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.52 ก็ยังจัดว่าอยู่ในช่วงระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ในส่วนของการร่วมมือของชาวบ้านในกิจกรรมประเพณีนั้น ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 65.00 ระบุว่าดีขึ้น และอีกร้อยละ 27.50 ระบุว่าไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 7.50 เท่านั้นเห็นว่าเลวลง แต่ก็ส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.56 ซึ่งก็จัดว่าอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ในสังคมไทยชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกลความเจริญจะได้รับผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากกว่าชุมชนที่เจริญแล้วใกล้ตัวเมือง เพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวอาจกลายเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดในชุมชน มีผลให้คนท้องถิ่นเต็มใจปรับตัวกิจกรรมและวิถีชีวิตให้เข้ากับการท่องเที่ยว (Cohen, 1996: 24) ชุมชนอาจยังตามไม่ทันธุรกิจการท่องเที่ยว ขาดการศึกษาจึงไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ดีเท่าที่ควร แม้ว่างานการศึกษาหลายเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยจะพบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบด้านลบมากกว่าด้านบวกต่อสังคม และวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (กิตติพงษ์ ประชุมแดง, 2533: 83; อรัญญา สุวรรณดี, 2538: 76; สุริย์ บุญญานุพงษ์, 2539: 201; อาคม พัดิยะ, 2540: 178) โดยเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการแต่งกาย ประเพณี การใช้เวลาว่าง การใช้จ่าย ความสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติและเพื่อนบ้าน และนำไปสู่ปัญหาการพนัน อาชญากรรม หรือโสเภณีได้ แต่การศึกษาครั้งนี้พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะภูเก็ตมีผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนไม่มากนัก ผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมและค่านิยมของคนเฉพาะกลุ่ม ซึ่งได้แก่ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการขายสินค้า หรือให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรงเท่านั้น

4. ผลที่เกิดขึ้นในด้านวิถีชีวิต

ในด้านวิถีชีวิตของชาวบ้านนั้น ผลการวิจัยพบว่า ในองค์ประกอบความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 65.70 เห็นว่ามีความพึงพอใจดีขึ้น ร้อยละ 27.50 ระบุว่าไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 6.90 เท่านั้นระบุว่า เลวลง เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ก็พบว่าอยู่ที่ 2.47 ซึ่งก็อยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพบว่า กิจกรรมด้านการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษและการผลิตสินค้าปลอดสารพิษนั้น ได้รับการส่งเสริมจากโครงการพัฒนาเกษตรกรรมของกรมการพัฒนาชุมชน ทำให้ชาวบ้านชุมชนเกาะภูเก็ตเห็นคุณค่าของพืชปลอดสารพิษมากขึ้น

ในองค์ประกอบความนิยมของชาวบ้านในการหันกลับมาใช้พืชสมุนไพรเพื่อสุขภาพนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 61.20 เห็นว่ามีความนิยมมากขึ้น ร้อยละ 34.00 ระบุว่าไม่

เปลี่ยนแปลง ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 4.90 เท่านั้น ระบุว่าลดลง ส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.45 ซึ่งก็ยังคงจัดว่าเป็นระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

สำหรับองค์ประกอบด้านความรู้สึกความพึงพอใจของชาวบ้านต่อการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักตามบ้านนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 64.30 มีความพึงพอใจมากขึ้น ร้อยละ 27.80 ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 7.80 เท่านั้น ระบุว่าแย่ลง โดยค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยที่ 2.46 ซึ่งก็ยังคงจัดว่าอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เป็นการพิสูจน์จิตใจที่โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือแบ่งปันในการแสดงออกซึ่งการต้อนรับแขกแปลกถิ่นที่เข้าพักในนามของนักท่องเที่ยว

5. ผลที่เกิดขึ้นในด้านสิ่งแวดล้อม

ในด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ผลการวิจัยพบว่า ในองค์ประกอบด้านความสะอาดของแหล่งน้ำ ผู้ให้ข้อมูลเพียงร้อยละ 36.60 เท่านั้น ระบุว่า แหล่งน้ำต่าง ๆ ของชุมชนสะอาดขึ้น ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 52.00 ไม่เห็นการเปลี่ยนแปลง และมีเพียงร้อยละ 11.40 เท่านั้นที่ระบุว่าแย่ลง ซึ่งส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.25 ก็เป็นตัวชี้วัดที่แจ้งชัดว่าทัศนกรรมการมองของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าแหล่งน้ำธรรมชาติต่าง ๆ มีความสะอาดอยู่ในระดับเดิม

ในประเด็นความสะอาดปราศจากขยะในชุมชนนั้น ผู้ให้ข้อมูลเพียงร้อยละ 32.00 ระบุว่าดีขึ้น ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 54.20 ระบุว่าไม่เปลี่ยนแปลง และมีเพียงร้อยละ 13.70 เท่านั้นที่ระบุว่าแย่ลง ซึ่งส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.18 นับว่าเป็นค่าที่ต่ำที่สุดในทุกองค์ประกอบ ก็เป็นตัวชี้วัดว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าขยะในชุมชนนั้นยังมีคงเดิม

ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 34.00 ระบุว่าจำนวนของต้นไม้ในป่าเพิ่มขึ้นและใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 33.70 ซึ่งบอกว่าการและสัตว์ในป่าเพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 56.50 และร้อยละ 57.20 กลับระบุว่าทั้งต้นไม้ นกและสัตว์ป่าไม่ได้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 9.50 และร้อยละ 9.20 เท่านั้น เห็นว่าต้นไม้ นกและสัตว์ป่าลดลง ซึ่งส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.24 เท่ากัน ย่อมบ่งบอกระดับการเปลี่ยนแปลงที่คงเดิม

ผลพวงของจิตสำนึกดังกล่าวยังแสดงออกที่องค์ประกอบด้านการหาของป่าและสัตว์ป่าของชาวบ้านเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจเช่นกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 34.60 ระบุว่ามีการหาของป่าสัตว์ป่าเพื่อการค่าน้อยลง ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 51.30 ระบุว่ากิจกรรมเศรษฐกิจด้านนี้ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง และอีกเพียงร้อยละ 14.10 เท่านั้นที่เห็นว่า การหาของป่าและสัตว์ป่าของชาวบ้านเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจยังมากขึ้นอยู่ ส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.20 ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่คงเดิม

สำหรับองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการดูแลรักษาป่าอนุรักษ์ อีกด้วย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 62.40 ระบุว่าชาวบ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้น ในขณะที่ร้อยละ 31.40 ระบุว่าชาวบ้านยังเฉยเมยอยู่ต่อไป และอีกเพียงร้อยละ 6.20 เท่านั้นที่ระบุว่า แ่ลง ส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.56 ซึ่งชี้ชัดว่า ชาวบ้านชุมชนเกาะกู่ระแตมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นและมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการดูแลรักษาป่าอนุรักษ์ของตน ซึ่งส่งผลถึงองค์ประกอบของความเขียวชอุ่มของป่าอนุรักษ์และความสวยงามของทัศนียภาพเกาะกู่ระแตด้วยเช่นกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 53.30 ระบุว่าดีขึ้น และร้อยละ 40.80 บอกว่าคงเดิม แม้จะมีผู้ให้ข้อมูลจำนวนน้อยเพียงร้อยละ 5.90 เท่านั้น ที่ระบุว่าความเขียวชอุ่มและทัศนียภาพเกาะกู่ระแตไม่ได้เพิ่มขึ้นก็ตาม ส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.47 บ่งบอกถึงระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ในด้านองค์ประกอบด้านการไม่มีเสียงอีกที่กกรีก โครมในการทำธุรกิจการท่องเที่ยว นั้น ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 34.30 ระบุว่าสภาพที่มีเสียงอีกที่กกรีกเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้นดีขึ้น ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 57.80 ระบุว่ายังมีเสียงดังอยู่ และอีกเพียงร้อยละ 7.80 เท่านั้นที่ระบุว่าไม่มีเสียงดังมากขึ้น ส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.26 ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่คงเดิม

ในส่วนขององค์ประกอบด้านสภาพของโบราณสถานและโบราณวัตถุของชุมชน นั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 39.20 ระบุว่าดีขึ้น ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 53.30 ระบุว่าคงเดิม ส่วนอีกเพียงร้อยละ 7.50 เห็นว่าแ่ลง ส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.31 ซึ่งก็ยังจัดว่าอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่คงเดิมเช่นกัน

สำหรับองค์ประกอบด้านการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่แปลงการเกษตรของชุมชนนั้น ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 46.40 ระบุว่าดีขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 43.80 ที่ระบุว่าคงเดิม ในขณะที่อีกเพียงร้อยละ 9.80 ระบุว่าแ่ลง ส่งผลให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.36 ซึ่งก็ยังจัดว่าอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

เมื่อมองถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนุท โมราชาติ (2545: 19) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีเฉพาะประโยชน์ทางอ้อม คือ ได้รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นมรดกของลูกหลานต่อไปในวันข้างหน้า ได้รับความภูมิใจและรักถิ่นฐานบ้านเกิด ตามมา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กิตติ อริยานนท์ (2548: 70-71) ที่พบว่า หลังการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา พบการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมในเชิงบวกอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ให้ภาพรวมว่า จากองค์ประกอบทั้งหมด 22 องค์ประกอบใน 5 ด้าน อันได้แก่ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านสังคม (3) ด้านวัฒนธรรม (4) ด้านวิถีชีวิต และ (5) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า องค์ประกอบจำนวน 14 องค์ประกอบ ให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และองค์ประกอบอีกจำนวน 8 องค์ประกอบ ให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยในระดับการเปลี่ยนแปลงที่คงเดิม ได้แก่ องค์ประกอบในด้านสังคม ประเด็นปัญหาสังคม และองค์ประกอบในด้านสิ่งแวดล้อม ประเด็นความสะอาดของแหล่งน้ำ ขยะ ต้นไม้/สัตว์ป่า การหาของป่า เสี่ยงอึกทัก และสภาพของโบราณสถาน/โบราณวัตถุของชุมชน ดังนั้น จึงอาจระบุได้ว่าผลลัพธ์จากการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแต มีผลให้สถานการณ์โดยทั่วไปของชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม

ตาราง 16 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลที่แสดงความคิดเห็นต่อองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม น้าหนักคะแนนเฉลี่ย และระดับการเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบ	ดีขึ้น		คงเดิม		เลวลง		น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย	ระดับการเปลี่ยนแปลง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ด้านเศรษฐกิจ	239	78.20	54	17.60	13	4.20	2.53	ดีขึ้น
1. รายได้ของชุมชน	238	77.70	49	16.00	19	6.30	2.56	ดีขึ้น
2. ความพึงพอใจต่อผลประโยชน์	237	77.40	55	18.00	14	4.60	2.59	ดีขึ้น
3. ปัญหาเศรษฐกิจ	142	46.40	134	43.80	30	9.80	2.36	ดีขึ้น
ด้านสังคม	229	64.80	66	21.70	11	3.70	2.50	ดีขึ้น
4. ความพึงพอใจต่อการได้พบปะ								
นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว	232	65.80	58	19.00	16	5.20	2.57	ดีขึ้น
5. ความสัมพันธ์ในชุมชน	235	76.80	55	18.00	16	5.20	2.58	ดีขึ้น
ด้านวัฒนธรรม	224	73.30	68	22.20	14	4.50	2.56	ดีขึ้น
7. ความพึงพอใจในการที่								
นักท่องเที่ยรร่วมประเพณี	233	76.10	52	17.00	21	6.90	2.57	ดีขึ้น
8. ความพึงพอใจต่อการให้บริการ	179	58.50	110	35.90	17	5.60	2.52	ดีขึ้น
9. ความร่วมมือในกิจกรรม								
ประเพณี	199	65.00	84	27.50	23	7.50	2.57	ดีขึ้น

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดีขึ้น		คงเดิม		เลวลง		น้ำหนัก คะแนน เฉลี่ย	ระดับการ เปลี่ยนแปลง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ด้านวิถีชีวิต	182	59.40	108	35.30	16	5.20	2.46	ดีขึ้น
10. ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัย								
สารพิษ	201	65.70	84	27.50	21	6.90	2.47	ดีขึ้น
11. ความนิยมในการกลับมาใช้พืชสมุนไพร								
ใช้พืชสมุนไพร	187	61.20	104	34.00	15	4.90	2.45	ดีขึ้น
12. ความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวพักตามบ้าน								
ด้านสิ่งแวดล้อม	143	46.60	153	50.10	10	3.30	2.31	คงเดิม
13. ความสะอาดของแหล่งน้ำธรรมชาติ								
ธรรมชาติ	112	36.60	159	52.00	35	11.40	2.25	คงเดิม
14. ความสะอาดปราศจากขยะ								
การเพิ่มจำนวนของต้นไม้	98	32.00	166	54.20	42	13.70	2.18	คงเดิม
15. การเพิ่มจำนวนของต้นไม้								
การเพิ่มจำนวนของนก/สัตว์ป่า	104	34.00	173	56.50	29	9.50	2.24	คงเดิม
16. การเพิ่มจำนวนของนก/สัตว์ป่า								
สัตว์ป่า	103	33.70	175	57.20	28	9.20	2.24	คงเดิม

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ดีขึ้น		คงเดิม		เลวลง		น้ำหนัก คะแนน เฉลี่ย	ระดับการ เปลี่ยนแปลง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
17. การลดการ หาของป่า/สัตว์ ป่า	106	34.60	157	51.30	43	14.10	2.20	คงเดิม
18. การไม่มี เสียงอีกที่ก ครีกโครม	105	34.30	177	57.80	24	7.80	2.26	คงเดิม
19. การมีส่วน ร่วมในการ อนุรักษ์ป่า	191	62.40	96	31.40	19	6.20	2.56	ดีขึ้น
20. ความเขี้ยว ข่มของป่า/ ความสวยงาม	163	53.30	125	40.80	18	5.90	2.47	ดีขึ้น
21. สภาพ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ ในชุมชน	120	39.20	163	53.30	23	7.50	2.31	คงเดิม
22. การพัฒนา พื้นที่แปลง การเกษตรของ ชุมชน	142	46.40	134	43.80	30	9.80	2.36	ดีขึ้น
ผลที่เกิดขึ้น โดยรวม	215	70.40	88	28.60	3	1.00	2.44	ดีขึ้น

หมายเหตุ : ช่วงน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยต่อระดับการเปลี่ยนแปลง

ช่วงน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
1.00 - 1.67	ผลที่เกิดขึ้นในทางลบ (สภาพเลวลง)
1.68 - 2.34	สภาพคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง
2.35 - 3.00	ผลที่เกิดขึ้นในทางบวก (สภาพดีขึ้น)

การประชุมคณะกรรมการและสมาชิกชมรม เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

คณะกรรมการชมรมที่วเลาะเกาะภูกระแต ได้จัดให้มีการประชุมใหญ่ประจำปีของชมรม เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานครบรอบ 1 ปี และอีกทั้งยังเป็นการฉลองการตั้งชมรม ครบรอบ 1 ปี ในวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2551 การประชุมนี้ได้จัดขึ้น ณ ศาลาเนกประสงค์บ้านหนองมะเกลือ ซึ่งเป็นการจัดในลักษณะทั้งประชุมและการเลี้ยงไปพร้อมๆ กัน โดยมีคณะกรรมการและสมาชิกชมรม เข้าร่วมประชุม 100 คน โดยสรุปประเด็นจากการประชุมได้ดังนี้

1. ฝ่ายการเงินและบัญชี โดยเจ้าหน้าที่การเงินของชมรม ได้รายงานสรุปสถานะการเงินของชมรม ให้ที่ประชุมรับทราบ โดยแจ้งว่า จากการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเกาะภูกระแตเป็นฐานในรอบปีที่ผ่านมา ชมรมมีรายรับที่รวมทั้งค่าบริการและดอกเบี้ยธนาคารเป็นเงินทั้งสิ้น 101,160.75 บาท มีรายจ่ายทั้งสิ้น 90,000.00 บาท ซึ่งได้แก่ ค่าจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานและ ค่าใช้จ่ายในการต้อนรับนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ทำให้เกิดกำไร 11,160.75 บาท โดยหักเข้าสมทบกองทุนประจำของชมรม ร้อยละ 10 ตามข้อบังคับและระเบียบของชมรม เป็นเงิน 1,116.08 บาท เหลือเป็นกำไรสุทธิ 10,044.67 บาท ทำให้ยอดเงินทุนประจำของชมรม เพิ่มขึ้นเป็น 52,216.08 บาท จึงได้มีการอภิปรายว่า จะทำอย่างไรกับเงินที่เป็นกำไรของชมรม จำนวน 10,044.67 บาทนี้ หลังจากที่ได้มีการอภิปรายกันพอสมควร ที่ประชุมได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ให้ทำการปันหุ้นคืนให้สมาชิก จากการคำนวณเงินกำไร 10,044.67 บาท หักด้วยจำนวนหุ้น 511 หุ้น ทำให้มีเงินปันผล 19.65 บาทต่อหุ้น สมาชิกส่วนใหญ่บอกว่าจะนำเงินที่ได้จากการปันผลเหล่านี้ไปเพิ่มเรือนหุ้นของตนต่อไป

2. ที่ประชุมได้พูดคุยกันถึงกระบวนการทำงานในรอบปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในด้านการจัดการการนำเที่ยวที่ทางชมรม ค่อยๆ สรุปรูปแบบได้และสามารถแก้ไขข้อบกพร่องในแต่ละครั้งจนทำให้การจัดการการนำเที่ยวในครั้งหลัง มีความสะดวกคล่องตัว เพราะสมาชิกผู้ดำเนินการได้ร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของชมรม และได้เริ่มมีความชำนาญในบทบาทหน้าที่ของตน ส่งผลให้เกิดความประทับใจต่อนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาสัมผัสการให้บริการของชมรม เป็นอย่างมาก สมาชิกชมรมหลายคน ได้อภิปรายถึงผลแห่งความภูมิใจที่เกิดขึ้นในจิตใจของคนที่ได้เป็น

สมาชิกและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมต่างๆ ของชมรม นอกนั้นยังได้เข้าถึง ผลที่เกิดขึ้น
อย่างเป็นรูปธรรมที่ชมรม ทำให้เกิดขึ้นกับชุมชนเกาะภูเก็ต อาทิเช่น ความสะอาดและความเป็น
ระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือนและสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตใจที่รักธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้รู้สึกห่วงหาพันท้อพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ นอกนั้นยังกล่าววว่า ชาวบ้าน
ชุมชนเกาะภูเก็ตที่ยังรีรอไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกชมรมตั้งแต่ต้น ก็คงจะเข้ามาเป็นสมาชิกกัน
ไม่ช้า เพราะได้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่า ชมรมมีประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนของตนจริง

ภาพ 37 คณะกรรมการชมรมประชุมประจำปี

ตาราง 17 ตารางสรุปรายรับ – รายจ่ายในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของชมรมเที่ยวเกาะ
เกาะภูเก็ต ในรอบ 1 ปี (1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2551)

รายรับ	จำนวนเงิน (บาท)	รายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)	ผลกำไร (บาท)	เงินทุน ประจำ
1. เงินระดมหุ้น 511 หุ้น ๗ ละ 100 บาท	51,100.00	- ค่าจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ในการดำเนินงาน	20,000.00		51,100.00
2. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 1	4,500.00	(เหมาจ่ายในแต่ละครั้ง)			
3. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 2	3,750.00	- ค่าอาหาร-เครื่องดื่ม			
4. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 3	2,750.00	- ค่าพาหนะนำเที่ยว			
5. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 4	5,500.00	- ค่าตอบแทน มัคคุเทศก์			
6. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 5	5,500.00	- ค่านักแสดงพื้นบ้าน			
7. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 6	10,000.00	- ค่ารถรับจ้างซื้อวัสดุ			
8. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 7	4,500.00	- ค่าจ้างแม่ครัว			
9. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 8	10,000.00	- ค่าจ้างประกอบ พิธีบายศรีสู่ขวัญ			
10. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 9	4,500.00	- ค่าจ้างประกอบพิธี			
11. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 10	20,000.00	ศาลปูตา	16,900.00		
12. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 11	7,500.00	- ค่าจ้างทำพานบายศรี	17,600.00		
13. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 12	15,000.00	- ค่าจ้างผู้ฝึกสอน	35,500.00		
14. นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ 13	6,000.00	การแสดง			
15. ดอกเบียร์	1,660.75				
เงินฝากธนาคาร					
รวม	101,160.75		90,000.00	11,160.75	
		หักร้อยละ 10 นำเข้า กองทุนชมรม			1,116.08
		คงเหลือ		10,044.67	52,216.08

หมายเหตุ: เงินปันผลประจำปีต่อหุ้น = $10,044.67/511 = 19.65$ บาทต่อหุ้น

การดำเนินการศึกษารับฟังความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

นอกจากจะได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของชมรม ค่ายเครื่องมือทางสังคมศาสตร์แล้ว ในด้านการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participatory observation) ในตลอดช่วง 1 ปีของการดำเนินงานของชมรม จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาส สัมผัสพูดคุย และสังเกตการณ์ชาวบ้านทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกชมรม เพื่อทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และสามารถรวบรวมประเด็นความคิดเห็นของประชาชนได้ดังนี้

1. โอกาสที่ชาวบ้านจะสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย แม้จะไม่ใช่ว่ารายได้มากมาย แต่ก็มีโอกาสที่จะทำได้อย่างต่อเนื่อง ถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น สิ่งที่เห็นว่าเกิดขึ้นเพราะชมรม ก็เป็นเรื่องของ โอกาสนี้เอง ซึ่งสามารถพัฒนาไปได้อีกมาก
2. ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงในทาง ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และยิ่งกว่านั้น การรณรงค์ของโครงการรักษาความสะอาดและความเป็น ระเบียบเรียบร้อยของชมรม ได้ส่งผลของการร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้านทุกฝ่าย ซึ่งก็เป็นผลที่ เกิดขึ้นอีกด้านหนึ่งจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. ชาวบ้านหลายคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรม ก็อยากจะสมัครเป็นสมาชิก เพราะ ได้เห็นว่า จะได้รับเงินปันผล ซึ่งจากตัวอย่างของการปันผลกำไรของชมรมที่ผ่านมา ทำให้เห็นว่า ลงทุนในการซื้อหรือเพิ่มเรือนหูนของชมรม ดีกว่าฝากเงินไว้กับธนาคารมาก โดยเฉพาะในช่วง เศรษฐกิจตกต่ำเช่นนี้ แต่อย่างไรก็ตาม อีกหลายคนยังรีรออยู่ต่อไป เพราะยังไม่แน่ใจว่า ชมรมจะ จัดการเรื่องการตลาดท่องเที่ยวได้หรือไม่

จากผลการวิจัยและวิจารณ์ดังที่กล่าวมาข้างต้นในบทที่ 8 ผู้วิจัยสามารถที่จะหา คำตอบเชิงประจักษ์ได้จากผลการวิจัยและวิจารณ์ ดังที่จะกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ 9

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เกาะภูกระแต ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี มีข้อสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เกาะภูกระแต ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะภูกระแตในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน และแนวทางในการดำเนินธุรกิจชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน
4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการให้บริการและการจัดการพื้นที่/กิจกรรมของชุมชน
5. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ (1) ชาวบ้านในชุมชนเกาะภูกระแต ผู้อาวุโสในชุมชน โดยรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ พูดคุย และสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัย นักวิชาการและชุมชนเกาะภูกระแต โดยการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการปฏิบัติอย่างจริงจัง (interactive learning through action) ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 (2) กรรมการชมรมเที่ยวเกาะภูกระแต โดยรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบความรู้ และแบบวัดทัศนคติ ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งผ่านการทดสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) และความเที่ยง (reliability) แล้ว จากผลการทดสอบความเที่ยงพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความคงที่ในแบบทดสอบความรู้เท่ากับ 0.89 และแบบวัดทัศนคติเท่ากับ 0.83 ตามลำดับ (3) ผู้มาใช้บริการในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงธันวาคม 2551 โดยรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการทดสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) และความเที่ยง (reliability) แล้ว จากผลการทดสอบความเที่ยงพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความคงที่ใน

แบบสอบถามเท่ากับ 0.86 และ (4) ชาวบ้านในชุมชนเกาะภูกระแต โดยรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ซึ่งผ่านการทดสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) และความเที่ยง (reliability) แล้ว จากผลการทดสอบความเที่ยงพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความคงที่ในแบบสอบถาม เท่ากับ 0.94 จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวไปเก็บข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และขอนำเสนอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้างต้นตามลำดับ ดังนี้

ศักยภาพของชุมชนเกาะภูกระแตในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวและแนวทางในการดำเนินธุรกิจชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนเกาะภูกระแตมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายทั้ง ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน จากการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนเกาะภูกระแตได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 31.50 ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

สำหรับการสืบค้นหาความต้องการและศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการและดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะภูกระแตนั้น สรุปได้ว่า สมาชิกชุมชนเกาะภูกระแตช่วยกันจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแต มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารชมรม มีคณะกรรมการ และมีเงินทุนในการดำเนินงาน โดยการระดมหุ้นจากสมาชิก นอกจากนั้นยังมีการกำหนดรูปแบบการนำเที่ยวและอัตราค่าบริการเป็น 3 รายการที่แตกต่างกัน มีการกำหนดเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม มีการฝึกอบรมความเป็นผู้ประกอบการให้กับชมรม พร้อมทั้งมีการจัดทำแผนพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวและเผยแพร่สู่สาธารณชน ตลอดจนการโฆษณาผ่านกลไกสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อเชิญชวนผู้สนใจมาท่องเที่ยวยังชุมชนเกาะภูกระแต ยิ่งไปกว่านั้น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะจากประสบการณ์จริง คณะกรรมการได้เดินทางไปศึกษาดูงานโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านชะชอม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และกลุ่มจัดการท่องเที่ยวของชุมชนหาดคูเคื่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยยังได้ทดสอบศักยภาพของชมรมชมรม ในการบริหารจัดการและการบริการในด้านความรู้และทัศนคติต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้แบบทดสอบความรู้และแบบวัดทัศนคติก่อนและหลังกระบวนการให้การศึกษา พบว่า ศักยภาพของชมรมชมรม ภายหลังกระบวนการให้การศึกษาดีขึ้นกว่าก่อนกระบวนการให้การศึกษา คือ

ระดับความรู้ ($t=-7.79***$, $p=0.00$) และระดับทัศนคติ ($t=-10.34***$, $p=0.00$) ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย

รูปแบบการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ชุมรมีรูปแบบกิจกรรมการนำเที่ยวถึง 3 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ รูปแบบรายการนำเที่ยวครึ่งวัน รูปแบบรายการนำเที่ยวเต็มวัน และรูปแบบรายการนำเที่ยวพักค้างคืน โดยได้แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เมื่อได้รับข้อมูลการเข้ามาของนักท่องเที่ยวแล้ว ก็จะจัดให้มีการประชุมเพื่อเตรียมการนำเที่ยว ซึ่งจะมีการติดต่อเรื่องยานพาหนะ อาหาร ของที่ระลึก และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ ในการให้บริการตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเริ่มด้วยการต้อนรับนักท่องเที่ยว เล่าประวัติความเป็นมาของกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรมฯ และส่งต่อให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นรับหน้าที่ให้บริการในด้านการนำเที่ยว โดยนำเสนอข้อมูลในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนของการนำเที่ยวไปจุดนำเที่ยวต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ชมรมฯ ยังได้เรียนรู้การให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการเรียนรู้ระหว่างกัน ซึ่งชมรมได้ร่วมกันปรึกษาหารือและหาแนวทางในการแก้ไขโดยให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ช่วยกันปรับปรุงผลการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นในแต่ละครั้ง จนทำให้ได้รูปแบบการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานที่เป็นของตนเองและเริ่มมีความเชี่ยวชาญมากขึ้น

ความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2551 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 7 กลุ่ม รวม 128 คน และสามารถเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้จำนวน 68 คน โดยที่กลุ่มนักท่องเที่ยวสามกลุ่มใช้บริการนำเที่ยวรายการที่ 3 คือ รายการนำเที่ยว 1 วัน พักค้างคืนในอัตราคนละ 500 บาทต่อนักท่องเที่ยว 1 คน กลุ่มนักท่องเที่ยวสองกลุ่มใช้บริการนำเที่ยวรายการที่ 2 คือ รายการนำเที่ยว 1 วัน ไป-กลับในอัตราคนละ 250 บาทต่อนักท่องเที่ยว 1 คน ส่วนอีกสองกลุ่มใช้บริการนำเที่ยวรายการที่ 1 คือ รายการนำเที่ยวครึ่งวัน ไป-กลับ ในอัตราคนละ 100 บาทต่อนักท่องเที่ยว 1 คน

แบบสอบถามแบ่งเป็นประเด็นทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเด็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม และ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการต่างๆ ที่ได้รับทั้ง 9 ด้าน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 26 - 35 ปี ส่วนมากเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รองลงมาเป็นเกษตรกรและนักเรียน/นักศึกษา ตามลำดับ ได้รับ

ทราบข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากเพื่อนและญาติ รองลงมาคือ จากแผ่นพับ/ใบปลิว/ป้ายโฆษณา ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน มีความสมบูรณ์อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในบริการด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับไม่พึงพอใจระดับน้อย นอกจากนี้ในด้านมัคคุเทศก์ ค่าบริการ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น ซึ่งจัดอยู่ในระดับพึงพอใจระดับน้อย

ผลการประเมินการดำเนินงานในขั้นตอน โครงการนำร่องนี้ได้นำไปเสนอในการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแต เพื่อให้ทุกคนร่วมกันพิจารณาหาหนทางในการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ ที่มีต่อการให้บริการและการจัดการพื้นที่/กิจกรรมของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างเดือนกันยายน ถึงเดือนธันวาคม 2551 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 6 กลุ่ม รวม 210 คน และสามารถเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้จำนวน 110 คน โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวใช้บริการนำเที่ยวทั้ง 3 รายการอย่างละสองกลุ่มเท่ากัน

คณะกรรมการชมรมยังได้มีการประเมินความก้าวหน้าของโครงการ โดยจัดเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ โดยแบ่งประเด็นทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการต่างๆ ที่ได้รับซึ่งแบ่งเป็น 9 ด้านเช่นเดิม

ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 36 - 45 ปี ส่วนมากเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รองลงมาเป็นเกษตรกร และนักเรียน/นักศึกษา ตามลำดับ ได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากเพื่อนและญาติ รองลงมาคือ แผ่นพับ/ใบปลิว/ป้ายโฆษณา ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้ที่มีแหล่งอาศัยอยู่ภายในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีเหตุผลหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยวเพราะเดินทางมาเป็นคณะกับเพื่อน/ญาติ และมีความพึงพอใจในภาพรวมเป็นไปตามที่คาดหวัง หลังจากได้มาท่องเที่ยวยังชุมชนเกาะภูกระแตแล้ว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน มีความสมบูรณ์อยู่ในระดับดี อันหมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และสำหรับการประเมินความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการที่มีต่อการบริการต่างๆ ทั้ง 9 ด้านที่ได้รับนั้น พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจน้อยเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยรวมของชุมชนเกาะภูกระแตแล้ว ผู้ให้ข้อมูลยังคงเห็นว่าอยู่ในระดับดี โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.72 ซึ่งดีขึ้นกว่าผลการ

ประเมินระยะที่แล้ว ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยรวมของชุมชนเกาะ
ภูเก็ตอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เพราะว่า ชุมชนเที่ยวทะเลเกาะภูเก็ตได้รับเอาข้อเสนอแนะ
จากครั้งที่แล้วมาปรับปรุงแก้ไข จึงทำให้ภาพรวมดีขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในบริการด้านต่างๆในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจน้อย
โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.02 นอกจากนี้ในด้านมัคคุเทศก์ท้องถิ่นประเด็นบุคลิกภาพ/การแต่งกาย
ของมัคคุเทศก์ และความเป็นมิตร/ความเป็นกันเองของมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งจัดอยู่ใน
ระดับพอใจมาก ซึ่งน่าจะเป็นผลทั้งของการเตรียมความพร้อมและการปรับปรุงจากข้อผิดพลาดที่
ประสบจากการให้บริการครั้งก่อน

อย่างไรก็ตามผลการประเมินในระยะนี้ก็คิดว่าผลการประเมินในระยะที่แล้ว
ถึงแม้ว่าจะไม่ถึงกับได้รับความพึงพอใจมากในบริการทุกๆด้านก็ตาม ก็นับเป็นผลสำเร็จระดับหนึ่ง
ของมือใหม่อย่างชุมชนเที่ยวทะเลเกาะภูเก็ตที่จะต้องพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น
ต่อไป ส่วนระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการที่ได้รับทุกกลุ่มอายุพบว่า อยู่ใน
ระดับเดียวกันคือ นักท่องเที่ยวพึงพอใจในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.88 – 3.07

**ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถี
ชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชน**

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 306 คน เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลที่
ดีขึ้นต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมวิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ กิจกรรมนี้ทำให้
ชาวบ้านมีรายได้และมีโอกาสในการสร้างรายได้มากขึ้น ความสัมพันธ์ชุมชนดีขึ้น ชาวบ้านมี
ความภูมิใจในเอกลักษณ์และประเพณีวัฒนธรรมของตนมากขึ้นและมีความภูมิใจในคุณค่า
วัฒนธรรมของตน ในวิถีชีวิตก็พบว่ากิจกรรมนี้ได้ผลักดันให้ชาวบ้านได้ใกล้ชิดธรรมชาติมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน นั้น พบว่า ชุมชนเกาะภูเก็ตได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

ระดับศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะภูเก็ตผ่านเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งหมายความว่า พื้นที่แห่งนี้สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ในระดับค่อนข้างดี ในกรณีที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ตยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวมาก่อน ในประเด็นของทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจ โดย ละเอียด สิลาน้อย (2550: 1-3) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจะต้องมีการวางแผน โดยสิ่งแรกที่จะต้องทำ คือ การประเมินศักยภาพของพื้นที่ (site evaluation) เพื่อทราบว่าเรามีอะไรอยู่แล้วบ้าง และเราต้องการอะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง อย่างไรก็ตาม หลังจากที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนสักระยะหนึ่งแล้ว ควรจะต้องมีการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดคือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวของมนัส สุวรรณ (2538: 129) ที่ระบุว่า เป็นความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ซึ่งกายภาพคือ แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามความประสงค์และความสามารถที่จะรับได้เชิงนิเวศ คือ ภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติภายในและบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่จะรับได้เชิงนิเวศวิทยาที่เกิดจากการพัฒนาสถานที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการศึกษา

อย่างไรก็ตาม สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2548: 5-1) ได้อธิบายองค์ประกอบในเรื่องของศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ ซึ่งอาจจะมีข้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ นอกจากนี้การคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ สำหรับในกรณีของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ตนั้น หากพิจารณาให้สำคัญขององค์ประกอบดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ค่อนข้างจะโดดเด่นในดัชนีที่บ่งชี้

ว่าเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้เป็นสำคัญมากกว่าดัชนีบ่งชี้ตัวอื่น ๆ เนื่องจากผลการประเมินพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแต สามารถใช้เสน่ห์ในส่วนนี้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในภูมิภาคได้และนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ในภาคอีสานซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง แต่ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตที่เป็นเกาะกลางน้ำ นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น้อยจะมีในภูมิภาคแถบนี้

ส่วนที่เป็นข้อที่ควรปรับปรุง ได้แก่ ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความสำคัญในดัชนีนี้้น้อยที่สุดของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแต เนื่องจากเห็นว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเกาะกลางน้ำ ของอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร อันตรายอาจจะเกิดขึ้นได้ทุกขณะหากนักท่องเที่ยวมีความประมาทและไม่ระมัดระวังในการท่องเที่ยวในการใช้พาหนะในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวหรือในการเล่นน้ำในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวด้วย ดังนั้นชุมชนเกาะภูกระแตควรจะต้องให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวนี้มากยิ่งขึ้นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของตนเองให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ระดับศักยภาพในการบริหารจัดการและบริการของกรรมการชมรมในด้านความรู้ และทัศนคติ พบว่า กรรมการชมรมทุกคนมีคะแนนเฉลี่ยหลังกระบวนการให้การศึกษาสูงกว่าก่อนกระบวนการให้การศึกษา ซึ่งก่อนให้การศึกษา กรรมการชมรมส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับดี รองลงมามีทัศนคติอยู่ในระดับยังไม่ตัดสินใจ และระดับไม่ดี ตามลำดับ แต่ภายหลังกระบวนการให้การศึกษาแล้ว พบว่า กรรมการชมรมส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ กรรมการชมรมที่มีทัศนคติในระดับที่ยังไม่ตัดสินใจ กลายมาเป็นมีทัศนคติในระดับที่ดี และกรรมการชมรมที่มีทัศนคติในระดับที่ดี กลายมาเป็นมีทัศนคติในระดับที่ดีมาก และโดยภาพรวมทัศนคติของกรรมการชมรมก่อนและหลังกระบวนการให้ศึกษามีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดรวบยอด(การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน) ในประเด็นของ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ เนื่องจากว่าหากกรรมการชมรมไม่มีศักยภาพในการบริหารจัดการและบริการแล้ว ธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ แต่การที่จะสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนานแค่ไหน เป็นเรื่องของชุมชนที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของตนให้

อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง สมรรถนะในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนต้องฝึกอบรม ซึ่งหมายถึง ความสามารถที่ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่บุคคลพึงมีในการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ (Mcashan, 1976: 179

cited in Gurvis and Grey, 1995: 45) สมรรถนะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะภูเก็ตนี้จึงประกอบด้วย สมรรถนะ 3 ด้านคือ ด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ชุมชนจำเป็นต้องมีเพื่อให้ปฏิบัติงานจัดการท่องเที่ยวได้ แต่การที่บุคคลจะเกิดสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ได้จำเป็นต้องมีการพัฒนาให้เกิดขึ้นใน 3 ขั้นตอน คือ (Houston, 1972: 7-8; ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา, 2540: 19-22) คือ 1) เกิดความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติ ในสิ่งที่จะทำ 2) ให้บุคคลได้มีประสบการณ์ในการกระทำหรือปฏิบัติในสิ่งนั้น และ 3) การได้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหรือกระทำสิ่งนั้นจนกระทั่งมีการแสดงออกในการกระทำ หรือการปฏิบัติที่ดีหรือมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 3 ขั้นตอนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม เพราะการฝึกอบรมเป็นการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ เจตคติ และประสบการณ์เพิ่มขึ้น เกิดจากการเรียนรู้จนสามารถทำกิจกรรม หรืองานเฉพาะอย่างได้ ดี (คณัย เทียนพูน, 2539: 45) จะเห็นได้ว่า ในกรณีของกรรมการชมรมฯท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ต มีความรู้และทัศนคติที่ดีขึ้นภายหลังจากกระบวนการให้การฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้ระยะเวลาในการบ่มเพาะค่อนข้างนานจนเกิดทักษะหรือความสามารถในการปฏิบัติงานจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ในกรณีของชุมชนเกาะภูเก็ตนั้น ยุทธวิธีการนำเปลี่ยนแปลงซึ่งใช้ ยุทธวิธีอำนวยความสะดวก (facilitative strategies) ยุทธวิธีให้การศึกษาแบบตอกย้ำ (reeducative strategies) และยุทธวิธีชักชวน (persuasive strategies) ของ Vago (1980: 299) นั้นเป็นกระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืนได้ เพราะการพัฒนาใดๆ นั้น ย่อมจะต้องเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ และดำเนินไปแบบค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป ไม่ใช่วิธีการบังคับเพื่อการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน ในที่นี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือ (carrier) ของการนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ในระดับหนึ่ง

ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและการให้บริการ
พบว่า ในระยะแรกของการประเมินผล ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนโดยรวม(ทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม) มีความสมบูรณ์อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น สำหรับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการด้านต่างๆ นั้นพบว่า การบริการของมัคคุเทศก์ ค่าบริการที่เรียกเก็บ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับน้อย ส่วนการศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ การบริการด้านอาหาร การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ การบริการพาหนะ การให้บริการข่าวสารข้อมูล และความสะอาดปลอดภัยของชุมชน นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจในระดับน้อย ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในบริการด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับไม่พึงพอใจระดับน้อย นอกจากนี้ในด้านมัคคุเทศก์ ค่าบริการ

และความเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น ซึ่งจัดอยู่ในระดับพึงพอใจระดับน้อย และแสดงให้เห็นว่า ชุมมรมยังต้องปรับปรุงการให้บริการในด้านต่างๆ อย่างมาก

จากผลการปรับปรุงการให้บริการในระยะประเมินความก้าวหน้า พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน(ทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม) มีความสมบูรณ์อยู่ในระดับดี ซึ่งหมายถึงว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ตมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ค่อนข้างสมบูรณ์ สำหรับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการด้านต่างๆ นั้นพบว่า การบริการของมัคคุเทศก์ การบริการด้านอาหาร การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ การบริการพาหนะ การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ การให้บริการข่าวสาร ค่าบริการที่เรียกเก็บ ความสะอาดปลอดภัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับพอใจน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้มาใช้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ต มีความพึงพอใจต่อภาพรวมของการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนในช่วงวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและประเมินความก้าวหน้าของโครงการที่แตกต่างกัน โดยในช่วงประเมินความก้าวหน้าของโครงการผู้มาใช้บริการมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของการให้บริการมากขึ้นกว่าช่วงวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และจะเห็นได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ตลอดจนการให้บริการของชมรมในด้านต่างๆ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชมรมมีการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการได้เป็นที่ถูกใจนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และนักท่องเที่ยวก็มาใช้บริการชมรมมากขึ้นกว่าเดิม แสดงให้เห็นถึงผลของการทำการตลาดที่ต่อเนื่องของชมรม แต่ก็ยังไม่ถึงกับระดับที่ดีที่สุดได้ ซึ่งก็ต้องเป็นหน้าที่ของชมรมที่ดูแลเกาะภูเก็ตที่จะต้องช่วยกันพยายามทำอย่างแข็งขันต่อไป

อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าในกรณีของชุมชนเกาะภูเก็ตนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้กรอบการดำเนินงานตามรูปแบบการประเมินผลที่ช่วยในการตัดสินใจและการจัดการของ Alkin (1969: 215) แห่ง Center of the study and Evaluation (CSE Model))ซึ่งให้ความสำคัญที่จะประเมินกระบวนการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานเท่า ๆ กัน โดยได้แบ่งชนิดของการตัดสินใจออกเป็น 5 ระยะด้วยกัน คือ (1) การสืบหาความต้องการ (needs assessment) เป็นการเลือกปัญหา (2) การวางแผนโครงการ (program planning) เป็นการเลือกกิจกรรมหรือโครงการ (3) การประเมินผลการดำเนินงาน (implementation evaluation) เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกิจกรรมหรือโครงการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ (4) การประเมินผลความก้าวหน้า (progressive evaluation) เป็นการระบุว่าความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของโครงการนั้นเกิดจากองค์ประกอบส่วนใดของโครงการหรือจะมีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องส่วน

โคของโครงการ และ (5) การประเมินผลที่ได้ออกมา (outcome evaluation) เป็นการประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อการยอมรับหรือยืนยันโครงการ

จากรูปแบบของการประเมินผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีข้อดีคือ เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นทุกขั้นตอนของโครงการและเป็นการมองแบบภาพรวมเท่านั้น ซึ่งจะเห็นว่ายังมีข้อเสียในประเด็นของบทบาทของคุณค่าที่ได้จากการประเมินยังไม่แจ่มชัด การบรรยายถึงกระบวนการตัดสินใจยังขาดความสมบูรณ์ และประการสำคัญใช้ไม่ได้กับทุกโครงการ ในกรณีของโครงการวิจัยการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเกาะภูเก็ตเป็นฐานนั้น ได้นำรูปแบบการประเมินผลดังกล่าวมาใช้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อมีการชั่งน้ำหนักระหว่างข้อดีและข้อเสียของรูปแบบนี้ จะเห็นได้ว่าค่อนข้างเหมาะสมกับโครงการนี้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์กับการประเมินผลซึ่งครอบคลุมทุกขั้นตอนของการดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนจบโครงการ ถึงแม้ว่าจะให้ผลออกมาเป็นแบบภาพรวมก็ตาม ก็ยังถือว่าใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับโครงการวิจัยชุมชนเกาะภูเก็ตแห่งนี้

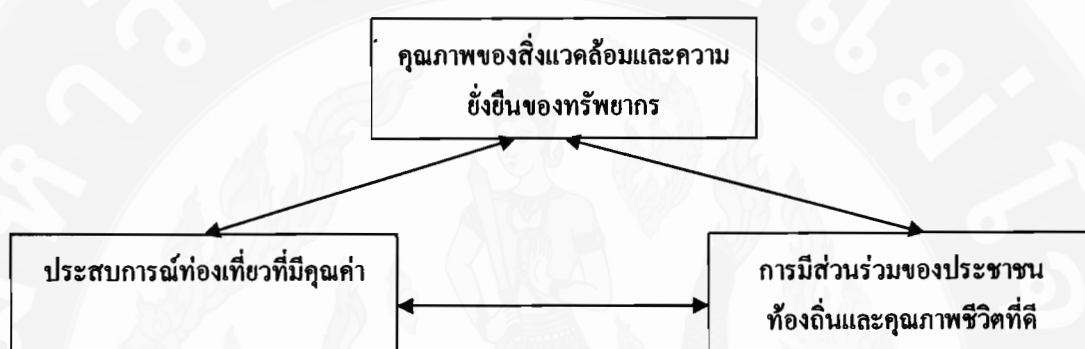
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลที่ดีขึ้นต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม ของชุมชนโดยรวม กล่าวคือ กิจกรรมนี้ทำให้ชาวบ้านมีรายได้และมีโอกาสในการสร้างรายได้มากขึ้น ความสัมพันธ์ชุมชนดีขึ้น ชาวบ้านมีความภูมิใจในเอกลักษณ์และประเพณีวัฒนธรรมของตนมากขึ้น และมีความภูมิใจในคุณค่าวัฒนธรรมของตน ในวิถีชีวิตก็พบว่ากิจกรรมนี้ได้ผลักดันให้ชาวบ้านได้ใกล้ชิดธรรมชาติมากขึ้น จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิดรวบยอด(การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน) ในประเด็นของ (1) ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด (2) มีการจัดการอย่างยั่งยืน ครอบคลุมถึง การอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต และ (3) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย เนื่องจากว่า ชุมชนในท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการที่จะรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง และสามารถเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเด็นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ได้ในระดับหนึ่ง โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ สินธุ์ สโรบล (2550: 7-8) ที่เสนอแนะว่า เป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชน และเพื่อชุมชนนั้น มีอยู่มากมายและหลากหลาย หนึ่งในนั้น ได้แก่ การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ซึ่งเป้าหมายนี้มีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ชุมชนต้องร่วมกัน การพิจารณาจัด

ความสามารถในการรองรับธรรมชาติ (Carrying capacity) และของชุมชนเองจากการจัดกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยว และแนวคิดของลินจง โพชารี (2550: 236) ที่กล่าวว่า การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน สามารถเป็นเครื่องมือจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activity Process) ที่สำคัญในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การรักและหวงแหนท้องถิ่นและผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในท้องถิ่นได้

อนึ่งการท่องเที่ยวชุมชนจะยั่งยืนได้นั้น ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตลอดทุกระยะ และสมาชิกต้องตื่นตัว จึงควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชนแก่สมาชิกในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ดังงานวิจัยของ Gursoy and Rutherford (2004: 45) ที่แนะนำว่า หากผู้นำหรือนักพัฒนาด้านการท่องเที่ยวคิดที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ควรพิจารณาทัศนคติและค่านิยมของชุมชนก่อนที่จะเริ่มดำเนินการใดๆ นอกจากนี้ควรศึกษาหาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้เข้าใจองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนนั้นมากยิ่งขึ้น การเข้าใจทัศนคติของชุมชนและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นนั้น ทำให้นักพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถวิเคราะห์ความกังวลที่ชุมชนมีหรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ เพื่อพัฒนาข้อกำหนดต่างๆ มาป้องกันหรือคิดแนวทางในการดำเนินการไปในทางที่ถูกต้อง สามารถขยายผลประโยชน์และลดปัญหาที่จะเกิดได้ การที่กลุ่มผู้พัฒนาการท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจะทำให้เกิดความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนและได้รับการสนับสนุนจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง (Hatton, 2002: 154) สิ่งนี้เป็นสิ่งจำเป็นมากในการท่องเที่ยวชุมชน สำหรับในกรณีของชุมชนเกาะภูกระแตก็น่าจะยึดแนวทางดังกล่าวนี้เช่นเดียวกัน เนื่องจากว่าเป็นชุมชนแห่งใหม่ที่เริ่มที่จะพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวของตนเองสู่โลกของการแข่งขันอันยาวไกลต่อไป

อย่างไรก็ตาม สำหรับชุมชนเกาะภูกระแตนั้น หลังจากการท่องเที่ยวได้ผ่านไปสักระยะเวลาหนึ่งแล้ว พบว่า การเปรียบเทียบกับเป้าหมายคือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ยังคงต้องพยายามอีกต่อไป เนื่องจากว่า เมื่อมองจากองค์ประกอบทั้งหมด 22 องค์ประกอบใน 5 ด้าน อันได้แก่ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านสังคม (3) ด้านวัฒนธรรม (4) ด้านวิถีชีวิต และ (5) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า องค์ประกอบจำนวน 14 องค์ประกอบ ให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และองค์ประกอบอีกจำนวน 8 องค์ประกอบให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยในระดับการเปลี่ยนแปลงที่คงเดิม ได้แก่ องค์ประกอบในด้านสังคม ประเด็นปัญหาสังคม และองค์ประกอบในด้านสิ่งแวดล้อมประเด็นความสะอาดของแหล่งน้ำ ขยะ ต้นไม้ นก/สัตว์ป่า การหาของป่า เสี่ยงอีกที และสภาพของโบราณสถาน/โบราณวัตถุของชุมชน จึงมองได้ว่าผลลัพธ์จากการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแต มีผลให้สถานการณ์โดยทั่วไปของชุมชนดี

ขึ้น โดยผลการวิจัย พบว่า สำหรับชุมชนเกาะภูกระแตนั้น รูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรมุ่งไปสู่เป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการ คือ (1) ด้านสิ่งแวดล้อม (2) ด้านประสิทธิภาพการท่องเที่ยวที่มีคุณค่า และ (3) คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นและการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมในสังคม ซึ่งเป้าหมายทั้ง 3 ประการมีความสัมพันธ์กัน ดังต่อไปนี้

ภาพ 38 รูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนเกาะภูกระแต

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยในการพัฒนารุขกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเกาะภูกระแตเป็นฐานครั้งนี้ สามารถเสนอข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและผู้ที่จะนำเอาผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการศึกษาให้ลึกซึ้งต่อไป ดังนี้

1. ประชาชนและคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแต

1.1 จัดทำแผนการประชุมกับสมาชิกชมรมทุกเดือน โดยกำหนดช่วงเวลาว่างที่สมาชิกชมรมทั้งหมดสามารถเข้าร่วมประชุมได้ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารการจัดการท่องเที่ยวของชมรม ตลอดจนการปรึกษาหารือ การตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่เป็นธรรมของสมาชิก

1.2 จัดให้คณะกรรมการและสมาชิกชมรมศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่มีค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนความหลากหลายทางธรรมชาติที่มีอยู่ในป่า

อนุรักษ์และบริเวณโดยรอบ และร่วมกับหัวหน้าสาขาและคณาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จัดทำฐานข้อมูลของชุมชนให้เป็นระบบ เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน

1.3 จัดทำโครงการขอความช่วยเหลือจากหัวหน้าสาขาและคณาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพื่อจัดอบรมทักษะด้านต่างๆ ให้กับสมาชิกและชาวบ้านที่สนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้าน (1) การฝึกปฏิบัติในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของชมรมให้มีประสิทธิภาพ (2) การฝึกปฏิบัติการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของชมรม โดยในด้านผลิตภัณฑ์ ควรเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวและสร้างจุดเด่นทางการท่องเที่ยว โดยการจัดกิจกรรมเสริม อาทิเช่น กิจกรรมขี่จักรยานและกิจกรรมการขี่ม้ารอบเกาะภูกระแต ในด้านราคา ควรตั้งราคาที่เป็นมาตรฐานและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป ควรเน้นการขายกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบเป็นชุดเหม่าจ่าย(Package) ทั้งกิจกรรมท่องเที่ยว ที่พักแบบโฮมสเตย์ อาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรมีระบบการจอร์รายการนำเที่ยวของชมรมผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยสร้างโฮมเพจประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนกลางหรือชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแตโดยตรง ตลอดจนการขายผ่านบริษัทนำเที่ยวภายในจังหวัดอุบลราชธานีและนอกภูมิภาค เพื่อเป็นการขยายตลาด ในด้านการส่งเสริมการตลาด ควรใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรม อาทิเช่น นิตยสารท่องเที่ยวในท้องถิ่น อินเทอร์เน็ต แผ่นพับใบปลิว วิทยูชุมชน คู่มือรายชื่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (3) การฝึกปฏิบัติเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว (4) การฝึกปฏิบัติในการจัดเตรียมบ้านพักและยานพาหนะในการรับนักท่องเที่ยว (5) การฝึกการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอันหลากหลายในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และ (6) เทคนิคการให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และความชำนาญมากยิ่งขึ้น

1.4 จัดทำโครงการประชาสัมพันธ์โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะภูกระแตให้กับชาวบ้านในชุมชน ผ่านหอกระจายข่าวของชุมชน หรือ งานพิธีต่างๆที่มีในชุมชน ตลอดจนการจัดทำข้อมูลที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว รายการกิจกรรมท่องเที่ยวไว้ในศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนบ้านของสมาชิกและชาวบ้านทุกคน โดยมอบหมายให้คณะกรรมการชมรมเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อเป็นการสื่อสารกับชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.5 จัดทำกิจกรรมการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยเชิญตัวแทนพนักงานของบริษัทนำเที่ยวในท้องถิ่นหรือบริษัทนำเที่ยวในภูมิภาคอื่น ตัวแทนสื่อมวลชน ตลอดจนตัวแทนองค์กรการท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน มาทัศนศึกษาเยี่ยมชมสถานที่

ท่องเที่ยวและที่พักโฮมสเตย์ของชุมชนเกาะภูกระแต เพื่อจะให้เห็นผลผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง แล้วนำไปประชาสัมพันธ์ด้วยการบอกต่อสาธารณชน ซึ่งเป็นการส่งข่าวสารที่แพร่สะพัดได้อย่างรวดเร็วอีกทางหนึ่ง

1.6 คำเนิการให้คณะกรรมการและสมาชิกชมรมทำการปรับปรุงมาตรฐานของการบริการของสมาชิกชมรมในด้าน (1) บ้านพักโฮมสเตย์ ในส่วนของห้องน้ำ ให้เจ้าของบ้านพักรักษาความสะอาดอยู่เสมอ ตลอดจนเครื่องนอนของผู้มาพักให้นำมาทำความสะอาดโดยการผึ่งแดดอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาตรฐานของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ (2) รถพาหนะในการนำเที่ยว(รถไถนาเดินตาม) ให้คำเนิการทำที่นั้งให้แข็งแรง ปลอดภัย และมีอุปกรณ์ที่จับขึ้นลงของนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและให้เกิดความมั่นใจในการใช้บริการ

2. นายกองค้การบรหิการส่วนตำบลโนนกลางและเจ้าหน้าที่องค้การบรหิการส่วนตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

2.1 ควรบรรจุโครงการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตเข้าสู่แผนงานประจำปีขององค้การบรหิการส่วนตำบลโนนกลาง เพื่อของบประมาณสนับสนุนการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยจัดไว้เป็นกิจกรรมพัฒนาอันหนึ่งของตำบลโนนกลาง และช่วยเผยแพร่กิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ไปสู่ชุมชนอื่นต่อไป

2.2 จัดทำโครงการส่งเสริมการตลาดพิเศษ ขององค้การบรหิการส่วนตำบลโนนกลาง เป็นประจำทุกปี โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดทำประกาศเกียรติคุณ ตลอดจนรางวัลการส่งเสริมการท่องเที่ยวของตำบลให้กับชุมชนเกาะภูกระแต ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ตลอดจนชาวบ้านทุกคน เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่น และเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของตำบลอีกด้วย

2.3 จัดทำโครงการหาผู้สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนขององค้การบรหิการส่วนตำบลโนนกลางเสนอต่อ องค้การบรหิการส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เทศบาลอำเภอพิบูลมังสาหาร ตลอดจนเจ้าของกิจการ บริษัท ห้างร้าน ในท้องถิ่น เพื่อหาเงินสนับสนุนในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามแผนงานของชมรม ซึ่งประกอบด้วย เติ้นที่ในการพักค้างคืนของนักท่องเที่ยว อุปกรณ์ในการตกปลาของนักท่องเที่ยว จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว และอุปกรณ์เพื่อประดิษฐ์สินค้าที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในการจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

2.4 จัดกิจกรรมงานกินข้าวพาสอง วัฒนธรรมของภาคอีสาน พร้อมการ
แสดงของชมรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะภูกระแต ในลักษณะของงานการกุศล ณ สถานที่ท่องเที่ยว
ของชุมชน ให้กับผู้สนใจและนักท่องเที่ยวทั่วไป เพื่อขอรับการบริจาคในการดำเนินกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

2.5 ควรจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ของ
องค์การบริหารส่วนตำบลโนนกลาง เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใน
ตำบล และส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม
และเปิดรับข้อคิดเห็นจากประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วไป เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้อง
กับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3. ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 2 อุบลราชธานี

3.1 ควรทำการบรรจุการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะภูกระแตลงในรายการ
ประชาสัมพันธ์การนำเที่ยวของสำนักงาน เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน

3.2 ควรบรรจุการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะภูกระแตในแผนพัฒนาของ
สำนักงานและให้การสนับสนุนชมรมเที่ยวเกาะภูกระแตในด้านการให้ความรู้ด้านเทคนิคการ
ท่องเที่ยว ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการหาตลาดนักท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวโดย
ชุมชน และด้านการลงทุนในการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน
เกาะภูกระแต

3.3 จัดกิจกรรมเผยแพร่โครงการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะภูกระแตออก
สู่สาธารณชนในช่องทางสื่อต่างๆ ของสำนักงาน อาทิเช่น แผ่นพับประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ของ
สำนักงาน กิจกรรมออกงานเผยแพร่การท่องเที่ยวของสำนักงาน และจัดให้ตัวแทนของบริษัทนำ
เที่ยวในท้องถิ่น ได้มีโอกาสไปทดลองใช้บริการของชมรม เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ในอีก
รูปแบบหนึ่งด้วย

4. หัวหน้าสาขาวิชา และคณาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี

4.1 จัดอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ และแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้กับสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตอย่างต่อเนื่อง

4.2 จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมในด้านทักษะต่าง ๆ ที่สมาชิกชมรมยังขาดหรือไม่ชำนาญให้กับชมรม อาทิเช่น การจัดสื่อความหมายธรรมชาติ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การวางแผนและประเมินผลโครงการ การตลาดการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

4.3 ร่วมกับชมรมศึกษาวิจัย และส่งเสริมพัฒนาให้มีจุดท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยตรง

4.4 กำหนดเป็นนโยบายของสาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยเปิดให้กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะภูกระแตเป็นห้องเรียนธรรมชาติสำหรับนักศึกษาในสังกัดสาขาวิชาการท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการลงพื้นที่ในการฝึกภาคปฏิบัติประกอบการเรียนในรายวิชาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนี้ ยังดำเนินการร่วมกับชมรมและเชิญให้กรรมการหรือสมาชิกชมรมที่ชำนาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะด้านความหลากหลายทางธรรมชาติมาเป็นวิทยากรสำหรับนักศึกษาอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูรูกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เกาะภูกระแต ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานีนั้น เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาซึ่งไม่อาจจะครอบคลุมประเด็นต่างๆ ได้อีกมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวกับชุมชนที่อยู่ติดกับชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน อาทิเช่น ประเทศลาว และประเทศกัมพูชา ของภาคอีสานตอนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่อยู่ติดกับแนวแม่น้ำโขงและอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย เป็นต้น เนื่องจากว่า การวิจัยในพื้นที่เหล่านี้น่าจะมีจุดดึงดูดด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นอย่างมาก

2. ดำเนินการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลา เป็นต้น เพื่อรองรับกับการท่องเที่ยวของชุมชนให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างสอดคล้องประสานกัน

3. ดำเนินการวิจัยเรื่อง การตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะการวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาการขาดลูกค้าท่องเที่ยว

4. ดำเนินการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจิตสำนึกในการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับผู้นำชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้เกิดการสานต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน

5. ดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับผู้นำชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวในภาคอีสานได้ เพื่อให้สามารถพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสรุปผล การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะข้างต้น สามารถชี้ชัดได้ว่า ผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อทุกหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูกระแตไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติ อริยานนท์. 2548. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน กรณีศึกษา “อุทยานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติสิรินธร ต.ชะอำ อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี”. กรุงเทพฯ: คูณฉินิพนธ์ปริญาเอก, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กิตติพงษ์ ประชุมแดง. 2533. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้านคูเคื่อ ตำบลแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. มหาสารคาม: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2538. เครื่องมือทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ: สภาคาทอถิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กาญจนา ทองทั่ว. 2545. รายงานผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านวังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- โครงการส่งและบำรุงรักษาน้ำโคมน้อย. 2548. “แผนงานหลักการบรรเทาและแก้ไขปัญหาคัญธรรมชาติของกรมชลประทานในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อยสำนักชลประทานที่ 7”. ศูนย์ผลิตเอกสารเผยแพร่. (จุลสาร)
- งามพิศ สัตย์สงวน. 2542. การวิจัยทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริน ศิริ. 2548. “การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานการพัฒนา”. วารสารปริชาต 18, 1 (เมษายน – กันยายน): 16.
- จิตศักดิ์ พุฒจร. 2550. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฑาทิพย์ เจริญลาภ และ รุ่งทิพ ว่องปฏิการ. 2545. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- จุฑาพรรณ จินะวานิช, กฤษณา เชาว์วาทีน, สมพงศ์ คำสาร, แสงสุรีย์ ธงชัยสุวรรณ, สุทธิณี สุริยกุล ณ อุษรยา, สนมพรรณ วรวิเชียรวงษ์, สมหมาย คงศาล, อุทิศ ขุนพิลึก และ พิรุณ ธงชัยสุวรรณ. 2546. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิจัยการสร้างโครงข่ายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แ่งที่ลุ่มฝาง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- จุมพล หนีพพานิช. 2538. “สังคมและวัฒนธรรม”. น.45-46. ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย
กับสังคม หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์. 2540. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉันทข วรรณถนอม. 2544. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจให้ท่องเที่ยวชาวไทยเลือกเดินทาง
ท่องเที่ยวภายในประเทศ. เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- เฉลิมชัย ปัญญาดี. 2543. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เจลิชว ฤกษ์รุจิพิมล. 2541. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ: โครงการวิทยานิพนธ์การหมวดศึกษาทั่วไป
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชนกันต์ หิรัญพันธุ์. 2544. การจัดการกิจการของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ตำบล
กำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. สงขลา: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชมพันธ์ กุญชร ณ อุษยา. 2540. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์ข่าวทหารอากาศ.
- ชมพูนุท โมราชาดี. 2545. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูสองชั้น. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี.
- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. 2545. “การพัฒนาอย่างยั่งยืน”. น.49-50. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการ
จัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ. 2537. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศูนย์
ส่งเสริมวิชาการ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541. ทฤษฎีใหม่: มิตินี้ยิ่งใหญ่ทางความคิด. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบาย
การศึกษา.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2540. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชูศรี วงศ์รัตน์. 2541. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตตา สุวรรณชฎ และจักษ์ พันธุ์เพชร. 2545. การจัดการและการวางแผนธุรกิจ. กรุงเทพฯ:
สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนัก
มาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.

- ณรงค์ เส็งประชา. 2541. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ณัฐนรี ศรีทอง. 2543. การพัฒนาขีดความสามารถในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. เชียงใหม่: ศูนย์นิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- คณีย์ เทียนพุด. 2539. การบริหารงานบุคคลในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดรรรชนี เอ็มพันธุ์. 2545. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทักษิณา कुमारภัย. 2545. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเบื้องต้น. เชียงใหม่: สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทองยูน บุตรโสภณ. 2547. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาท่าด่านโฮมสเตย์ ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทัศนัยวรรณ ดวงมาลา. 2550. รายงานผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. ม.ป.ป. ก้าวต่อไปการท่องเที่ยวไทยในเวทีอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธวัชชัย บุญโชติ. 2538. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนชนบท: กรณีศึกษา สามเหลี่ยมทองคำ ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธวัชชัย รัตนช้อน. 2542. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นงเยาว์ แยมเวช. 2542. การจัดการและการวางแผนธุรกิจ. กรุงเทพฯ: ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคเกจ.
- นนทยา อิทธิชินบัญญัติ. 2549. การประกอบธุรกิจชุมชน. ศรีสะเกษ: คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

- นภวรรณ ฐานะกาญจน์ และคมเชษฐา จรุงพันธ์. 2546. “การจัดการนันทนาการทางการท่องเที่ยว” น.50-51. ใน เอกสารการสนทนาวិชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นฤตม สาริกบุตร. 2550. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอีสานใต้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. 2538. วัฒนธรรมชุมชนกับการท่องเที่ยววิถีผู้ถูกท่องเที่ยว. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิตา ชูโต. 2540. การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: พีเอนการพิมพ์.
- นำชัย ทนุผล. 2531. วิธีการเตรียมโครงการวิจัย. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- _____. 2532. การวางแผนและประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2535. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. 2548. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ดีไซน์.
- _____. 2549. การพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ดีไซน์.
- บุษกร พรหมมาโนช. 2541. “กระบวนทัศน์ใหม่การท่องเที่ยวไทย”. จุลสารการท่องเที่ยว 17(1): 60-64: มกราคม – มีนาคม. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เบญจวรรณ นาราสะจจ์. 2543. “ธุรกิจชุมชน: ก้าวต่อไปของการพัฒนา”. วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน - มิถุนายน 2543).ขอนแก่น: ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประภาพรรณ ไชยานนท์ และ ชไมพร ฟุ้งเฟื่อง. 2549. รายงานผลการวิจัยเรื่อง ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประภาส อินทนปสาธน์. 2546. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณีหมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศ ะสี. 2541. ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรม และสุขภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2540. **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2543. **นิเวศเศรษฐศาสตร์และนิเวศวิทยาการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, สุทธิชัย อบอุ่น, สหัชยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และ ชลกาญจน์ ฮาชันนารี. 2543. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ผดุงศักดิ์ ศรีแสง. 2549. **นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนกลาง**. สัมภาษณ์. 13 ธันวาคม. พงนา สวนศรี. 2546. **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พยอม ธรรมบุตร. 2541. **การจัดการธุรกิจร่วมสมัย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไท. _____ . 2552. **“การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน”** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http:// www.eco.swu.ac.th](http://www.eco.swu.ac.th) (2 กรกฎาคม 2552).
- พยอม วงศ์สารศรี และชลวิทย์ เจียรจิตต์. 2545. **การจัดการและการวางแผนธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พันธ์ทิพย์ रामสูต. 2540. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม**. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพ็ญศรี เจริญวานิช. 2542. **รายงานผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวใน 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ เลย และอุบลราชธานี**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภราเดช พัทฒวิเชียร. 2548. **“การท่องเที่ยวชุมชน ทิศทางและศักยภาพ”**. **อุตสาหกรรมวิชาการ อิเลคทรอนิกส์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- มนัส ศุภลักษณ์. 2544. **การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมธุรกิจท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ ชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: ศูนย์นิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- มนัส สุวรรณ. 2538. **นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเคียนสโตร์.
- มณีวรรณ หิวนิม. 2549. **พัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ**. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยศ สันตสมบัติ. 2544. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร**. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย.
- ยศ สันตสมบัติ และอัมมาร์ สยามวาลา. 2541. **นิเวศน์วิกฤตความรู้กับวาทะ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.
- ธกร ตีรกานนท์. 2541. “มุมมองของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”. **ข่าวสารป่ากับชุมชน**. (ปีที่ 5 ฉบับที่ 11 เดือนกันยายน 2541). กรุงเทพฯ: ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งเอเชียและแปซิฟิก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ละเอียด สิลาน้อย. 2550. “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน”. **จุดสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ลินจง โพชารี. 2550. **การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีส่วนร่วมบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. มหาสารคาม: คุญฉัตรปริญาเอก, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543. **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- วินัย วิริยวิทยาวงษ์. 2546. **การวางตำแหน่งประเทศไทยในฐานะแหล่งท่องเที่ยว**. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2532. **หลักการพัฒนาชุมชน : การพัฒนาชุมชนประยุกต์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์.
- วีระพล ทองมา และประเจต อำนาง. 2547. **รายงานผลการวิจัยเรื่อง ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย. 2545. การจัดการธุรกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงษ์. 2545. “ความหมายและลักษณะของทรัพยากรนันทนาการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ”. น. 105-106. ใน เอกสารการสอน การจัดการนันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. หน่วยที่ 3 นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศักดิ์ศิริ นันตะสุข. 2550. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย.
- ศิริพร พันธุ์ และปิยะพิศ ขอนแก่น. 2549. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาเรื่องราวของ ชุมชนห้วยหม้ายเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.แพร่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2546. การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2541. คู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สศใด สร้างโชค. 2543. รายงานผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนป่าดงนาทาม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2540. องค์กรชุมชน กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา สังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. โครงการการดำเนินการเพื่อ นโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ เสนอต่อ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์วิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง ประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548. คู่มือการจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนและบ้านพัก แบบโฮมสเตย์. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- สถาปนา กิตติคุณ และ สมชาย บูรณรุ่งเรืองกิจ. 2547. รวมบทความวิจัยการท่องเที่ยวชุด โครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. นนทบุรี: พี.เอส.พริ้นท์.

- สมบัติ กาญจนกิจ. 2544. **นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบูรณ์ ศุภศิลป์. 2534. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สยามล ชัยรัตนอุดมสกุล. 2544. **ความรู้และความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย: กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สัจจา ไกรสรรัตน์. 2550. **รายงานผลการวิจัยเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการเชิงการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อค้นหาอัตลักษณ์การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ และแนวทางการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2525. **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. 2540. **ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สร้อยดี อาสาสรรพกิจ. 2543. **การศึกษาปัจจัยในการกำหนดความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สาทิศ สุขพ่องศรี. 2542. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายรุ่ง ดินโคกสูง. 2549. **การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาหาดขบา ตำบลขบาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี**. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สินธุ์ สโรบล (บรรณาธิการ). 2547. **การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. 2550. **“ชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: ข้อเสนอเพื่อการปรับตัวของชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวไทย”**. **จุฬาริชาการอิเล็กทรอนิกส์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สินธุ์ สโรบล และอุคร วงษ์ทับทิม. 2546. **“การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ”** การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่: วนิตาเพรส.

- ศิริวัฒนา ไจมา. 2550. รายงานผลการวิจัยเรื่อง **เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุพิศวง ธรรมพินธา. 2543. **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภูมิไทย.
- สุภาวดี จันทวานิช. 2540. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2543. **วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรีย์ บุญญาพงษ์. 2539. **ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสรี วงษ์มณฑา. 2542. **กลยุทธ์การตลาด: การวางแผนการตลาด**. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและไอทีเกส.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. 2548. **รายงานฉบับสมบูรณ์เรื่อง โครงการศึกษาและกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโนนกลาง. 2550. **“เอกสารแนะนำผลงานรอบปีของ อบต. โนนกลาง”**. โรงพิมพ์องค์การบริหารส่วนตำบลโนนกลาง. (จุลสาร).
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอำ. 2539. **การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อมรา อินทจักร. 2550. **ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านศรีคงเย็น ตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อรพินท์ สฟโชคชัย. 2538. **การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.
- อรัญญา สุวรรณดี. 2538. **ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการท่องเที่ยวแก่ลูกค้าบ้านน้อยตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย**. มหาสารคาม: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัจฉรา หลาวทอง. 2550. **รายงานผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- อาคม พัดิยะ. 2540. รายงานผลการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อ
วัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อุทัย ดุลยเกษม. 2537. คู่มือ การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น:
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทิศ ศิริวรรณ. 2545. การจัดการธุรกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน
สภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย.
- Alkan, M. 1969. **Evaluation Theory Development**. Los Angeles: U.S.A.
- Bien, J. 1978. **Phenomenology and the Social Sciences : a Dialogue**. The Hague:
Martinus Nijhoff.
- Buckley, R. 1993. **Research Report of 1993 International Centre for Ecotourism
Research**. Australia: Gold Coast.
- Cohen, E. 1996. **Thai Tourism. Hill Tribes, Islands and Open-ended Prostitution**.
Bangkok: White Lotus.
- Denzin, N. K. and Y. S. Lincoln. 1998. **The Landscape of Qualitative Research: Theories
and Issues**. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Dowling, R. K. 2000. "Ecotourism in Southeast Asia : A Golden opportunity for Local
Communities" in **Tourism in Southeast Asia : A New Direction**. Page 1-20.
New York: The Haworth Hospitality Press.
- Fennell, D. A. 1999. **Ecotourism : an Introduction**. London: Routledge.
- Field, A. 2000. **Discovering Statistics Using SPSS for Windows**. London: Sage
Publications.
- Freeman, M. 1974. **Technology and Society: Issues in Assessment, Conflict and Choice**.
Chicago: Rand McNally.
- Ginberg, M. 1958. **British Journal of Sociology**. 9 September: 205-209.
- Gisbourne, M. 2006. **Statistics and Economic Measurement of Tourism**. New Jersey:
Prentice- Hall Inc.
- Gouldner, W. 1976. **The Dialectic of Ideology and Technology: The Origins, Grammar And
Future of Ideology**. New York: Seabury.
- Gursoy, D. and D.G. RUTHERFORD. 2004. Host attitudes toward tourism: an improved
structural model. **Annals of Tourism Research**. 31(3), 495-516.

- Gurvis, J.P. and M.T. GREY. 1995. "The Anatomy of a Competency". **Journal of Nursing Staff Development**. 11(5): 247-252. September – October.
- Hans, G and C. MILL. 1953. **Character and Social Structure**. New York: Brace and World.
- Hatton, M.J. 2002. **Community-based tourism in the Asia Pacific**. [Online] Available: <http://www.community-tourism.org>. (4 March 2002).
- Ho, P. 2006. "Tourist behaviour and the determinants of secondary destination", **Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics**, 2(2), p. 3-22.
- Howard, R. 1974. **The cutting Edge: Social Movements and Social Change in America**. New York: Lippincott.
- Houston, R. 1972. "Designing Competency – Based Instructional System". **Journal of Teacher Education**. 10(3): 200-204.
- Keegan, W. J. 1999. **Global Marketing Management**. 6th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Lauer, H. 1977. **Perspectives on Social Change**. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Leksakundilok, A. 2004. **Community Participation in Ecotourism Development in Thailand**. Sydney: Doctoral dissertation. University of Sydney.
- Mcashan, H.H. 1976. **Competency – Based Education and Behavioral Objective**. New Jersey: Educational Technology Publishing.
- Mcintosh, R. W. and C. R. Goeldner. 1984. **Tourism Principles, Practices, Philosophies**. 5th ed. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Mesthene, K. 1977. "The Role of Technology in Society." In Albert H. Teich (ed.), **Technology and Man's Future**. 2nd ed. New York: St. Martin's.
- Mitchell, D.G. 1979. **A New Dictionary of Sociology**. London: Routledge & Kegan Paul.
- MORACHAT, C. 2003. **A Study of Destination Attractiveness Through Tourists' Perspectives: A Focus on Chiangmai, Thailand**. Perth: Doctoral Dissertation. University of Edith Cowan.
- Morris, L.L. 1982. **Evaluator's Handbook**. Beverly Hills/London : Sage Publications.
- Moustakas, C. 1994. **Phenomenological Research Method**. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Murphy, P. E. 1985. **Tourism: a community approach**. New York: Methuen.

- Nunnally, J. C. 1978. **Psychometric Theory**. 2nd ed, New York: McGraw-Hill.
- Pearce, D. 1989. **Blueprint for a Green Economy**. London. Routledge & Kegan Paul.
- Quinn, A. 1950. **Human Ecology**. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Shirley, E. 1992. **Beyond the green Horizon: Principles for Sustainable Tourism**.
Surrey: World Wide Fund for Nature, United Kingdom.
- Shime, T.A. 2000. **Advertising & Promotion** 5th ed. Font Worth, TX: Dryden Press.
- Silverman, D. 1998. **Qualitative Research: Theory, Method and Practice**. London: Sage Publications.
- Smart, B. 1976. **Sociology, Phenomenology and Marxian Analysis**. London: Routledge and Kegan Paul.
- Smelser, J. 1988. **Sociology**. 3th Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Sumayao, B.R. 2542. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) (8 เมษายน 2542). เชียงใหม่: สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Taylor, D. and D. STANLEY. 1987. "Tourim, sustainable development and the Environment: an agenda for Research". **Journal of Travel Research.**, 31(1), pp 12.
- Vago, S. 1980. **Social Change**. USA: Holt, Rinehart and Winston.
- Wikipedia Foundation. 2009. "Business Development". [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.wikipedia.org> (1 กรกฎาคม 2552).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อสมาชิกชมรมเทียวเลาะเกาะภูเก็ต
จำนวนหุ้น และจำนวนเงินหุ้น

ทะเบียนรายชื่อสมาชิกชมรมเทียวเลาะเกาะภูเก็ต(1-31 ธันวาคม 2551)

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
1	นางเทวี นนท์ศิริ	20 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
2	นายแก้ว สุขดี	113 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
3	นายสุวรรณ แสงงาม	63 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
4	นางบุญหลาย แสงงาม	63 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
5	นายคำออน ก่อแก้ว	7 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	2	200
6	นางบุญยิ้ม นนท์ศิริ	51 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
7	นายบรรพต นนท์ศิริ	51 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
8	น.ส.จิราภรณ์ นนท์ศิริ	5 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
9	นางหนูเพียร นนท์ศิริ	5 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
10	นายพรพจน์ นนท์ศิริ	5 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
11	นายสอน บุญสิน	106 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
12	นางนวลละออง บัวเขียว	54 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
13	นางสมปอง หินแก้ว	181 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
14	นางอ่อน ค้วงสิงห์คำ	15 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
15	นางสุคใจ บุญพุด	149 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
16	นายบัน คำเรือง	59 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	2	200
17	นายเคน เจริญสมบัติ	125 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
18	นายวินัย จิตรจันทร์	144 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
19	น.ส.สมพร ผลรักษ์	169 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
20	นางประนอม ผลรักษ์	169 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
21	นางแตง พลเรือ	105 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
22	นางประครอง มีคำ	17 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
23	นายคำมี จิตรจันทร์	18 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
24	นายฉลอง จินละไม	115 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
25	นางจุฬามาศ ก่อแก้ว	7 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
26	นายสมบูรณ์ เชื้อโชติ	104 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500
27	นางรัศมี วุฒิยา	13 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	2	200
28	นายจอม สุกดา	137 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	2	200
29	นางอรพินท์ นนท์ศิริ	17 ม.1 บ้านโคมประดิษฐ์	1	100
30	นายศรนิรันดร์ ชมพันธ์	127 ม. 1 บ้านโคมประดิษฐ์	5	500

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
31	นางกลม นิระพงษ์	32 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
32	นายบุญมี บุญศักดิ์	81 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	10	1,000
33	นายวัน นนทศิริ	4 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
34	นางบัวพา บุญศักดิ์	57 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
35	นายสมหมาย นนทศิริ	34 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	2	200
36	นางแพง แก้วบรรดิษฐ์	34 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	3	300
37	นายนิยม สายสมบัติ	75 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
38	น.ส.รัชนีกร นนทศิริ	7 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	3	300
39	น.ส.วิไลพร นนทศิริ	7 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	3	300
40	นายทองดี วงษ์จัน	13/1 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	2	200
41	นายพิมพ์ สุทธิประภา	14 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	2	200
42	นางเพ็ญศรี แวงวรรณ	23 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
43	นางหนูทิม จิตรจันทร์	24 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	2	200
44	นางสงวน พูลทรัพย์	29 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
45	นางรัตนกร แสงคำ	33 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
46	นายประพล วงษาไชย	70 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
47	นายสุรศักดิ์ จันทร์อร่าม	53 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
48	นางบุญเสริม จันทร์อร่าม	53 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
49	นายเมือง ผลรักษ์	58 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
50	นายประจักษ์ ผลรักษ์	9 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
51	นายกัมพล ดวงศรี	66 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
52	นางรจนาถ มั่นทน	5 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	10	1,000
53	นางนิยม นนทศิริ	11/1 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
54	นางสุดใจ นนทศิริ	17 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
55	นางบรรจง พลศรี	91 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
56	นายดำรงศักดิ์ นนทศิริ	27 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
57	นายบวร สุขดิ	78 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
58	น.ส.สุวรรณ สุขดิ	78 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
59	นางศุภรัตน์ สุขดิ	78 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
60	นางหนูเริ่ม ทองสวัสดิ์	18 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
61	นางสมปอง สุทธิรัตน์	77 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	2	200
62	นางนารอน ทองสวัสดิ์	22 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
63	นายกันหา นนท์ศิริ	34 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
64	น.ศ.อรพรรณ กุลเกลี้ยง	19 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	2	200
65	นางอรพิน ศิลาชัย	80 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	10	1,000
66	นายสมบูรณ์ โทสิงห์	20 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
67	นายสุรสิทธิ์ วงษ์ขัน	85 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
68	นางหนูแจ่ม วงศ์ตรี	89 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
69	นายหมน พูลมาก	21 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	5	500
70	นายวันดี ประองคอง	22 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	1	100
71	นางปราณี สุทธิประภา	1 ม.6 บ้านหนองมะเกลือ	10	1,000
72	นางสาววิไล จันทรสमान	175 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
73	นางพิศมัย บำรุงชนม์	149 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
74	นางคำเดือน ทองสวัสดิ์	3 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
75	นายประพันธ์ ศรีบุญเรือง	107 ม.11 บ้านโนนกลาง	35	3,500
76	นายบุญ นนท์ศิริ	38 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
77	นายเสกสรรค์ จิตรจันทร์	138 ม.11 บ้านโนนกลาง	5	500
78	นายแดง วงษาสนธิ์	89 ม.11 บ้านโนนกลาง	5	500
79	นางบัวสี วงษาสนธิ์	89 ม.11 บ้านโนนกลาง	5	500
80	พ.ต.วรวิทย์ จิตรจันทร์	5/1 ม.11 บ้านโนนกลาง	10	1,000
81	นางคุณ จิตรจันทร์	5/1 ม.11 บ้านโนนกลาง	10	1,000
82	นายทองหุ่ย จันท์สमान	18 ม.11 บ้านโนนกลาง	5	500
83	นางไพโรสรณ์ สิงห์เตือ	36 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
84	นางวราภรณ์ จิตรจันทร์	139 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
85	น.ศ.ณัฐนิชา มาแจ้ง	139 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
86	น.ศ.ณิชาภัทร มาแจ้ง	139 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
87	นายวิษณุ จิตรจันทร์	139 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
88	นางบุญมี จันท์สमान	49 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
89	นางสีบุญ สีเสด	49 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
90	นางทองคำ นนท์ศิริ	10 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
91	นางสมพงษ์ จินละไม	147 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
92	นางคำพอง จิตรจันทร์	134 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
93	นางสุนันท์ บุญบำเรอ	19 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
94	นายสุรินทร์ สมบูรณ์	55 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
95	น.ส.พรสุดา ศรีวิจารณ์	167 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
96	นางนงค์เยาว์ วงศ์ตรี	81 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
97	นายเจริญเดช ไช้ประภาย	154 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
98	นายถนอม สายสมบัติ	151 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
99	นางบุญหีบ วงศ์มณี	182 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
100	นางมณีวรรณ จิตรจันทร์	146 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
101	นายเปล่ง น่านโพธิ์ศรี	185 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
102	นายไพล จินละไม	103 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
103	นายไกรภพ วงศ์ษา	107 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
104	นายธีรคุณ วงศ์ษา	107 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
105	นางรมย์ นนทศิริ	37 ม.11 บ้านโนนกลาง	1	100
106	นางจำปี วงศ์ตรี	19 ม.11 บ้านโนนกลาง	2	200
107	นางฝาน ศรีแสง	200 ม.3 บ้านหนองไฮ	1	100
108	นายชาญชัย ศรีแสง	200 ม.3 บ้านหนองไฮ	1	100
109	นายสมบูรณ์ สีสาสีมา	311 ม.3 บ้านหนองไฮ	1	100
110	นางคำดี รักษ์พงษ์	78 ม.3 บ้านหนองไฮ	1	100
111	นางทองคำ สุดตา	23 ม.3 บ้านหนองไฮ	1	100
112	นางสมบูรณ์ พูลมาก	45 ม.3 บ้านหนองไฮ	1	100
113	นายประจักษ์ ชื่นอก	49 ม.3 บ้านหนองไฮ	2	200
114	นางสร้อย นนทศิริ	59 ม.3 บ้านหนองไฮ	1	100
115	นางกองศรี คำเบา	68 ม.3 บ้านหนองไฮ	1	100
116	นายประดิษฐ์ พาที	32 ม.3 บ้านหนองไฮ	5	500
117	นางสาวหรรษา โอชาพันธ์	55 ม.3 บ้านหนองไฮ	5	500
118	นางภูมิใจ ทองทับ	98 ม.3 บ้านหนองไฮ	5	500
119	นายผดุงศักดิ์ ศรีแสง	124 ม.3 บ้านหนองไฮ	10	1,000
120	นายชินพันธ์ พัวรุ่งโรจน์	37 ม.3 บ้านหนองไฮ	5	500

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	จำนวนหุ้น	จำนวนเงิน
121	นายศักดิ์ชาย ฤทธิ	29 ม.3 บ้านหนองไฮ	10	1,000
122	นายฉัตรชัย เสนาชัย	22 ม.7 บ้านสุขสบาย	10	1,000
123	น.ส.บัวรินทร์ สารวรรณ	54 ม.7 บ้านสุขสบาย	2	200
124	นางปรีชาต เสนาวงศ์	85 ม.7 บ้านสุขสบาย	12	1,200
125	นายเจริญ เสนาวงศ์	12 ม.7 บ้านสุขสบาย	10	1,000
126	นายวิษณุ ธานี	12 ม.7 บ้านสุขสบาย	1	100
127	นางวิรัตน์ ธานี	12 ม.7 บ้านสุขสบาย	1	100
128	นายศิริศักดิ์ ธานี	137 ม.7 บ้านสุขสบาย	1	100
129	กองทุนออมทรัพย์ภูกระแต	5/1 ม.11 บ้านโนนกลาง	100	10,000
	รวม		511	51,100

หมายเหตุ:

หมู่ 1 บ้านโคมประดิษฐ์	จำนวน 82 หุ้น	จำนวนเงิน	8,200	บาท
หมู่ 6 บ้านหนองมะเกลือ	จำนวน 129 หุ้น	จำนวนเงิน	12,900	บาท
หมู่ 11 บ้านโนนกลาง	จำนวน 113 หุ้น	จำนวนเงิน	11,300	บาท
กองทุนออมทรัพย์ชุมชนภูกระแต	จำนวน 100 หุ้น	จำนวนเงิน	10,000	บาท
หมู่ 3 บ้านหนองไฮ	จำนวน 50 หุ้น	จำนวนเงิน	5,000	บาท
หมู่ 7 บ้านสุขสบาย	จำนวน 37 หุ้น	จำนวนเงิน	3,700	บาท
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 511 หุ้น	จำนวนเงิน	51,100	บาท

ภาคผนวก ข

รายละเอียดของฐานความรู้เชิงนิเวศบนเกาะภูเก็ต

ฐานความรู้เชิงนิเวศ
ฐานความรู้ที่ 1 แผนที่สังเขป

ฐานที่ 1 ที่ท่านยืนอยู่ตรงนี้ เป็นสถานีแผนที่สังเขป คือ ภาพวาดที่แสดงให้ท่านได้เห็นเป็นแบบคร่าว ๆ เท่านั้น หลักการทำแผนที่สังเขปมีอยู่ด้วยกัน 5 ข้อดังนี้ คือ

1. กำหนดหัวลูกศรชี้ไปทางทิศเหนือจริง หรือทิศเหนือแผนที่
2. กำหนดเส้นทาง ระยะทางด้วยสีน้ำตาลหรือสีแดงก็ได้
3. ส่วนที่เป็นป่าไม้ ต้นไม้ ใช้สีเขียว
4. ส่วนที่เป็นน้ำ ใช้สีน้ำเงิน
5. สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ก็กำหนดเป็นรูปต่าง ๆ เช่น สำนักสงฆ์

หรือที่พัก เป็นต้น

ความมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้ที่ได้เข้ามาในพื้นที่นี้ได้รับรู้รับทราบ เพื่อเป็นการทราบล่วงหน้าว่า ขณะนี้ในพื้นที่นี้มีอะไรบ้าง มีสิ่งที่จะให้เกี่ยวข้องกับไหนบ้าง

ประโยชน์

1. นักศึกษา นักทัศนจร และนักท่องเที่ยว จะได้รับความรู้ในพื้นที่นี้
2. ได้รับความสะดวกสบายในการใช้สถานที่
3. เปิดโอกาสมาพักผ่อนหย่อนใจ ใช้วิถีชีวิตแบบชาวชนบท
4. หาประสบการณ์จากการสัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ของภูมิภาคแห่งนี้
5. ได้ชิมรสอาหาร กุ้ง ปลา พืชผักที่หาได้จากภูมิประเทศแห่งนี้
6. ได้พักผ่อนหย่อนใจ คลายเครียดจากการทำธุรกิจประจำวัน
7. เพลิดเพลินจากการสูดอากาศบริสุทธิ์ริมเขื่อนสิรินธร

8. ได้รู้จักเส้นทางเดินป่าในรอยๆเกาะภูกระแต เป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ฐานความรู้ที่ 2 ฐานการดำรงชีพในป่า

สถานที่นี้เป็นฐานที่ 2 การดำรงชีพในป่า สำหรับการดำรงชีพในป่า มีความจำเป็นทุกชีวิตไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ เพราะคนเราจะต้องดำรงชีวิตจากปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และอาหารการกิน ในยามปกติก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าหากได้พลัดตกไปอยู่ในป่าในสภาพที่ไม่มีอะไรจะรับประทานเลย ท่านจะทำอย่างไรจึงจะเอาชีวิตรอดมาจากพื้นที่นั้น ๆ ได้ มนุษย์เราข้อมีการเดินทาง ในระยะใกล้และระยะไกลไปได้ 3 ทาง คือ ทางอากาศ ทางบก และทางเรือ หากท่านได้เกิดอุบัติเหตุแตรรอดชีวิตได้ อยู่ในป่า ท่านจะช่วยตัวท่านเองได้อย่างไร หลัก 8 ประการนี้ให้ท่านได้รับรู้หรือศึกษาบ้างแล้ว ท่านอาจเอาตัวรอดได้ก่อนที่หน่วยกู้ภัยจะมาช่วยทัน ดังนั้น หลัก 8 ประการมีดังนี้

1. ศึกษาสถานการณ์	size up the situation
2. อย่าใจร้อนจะเสียการ	undue haste makes waste
3. พยายามจดจำที่อยู่ขณะนี้ท่านอยู่ ณ ที่ใด	remember that where you are
4. ระวังความกลัว อย่าตื่นเต้น	vanish fear and panic
5. รู้จักประดิษฐ์เครื่องมือค้ำสัตว์	improvise
6. รักชีวิตอย่าทอดอาลัย	value living
7. ทำตัวให้เหมือนกับคนพื้นเมือง	act like the natives
8. ศึกษาให้รอบรู้จนเกิดความเคยชิน	learn basic skill

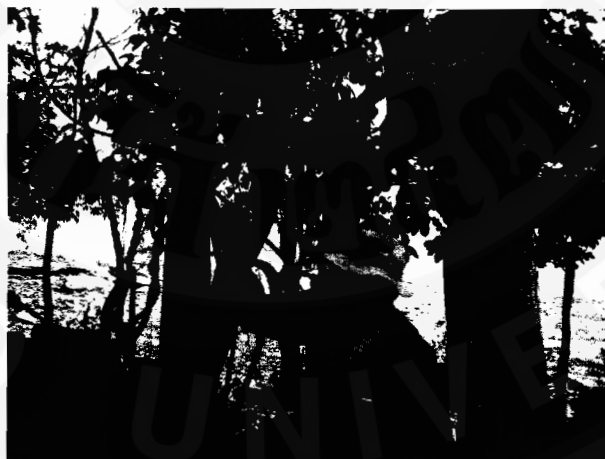
ในประเทศไทยแบ่งป่าออกเป็น 4 ชนิดด้วยกัน คือ ป่าละเมาะ ป่าโปร่ง ป่าดงดิบ และป่าชายเลน ส่วนพืชแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ พืชกินได้ พืชสมุนไพร พืชมีพิษ และพืชแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กินต้น กินหัว กินใบ กินผล และเห็ด ส่วนพืชมีพิษแบ่งได้เป็น 3 ทาง ได้แก่ พืชทางผิวหนัง พืชทางเดินอาหาร และพืชทางโลหิต

การนอนในขณะที่อยู่ในป่า ดังนี้ นอนบนต้นไม้ นอนบนพื้นดิน นอนในถ้ำ การหาน้ำดื่ม มาจากต้นกล้วยป่า ต้นไม้ มาจากเถาวัลย์ และมาจากแสงอาทิตย์ และการยังชีพ หรือ การดำรงชีวิตขณะที่อยู่ในป่า ทำได้โดย การสร้างเครื่องมือค้ำสัตว์ และการถนอมอาหาร รวมถึงการประกอบอาหาร

สรุป การดำรงชีวิตอยู่ในป่าได้นาน ๆ ต้องอาศัยหลัก 4 O คือ

1. สังเกตพวกสัตว์และนกกิน observe animal can eat
  2. ถ้าไม่แน่ใจใช้วิธีชิม ordering
  3. ทำอาหารให้สุกเสียก่อนจึงรับประทาน on fire before eat
  4. เมื่อมีการเบื่อเมา ให้รู้จักเอาพิษออกจากร่างกาย out of body
- หรือ จำง่าย ๆ คือ สังเกตสัตว์ จัดแบ่งส่วน กวนให้สุก จุกเสียดมาเอาให้ออก

ฐานความรู้ที่ 3 ฐานเถาวัลย์

เถาวัลย์ (เครือไม้) เป็นเถาเล็ก ๆ ค่อยปีนป่าย อาศัยมือเกาะไปกับต้นไม้เลื้อยขึ้นไปจากพื้นดิน บางเถาก็เลื้อยวนไปวนมารอบ ๆ ต้นไม้ เถาวัลย์เกิดจากหัวหรือเหง้าที่ฝังอยู่ใต้ดิน มักจะเป็นพืชล้มลุก บางโอกาสเกิดขึ้นจากเมล็ดพืชที่หล่นลงในดิน ถ้าได้รับความชุ่มชื้นก็จะงอก

งามขึ้นมาดังจะเห็นในฤดูฝน เถาวัลย์ที่ปรากฏในฐานนี้ก็มี เถาจาน เถาเครือน้ำ เถาลิ้นแฮด เถาม่วย และเถาผลิผ่วน เป็นต้น

ประโยชน์

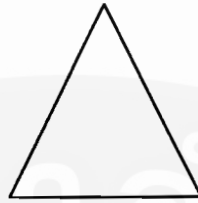
เถาวัลย์บางชนิด เกษตรกรนำไปทำเชือก เช่น เถาคันทุง ชาวพม่าไปพันเป็นเชือกประกอบคันไถ นำควายมาเทียมไถนา เถาวัลย์บางชนิดเป็นสมุนไพร นำมาปรุงเป็นยาแก้โรคต่าง ๆ ได้ เถาเครือน้ำ มีประโยชน์สำหรับดื่มเวลากระหายน้ำ (จะได้สาริตให้ชุ่มคอไป) และเถาวัลย์บางชนิดเป็นพืชที่ขนของมัน เช่น เถาคำแย (หมาม่วย) เป็นต้น

ฐานความรู้ที่ 4 ฐานที่หัก ผกค. (ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์)

ในอดีตที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดสงครามเย็นขึ้น ในแถบทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกิดมีลัทธิคอมมิวนิสต์ขึ้น โดยมีประชาชนกลุ่มหนึ่ง ๆ ได้ฝึกฝึกลัทธินี้โดยได้แผ่ขยายเป็นวงกว้าง ซึ่งครูบา อาจารย์ ได้นำลัทธิคอมมิวนิสต์ไปเผยแพร่กับกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา และผู้เผยแพร่ศาสนาซึ่งเห็นแตกต่างกับรัฐบาล จึงได้รวมตัวเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ขึ้น โดยอาศัยเงื่อนไขของรัฐบาลคอยโจมตี ปลุกระดมมวลชนให้เกลียดชังรัฐบาลในสมัยนั้น โดยชี้แนะว่ารัฐบาลทหารมาฆ่าประชาชนผู้บริสุทธิ์ เมืองโคมเป็นจุดต่อแหลมที่ผู้ก่อการร้ายเข้ามาปลุกระดมมวลชนได้ง่าย จากขบวนการคอมมิวนิสต์ จำนวน 2 คน คือ นายสถิตฯ และ นายพนมฯ นายพนมเป็นคนสัญชาติญวน พูดได้หลายภาษา ได้มาปลุกระดมมวลชนโดยปฏิบัติการจิตวิทยากับชุมชน 4 หมู่บ้าน คือ บ้านปากโคม บ้านหุบไหล่ บ้านโนนกลาง และบ้านโนนคูณ โครงสร้างของคอมมิวนิสต์ มีดังนี้

พรรค

แนวร่วม

กองกำลัง

พรรค คือ ผู้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

แนวร่วม คือ กลุ่มคนที่ได้ปลุกระดมไว้แต่ละหมู่บ้าน

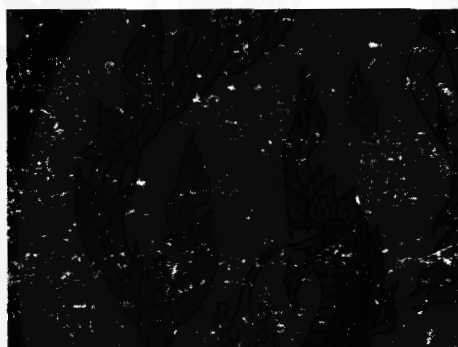
กองกำลัง คือ กำลังพลส่วนหนึ่งที่ได้เข้าป่าไปฝึกอาวุธ และฝึกยุทธวิธีจนครบการฝึกแล้วถืออาวุธคอยเคลื่อนไหว คอยคุ้มกันกองกำลังที่เป็นแนวร่วม คอยหาข่าวการเคลื่อนไหวของรัฐบาล ผู้ใดคดขี่ข่มเหงรังแกประชาชน ถ้ากองกำลังรู้เข้าก็หาโอกาสไปทำลายเสีย เพื่อแสดงประสิทธิภาพให้ชาวบ้านถื่นนั้นได้มีความหวาดกลัวอิทธิพลของ ผกค.

สรุป ผกค.จะเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเข้าไปไม่ถึง จะยึดภูมิภาคที่เป็นฐานที่มั่น เช่น ภูกระแต ภูมิประเทศสูงเด่น เห็นไกล ขยายผล ไม่มีเส้นทางเข้าออกยากต่อการกวาดล้างของรัฐบาล ผกค.เปรียบเสมือนปลา ชาวประชาเปรียบเสมือนน้ำ ปลาจะต้องอาศัยน้ำ

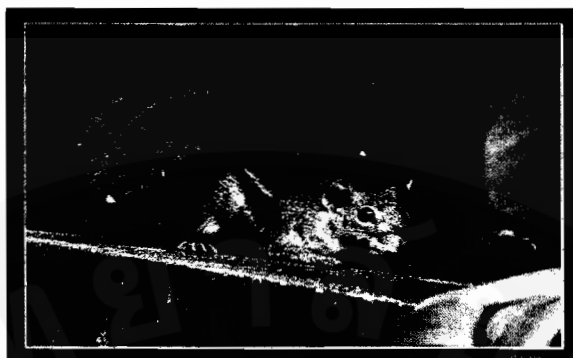
ฐานความรู้ที่ 5 ฐานไก่ป่า (wild fowl) – กระแต (chip munk)

ไก่อปา เป็นไก่อที่มีความปราดเปรียว มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา เพราะในป่าจะมี ศัตรูอยู่รอบด้าน ใครผลอเมื่อใดก็ตกเป็นเหยื่อกันทันที ศัตรูของไก่อ คือ อีเห็น แมวป่า เสือดาว และมนุษย์เรานี่เอง ส่วนกระแตก็เช่นเดียวกัน สำหรับการกินอาหาร ไก่อปาจะคุ้ยเขี่ยหากินปลวก มด บนพื้นดิน การนอนจะนอนบนต้นไม้ การเข้าที่พักนอกส่วนมากจะเป็นเวลามืดค่ำ เพื่อหลบซ่อนตัวไม่ให้คนพบเห็น ไก่อปามักจะอยู่เป็นคู่ ๆ ส่วนมากตัวผู้จะเป็นผู้เรียกตัวเมียมาหาเอง การวางไข่มักจะวางไข่ตามป่ารกทึบ หรือมีใบตองแห้งมาก ๆ อาจวางไข่ที่จอมปลวกที่มีใบไม้แห้ง กองรวมกันอยู่ ไก่อปาจะไข่ 10 – 15 ฟองก็จะกกฟักเองประมาณ 1 เดือนก็จะแตกออกมาจากเปลือกไข่ วิ่งออกมาหาอาหารกินกับแม่ไก่อ ต่อสู้กับศัตรู ศัตรูของลูกไก่อคือ อีเหยี่ยว อีกา จะคอยจ้องจับไปกิน

ส่วนกระแต มีรูปร่างลักษณะของกระแต คล้าย ๆ กับกระรอก แต่ตัวเล็กกว่า มีสีน้ำตาล และเป็นชื่อของเกาะภูกระแตด้วยจะอาศัยในโพรงไม้ต้นไม้สูงใหญ่ ในเวลากลางวัน ตอนเช้า ๆ จะหาโพรงไม้อยู่ชั่วคราว หากพบเห็นศัตรูก็จะวิ่งหนีเข้าโพรงไม้หรือวิ่งขึ้นต้นไม้ใหญ่ ๆ หลบซ่อนตัวอยู่ที่กิ่งไม้ หากมีคนขับไล่ก็จะหาที่หลบซ่อนไปเรื่อย ๆ ถ้าเจอโพรงไม้หรือถ้ำหินก็จะเข้าหลบซ่อนทันที ไม่ค่อยจะได้พบกระแตเท่าไร มีชาวบ้านนำกระแตมาปล่อยเพื่อแพร่พันธุ์ที่เกาะภูกระแตจำนวน 10 ตัว ในช่วงกลางวัน สังเกตจากการส่งเสียงร้อง และไก่อปาก็เช่นกัน และบอกนักท่องเที่ยวว่า วันนี้ใครเอ่ยจะโชคดีได้เห็นไก่อปา และกระแต จะให้รางวัลด้วยการร้องเพลงให้ฟัง เป็นต้น

สรุป ในพื้นที่เกาะภูเก็ต จะมีไก่อ่าประมาณ 100-200 ตัว แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่นอนกับปามะม่วง ในป่าทึบ และนอนใกล้ๆ กับสำนักสงฆ์ ส่วนกระแต จะอาศัยอยู่ที่ดินไทรของสำนักสงฆ์นั่นเอง บางโอกาสก็ออกไปหากินผลไม้ เช่น ลูกข่อย ลูกตาไก่-ตากวาง และลูกเล็บเหยี่ยว เป็นต้น

ภาคผนวก ก

ศูนย์ข้อมูลพืชพรรณสมุนไพรและสัตว์ชนิดต่างๆในเกาะภูเก็ต

ข้อมูลพืชพรรณสมุนไพรที่พบในเกาะภูเก็ต

ลำดับที่	ชื่อสมุนไพร	ลักษณะ	วิธีใช้ส่วน	สรรพคุณ
1	ต้นเบญจโลก	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	บำรุงโลหิตบำรุงน้ำนม
2	ต้นมูยแดง	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	บำรุงโลหิตบำรุงน้ำนม
3	ต้นฮุ่นไฮ	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปะดง
4	ต้นน้ำเต้า	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปะดง
5	ต้นจำปาขาว	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปะดง
6	ต้นตองหมอง	เป็นพุ่ม	ใช้รากแช่	แก้โรคท้องบิดเป็นมูก
7	ต้นชาค	เป็นต้น	ใช้น้ำแช่	แก้โรคท้องบิดเป็นมูก
8	ต้นประดู่	เป็นต้น	ใช้เมือกตำกิน	แก้โรคท้องบิดเป็นมูก
9	ต้นพอก	เป็นต้น	ใช้ผลตำกิน	แก้โรคท้องบิดเป็นมูก
10	ต้นเขาแดง	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปวดขาปวดแข้ง
11	ต้นมะเจียบ	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคเบาหวาน
12	ต้นกล้วยน้ำหว่า	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคเบาหวาน
13	ต้นตุมกาน	เป็นพุ่ม	ใช้รากคั้น	แก้โรคปวดตามร่างกาย
14	ต้นข่อย	เป็นต้น	ใช้ใบคั้น	แก้โรคนิวบัสสาวะขุ่นมัว
15	ต้นหวายบั้ง	เป็นพุ่ม	ใช้หัวคั้น	แก้โรคเลือดคอกอักเสบ
16	ต้นเข็มแดง	เป็นต้น	ใช้รากทา	แก้โรคแมลงกัด
17	ต้นเครือป่าชาค	เป็นเครือ	ใช้รากแช่	แก้โรคไอเรื้อรัง
18	ต้นบกกาย	เป็นต้น	ใช้ต้นแช่	แก้โรคลมพิษ
19	ต้นกุ่มบ้าน	เป็นต้น	ใช้ใบทา	แก้โรคกลากเกลื้อน
20	ต้นขี้เหล็กใหญ่	เป็นต้น	ใช้ใบทา	แก้โรคเรื้อน
21	ต้นพันชาค	เป็นต้น	ใช้เปลือกและแก่นทา	แก้โรคเรื้อน
22	ต้นหมากเกลือ	เป็นต้น	ใช้แก่นทา	แก้โรคเรื้อน
23	ต้นเหียนกวาง	เป็นต้น	ใช้เปลือกทา	แก้โรคเรื้อน
24	ต้นมะเขือบ้า	เป็นพุ่ม	ใช้ผลทา	แก้โรคเรื้อน
25	ต้นมะขามเทพ	เป็นต้น	ใช้เปลือกอม	แก้โรคปวดฟัน
26	ต้นโบบังเลน	เป็นเครือ	ใช้หัวทา	แก้โรคฝีหนอง
27	ต้นด่างไก่	เป็นต้น	ใช้หัวทา	แก้โรคฝีหนอง

ลำดับที่	ชื่อสมุนไพร	ลักษณะ	วิธีใช้ส่วน	สรรพคุณ
28	ต้นผักหมอนนาม	เป็นพุ่ม	ใช้รากทา	แก้โรคฝีหนอง
29	ต้นนางแซ่ง	เป็นพุ่ม	ใช้หัวฝน	แก้โรคเบื่อเมา
30	ต้นเขาขาว	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปวดขาปวดแข้ง
31	ต้นเครือเขาแถบ	เป็นเครือ	ใช้เครือคั้น	แก้โรคปะคองร้อยแปด
32	ต้นเครือคาปลาโคก	เป็นเครือ	ใช้เครือคั้น	แก้โรคปะคองร้อยแปด
33	ต้นมะม่วงหัวแมลงวัน	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปะคองร้อยแปด
34	ต้นกลางของ	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปะคองร้อยแปด
35	ต้นหญ้าคา	เป็นต้น	ใช้รากคั้น	แก้โรคปะคองร้อยแปด
36	ต้นหญ้าคมปาว	เป็นต้น	ใช้รากคั้น	แก้โรคปะคองร้อยแปด
37	ต้นหญ้าโคยงู	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปะคองร้อยแปด
38	ต้นหมากหม้อ	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปวดหลังปวดเอว
39	ต้นมะขาม	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปะคองร้อยแปด
40	ต้นหนามแท่ง	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปีศาจระงุ่น
41	ต้นข่างน้ำ	เป็นต้น	ใช้ต้นแช่	แก้โรคขางเด็กน้อย
42	ต้นเครือผักสาบ	เป็นเครือ	ใช้เครือแช่	แก้โรคขางเด็กน้อย
43	ต้นเล็บแมว	เป็นเครือ	ใช้รากแช่	แก้โรคขางเด็กน้อย
44	ต้นเครือผักอีทก	เป็นเครือ	ใช้เครือแช่	แก้โรคเด็กช็อก
45	ต้นชัก	เป็นพุ่ม	ใช้รากแช่	แก้โรคเด็กช็อก
46	ต้นเครือคางควาย	เป็นเครือ	ใช้เปลือกอม	แก้โรคปอดอักเสบ
47	ต้นตัวเขนนาง	เป็นต้น	ใช้เปลือกและยางทา	แก้โรคผิวหนังเปื้อย
48	ต้นสำเหล้ม้า	เป็นต้น	ใช้เปลือกบด ทา/อม	แก้โรคผิวหนัง
49	ต้นข่าลิ้น	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปะคองร้อยแปด
50	ต้นขาง	เป็นต้น	ใช้เปลือกคั้น	แก้โรคมะเร็ง
51	ต้นหว่าขาว	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคมะเร็ง
52	ต้นเครือหางหนู	เป็นเครือ	ใช้เครือคั้น	แก้โรคมะเร็ง
53	ต้นตานกกด	เป็นต้น	ใช้ต้นคั้น	แก้โรคปวดขาปวดแข้ง
54	ต้นตีนตั้งเครือ	เป็นเครือ	ใช้เครือคั้น	แก้โรคแม่ลูกอ่อนกินผิด

ลำดับที่	ชื่อสมุนไพร	ลักษณะ	วิธีใช้ส่วน	สรรพคุณ
55	ต้นนมจ้ว	เป็นต้น	ใช้ต้นคัม	แก้โรคปัสสาวะขุ่น
56	ต้นค้างไก่อ	เป็นเครือ	ใช้เครือคัม	แก้โรคตกขาว
57	ต้นซากโก	เป็นต้น	ใช้รากคัม	แก้โรคปะคง
58	ต้นเครือผักสาบ	เป็นต้น	ใช้ต้นคัม	แก้โรคฝีหนอง
59	ต้นจวงหอม	เป็นเครือ	ใช้เครือบคทา	แก้โรคหัวใจ
60	ต้นบีคน	เป็นต้น	ใช้ต้นคัม	แก้โรคตับโต
61	ต้นเถาวันแดง	เป็นต้น	ใช้ต้นคัม	แก้โรคโรคตีควงต่าง ๆ
62	ต้นเครือขานาง	เป็นเครือ	ใช้ใบ ราก ขี้หรือคัม	แก้โรคมะเร็งลำไส้
63	ต้นตองแพง	เป็นต้น	ใช้แก่นคัม	แก้โรคเลือด
64	ต้นอ้อยสามสวน	เป็นเถา	ใช้เปลือก/แก่นมาอม	แก้โรคไอ
65	ต้นส่องฟ้า	เป็นพุ่ม	ใช้ใบเป็นผัก	แก้โรคมะเร็งในเม็ดเลือด
66	ต้นสะมัด	เป็นต้น	ใช้ใบ ลำต้น ราก	แก้โรคมะเร็งในเม็ดเลือด
67	ต้นคิปลากั้ง	เป็นพุ่ม	ใช้ใบคัมเป็นผัก	แก้โรคเบาหวาน
68	ต้นดินนง	เป็นต้น	ใช้รากฝน/คัม	แก้โรคเลือดออกตามไรฟัน
69	ต้นคูกโต	เป็นต้น	ใช้ต้นคัม	แก้โรคปวดกระดูก
70	ต้นดอกพุดน้อย	เป็นพุ่ม	ใช้รากฝนทา	แก้โรคพิษต่าง ๆ
71	ต้นใบหูเสือ	เป็นพุ่ม	ใช้ใบเป็นผัก/ฉนไฟทาห้อง เด็ก/ชอน้ำขโมหัว	แก้โรคท้องอืด/ตัวร้อน เป็นไข้
72	ต้นตาไก่	เป็นต้น	ใช้ต้น/รากคัม	แก้โรคปวด ขาระบาย แก้กระษัยเส้น
73	ต้นตากวาง	เป็นต้น	ใช้ต้น/รากคัม	แก้โรคปวด ขาระบาย แก้กระษัยเส้น
74	ต้นกระเดา	เป็นต้น	ใช้ต้นคัม	แก้โรคคัม
75	ต้นขีนิน	เป็นต้น	ใช้ต้นคัม	แก้โรคไข้ป่า
76	ต้นน้ำเต้า	เป็นพุ่ม	ใช้รากคัม	แก้โรคน้ำนมน้อย
77	ต้นเครือตาปลา	เป็นเถา	ใช้ต้นคัม	แก้โรคกระษัยเส้น
78	ต้นโก	เป็นต้น	ใช้ต้นคัม	แก้โรคปวดหลัง
79	ต้นเครือหมาน้อย	เป็นเถา	ใช้ใบขี้ผสมน้ำกิน	แก้โรคไอ เป็นยาเย็น
80	ต้นจำปาขาว	เป็นต้น	ใช้ต้นคัม	แก้โรคผิวหนัง

ผักป่ากินได้ในเกาะภูเก็ต

ลำดับ	ชนิด	ลักษณะ	ส่วนที่กินได้	วิธีนำไปใช้	ช่วงฤดูเก็บ
1	ผักคัตว	เป็นต้น ใบสีเขียว รสส้ม	กินยอด ดอก	กินสด	เมษายน
2	ผักสะมัด	เป็นต้น ใบสีเขียว รสหวาน	กินใบ	กินสด	ตลอดปี
3	ผักกระโดนคัน	เป็นต้น ใบสีเขียว รสฝาด	กินยอด	กินสด	เมษายน
4	ผักกุ่ม	เป็นต้น ใบสีเขียว รสขม	กินยอด	คอง	เมษายน
5	ผักสาบ	เป็นเครือ	กินยอด ใบ	ต้ม	ตลอดปี
6	ผักไส้ตัน	เป็นเครือ	กินใบ	กินสด	ตลอดปี
7	ผักลิ้นฟ้า	เป็นต้น ใบสีเขียว รสขม	กินยอด ดอก ผัก	ต้ม เผา กินสด	มิถุนายน
8	ผักหวานป่า	เป็นต้น รสหวาน	กินยอด	ต้ม	มีนาคม
9	ผักตุม	เป็นต้น รสมันหวาน	กินใบอ่อน	กินสด	มีนาคม
10	ผักหวาย	เป็นพุ่ม	กินต้นอ่อน	ต้ม	ตลอดปี
11	ผักกอกก	เป็นต้น รสส้ม	กินยอด ใบ	กินสด	มีนาคม
12	ผักกระโดนน้ำ	เป็นต้น ใบสีเขียว รสฝาด	กินยอด	กินสด	ตลอดปี
13	ผักกระเม็ก	เป็นต้น ใบอ่อน สีชมพู อมแดง รสฝาด	กินยอด	กินสด	ตุลาคม
14	ผักเหมือดกุ้ง	เป็นต้น ใบสีเขียว รสส้ม	กินยอด	กินสด	ตลอดปี
15	ผักโครหางนาท	เป็นพุ่ม ใบกลมเล็ก รสขม	กินใบ	กินสด	ตลอดปี
16	ผักเบ็ญน้ำ	เป็นพุ่ม ยอดสีม่วงอ่อน รสฝาด	กินยอด	กินสด	ตลอดปี
17	ผักกรูดเครือ	เป็นเครือ สีเขียวอ่อน รสมัน	กินใบ	กินสด	ตลอดปี
18	ผักตาปลา	เป็นเครือ รสมันหอม	กินยอด	กินสด	ตลอดปี
19	ผักไขว้าว	เป็นพุ่ม รสคล้ายไขว้าว	กินยอด	กินสด	พฤษภาคม
20	ผักกระดัน	เป็นต้น รสส้ม	กินยอด ผล	กินสด	ตลอดปี
21	ผักเหมือด ปลาชิว	เป็นต้น ใบอ่อนเขียว รสส้ม	กินใบ	กินสด	ตุลาคม
22	ผักกระโดนเตี้ย	เป็นพุ่มเล็ก ยอดสีม่วง รสฝาด	กินใบ	กินสด	เม.ย.-พ.ค.
23	ผักกระพี	เป็นเครือพุ่มใหญ่ รสมัน	กินใบ	กินสด	มีนาคม
24	ผักตานา	เป็นต้น รสส้ม	กินยอด	กินสด	ตลอดปี
25	ผักโอบเหบ	เป็นกอ พืชในน้ำ	กินใบ	กินสด	มี.ค.-ธ.ค.
ลำดับ	ชนิด	ลักษณะ	ส่วนที่กินได้	วิธีนำไปใช้	ช่วงฤดูเก็บ

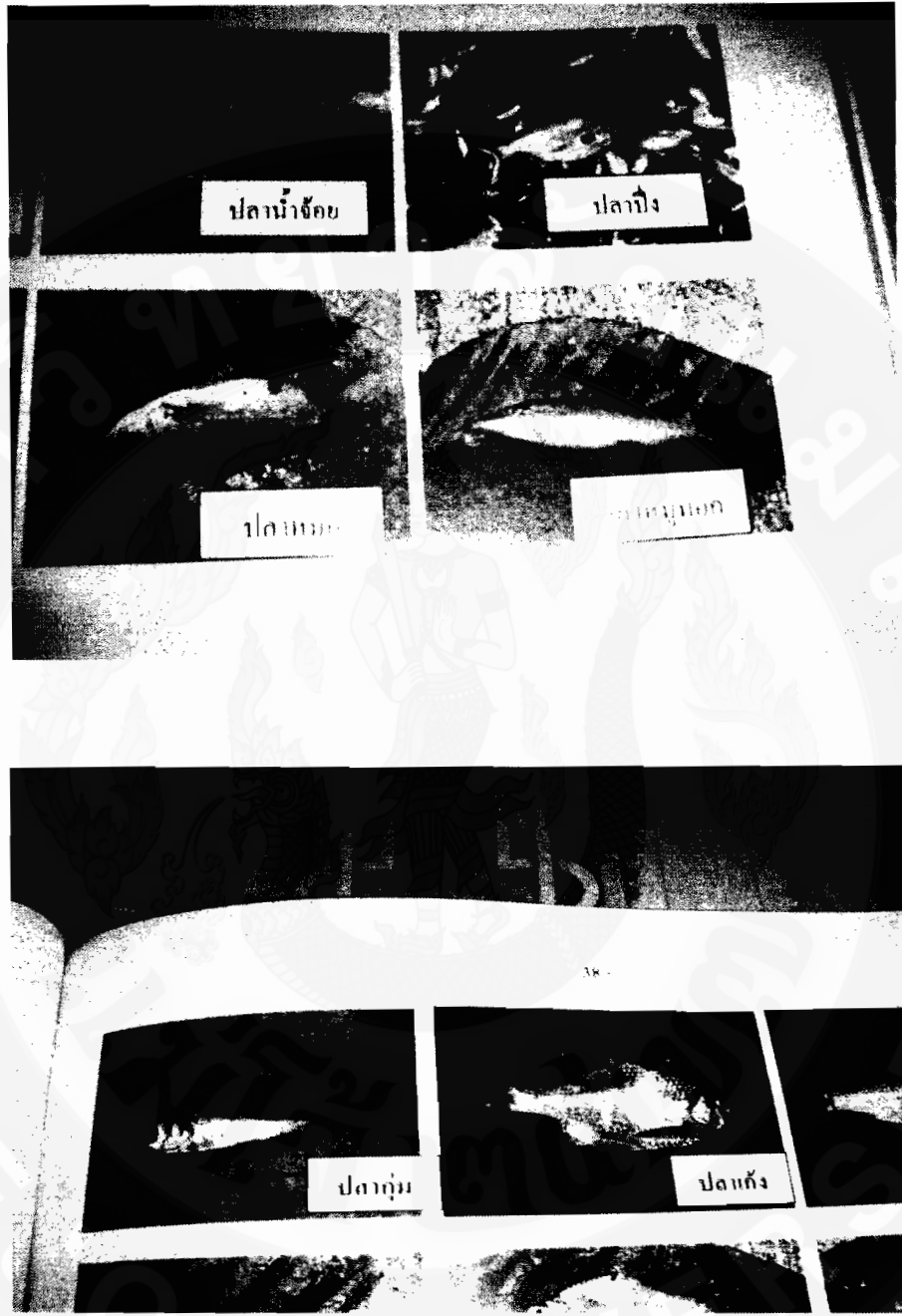
26	ผักฮ่อง ผักโหม	เป็นกอชิดขึ้นตามน้ำ	กินต้น ใบ	กินสด	ตุลาคม
27	ผักหัวลิง	เป็นต้น รสส้ม	กินใบ	กินสด	มีนาคม
28	ผักแว่น	เป็นเครือ อยู่ในน้ำ รสจืด	กินยอด	กินสด	พฤษภาคม
29	ผักอีฮิน	เป็นกอขึ้นในน้ำ รสจืด	กินยอด	กินสด	พฤษภาคม
30	ผักบัว	เป็นกอชิดขึ้นตามน้ำ รสจืด	กินสายบัว	กินสด แกงได้	พฤษภาคม
31	หน่อไม้	เป็นกอ รสขม	กินหน่อ	ต้มสุก	มีนาคม
32	กระบุก อีรอก	เป็นต้นลาย รสหวาน	กินต้น	ต้มสุก แกง	มีนาคม
33	ผักแสง	เป็นต้น รสส้ม	กินใบ	นึ่ง ต้ม กินสด	มิถุนายน
34	ผักสะโน	เป็นต้น รสหวาน	กินดอก	ผัดลวก	ตุลาคม

ภาพตัวอย่างพืชพรรณสมุนไพรที่พบในเกาะภูเก็ต

สัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่พบในเกาะภูเก็ต

ลำดับที่	ประเภท	ชนิดสัตว์ที่พบ
1	สัตว์ปีก	แสลงไก่ดำ แสลงแดงน้อย นกกระจ่า นกเขา ไก่ป่า อีกา นกแขวงแซว นกคุ้ม นกจับ นกกระปัด
2	สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	กระรอกขาว กระรอกแดง กระแต กระซิ่น หนูตะเภา หนูท้องขาว หนูชิง บ่าง
3	สัตว์เลื้อยคลาน	กระปอมແທ່ กระปอมแดง กระปอมหวาย เข้ ไข่เคียน เต่า ตุ๊กแก งูคิน งูปลา
4	สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ	กบ อึ่งอ่าง เขียดตะปาด เขียดโม้ เขียดขาคำ เขียดโนแดง เขียดปัก เขียดเหลือง เขียดอีหนาว กางคก
5	แมลง	แมงจิ้งจกขี้ขาว แมงจิ้งจกแดง แมงจิ้งจกหม่น แมงคาม แมงสะวง แมงมุม บึ้ง แมงอย่างขึ้น ตั๊กแตน มด แมลงปอ แมงดา แมลงทับ แมงแคง จิ้งหรีด ต่อรู ต่อหัวขี้ขาง แตน ผึ้ง ผีเสื้อ ปลวก
6	ปลา	ปลาค้าว ปลาชวย ปลารากกล้วย ปลาขอน ปลาจี่เหี้ย ปลาหมูทอด ปลาแก้ง ปลาโน ปลาปักไก่ ปลาสุคทอง ปลานิล ปลาเค็ง ปลาโจก ปลาช่อน ปลาคูก ปลาชะแวงคันทรง ปลาชีวะอ้าว ปลากระดี ปลาตาบของ ปลาไหล ปลาหมอ ปลาแซ่ ปลาหมัด ปลาคุ้ม ปลาขาวนา ปลาจี่โก้ ปลาชูด ปลาเขยงรามลาย ปลากจอก ปลาดอง ปลานกเขา ปลานาง ปลาน้ำจืด ปลาปิ้ง
7	หอย	หอยโข่ง หอยเชอรี่ หอยปลั่ง หอยกาบ หอยเล็บม้า หอยเล็บมือนาง หอยสบนง หอยกาบ หอยแหลม หอยเหรี๋ย หอยทาก

ภาพตัวอย่างปลานิตต่าง ๆ ที่พบในอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรบริเวณเกาะภูกระแต

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม
ชุมชนเกาะภูกระแต

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนเกาะภูเก็ต

1. นายพิมพ์ สุทธิประภา
2. นายสอน บุญสิน
3. นายสุบิน นนทศิริ
4. นางบัวพา จิตรจันทร์
5. พ.ต.วรวิทย์ จิตรจันทร์
6. นายทองอยู่ จันทรสมาน
7. นางกอง จันทรสมาน
8. นางบุญยิ้ม นนทศิริ
9. นายสุรินทร์ สมบูรณ์
10. นายวินัย จิตต์จันทร์
11. นายเคน เจริญสมบัติ
12. นายไพล นนทศิริ
13. นายสุรสิทธิ์ วงษ์ขัน
14. นางพิศมัย บำรุงชนม์
15. นายเก่ง จิตต์จันทร์

ภาคผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ของ สพท.)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ดูแล.....
ที่อยู่.....
หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
ที่ตั้งตามพิกัดภูมิศาสตร์.....

ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล).....
(หน่วยงาน).....
ประเมินเมื่อ วันที่..... เดือน..... พ.ศ. ....

ส่วนที่ 1 ด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง
- การใช้พื้นที่ไม่จัดต่อกฎหมาย

ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ธรรมชาติ

- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน

หมายเหตุ ในกรณีที่พื้นที่ธรรมชาติยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ให้ทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

กรณีเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	คะแนน
<p>1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ (10 คะแนน) หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมได้เป็นอย่างดีและจุดดึงดูดดังกล่าวต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องระบบนิเวศ สร้างความภาคภูมิใจ ความหวงแหนและจิตสำนึกในการที่จะรักษาสິงนั้นให้คงอยู่ตลอดไป เช่น การมีสัตว์หรือพืชที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ เป็นต้น</p>	
<p>2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ (10 คะแนน) หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติควรที่จะคงสภาพความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุดและมีการรบกวนโดยมนุษย์น้อยที่สุด แหล่งธรรมชาติที่ถูกบุกรุกหรือทำลายโดยมนุษย์จนไม่เหลือสภาพเดิมจะทำให้การเรียนรู้ระบบนิเวศและการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ลดลงไปด้วย</p>	
<p>3.ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ (10 คะแนน) หมายเหตุ ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมีส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งชุมชนควรมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในแหล่งธรรมชาติ และยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีดั้งเดิมไว้ได้ เช่น ชุมชนผิตองเหลือง หรือชุมชนชาวเขาเผ่าเล็ก ๆ หรือแหล่งธรรมชาตินั้นอาจมีหลักฐานชัดเจนที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานและการเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต เช่น ภาพเขียนฝาผนังถ้ำหรือบริเวณหน้าผา เป็นต้น</p>	
<p>4.ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว (10 คะแนน) หมายเหตุ โดยจะพิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากตัวพื้นที่เองในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยว เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย และปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรสลัดร้าย โรคระบาดอื่น ๆ เป็นต้น</p>	
รวม	

เกณฑ์การประเมินผล ดัชนีแต่ละข้อจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 คะแนน ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีคุณสมบัติขององค์ประกอบนี้ไม่ต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติมีคุณสมบัติต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนต่ำกว่า 20 คะแนน แสดงว่า พื้นที่นั้นขาดความเหมาะสมหรือศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างผู้อาวุโสหมู่บ้าน

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

.....

2. ประวัติความเป็นมาของ

ชุมชน.....

.....

3. สภาพทั่วไปของชุมชนในด้านต่าง ๆ

3.1 สภาพพื้นที่.....

3.2 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม.....

3.3 ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการ และระบบกรรมสิทธิ์.....

3.4 สภาพทางเศรษฐกิจ.....

3.5 สภาพปัญหาของชุมชน/สังคม.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบความรู้

1. ฝ่ายมัคคุเทศก์

คำชี้แจง: กรุณาเลือกคำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว จากตัวเลือกที่กำหนดให้ 4 ตัวเลือก

1. สิ่งแรกที่มัคคุเทศก์ต้องปฏิบัติเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงชุมชนของตน คืออะไร ?
  - ก. กล่าวต้อนรับและบรรยายภาพรวมของชุมชนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน
  - ข. กล่าวต้อนรับและบรรยายภาพรวมของชุมชนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นที่แก่นักท่องเที่ยว
  - ค. กล่าวต้อนรับและบรรยายภาพรวมของชุมชนเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ของชุมชน
  - ง. กล่าวต้อนรับและบรรยายภาพรวมของชุมชนและกฎระเบียบของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติในการท่องเที่ยวของชุมชน

.....

2. ขั้นตอนต่อไปหลังจากการแนะนำตนเองของมัคคุเทศก์แก่นักท่องเที่ยวแล้ว ควรจะต้องดำเนินการอย่างไร ?

- ก. ชี้แจงถึงกำหนดการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้กำหนดไว้
- ข. แนะนำการปฏิบัติตนขณะท่องเที่ยวในแต่ละจุด บอกถึงข้อตกลงร่วมกันของคณะนักท่องเที่ยว
- ค. ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวที่ระบุในโปรแกรม
- ง. แนะนำสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของชมรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทราบ

.....

3. ข้อมูลใดที่มัคคุเทศก์ควรแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบก่อนการเดินทาง ?

- ก. สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้พบหรือกิจกรรมที่จะได้ทำในขณะมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
- ข. การเตรียมตัวของนักท่องเที่ยวก่อนการเดินทาง และข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว
- ค. ข้อห้ามต่าง ๆ ในระหว่างพำนักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว และ ค่าใช้จ่าย ค่าที่พัก ค่าทำกิจกรรมแต่ละประเภท
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

.....

4. ข้อใดคือข้อควรปฏิบัติสำหรับการนำเที่ยววิถีชีวิตของชุมชน ?

- ก. เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมประกอบอาชีพของชาวบ้าน ทั้งทำเองและเป็นผู้ช่วย
- ข. ไม่ควรอธิบายถึงกิจกรรมที่จะทำล่วงหน้าเมื่อจองที่พักหรืออย่างน้อย 1 วัน
- ค. ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวออกไปทำกิจกรรมกับครอบครัวที่พัก
- ง. ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบว่านักท่องเที่ยวพร้อมที่จะใช้ชีวิตกลางแจ้งกับชาวบ้านได้ทั้งวันหรือไม่

5. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเพื่อให้สมาชิกชุมชนและนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ควรจัดในเวลาใดจึงจะเหมาะสมที่สุด ?

- ก. เวลาที่นักท่องเที่ยวมาถึง
- ข. หลังจากรับประทานอาหารกลางวัน
- ค. ในช่วงเวลากลางคืน
- ง. เวลาก่อนที่นักท่องเที่ยวจะกลับ

6. ข้อใดคือหลักเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนมัคคุเทศก์ต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม ?

- ก. ขึ้นอยู่กับมติของชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน
- ข. ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ถ้าสถานที่มีความปลอดภัยสูง มีเครื่องหมายและการสื่อความหมายที่ชัดเจน ก็ใช้มัคคุเทศก์คนเดียวได้
- ค. ขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยว
- ง. ขึ้นอยู่กับหัวหน้าฝ่ายมัคคุเทศก์

7. วิธีการที่ดีที่สุดสำหรับมัคคุเทศก์ในการหาองค์ความรู้ที่จะให้แก่นักท่องเที่ยว ได้จากที่ไหนบ้าง และทำได้อย่างไร ?

- ก. อาจเชิญผู้เฒ่าผู้แก่ หรืออาจารย์ในท้องถิ่นมาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้าน และมีการรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของคน
- ข. มัคคุเทศก์เรียนรู้จากตำรา เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของชุมชนด้วยตัวเอง
- ค. มัคคุเทศก์เรียนรู้จากอาจารย์ในสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่สอนทางด้านการท่องเที่ยว
- ง. มัคคุเทศก์เรียนรู้จากหัวหน้าฝ่ายมัคคุเทศก์ และจากเพื่อนๆมัคคุเทศก์ด้วยกัน

8. ข้อใดเป็นวิธีการเตรียมตัวของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นสิ่งแรกก่อนการนำนักท่องเที่ยวออกเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ?

- ก. เตรียมรายการนำเที่ยวเพื่อแจกนักท่องเที่ยว
- ข. เตรียมไมโครโฟนเคลื่อนที่สำหรับใช้ในสถานที่ต่าง ๆ
- ค. เตรียมป้ายชื่อนักท่องเที่ยว กรณีถ้ามีนักท่องเที่ยวจำนวนมากกว่า 10-15 คนขึ้นไป
- ง. เตรียมน้ำและหมวกสำหรับนักท่องเที่ยว

9. เมื่อถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนสิ่งที่มัคคุเทศก์ต้องทำเป็นอันดับแรกคืออะไร ?

- ก. ก่อนถึงแหล่งท่องเที่ยวและลงจากพาหนะทุกครั้งมัคคุเทศก์ควรนัดหมายเรื่องเวลากับนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เสียเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งต่อไป
- ข. มัคคุเทศก์ควรแนะนำเกี่ยวกับความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวอีกครั้ง เช่น ควรระมัดระวังเรื่องกระเป๋าตังค์หรือของมีค่า เป็นต้น
- ค. มัคคุเทศก์นำชมสถานที่และบรรยาย
- ง. มัคคุเทศก์ให้ความเป็นอิสระกับนักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว

10. วิธีการบรรยายของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวในชุมชน ควรเป็นอย่างไร ?

- ก. บรรยายแบบเล่าสู่การฟัง ไม่เป็นวิชาการหรือเครียดจนเกินไป
- ข. บรรยายแบบที่มีมุขตลก หรือเก๋เล็กเก๋เล็กน้อยมาพูดให้นักท่องเที่ยวฟังน้อยที่สุด
- ค. บรรยายในเชิงวิชาการ อย่างถูกต้องตามหลักวิชา
- ง. บรรยาย ประกอบการสาธิตอย่างมากให้นักท่องเที่ยวชม

11. ลักษณะของมัคคุเทศก์ในการบรรยายข้อมูลให้นักท่องเที่ยวฟังที่ถูกต้องควรทำอย่างไร ?

- ก. หันหน้าเข้าหานักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เห็นจุดท่องเที่ยวได้สะดวก
- ข. หันหลังให้นักท่องเที่ยว แต่ให้นักท่องเที่ยวได้เห็นจุดท่องเที่ยวได้สะดวกเช่นกัน
- ค. ยืนในระดับเดียวกับนักท่องเที่ยว
- ง. เดินวกไปวนมาเพื่อสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว

12. ข้อใดคือข้อควรปฏิบัติเป็นอันดับแรกของมัคคุเทศก์เมื่อนักท่องเที่ยวรับประทานอาหารกลางวันของชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน ?

- ก. อธิบายประเภทของอาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวทราบอย่างคร่าว ๆ
- ข. สาธิตวิธีการรับประทานอาหารท้องถิ่นที่รับประทานยากให้นักท่องเที่ยวดู
- ค. ดูแลการบริการอาหารของฝ่ายอาหารและเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยวครบทุกคน
- ง. ให้อาหารนักท่องเที่ยวได้นั่งพักเพื่อให้อาหารได้ย่อยสักระยะ ก่อนเริ่มไปยังจุดอื่นต่อ

13. ข้อใดเป็น การจัดนันทนาการ ในระหว่างการนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว ของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ?

- ก. การเล่นเกม และการร้องเพลง
- ข. การพูดคุยอย่างเป็นกันเอง
- ค. การเล่าเรื่องสนุก ๆ และทายปัญหา
- ง. การให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมแปลก ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน

14. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวอย่างไร ?

- ก. ตรงต่อเวลา และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว
- ข. อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพ
- ค. มีจิตใจรักการให้บริการต่อนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

15. ข้อใดคือจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์ ?

- ก. ความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์สุจริต
- ข. ความรู้จักประมาณตน และความเข้าใจเพื่อนมนุษย์
- ค. ความเมตตากรุณาปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

16. ข้อใดคือวิธีการปฏิบัติของมัคคุเทศก์ในวันสุดท้ายของการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่ขากลับสู่จุดหมายปลายทาง ?

- ก. ควรมีแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวได้กรอกความคิดเห็นการได้รับบริการด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมา
- ข. กล่าวขอบคุณนักท่องเที่ยว และเชื้อเชิญให้เขากลับมาเที่ยวกับเราอีก
- ค. กล่าวขอบคุณและขออภัยในบางสิ่งที่คุณตกบกพร่อง ก่อนกล่าวคำอำลาแก่นักท่องเที่ยว
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

17. ข้อใดคืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่จำเป็นซึ่งมัคคุเทศก์ท้องถิ่นควรมีไว้ในการนำเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ?

- ก. วิทยุสื่อสาร
- ข. อุปกรณ์เดินป่า (เข็มทิศ มีด เชือก ฯลฯ)
- ค. ชุดปฐมพยาบาล
- ง. ไมโครโฟนเคลื่อนที่

18. ข้อใดคือองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน ที่มัคคุเทศก์สามารถนำมาเล่าให้นักท่องเที่ยวฟังได้ เพราะเป็นเรื่องแปลกสำหรับนักท่องเที่ยว ?

- ก. สมุนไพร และนิทาน
- ข. ตำนาน และ ความเชื่อต่างๆ
- ค. ดนตรี และ การแต่งกาย
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

19. ข้อใดคือการเตรียมตัวของมัคคุเทศก์ก่อนการพานักท่องเที่ยวออกนันทิวยังแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ที่สำคัญที่สุด ?

- ก. ศึกษารายละเอียดของ โปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้เข้าใจ
- ข. ศึกษาประเภทของนักท่องเที่ยว ข้อมูลส่วนตัว
- ค. ศึกษาเส้นทาง ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อจะ ได้สามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

20. ข้อใดคือเทคนิคการนำเสนอเชิงนิเวศของมัลติเทสต์ท้องถิ่น ?

- ก. ควรให้ความรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ของป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ
- ข. มัลติเทสต์ไม่จำเป็นต้องมีความสามารถและทักษะในการใช้เดินที่เพื่อเป็นที่พักแรม
- ค. การแต่งกายของมัลติเทสต์ควรเป็นชุดที่สวยงาม เป็นทางการ
- ง. การบรรยายของมัลติเทสต์ ควรทำเป็นแบบนักวิชาการ

.....

2. ฝ่ายการเงินและบัญชี

คำชี้แจง: กรุณาเลือกคำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว จากตัวเลือกที่กำหนดให้ 4 ตัวเลือก

1. วิธีการจัดทำบัญชีของชมรมการท่องเที่ยว มีไว้เพื่ออะไร ?

- ก. ช่วยให้จำได้ว่ามีการจ่าย-รับเงินรายการอะไรบ้าง
- ข. ช่วยให้รู้กำไร ขาดทุนจากการทำงาน เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป
- ค. ช่วยให้มียอดได้เพิ่มขึ้น เพราะมีการวางแผนการใช้เงิน
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

.....

2. รายงานทางการเงินที่ชมรมการท่องเที่ยวควรจัดทำ คือ อะไรบ้าง ?

- ก. งบดุล
- ข. งบกำไรขาดทุน
- ค. งบดุลและงบกำไรขาดทุน
- ง. งบการเงิน และงบลงทุน

.....

3. ชมรมการท่องเที่ยวควรจัดทำสิ่งใดต่อไปนี้ เป็นสิ่งแรก เพื่อให้ชมรมรู้ว่า มีการรับ-จ่ายเงินทั้งหมดเท่าใด มีรายได้จากอะไรบ้าง มีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง และผลต่างที่ได้คือ เงินสดคงเหลือที่มีอยู่ในขณะนั้น ?

- ก. สมุดเงินสด(รับ-จ่าย)
- ข. สมุดเงินเชื่อ
- ค. งบกระแสเงินสด
- ง. งบกำไร-ขาดทุน

.....

4. รูปแบบของสมุดเงินสด ประกอบด้วยรายละเอียด 2 ฝั่ง คือ ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา ซึ่งในฝั่งขวา ใช้บันทึกรายการที่ชมรมการท่องเที่ยวได้ทำอะไร ?

- ก. จำนวนเงินที่ชมรมได้รับในแต่ละวัน
- ข. จำนวนเงินที่ชมรมจ่ายในแต่ละวัน
- ค. เงินคงเหลือของชมรมในแต่ละวัน
- ง. รายการรับ-จ่ายเงินของชมรมในแต่ละวัน

5. เมื่อรู้แล้วว่าชมรมการท่องเที่ยวมีกระแสเงินสดรับ-จ่ายเท่าใด เหลือเท่าใด ชมรมสามารถนำเอาข้อมูลที่ได้อะไร เพื่อจะทำให้รู้ฐานะและผลการดำเนินงานของชมรมว่า ตอนนี้ชมรมมีฐานะเป็นอย่างไร ?

- ก. งบทดลอง
- ข. งบการเงิน
- ค. งบปิดบัญชี
- ง. งบปิดทำการ

6. งบการเงินหลัก ๆ ที่ชมรมการท่องเที่ยวควรทำมีอยู่ที่ประเภท ?

- ก. 1 ประเภท
- ข. 2 ประเภท
- ค. 3 ประเภท
- ง. 4 ประเภท

7. งบที่บอกฐานะการเงินของชมรมการท่องเที่ยวว่าชมรมมีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนเหลืออยู่เท่าใด เรียกว่า งบอะไร ?

- ก. งบดุล
- ข. งบกำไรขาดทุน
- ค. งบการเงิน
- ง. งบสมุดเงินสด

8. งบที่บอกผลการดำเนินงานตลอดช่วงที่ผ่านมาของชมรมการท่องเที่ยวว่ามีกำไรหรือขาดทุนเท่าใด เรียกว่า อะไร ?

- ก. งบดุล
- ข. งบกำไรขาดทุน
- ค. งบการเงิน
- ง. งบสมุคเงินสด

9. ส่วนที่ชมรมการท่องเที่ยวเป็นเจ้าของ หรือ ความแตกต่างระหว่างสินทรัพย์ และหนี้สิน เราเรียกว่า อะไร ?

- ก. สินทรัพย์
- ข. หนี้สิน
- ค. ทุน
- ง. ส่วนของเจ้าของ

10. การบันทึกบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายของชมรมการท่องเที่ยว ควรจัดทำในงบอะไร ?

- ก. งบดุล
- ข. งบกำไรขาดทุน
- ค. งบทดลอง
- ง. งบการเงิน

11. รายได้หักด้วยค่าใช้จ่าย เรียกว่า อะไร ?

- ก. กำไร
- ข. ขาดทุน
- ค. กำไรขาดทุน
- ง. ขาดทุนกำไร

12. ผลตอบแทนที่ได้จากการขายสินค้าหรือการให้บริการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยว เราเรียกว่าอะไร ?

- ก. ผลตอบรับ
- ข. ผลกำไร
- ค. รายได้
- ง. เงินปันผล

13. รายจ่ายที่เกิดขึ้นของชมรมการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงาน เช่น ค่าไฟฟ้า และค่าโทรศัพท์ เป็นต้น เราเรียกว่า อะไร ?

- ก. รายจ่าย
- ข. ค่าใช้จ่าย
- ค. เงินสดจ่าย
- ง. เงินค้างจ่าย

14. สมการบัญชี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ของบัญชีประเภทใดบ้าง ?

- ก. สินทรัพย์
- ข. หนี้สิน
- ค. สินทรัพย์ และ ทุน
- ง. สินทรัพย์ หนี้สิน และทุน

15. ในทางบัญชี ความหมายของคำว่า เดบิต และ เครดิต หมายถึงอะไร ?

- ก. การบันทึกรายการบัญชี 2 ด้านตามระบบบัญชีคู่
- ข. การบันทึกรายการบัญชีตามหลักวิชาการบัญชี
- ค. การบันทึกรายการบัญชีตามหลักทั่วไป
- ง. การบันทึกรายการบัญชีตามหลักสากล

16. การบันทึกรายการในบัญชีประเภทค่าใช้จ่าย ชมรมจะบันทึกอย่างไร ?

- ก. ค่าใช้จ่ายเพิ่ม “เดบิต” ลด “เครดิต”
- ข. ค่าใช้จ่ายเพิ่ม “เครดิต” ลด “เดบิต”
- ค. บันทึกทรงจำ
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

17. ถ้าชมรมการท่องเที่ยวรับรายได้จากการให้บริการท่องเที่ยวเป็นเงินสดจำนวน 1,000 บาท จะต้องบันทึกบัญชีอย่างไร ?

- ก. เดบิต เงินสด 1,000   เครดิต ลูกหนี้ 1,000
- ข. เดบิต เงินสด 1,000   เครดิต รายได้ 1,000
- ค. เดบิต เงินสด 1,000   เครดิต รายได้รับล่วงหน้า 1,000
- ง. เดบิต รายได้ 1,000   เครดิต เงินสด 1,000

18. เพื่อหายอดคงเหลือของรายการบัญชีทุกประเภท ชมรมการท่องเที่ยวควรผ่านรายการบัญชีไปยังบัญชีประเภทใด ?

- ก. บัญชีต้นทุน
- ข. บัญชีค่าใช้จ่าย
- ค. บัญชีแยกประเภท
- ง. บัญชีกำไรขาดทุน

19. ชมรมการท่องเที่ยวได้ขายของที่ระลึกเป็นเงินเชื่อ 1,000 บาท การบันทึกการขายครั้งนี้สิน ควรเป็นอย่างไร ?

- ก. เดบิต เจ้าหนี้- การค้า 1,000 บาท
- ข. เครดิต เจ้าหนี้- การค้า 1,000 บาท
- ค. เดบิต ลูกหนี้ 1,000 บาท
- ง. เครดิต ลูกหนี้ 1,000 บาท

20. ความหมายในข้อใด คือ การปิดบัญชี ?

- ก. การโอนยอดดุลของบัญชีประเภทรายได้และประเภทค่าใช้จ่ายไปยังบัญชีกำไรขาดทุน
- ข. การโอนยอดดุลของบัญชีประเภทรายได้และประเภทค่าใช้จ่ายไปยังบัญชีงบดุล
- ค. การโอนยอดดุลของบัญชีประเภทรายได้และประเภทค่าใช้จ่ายไปยังบัญชีงบดุลและกำไรขาดทุน
- ง. การโอนยอดดุลของบัญชีประเภทรายได้เท่านั้น ไปยังบัญชีกำไรขาดทุน

3. ฝ่ายต้อนรับ การแสดง ประชาสัมพันธ์ และการตลาด

คำชี้แจง: กรุณาเลือกคำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว จากตัวเลือกที่กำหนดให้ 4 ตัวเลือก

1. ข้อใด คือ ภารกิจของฝ่ายต้อนรับ การแสดง ประชาสัมพันธ์ และการตลาด ?

- ก. ทำหน้าที่ด้านอำนวยความสะดวก ให้การต้อนรับและบริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยว
- ข. ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์/จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของชมรม
- ค. ทำหน้าที่จัดการแสดงดนตรี ฟ้อนรำ และการละเล่นพื้นบ้านแก่นักท่องเที่ยว
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

.....

2. เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงชมรมการท่องเที่ยว เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดที่จะดำเนินการกับนักท่องเที่ยวเป็นฝ่ายแรก ?

- ก. ฝ่ายมัคคุเทศก์
- ข. ฝ่ายต้อนรับ การแสดง ประชาสัมพันธ์ และการตลาด
- ค. ฝ่ายอาหาร- เครื่องดื่ม ที่พัก และจำหน่ายของที่ระลึก
- ง. ฝ่ายพาหนะ และรักษาความปลอดภัย

.....

3. กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ ถือว่า เป็นกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ควรกระทำในช่วงเวลาใดจึงจะเหมาะสมที่สุด ?

- ก. เวลาที่นักท่องเที่ยวมาถึงชมรมการท่องเที่ยวในวันแรก
- ข. เวลาที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางกลับจากชมรมการท่องเที่ยว
- ค. เวลาที่นักท่องเที่ยวพักที่บ้านพักของชาวบ้าน
- ง. แล้วแต่ความสะดวกของชมรม

.....

4. การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของชมรม มีหลักการปฏิบัติอย่างไร ?

- ก. กำหนดช่วงเวลา/ฤดูกาลท่องเที่ยว
- ข. กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่รับได้แต่ละครั้ง และจำนวนสูงสุดที่สามารถรับได้ในแต่ละวัน
- ค. แจกกฎ กติกา และราคาให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้า
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

.....

5. ช่องทางที่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนมากที่สุด ได้แก่ ช่องทางใด ?

- ก. สื่อมวลชน และสำนักงานการท่องเที่ยว
- ข. ชมรมมัคคุเทศก์ และบริษัทนำเที่ยว
- ค. ปากต่อปาก
- ง. โรงแรม

6. สื่อที่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนที่เหมาะสมที่สุด ได้แก่ สื่อประเภทใด ?

- ก. หนังสือพิมพ์
- ข. วิทยุ และ โทรทัศน์
- ค. อินเทอร์เน็ต
- ง. แผ่นพับ และ โปสเตอร์

7. สิ่งที่ควรเน้นในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเป็นจุดขาย ได้แก่ อะไร ?

- ก. จุดเด่นหรือเอกลักษณ์พิเศษของชุมชน
- ข. แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติของชุมชน
- ค. แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมของชุมชน
- ง. แหล่งท่องเที่ยวประเภทวิถีชีวิต และประเพณีของชุมชน

8. หน้าที่ของฝ่ายใดต่อไปนี้ ที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าบริการนำเที่ยวที่เหมาะสมของชมรม ?

- ก. ฝ่ายต้อนรับ
- ข. ฝ่ายการแสดง
- ค. ฝ่ายประชาสัมพันธ์
- ง. ฝ่ายการตลาด

9. หลักในการคิดราคาท่องเที่ยวที่ถูกต้องเป็นอย่างไร ?

ก. ราคาท่องเที่ยวควรไม่น้อยกว่า ผลรวมของ ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร ต้นทุนดำเนินงาน และ ร้อยละของกำไรที่จะหักเข้ากองกลางของชมรมการท่องเที่ยวซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการและ สมาชิกชมรม

ข. ราคาท่องเที่ยวคิดเฉพาะต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปรรวมกัน

ค. ราคาท่องเที่ยวคิดเฉพาะต้นทุนคงที่ และต้นทุนดำเนินงานรวมกัน

ง. ราคาท่องเที่ยวคิดจากผลรวมของต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร และต้นทุนดำเนินงาน

.....

10. ฝ่ายใดต่อไปนี้เป็นเหมาะสำหรับทำหน้าที่เชิญสื่อมวลชนลงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการตลาดมากที่สุด ?

ก. ฝ่ายต้อนรับ

ข. ฝ่ายการแสดง

ค. ฝ่ายประชาสัมพันธ์

ง. ฝ่ายการตลาด

.....

11. รูปแบบการแสดงที่เหมาะสมที่สุด สำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยว ได้แก่รูปแบบใด ต่อไปนี้ ?

ก. การแสดงขับร้องเพลงสากลที่ทำทายความสามารถของนักร้อง

ข. การแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน การฟ้อนรำ และการละเล่นพื้นบ้าน

ค. การแสดงขับร้องเพลงไทยสากลยอดเยี่ยม

ง. การแสดงจินตลีลา ประกอบเพลง

.....

12. ผู้ใดเหมาะสมที่สุด ที่จะได้รับการคัดเลือกมาเป็นนักแสดงของชมรมในการต้อนรับ นักท่องเที่ยว ?

ก. นักเรียนจากโรงเรียนในชุมชน

ข. เยาวชนจากโรงเรียนในชุมชนใกล้เคียง

ค. กลุ่มแม่บ้านในชุมชน

ง. กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน

.....

13. ฝ่ายที่เหมาะสมในการจัดบริการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวมากที่สุดของชมรม คือ ฝ่ายใดต่อไปนี้ ?

- ก. ฝ่ายต้อนรับ
- ข. ฝ่ายการแสดง
- ค. ฝ่ายประชาสัมพันธ์
- ง. ฝ่ายการตลาด

.....

14. หน้าที่หลักของฝ่ายการตลาดของชมรม คือข้อใดต่อไปนี้ ?

- ก. ติดต่อประสานงานกับบริษัทนำเที่ยวในการหานักท่องเที่ยวมาใช้บริการ
- ข. ติดต่อประสานงานกับสำนักงานการท่องเที่ยวในการหานักท่องเที่ยวมาใช้บริการ
- ค. นานักท่องเที่ยวจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้บริการของชมรม
- ง. พาสื่อมวลชนลงพื้นที่เพื่อคูแหล่งท่องเที่ยวของชมรมแล้วนำไปโฆษณาต่อสาธารณชน

.....

15. เครื่องมือของฝ่ายการตลาดที่จะใช้ในการหานักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการของชมรมประกอบด้วยอะไรบ้าง ?

- ก. บริการของชมรม ราคาจำหน่าย การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด
- ข. บริการของชมรม และสินค้าของชมรม
- ค. สินค้าของที่ระลึก และราคานำเที่ยวของชมรม
- ง. การส่งเสริมการตลาดของชมรม

.....

16. แผนการตลาดของชมรมการท่องเที่ยว ถูกกำหนดขึ้นเพื่ออะไร ?

- ก. จัดการผลิต
- ข. จัดการด้านการเงิน
- ค. จัดหาคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว
- ง. ถูกทุกข้อ

.....

17. ข้อใดเป็นเครื่องมือที่ฝ่ายการตลาดใช้ในการส่งเสริมการขายของชมรมที่เหมาะสมที่สุด ?

- ก. การลดราคานำเที่ยวของชมรม
- ข. การแจกของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว
- ค. การมอบบัตรกำนัลสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการของชมรม
- ง. การให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการฟรีในโอกาสต่อไป

18. ในระหว่างฝ่ายต้อนรับ การแสดง ประชาสัมพันธ์ และการตลาด ของชมรมการท่องเที่ยว ท่านเห็นว่าฝ่ายใดสำคัญที่สุดในการหานักท่องเที่ยวมาเที่ยวยังชุมชน ?

- ก. ฝ่ายต้อนรับ
- ข. ฝ่ายการแสดง
- ค. ฝ่ายประชาสัมพันธ์
- ง. ฝ่ายการตลาด

19. ในทางปฏิบัติหลังจากที่ทราบจากชมรมการท่องเที่ยวว่า จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของชมรมในราว 2 สัปดาห์ข้างหน้า โดยจะต้องจัดให้มีการแสดงเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้วย ท่านเห็นว่า ควรใช้ผู้ฝึกซ้อมการแสดงจากที่ใดจึงจะเหมาะสมกับสถานการณ์ที่สุด ?

- ก. ผู้ที่มีความสามารถในชุมชนช่วยกันฝึกซ้อมนักแสดง
- ข. อาจารย์สอนนาฏศิลป์จากวิทยาลัยนาฏศิลป์
- ค. ครูสอนเต้นรำในตัวจังหวัด
- ง. นักแสดงฝึกซ้อมกันเอง

20. ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางกลับจากการใช้บริการของชมรมการท่องเที่ยว ฝ่ายต้อนรับ มีหน้าที่ที่จะต้องทำอะไรจึงจะเหมาะสมที่สุด ?

- ก. กล่าวอำลาและขอบคุณนักท่องเที่ยว พร้อมกับมอบของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว
- ข. ไม่จำเป็นต้องทำอะไร เพราะไม่ใช่หน้าที่ของตน
- ค. กล่าวขอบคุณนักท่องเที่ยวเท่านั้น
- ง. จับมือกับนักท่องเที่ยว พร้อมกับแสดงความขอบคุณที่มาใช้บริการ

4. ฝ่ายอาหาร-เครื่องดื่ม ที่พัก และจำหน่ายของที่ระลึก

คำชี้แจง: กรุณาเลือกคำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว จากตัวเลือกที่กำหนดให้ 4 ตัวเลือก

1. ฝ่ายที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบ พิจารณา และคัดเลือกบ้านพักที่จะเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และจัดลำดับคิวบ้านพัก ได้แก่ฝ่ายใดต่อไปนี้ ?

- ก. ฝ่ายอาหาร- เครื่องดื่ม
- ข. ฝ่ายต้อนรับ
- ค. ฝ่ายที่พัก
- ง. ฝ่ายจำหน่ายของที่ระลึก

2. เมื่อได้รับทราบว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการของชมรม โดยจะมีการใช้บริการอาหารกลางวันของชมรมด้วย จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายใดต่อไปนี้ ?

- ก. ฝ่ายจำหน่ายของที่ระลึก
- ข. ฝ่ายต้อนรับ
- ค. ฝ่ายอาหาร – เครื่องดื่ม
- ง. ฝ่ายที่พัก

3. โดยปกติอาหารที่ใช้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการของชมรม ควรเป็นอาหารประเภทใดจึงจะเหมาะสมที่สุด ?

- ก. อาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล
- ข. อาหารสากล
- ค. อาหารไทยแท้
- ง. อาหารแบบผสม ระหว่างพื้นบ้าน และอาหารไทยแท้

4. การแบ่งหน้าที่ของฝ่ายอาหาร – เครื่องดื่ม ของชมรมควรจัดการอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด ?

- ก. จัดเป็นกลุ่มทำอาหาร กลุ่มทำความสะอาด และกลุ่มเสิร์ฟอาหาร – เครื่องดื่ม
- ข. ทุกคนในฝ่ายทำหน้าที่ช่วยกันทั้งหมด
- ค. จัดแบ่งเป็นกลุ่มซื้อวัสดุ กลุ่มทำอาหาร เท่านั้น
- ง. จัดแบ่งเป็นกลุ่มซื้อวัสดุ กลุ่มทำอาหาร กลุ่มทำความสะอาด และกลุ่มเสิร์ฟอาหาร – เครื่องดื่ม

5. ภาชนะหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาหาร ควรนำมาจากที่ใดจึงจะเหมาะสมที่สุด ?

- ก. จากเงินทุนของชมรมการท่องเที่ยวซื้อมาใช้เองทั้งหมด
- ข. จากการยืมวัด หรือ โรงเรียน
- ค. จากการบริจาคของชุมชน
- ง. แล้วแต่ความเหมาะสม อาจจะใช้แบบผสมระหว่างของชมรม และจากการยืมหน่วยงานอื่น

6. ข้อใดเป็นการจัดการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการของชมรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สุด ?

- ก. โฮมสเตย์ (Homestay)
- ข. สถานที่กางเต็นท์ (Camp site)
- ค. เกสต์เฮาส์ (Guest house)
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

7. ข้อใดสื่อความหมายของคำว่า “โฮมสเตย์” ได้ครอบคลุมที่สุด ?

- ก. บ้านพักประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน และมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยว โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม
- ข. บ้านที่มีความพร้อมสำหรับการแบ่งพื้นที่ของบ้านพักอาศัยเพื่อให้บริการกับนักท่องเที่ยว เสมือนเป็นสมาชิกหรือญาติของเจ้าของบ้านพัก โดยมีความพร้อมภายใต้การบริหารจัดการของชุมชน
- ค. บ้านที่จัดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าอยู่ร่วมกับเจ้าของบ้านพัก และมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมกัน โดยความเต็มใจของเจ้าของบ้าน
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

8. ข้อใดไม่ถือว่าจัดอยู่ในหลักในการจัดการบ้านพักโฮมสเตย์ ?

- ก. เตียงนอนที่สบายในราคาสมเหตุสมผล
- ข. ห้องอาบน้ำและห้องสุขาที่สะอาด
- ค. อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างถูกสุขลักษณะ
- ง. ความบันเทิงอย่างเต็มรูปแบบ เช่น การรำโองะ และ การเต้นรำ เป็นต้น

9. ข้อใดไม่ถือว่าเป็นแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการจัดบ้านพักโฮมสเตย์ที่ถูกต้อง ?

ก. เจ้าของบ้านพักและสมาชิกในครอบครัวต้องถือว่าการทำโฮมสเตย์เป็นเพียงรายได้เสริม นอกเหนือรายได้จากอาชีพหลัก

ข. นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักค้างแรมในบ้านพักเดียวกับที่เจ้าของบ้านอาศัยอยู่ โดยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างกัน

ค. สมาชิกในครอบครัวไม่ผู้เต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างแรมในบ้าน พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว

ง. บ้านนั้นควรเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ที่ร่วมกันจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนนั้น

10. ข้อใดเป็นองค์ประกอบของการจัดการเตรียมที่พักที่ถูกต้อง ?

ก. ห้องพัก สำหรับนักท่องเที่ยวต้องมีความเป็นส่วนตัวและเรียบง่าย

ข. ห้องอาบน้ำและห้องส้วม เป็นสถานที่ที่สมาชิกในครอบครัวและนักท่องเที่ยวใช้ร่วมกัน ควรมีการทำความสะอาดบ้างเป็นครั้งคราว

ค. มีเครื่องนอน (ที่นอน/หมอน/ผ้าปู/ผ้าห่ม/เบาะ) ตามที่เจ้าของบ้านมีอยู่

ง. ไม่จำเป็นต้องทำความสะอาดเครื่องนอนทุกครั้งที่นักท่องเที่ยวออกจากที่พัก

11. ข้อใด ไม่ถือว่าเป็นองค์ประกอบของการจัดการด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ?

ก. ไม่ต้องพิจารณาถึง เชื้อชาติและการนับถือศาสนาของนักท่องเที่ยว

ข. วัตถุดิบที่ใช้ในการปรุงอาหาร ควรเป็นสิ่งที่หาได้ในพื้นที่เป็นหลัก

ค. ภาชนะที่ใช้ในการปรุงอาหารและรับประทานอาหารต้องมีความสะอาดและปราศจากกลิ่น

ง. ควรให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการประกอบอาหาร หากนักท่องเที่ยวสนใจ

12. ข้อใดคือความสำคัญของการให้นักท่องเที่ยวลงทะเบียนเข้าพักสำหรับการท่องเที่ยวของชมรม ?

ก. ทำให้เจ้าของบ้านทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

ข. ช่วยในการจัดเตรียมบ้านพัก

ค. เป็นข้อมูลการเข้าพักให้ผู้ดูแลรักษาความปลอดภัยสามารถตรวจสอบความเคลื่อนไหวของผู้ประพฤติมิชอบ หรือการหลบซ่อนของอาชญากรได้

ง. ถูกหมดทุกข้อ

13. ข้อใดจัดอยู่ในขั้นตอนแรกของการต้อนรับและลงทะเบียนเข้าพักในบ้านพัก ?

- ก. กล่าวต้อนรับด้วยรอยยิ้ม
- ข. แจงรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมเข้าพักและบริการต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยว
- ค. แจงรายละเอียดข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับชุมชนและสภาพทั่วไป
- ง. นำนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพักทันที

14. วิธีการของการจัดการที่พักโฮมสเตย์ที่ถูกต้อง ควรเป็นอย่างไร ?

- ก. กำหนดจากสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวของชุมชนเท่านั้น
- ข. ควรมีการหมุนเวียนการให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว
- ค. ควรมีคณะกรรมการตรวจสอบบ้านพักอยู่เสมอ
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

15. ข้อใดจัดอยู่ในตัวชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยว ?

- ก. มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย
- ข. มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน
- ค. มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาด
- ง. มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

16. ข้อใดไม่จัดอยู่ในตัวชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยว ?

- ก. โครงสร้างบ้าน
- ข. มีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน
- ค. มีร้านอาหารในชุมชน
- ง. มีห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด

17. ข้อใดจัดอยู่ในตัวชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ด้านอาหารและโภชนาการแก่นักท่องเที่ยว ?

- ก. มีผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต
- ข. ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย
- ค. มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- ง. มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปแบบของชมรมหรือสหกรณ์

18. ข้อใดไม่จัดอยู่ในตัวชี้วัดมาตรฐานโสมสเคย์ด้านอาหารและโภชนาการแก่นักท่องเที่ยว ?

- ก. มีอาหารปรุงมาอย่างดี
- ข. มีร้านอาหารในชุมชน
- ค. อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ
- ง. มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย

19. ขั้นตอนแรกของการจัดการระบบการจองที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวคือขั้นตอนใด ?

- ก. จัดลำดับบ้านพักที่จะให้บริการ
- ข. ตอบรับการจอง โดยอาจเรียกเก็บค่าบริการบางส่วน เพื่อป้องกันการยกเลิกของนักท่องเที่ยว
- ค. เก็บบันทึกข้อมูลการจองสำหรับการลงทะเบียนบ้านพัก
- ง. ไม่มีขั้นตอนแรก ทำพร้อมกันหมด

20. ข้อใดไม่ใช้องค์ประกอบของการจัดการระบบการจองที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ?

- ก. มีแบบฟอร์มใบจองที่พัก และใบตอบรับ
- ข. ควรส่งรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการเข้าพักให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อศึกษาก่อนการเข้าพัก
- ค. ไม่จำเป็นต้องเรียกเก็บค่าบริการล่วงหน้าจากนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความมั่นใจ
- ง. ควรมีช่องทางการจองที่พักหลายช่องทาง เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

5. ฝ่ายพาหนะ และรักษาความปลอดภัย

คำชี้แจง: กรุณาเลือกคำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว จากตัวเลือกที่กำหนดให้ 4 ตัวเลือก

1. ฝ่ายใดต่อไปนี้ มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดเตรียมพาหนะสำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ?

- ก. ฝ่ายพาหนะ
- ข. ฝ่ายรักษาความปลอดภัย
- ค. ฝ่ายพาหนะ และรักษาความปลอดภัย
- ง. ฝ่ายต้อนรับ การแสดง ประชาสัมพันธ์ และการตลาด

2. หลักการเลือกพาหนะที่ใช้สำหรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ควรเป็นไปอย่างไร ?

- ก. ควรเลือกพาหนะที่ทันสมัย ราคาแพง
- ข. พาหนะควรสั่งซื้อจากในเมือง เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
- ค. ควรเลือกให้เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
- ง. ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของประธานชมรมการท่องเที่ยว

3. กรณีนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชุมชนจำนวน 4 คน ท่านเห็นว่าพาหนะชนิดใดเหมาะสมที่สุด ?

- ก. รถไถนาเดินตาม
- ข. รถสามล้อ
- ค. รถจักรยาน
- ง. รถมอเตอร์ไซด์

4. เพื่อให้การจัดการพาหนะของชมรมการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีวิธีการในการจัดการอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับชุมชนมากที่สุด ?

- ก. รวบรวมรายชื่อสมาชิกชมรมที่สมัครใจและมีพาหนะเป็นของตนเองไว้ให้พร้อมอยู่เสมอ
- ข. ไม่จำเป็นต้องรวบรวมรายชื่อสมาชิกชมรมที่มีพาหนะเป็นของตนเองไว้
- ค. จัดคิวการให้บริการพาหนะแก่นักท่องเที่ยวตามความเห็นของหัวหน้าฝ่ายพาหนะ
- ง. ปรับปรุงพาหนะในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นบางครั้ง

5. ข้อใดถือว่าเป็นการบำรุงรักษาพาหนะในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ?

- ก. ดำเนินการทำความสะอาดพาหนะของตนหลังการใช้งานอยู่เสมอ
- ข. หยอดน้ำมันเครื่อง และทำความสะอาดพื้นที่นั่งบนพาหนะของตน
- ค. หมั่นตรวจเช็คสภาพของเครื่องยนต์ของพาหนะให้อยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะใช้งานได้อยู่เสมอ
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

6. ข้อใดคือหลักการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้รักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ?

- ก. สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวผู้ชาย ที่เป็นอาสาสมัครป้องกันพลเรือนประจำหมู่บ้านอยู่แล้ว
- ข. สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวผู้หญิง ที่เป็นอาสาสมัครป้องกันพลเรือนประจำหมู่บ้านอยู่แล้ว
- ค. สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเพศใดก็ได้ที่สมัครใจ
- ง. ประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว

.....

7. ข้อใดไม่จัดเป็นหน้าที่ของผู้รักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ?

- ก. เข้าไปนอนอยู่กับบ้านพักของนักท่องเที่ยวในหมู่บ้านด้วย
- ข. มีการจัดเวรยามเฝ้าระวังและดูแลความปลอดภัย โดยมีตารางเวรยามที่ชัดเจน
- ค. ควรจัดฝึกอบรมสมาชิกให้สามารถปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้
- ง. มีการแจ้งเตือนให้นักท่องเที่ยวระวังรักษาทรัพย์สินมีค่า

.....

8. ข้อใดถูกต้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ?

- ก. มีอุปกรณ์สื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ สำหรับติดต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพนักงานดับเพลิง
- ข. ไม่จำเป็นต้องมีความสามารถในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- ค. ไม่จำเป็นต้องสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับโรคประจำตัวของนักท่องเที่ยว
- ง. ไม่จำเป็นต้องแจ้งเบอร์โทรศัพท์ และสถานที่/ที่อยู่ สำหรับติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้สมาชิกกลุ่มทุกคนทราบ โดยเฉพาะสมาชิกกลุ่มที่มีการกิจรับฝึชชอบเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในชุมชน

.....

9. ข้อใดจัดเป็นการเตรียมการสำหรับการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ?

- ก. มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง ในที่พักของนักท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ
- ข. ไม่จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับนักท่องเที่ยว
- ค. ไม่จำเป็นต้องมีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว
- ง. ไม่จำเป็นต้องมีการแจ้งเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรักษาทรัพย์สินส่วนตัว

.....

10. ข้อใดต่อไปนี้เป็นสิ่งที่ผู้รักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติอยู่เสมอ ?

- ก. ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวคุณคงเป็นญาติของตน
- ข. ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวตามหน้าที่
- ค. ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวตามที่เห็นสมควร
- ง. ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อหวังรางวัลตอบแทน

11. หากชุมชนไม่สามารถจัดหาผู้รักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้ ควรขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดจึงจะได้รับความช่วยเหลือโดยเร็วที่สุด ?

- ก. อาสาป้องกันฝ่ายพลเรือน ประจำองค์การบริหารส่วนตำบล
- ข. ตำรวจประจำสถานีตำรวจท้องถิ่น
- ค. นักมวยประจำค่ายมวยในตำบล
- ง. ทหารประจำค่ายทหารที่อยู่ใกล้ท้องถิ่นที่สุด

12. เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึง ควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายใดในการไปดูแลพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเยี่ยมชม ?

- ก. ฝ่ายรักษาความปลอดภัย
- ข. ฝ่ายพาหนะ
- ค. ฝ่ายพาหนะ และรักษาความปลอดภัย
- ง. ฝ่ายต้อนรับ การแสดง ประชาสัมพันธ์ และการตลาด

13. ลักษณะของพาหนะต่อไปนี้เป็นพาหนะใดที่ไม่เหมาะสมสำหรับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเกาะ ?

- ก. เรือหางยาว
- ข. แพลาก
- ค. รถไถนาเดินตาม
- ง. แพขนานยนต์

14. การสำรวจรอบ ๆ เกาะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ควรดำเนินการอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด ?

- ก. พยายามเก็บเศษแก้วที่อาจเป็นอันตรายแก่นักท่องเที่ยวให้เรียบร้อย
- ข. เดินสำรวจไปพอเป็นพิธี ทำตามหน้าที่ของตน
- ค. ทำจุดที่เป็นสัญลักษณ์ไว้ ในกรณีที่นักท่องเที่ยวอาจพลัดหลง
- ง. แล้วแต่ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะให้ทำ

15. ในกรณีที่นักท่องเที่ยวเกิดอุบัติเหตุในระหว่างการท่องเที่ยว ควรดำเนินการอย่างไรจึงจะทำให้นักท่องเที่ยวปลอดภัยที่สุด ?

- ก. รีบทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้เร็วที่สุด ก่อนนำส่งสถานพยาบาลที่ใกล้เคียงที่สุด
- ข. รอดูอาการของนักท่องเที่ยวก่อน แล้วจึงค่อยคิดแก้ไข
- ค. เรียกให้รถพยาบาลของสถานพยาบาลที่ใกล้เคียงที่สุดมารับนักท่องเที่ยว
- ง. ประเมินหารี้อกับหัวหน้ากลุ่มของนักท่องเที่ยวก่อน แล้วค่อยคิดอ่านว่าจะทำอะไรต่อไป

16. ข้อใดถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของผู้ขับขี่พาหนะในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ?

- ก. พุดคุยกับนักท่องเที่ยวตลอดเวลาในขณะที่ให้บริการ
- ข. บังคับยานพาหนะให้กับนักท่องเที่ยวอย่างมีสติอยู่เสมอ
- ค. ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด
- ง. ตอบข้อซักถามแก่นักท่องเที่ยวเท่าที่สามารถตอบได้

17. ข้อใดถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของผู้รักษาความปลอดภัยในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ?

- ก. พยายามเข้าไปดูแลนักท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิดที่สุด
- ข. ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มความสามารถ
- ค. แจ้งเตือนให้นักท่องเที่ยวทราบในกรณีที่อาจเจอเหตุร้ายในระหว่างการท่องเที่ยว
- ง. มีเครื่องมือสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้าย หรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย

18. หลังจากที่ได้รับทราบจากชมรมการท่องเที่ยวว่าจะมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของชมรม สิ่งที่ฝ่ายพาหนะจะต้องทำเป็นประการแรกคืออะไร ?

- ก. จัดคิวการให้บริการพาหนะตามลำดับให้กับสมาชิกกลุ่ม
- ข. จับสลากการให้บริการพาหนะให้กับสมาชิกกลุ่ม
- ค. ถามความสมัครใจกับสมาชิกกลุ่มในการให้บริการพาหนะแก่นักท่องเที่ยว
- ง. เลือกผู้ให้บริการพาหนะแก่นักท่องเที่ยวโดยใช้เสียงข้างมากแบบประชาธิปไตย

19. หลังจากที่ได้รับทราบจากชมรมการท่องเที่ยวว่าจะมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของชมรม สิ่งที่ฝ่ายรักษาความปลอดภัยจะต้องทำเป็นประการแรกคืออะไร ?

- ก. จัดเตรียมผู้ที่ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยไว้ให้พร้อมอยู่เสมอให้เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว
- ข. รอการพิจารณาจากหัวหน้าฝ่ายรักษาความปลอดภัย
- ค. ไม่จำเป็นต้องรีบร้อนทำอะไรลงไป รอดูทำที่ว่ามีนักท่องเที่ยวจะมาหรือไม่
- ง. เรียกผู้ให้บริการรักษาความปลอดภัยมาทุกคนมาชี้แจงให้ทราบ และแนะแนวทางปฏิบัติกับนักท่องเที่ยวที่ถูกต้อง

20. ข้อใดคือหลักการกำหนดจำนวนผู้รักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมกับจำนวนของนักท่องเที่ยว ?

- ก. นักท่องเที่ยวจำนวนไม่เกิน 10 คน ใช้ผู้รักษาความปลอดภัยจำนวน 1 คน
- ข. นักท่องเที่ยวจำนวนไม่เกิน 10 คน ใช้ผู้รักษาความปลอดภัยจำนวน 2 คน
- ค. นักท่องเที่ยวจำนวนไม่เกิน 20 คน ใช้ผู้รักษาความปลอดภัยจำนวน 1 คน
- ง. นักท่องเที่ยวจำนวนไม่เกิน 20 คน ใช้ผู้รักษาความปลอดภัยจำนวน 2 คน

6. ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

คำชี้แจง: กรุณาเลือกคำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว จากตัวเลือกที่กำหนดให้ 4
ตัวเลือก

1. ฝ่ายใดของชมรมการท่องเที่ยว ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นหลัก ?

- ก. ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- ข. ฝ่ายมัคคุเทศก์
- ค. ฝ่ายต้อนรับ การแสดง การประชาสัมพันธ์ และการตลาด
- ง. ฝ่ายพาหนะ และรักษาความปลอดภัย

.....

2. แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะภูเก็ต ที่ถือเป็นจุดดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว จัดว่าเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวประเภทใด ?

- ก. แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม
- ข. แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
- ค. แหล่งท่องเที่ยวประเภทประเพณี และกิจกรรม
- ง. แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น

.....

3. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมีหลักการของการปฏิบัติอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด ?

- ก. ชุมชนทุกคนช่วยกันตามความถนัดของแต่ละคน
- ข. ปล่อยให้เป็นที่ของฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ผู้เดียว
- ค. ควรฟังคำสั่งจากประธานชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน
- ง. ปฏิบัติหน้าที่ตามแต่กำลังความศรัทธาของตนเองเท่านั้น

.....

4. ข้อใดจัดเป็นองค์ประกอบที่มีคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ?

- ก. มีความดึงดูดใจ
- ข. มีการเดินทางเข้าถึงง่าย
- ค. มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

.....

5. ในการจัดรูปองค์กรท้องถิ่น กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตน ควรดำเนินการในขั้นตอนแรกอย่างไร ?

- ก. ขออนุญาตจากหน่วยงานปกครองท้องถิ่นของชุมชนเสียก่อน
- ข. ของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานปกครองท้องถิ่น
- ค. ขอกำหนดพื้นที่ทางธรรมชาติไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- ง. ดำเนินการด้วยกลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว พร้อมงบประมาณของตนเองก่อนขอความช่วยเหลือ

6. ในการกำหนดพื้นที่ทางธรรมชาติไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ควรกำหนดอย่างไร ?

- ก. แล้วยแต่ดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้าน
- ข. ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของประธานชมรมการท่องเที่ยว
- ค. ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของหัวหน้าฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- ง. ขึ้นอยู่กับสมาชิกชมรมการท่องเที่ยว

7. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว หมายถึงอะไร ?

- ก. การประเมินขีดความสามารถในการรองรับของนักท่องเที่ยวในแต่ละเขตพื้นที่ว่าจะรองรับนักท่องเที่ยวได้มากที่สุดเท่าไร
- ข. การประเมินขีดความสามารถในการรองรับของนักท่องเที่ยวในแต่ละเขตพื้นที่ว่าจะรองรับนักท่องเที่ยวได้น้อยที่สุดเท่าไร
- ค. การประเมินขีดความสามารถในการรองรับของนักท่องเที่ยวในแต่ละเขตพื้นที่ว่าจะรองรับนักท่องเที่ยวได้เหมาะสมที่สุดเท่าไร
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

8. ข้อใดคือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ ?

ก. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจได้รับผลตอบแทนสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดโดยไม่กระทบต่อการลงทุนและการดำรงชีพของประชาชน

ข. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวต่ำสุดที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจได้รับผลตอบแทนสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดโดยไม่กระทบต่อการลงทุนและการดำรงชีพของประชาชน

ค. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวต่ำสุดที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจได้รับผลตอบแทนต่ำสุดภายใต้ข้อจำกัดโดยไม่กระทบต่อการลงทุนและการดำรงชีพของประชาชน

ง. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจได้รับผลตอบแทนต่ำสุดภายใต้ข้อจำกัดโดยไม่กระทบต่อการลงทุนและการดำรงชีพของประชาชน

.....

9. ข้อใดคือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านกายภาพ ?

ก. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว

ข. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว รวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นด้วย

ค. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวต่ำสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว

ง. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว รวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นด้วย

.....

10. ข้อใดคือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านสังคม ?

ก. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำให้ความสนุกสนานและความประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไป

ข. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำให้ความสนุกสนานและความประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไป ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อประชาชนท้องถิ่นด้วย

ค. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวต่ำสุดที่ไม่ทำให้ความสนุกสนานและความประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไป

ง. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวต่ำสุดที่ทำให้ความสนุกสนานและความประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไป

11. ข้อใดคือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม ?

ก. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวต่ำสุดที่จะไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้นค้อยค่าลง

ข. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวต่ำสุดที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้นค้อยค่าลง

ค. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้นค้อยค่าลง

ง. ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้นค้อยค่าลง

.....

12. ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรมีภารกิจครอบคลุมในสิ่งต่อไปนี้ ยกเว้นข้อใด ?

ก. รักษาความสะอาด การจัดเก็บขยะ/ที่ทิ้งขยะในชุมชน

ข. ให้ความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชน

ค. สำรวจผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ง. กำหนดพื้นที่ในชุมชนเพื่อช่วยกันดูแล รักษา

.....

13. สิ่งที่ยุทธศาสตร์พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรปฏิบัติอย่างยิ่ง ได้แก่สิ่งใดต่อไปนี้ ?

ก. ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

ข. ป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่นักท่องเที่ยว

ค. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ง. นำพานักท่องเที่ยวเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวของคน

.....

14. ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่น ได้แก่ข้อใด ?

ก. บายศรีสู่ขวัญ

ข. ไหว้ศาลปู่ตา

ค. พิธีไหว้แม่โพสพ

ง. ถูกหมดทุกข้อ

.....

15. ข้อใดเป็นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน ?

- ก. ทอผ้าฝ้าย
- ข. จัดสวนหมวกจากใบมะพร้าว
- ค. กระจ่างดอกไม้ทำจากเถาวัลย์
- ง. ถูกทุกข้อ

16. ในการทำให้ชุมชนมีความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ควรจัดให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?

- ก. มีแหล่งท่องเที่ยวเพียงประเภทเดียว เพื่อเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
- ข. มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภท เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกใช้บริการ
- ค. มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเท่านั้น เพราะนักท่องเที่ยวชอบมากที่สุด
- ง. มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมเท่านั้น เพราะชุมชนจะได้ขายความเป็นท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

17. ในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีหลักการที่ถูกต้องอย่างไร ?

- ก. มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ
- ข. มีการดูแลเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวชม
- ค. มีการดูแลเฉพาะฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และฝ่ายรักษาความปลอดภัยเท่านั้น
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

18. ขั้นตอนแรกเมื่อทราบว่านักท่องเที่ยวจะเข้ามาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องทำอะไร ?

- ก. รอคูท่าทีของหัวหน้าฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวก่อนว่าจะให้ทำอะไร
- ข. ประชุมชี้แจงกลุ่มทั้งหมด เพื่อเตรียมการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่
- ค. ของบประมาณสนับสนุนจากฝ่ายการเงินและบัญชี เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- ง. ถูกหมดทุกข้อ

19. ข้อใดจัดว่าเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่ไม่ถูกต้อง ?

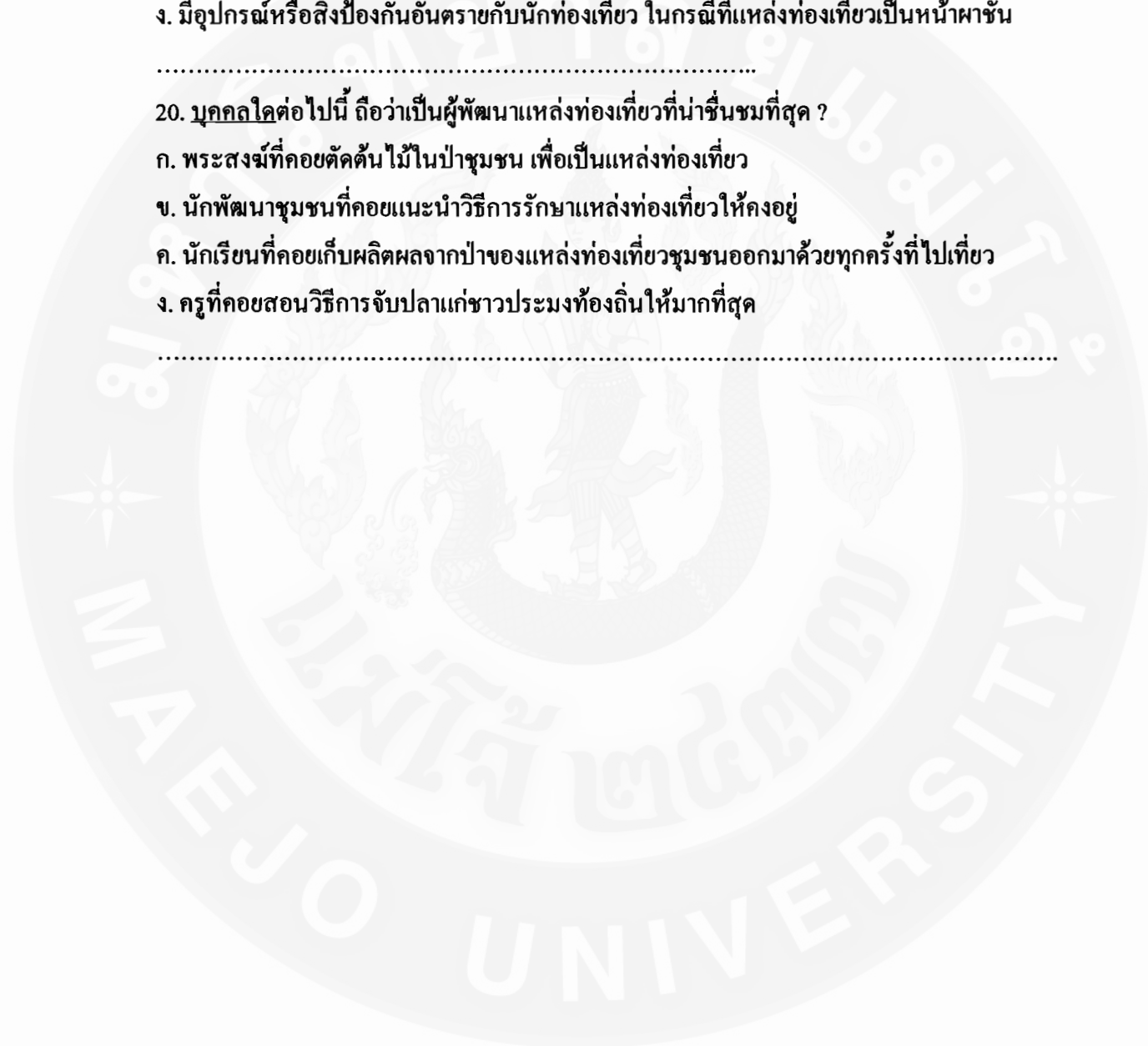
- ก. ทำลายสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว
- ข. เขียนป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ ให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว
- ค. เดินเหยียบย่ำทางเดินให้โล่งเตียนที่สุด เพื่อความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว
- ง. มีอุปกรณ์หรือสิ่งป้องกันอันตรายกับนักท่องเที่ยว ในกรณีที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าผาชัน

.....

20. บุคคลใดต่อไปนี้ ถือว่าเป็นผู้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่น่าชื่นชมที่สุด ?

- ก. พระสงฆ์ที่คอยตัดต้นไม้ในป่าชุมชน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ข. นักพัฒนาชุมชนที่คอยแนะนำวิธีการรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่
- ค. นักเรียนที่คอยเก็บผลิตผลจากป่าของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนออกมาด้วยทุกครั้ง ที่ไปเที่ยว
- ง. ครูที่คอยสอนวิธีการจับปลาแก่ชาวประมงท้องถิ่นให้มากที่สุด

.....

แบบทดสอบทัศนคติ

คำชี้แจง: ข้อความต่อไปนี้เป็นข้อความเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ซึ่งไม่มีผิดหรือมีถูก เป็นความคิดเห็นเท่านั้น ขอให้ทำเครื่องหมาย / ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านเห็นว่าการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานเป็นกิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและ/หรือช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ					
2. ท่านเห็นว่าการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนคือนักท่องเที่ยว					
3. ท่านเห็นว่าการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานต้องมียุทธศาสตร์ประกอบครอบคลุมถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม ตลอดจนการบริหารจัดการด้วย					
4. ท่านเห็นว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนหมายถึงแหล่งธรรมชาติที่มีความสวยงาม โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ และทะเล เท่านั้น					
5. ท่านเห็นว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนหมายถึงแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และศาสนสถานที่สวยงาม เท่านั้น					
6. ท่านเห็นว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนหมายถึงภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตพื้นบ้าน และการประกอบอาชีพหลักในชุมชน เท่านั้น					
7. ท่านเห็นว่าองค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานชุมชนต้องรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมในการติดตามประเมินผลด้วย					
8. ท่านเห็นว่าองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานไม่จำเป็นต้องสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้					
9. ท่านเห็นว่ากฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและกฎการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานด้วย					

10. ท่านเห็นว่าการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน คำนึงถึงรายได้เป็นหลักซึ่งสามารถแก้ปัญหาความยากจนในชุมชน ได้ตลอดไป					
11. ท่านเห็นว่าสมาชิกในชุมชนไม่ควรมีส่วนร่วมในการกำหนด เส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน เฉพาะแต่กรรมการกลุ่มท่องเที่ยว เท่านั้น					
12. ท่านเห็นว่าสมาชิกในชุมชนต้องถือว่าเป็นภารกิจของชุมชนใน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม					
13. ท่านเห็นว่าการดำเนินการธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน จำเป็นต้องมีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่สมาชิกกลุ่ม ท่องเที่ยว					
14. ท่านเห็นว่าความสนใจ กระตือรือร้น และการมีส่วนร่วมต่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินธุรกิจการ ท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน					
15. ท่านเห็นว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน เป็นการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมของชุมชน					
16. ท่านเห็นว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ไม่จำเป็นต้องมีการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของชุมชน					
17. ท่านเห็นว่าความพร้อมด้านทักษะในการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชน เช่น การให้บริการอย่างมีอาชีพ เป็นสิ่งสำคัญในการ ดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน					
18. ท่านเห็นว่าการดำเนินการธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน จำเป็นต้องมีกองทุนหรือการระดมทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน					
19. ท่านเห็นว่าการดำเนินการธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน ไม่จำเป็นต้องมีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่าง ชาวบ้านและนักท่องเที่ยว					
20. ท่านเห็นว่าการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานไม่ จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและนักท่องเที่ยว					

แบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
ชมรมเที่ยวเลาะเกาะภูเก็ต

ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง: แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้น เพื่อรับทราบข้อมูลจากท่านผู้มาเยือนและใช้บริการของเรา ข้อมูลความจริงจากท่านจะเป็นประโยชน์ต่อเราในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งนี้ และพัฒนาปรับปรุงการให้บริการความสะดวกสบาย และความรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของเราแก่ท่าน ขอให้ท่านใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที กรอกข้อมูลตามประสบการณ์ที่ท่านได้รับทุกสถานที่และบริการที่ท่านได้สัมผัส/รับรู้ในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งนี้ สมาชิกชมรมเที่ยวเลาะเกาะภูเก็ต ขอขอบคุณที่ท่านมาใช้บริการและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเราคงมีโอกาสได้บริการท่านหรือเพื่อนของท่านในครั้งต่อไป

แบบสอบถามชุดที่ .....

วันที่กรอก ..... / ..... / .....

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึงอะไร

---

2. ข้อมูลส่วนตัวของท่าน (กรุณาเติมข้อความในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหน้าคำตอบ)
  - 2.1 เพศ ชาย หญิง
  - 2.2 อายุ ..... ปี
  - 2.3 อาชีพของท่าน
    - ประกอบอาชีพส่วนตัว (เกษตรกร)
    - รับราชการ
    - ทำงานบริษัทเอกชน
    - ค้าขาย
    - นักเรียน/นักศึกษา
    - อื่น ๆ โปรดระบุ.....

2.4 ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษาตอนต้น
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง/ อนุปริญญา
- ปริญญาตรี
- ปริญญาโท
- ปริญญาเอก

2.5 ท่านเดินทางมาจากที่ไหน จังหวัดอุบลราชธานี

- จังหวัดอื่นในภาคอีสาน

2.6 ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ (เกาะภูกระแต) ได้อย่างไร ?

- จากแผ่นพับ/ใบปลิว
- จากสื่อมวลชน (รายการวิทยุ/หนังสือพิมพ์)
- จากเพื่อน/ญาติมิตร
- จากบริษัทนำเที่ยว
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

2.7 อะไรเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ท่านมาท่องเที่ยวที่นี่.....

2.8 เมื่อท่านมาท่องเที่ยวในพื้นที่นี้แล้ว ท่านมีความพึงพอใจในภาพรวมแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ตามความคาดหวังหรือไม่ ?

- พอใจ/เป็นไปตามที่คาดหวัง
- ไม่พอใจ/ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง

**ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพของแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลต่อการได้รับบริการ
ต่างๆในระหว่างการท่องเที่ยว**

A. โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวบน
เส้นทางท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งนี้ โดยทำเครื่องหมาย / ในช่องตัวเลขตาม
ระดับความคิดเห็นในแต่ละประเด็น

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
ดีเลิศ	5
ดี	4
ปานกลาง	3
ไม่ดี	2
ไม่ดีย่างยิ่ง	1

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
(1) ทรัพยากรทางธรรมชาติ					
1.1 ความสมบูรณ์ดั้งเดิมของสภาพป่า					
1.2 ความหลากหลายทางชีวภาพในป่า					
1.3 หาดทราย/โขดหิน					
1.4 นก/ปลา ชนิดต่าง ๆ					
1.5 สัตว์ป่าทั่วไป					
1.6 ความหลากหลายของพืชสมุนไพร					
1.7 ความหลากหลายของเห็ดชนิดต่าง ๆ					
1.8 ความเย็น/ร่มรื่นของสภาพอากาศ					
1.9 ความชุ่มชื้นของสภาพอากาศ					
1.10 ความเหมาะสมของสภาพฐานความรู้เชิงนิเวศบนเกาะภูกระแต ที่ให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว อันประกอบด้วย ฐานแผนที่ ฐาน การดำรงชีพในป่า ฐานเถาวัลย์ ฐานผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และ ฐานไก่อ่า-กระแต					
1.11 ความสอดคล้องของฐานความรู้เชิงนิเวศบนเกาะภูกระแตกับ สภาพภูมิประเทศของเกาะภูกระแต					
1.12 ความสวยงามของเกาะภูกระแตและภูมิทัศน์โดยรอบ					

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
(2) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม					
2.1 ประวัติของวัดหนองมะเกลือ					
2.2 ประวัติของชุมชนเกาะภูกระแต					
2.3. อาหารท้องถิ่น					
2.4 งานบุญ/ประเพณี อาทิ ประเพณีงานสงกรานต์ ประเพณีงานบุญบั้งไฟ และประเพณีงานทอดกฐิน เป็นต้น					
2.5 คำรับยาสมุนไพร อาทิ ยาแก้ปวดท้อง ยาแก้ปวดฟัน และยาเจริญอาหาร เป็นต้น					
2.6 ความเชื่อของชาวบ้านที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ อาทิ การขออนุญาตเทพารักษ์ก่อนตัดต้นไม้ในป่าเพื่อนำมาสร้างบ้าน เป็นต้น					
2.7 พิธีกรรมต่าง ๆ อาทิ การบายศรีสู่ขวัญ การเซ่นไหว้ผีปูด และ การไหว้แม่โพสพ เป็นต้น					
2.8 ศิลปะการแสดงของชาวบ้าน/เขาวชน อาทิ หมอลำพื้นบ้าน เซิ้งบั้งไฟ และ รำเชิดขวัญ เป็นต้น					
2.9 วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน (อัยยาศัยไมตรี)					
2.10 การเกษตรและวัฒนธรรมหมู่บ้าน					

B. โปรดแสดงความพึงพอใจของท่านที่มีต่อการให้บริการของชมรม หากการบริการส่วนใดที่ท่านไม่ได้รับ กรุณากรอกข้อมูลในส่วนบริการถัดไป โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องตัวเลขตามระดับความพึงพอใจในแต่ละข้อความ

ระดับความพึงพอใจ	คะแนน
พอใจมาก	4
พอใจน้อย	3
ไม่พอใจน้อย	2
ไม่พอใจมาก	1

ประเด็น	4	3	2	1	สิ่งที่ควรปรับปรุง
(1) มัคคุเทศก์ท้องถิ่น					
- บุคลิกภาพและการแต่งกายของมัคคุเทศก์					
- ความรู้ในการถ่ายทอดของมัคคุเทศก์					
- ความสุภาพของมัคคุเทศก์					
- ความตรงต่อเวลาของมัคคุเทศก์					
- การอธิบายสื่อความหมายให้ความรู้ของมัคคุเทศก์					
- ความเป็นมิตร/ความเป็นกันเองของมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยว					
(2) การศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ					
- ระยะทางของเส้นทางเดินศึกษา					
- ความสะอาดของเส้นทาง					
- จุดศึกษาความรู้เชิงนิเวศบนเส้นทางเดิน					
- การตัดเส้นทางเดินศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศในป่าอนุรักษ์					
- ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชพรรณบนเส้นทางเดิน					
- ป้ายแนะนำเส้นทางเดินศึกษาฐานความรู้เชิงนิเวศ					
- ความสะดวกปลอดภัยบนเส้นทางเดินศึกษา					
- ความสวยงามของสภาพภูมิทัศน์บนเส้นทางเดิน					
- ความหลากหลายของเห็ด มันป่า และไข่มดแดงบนเส้นทางเดิน					
- ความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติ (พืชพรรณบนเส้นทางเดิน)					
(3) การบริการด้านอาหาร (หากไม่ได้รับบริการ กรอกข้อมูลหัวข้อถัดไป)					
- คุณประโยชน์ของอาหาร					
- รสชาติอาหาร					
- ความพอเพียงของอาหารในการให้บริการ					
- ความสะอาดของอาหาร					

- สภาพความสะอาดของสถานที่รับประทานอาหาร					
- ความสะอาดของภาชนะและอุปกรณ์รับประทานอาหาร					
- มารยาทของผู้เสิร์ฟอาหาร					
- ความสะอาดของน้ำดื่มที่ให้บริการ					
(4) การให้บริการที่พักแบบ Home stay (หากไม่ได้รับบริการ โปรดกรอกข้อมูลหัวข้อถัดไป)					
- การมีอัตราค่าเช่าของบ้าน					
- ความสะอาดของเครื่องนอน					
- ความเป็นสัดส่วนของบริเวณที่นอนของผู้มาพัก					
- ความสะอาดของห้องน้ำ/ห้องสุขา					
- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
- ความสงบเงียบที่สามารถใกล้ชิดกับธรรมชาติ (ฟังเสียงธรรมชาติ)					
- การให้บริการของเจ้าของบ้าน					
- การมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมกับเจ้าของบ้าน					
(5) การบริการพาหนะ (หากไม่ได้รับบริการ โปรดกรอกข้อมูลหัวข้อถัดไป)					
- ความเพียงพอของพาหนะเดินทางในการนำเที่ยวแต่ละจุด					
- ความสะดวกสบายของพาหนะนำชมแต่ละจุด					
- ความปลอดภัยในชีวิต					
- ความมีไมตรีของเจ้าของพาหนะ					
- ความเหมาะสมกับสภาพการท่องเที่ยวของชุมชน					
- การจัดการของฝ่ายยานพาหนะอย่างมืออาชีพ					
(6) การบริการให้ข้อมูลข่าวสาร					
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทางธรรมชาติ					

- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (การใช้พืชสมุนไพร อาหารเพื่อสุขภาพ ฯลฯ)					
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน					
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวัดหนองมะเกลือและ โครงการส่งน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร					
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชนและงาน บุญประเพณี					
- การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการปกป้องรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน					
(7) ค่าบริการที่เรียกเก็บจากการให้บริการท่องเที่ยว					
(8) ความสะอาด/ปลอดภัยของชุมชน					
(9) ความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามของชุมชน/ บ้านเรือน					

ข้อเสนอแนะของท่านในการปรับปรุงการให้บริการของชมรมเที่ยวทะเลเกาะภูเก็ต

ท่านคิดว่าการดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรมแห่งนี้ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อทรัพยากรของชมรมตามขีดความสามารถในการรองรับด้านต่าง ๆ ในระดับใด

กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างตามที่ความคิดเห็นของท่านต่อผลกระทบในแต่ละด้านที่ชมรมฯ ให้บริการตามตารางข้างล่างนี้ (หากเห็นว่ากิจกรรมท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบก็ไม่ต้องแสดงความคิดเห็น)

กิจกรรมการท่องเที่ยว	ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. การเดินศึกษาธรรมชาติบนเส้นทาง										
2. กิจกรรมเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้ากาบบัว										
3. กิจกรรมตั้งเต็นท์ (Camping)										
4. กิจกรรมการเยี่ยมชมโครงการส่งน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร										
5. การศึกษาชมวัดหนองมะเกลือ										
6. การให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม										
7. กิจกรรมการเล่นน้ำบนหาดทราย										
8. การให้บริการที่พักแบบ Home stay										
9. การบริการยานพาหนะต่างๆ										
10. กิจกรรมการเรียนรู้ฐานความรู้เชิงนิเวศ										
11. กิจกรรมเรียนรู้การดำรงชีพในป่า										

หมายเหตุ

1	หมายถึง	การพังทลายและการเสื่อมของดิน
2	หมายถึง	เสียงดังรบกวนความสงบ
3	หมายถึง	ขยะ/ความสกปรกที่เกิดขึ้น
4	หมายถึง	มลภาวะในแหล่งน้ำ
5	หมายถึง	การเหยียบย่ำต้นไม้และสิ่งมีชีวิต
6	หมายถึง	การตัดต้นไม้/กิ่งไม้
7	หมายถึง	ฝุ่นละอองเกาะจับ
8	หมายถึง	ความสวยงามในทัศนียภาพโดยรอบลดลง
9	หมายถึง	ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของถิ่น
10	หมายถึง	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชมรม

แบบประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของโครงการ

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

แบบประเมินเลขที่..... วันที่ประเมิน..... ชื่อของผู้ประเมิน.....

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....

บ้านเลขที่.....

ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง 2. ปัจจุบันท่านมีอายุเท่าไร? .....ปี

3. สถานภาพการสมรส ( ) 1. เป็นโสด ( ) 2. สมรสแล้ว

( ) 3. เป็นม่าย ( ) 4. หย่าร้าง

4. ปัจจุบันท่านมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับใด ?

( ) 1. ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา ( ) 2. ประถมศึกษา

( ) 3. มัธยมศึกษา ( ) 4. สูงกว่ามัธยมศึกษา

5. ท่านมีบุตร-ธิดา หรือไม่ ?

( ) 0. ไม่มี ( ) 1. มี

ถ้ามี

5.1 ท่านมีบุตร-ธิดาจำนวน..... คน

5.2 ปัจจุบันบุตร-ธิดาอาศัยอยู่กับท่านจำนวน..... คน

6. ขนาดของครอบครัว

6.1 ท่านมีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน..... คน

6.2 ท่านมีความสัมพันธ์อย่างไรกับหัวหน้าครอบครัว ?

( ) 1. ภรรยา

( ) 2. บุตร/ธิดา ( ) 3. อื่น ๆ โปรดระบุ

7. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน

7.1 ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ตั้งแต่เกิด

( ) 1. ไม่ใช่ ( ) 2. ใช่

ถ้าไม่ใช่ ท่านได้เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้..... ปี

7.2 ท่านเคยออกไปทำงานต่างชุมชน หรือไม่ ?

( ) 1. ไม่เคย ( ) 2. เคย

ถ้าเคย ท่านไปทำงานชุมชนใด?.....

ระยะเวลานาน..... ปี

7.3 ทำไมท่านจึงไปทำงานต่างชุมชน ? .....

.....
 .....

8. ท่านเป็นสมาชิกชมรมที่เกี่ยวเกาะเกาะภูกระแตหรือไม่ ? ( ) 1. ไม่เป็น ( ) 2. เป็น

ถ้าไม่เป็น ทำไม .....

ถ้าเป็น ท่านเป็นสมาชิกนาน.... เดือน และเป็นสมาชิกในกลุ่มกิจกรรมอะไร ?

( ) 1. ฝ่ายต้อนรับ การแสดง การประชาสัมพันธ์ และการตลาด

( ) 2. ฝ่ายมัคคุเทศก์

( ) 3. ฝ่ายการเงินและบัญชี

( ) 4. ฝ่ายอาหาร-เครื่องดื่ม ที่พัก และจำหน่ายของที่ระลึก

( ) 5. ฝ่ายพาหนะ และรักษาความปลอดภัย

( ) 6. ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

9. ครอบครัวท่านมีสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ทั้งหมดในรอบหนึ่งปีจำนวนเท่าไร ?

1. ชื่อ/สกุล..... รายได้..... บาท/ปี

2. ชื่อ/สกุล..... รายได้..... บาท/ปี

3. ชื่อ/สกุล..... รายได้..... บาท/ปี

4. ชื่อ/สกุล..... รายได้..... บาท/ปี

5. ชื่อ/สกุล..... รายได้..... บาท/ปี

รวม รายได้..... บาท/ปี

9.1 ครอบครัวท่านมีรายได้หลักมาจากแหล่งใด ?

.....

9.2 นอกจากรายได้หลักแล้วท่านมีรายได้จากแหล่งอื่นคือ ?

.....

9.3 รายได้ต่อครอบครัวเพียงพอต่อการบริโภคหรือไม่ ?

( ) 1. ไม่เพียงพอ

( ) 2. เพียงพอ

9.4 ถ้าไม่เพียงพอ ท่านสามารถนำเงินมาจากแหล่งใดบ้าง ?

.....

9.5 ตั้งแต่นักท่องเที่ยวเดินทางมาในหมู่บ้าน ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมที่เกี่ยวเกาะเกาะภูกระแต ซึ่งก่อให้เกิดรายได้แก่ตัวท่านและครอบครัวหรือไม่

( ) 1. ไม่ได้เข้าร่วม   ( ) 2. ได้เข้าร่วม

ถ้าได้เข้าร่วม ท่านได้เข้าร่วมในกิจกรรมใดบ้าง และท่านมีรายได้เท่าไร ในกิจกรรมนั้น

กิจกรรม	จำนวนครั้งที่เข้าร่วม (ครั้ง) ในรอบหนึ่งปี	รายได้ (บาท)
1. ผู้นำเที่ยวท้องถิ่น	.....	.....
2. ให้เช่าที่พักตามบ้าน(Home Stay).....	.....	.....
3. ประกอบอาหาร	.....	.....
4. การแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน	.....	.....
5. พิธีบายศรีสู่ขวัญ	.....	.....
6. ผู้ขับขียานพาหนะนำเที่ยว	.....	.....
7. ผู้จำหน่ายของที่ระลึก	.....	.....
8. ผู้ประกอบพิธีศาลปู่ตา	.....	.....
9. ผู้รักษาความปลอดภัย	.....	.....
10. ผู้จัดเตรียมสถานที่	.....	.....
11. ผู้ติดต่อประสานงาน	.....	.....
12. ผู้วางแผนการดำเนินงาน	.....	.....
13. ผู้เก็บข้อมูล	.....	.....
14. ผู้วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน	.....	.....
15. ผู้ทำความสะอาด	.....	.....

ตอนที่ 2 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของโครงการ

1.ด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ข้อความ	ดีขึ้น	คงเดิม	เลวลง
1.เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในหมู่บ้าน รายได้ของท่านเป็นอย่างไร			
2.ท่านเห็นว่าเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นในหมู่บ้าน รายได้ของชุมชนเป็นอย่างไร			
3.ความรู้สึก/ความพึงพอใจของท่านต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นอย่างไร			
4.ท่านเห็นว่าความรู้สึก/ความพึงพอใจของชุมชนต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นอย่างไร			
5.ความรู้สึก/ความพึงพอใจของท่านต่อการที่มีโอกาสพบปะกับนักท่องเที่ยว เป็นอย่างไร			
6.ท่านเห็นว่าความรู้สึก/ความพึงพอใจของชุมชนต่อการที่มีโอกาสพบปะกับนักท่องเที่ยว เป็นอย่างไร			
7.ท่านเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ความสัมพันธ์ของสมาชิก และการรวมกลุ่มของชุมชน เป็นอย่างไร			
8.ท่านเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยว มีอิทธิพลต่อปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างไร			
9.ท่านเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยว มีอิทธิพลต่อปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด ลักเล็กขโมยน้อย ฯลฯ อย่างไร			
10.ท่านเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้การร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันของชาวบ้าน เป็นอย่างไร			

2. ด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิต

ข้อความ			
	ดีขึ้น	คงเดิม	เลวลง
1.ความพึงพอใจของท่านที่มีต่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย เป็นอย่างไร			
2.ความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย เป็นอย่างไร			
3.ความนิยมของท่านในการหันกลับมาใช้พืชสมุนไพรเพื่อสุขภาพ เป็นอย่างไร			
4.ความนิยมของชุมชนในการหันกลับมาใช้พืชสมุนไพรเพื่อสุขภาพ เป็นอย่างไร			
5.ความพึงพอใจของท่านต่อการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักตามบ้าน			
6.ความพึงพอใจของชุมชนต่อการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักตามบ้าน เป็นอย่างไร			
7.ความพึงพอใจของท่านต่อการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา ร่วมในกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน เป็นอย่างไร			
8.ความพึงพอใจของชุมชนต่อการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา ร่วมในกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน เป็นอย่างไร			
9.ความพึงพอใจของชุมชนต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างไร			
10.ความร่วมมือของชาวบ้านในกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ เป็นอย่างไร			

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อความ			
	ดีขึ้น	คงเดิม	เลวลง
1.ความสะอาดของแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นอย่างไร			
2.ความสะอาดปราศจากขยะในชุมชนและเส้นทางศึกษาธรรมชาติบนฐานความรู้เชิงนิเวศ เป็นอย่างไร			
3.การเพิ่มจำนวนของต้นไม้ในป่า เป็นอย่างไร			
4.การเพิ่มจำนวนของนกและสัตว์ป่าในป่า เป็นอย่างไร			
5.การลดการหาของป่าและสัตว์ป่าของชาวบ้านเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นอย่างไร			
6.การไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครมในการทำธุรกิจท่องเที่ยว เป็นอย่างไร			
7.การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการดูแลรักษาป่าอนุรักษ์เกาะภูกระแต เป็นอย่างไร			
8.ความเขียวชอุ่มของป่าและความสวยงามของทัศนียภาพเกาะภูกระแต เป็นอย่างไร			
9.สภาพของวัดหนองมะเกลือ และโบราณวัตถุของชุมชน เป็นอย่างไร			
10.การปรับปรุงพัฒนาของพื้นที่แปลงการเกษตรต่าง ๆ ของชาวบ้าน เป็นอย่างไร			

ภาคผนวก ฉ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติมา จึงสุวดี		คณบดีคณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชมพูนุท โมราชาดิ		รองคณบดีฝ่ายวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ หัวหน้าโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
3. อาจารย์ ดร. บุญยสฤษฎ์	อเนกสุข	หัวหน้าสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
4. อาจารย์กัญจนา	ทองทั่ว	นักวิจัยอิสระ และ อาจารย์พิเศษคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
5. นายพินิจนันท์	ทองเสริม	นักวิจัยชุมชนบ้านชะชอม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายปวิวรรต สมนึก
เกิดเมื่อ	17 ธันวาคม 2507
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2526 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.2530 ปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ การท่องเที่ยว) เกียรตินิยมอันดับ 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี พ.ศ.2548 ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการทำงาน	พ.ศ.2528 - 2540 เจ้าหน้าที่วิทยากร การสื่อสารแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2540 - 2547 เจ้าหน้าที่มีคฤเทศก์ บริษัทเปี่ยมบุญทัวร์ จำกัด กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2547 - ปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชา การท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการฝึกอบรม	พ.ศ.2538- 2540 ฝึกอบรมหลักสูตร Quality & Service Management ณ Indonesia , Singapore and Malaysia. พ.ศ.2549 ฝึกอบรมหลักสูตร Tourism & Development Management Program ณ School of Business & Leadership, University of Puget Sound, Tacoma, Washington, USA.